

Sheikh Muhammad al-Humaydi

EL-İRCÂ

(KITABU'L İMÂN)

medya
PUBLICATION

*"Şüphesiz bu, benim dosdoğru yolumdur.
Ona uyun! Ondan başka yollara uymayın!
Zira o yollar sizi Allah'ın yolundan ayırır.
İşte sakınmanız için Allah size bunları emretti."
(En'am, 153)*

NEDÂ

Yayın No:54

Kitap İsmi: El-İRCA (*Kitâbu'l İman*)

Muallif: *İmam Ahmed b. Hanbel*

Tercüme: *Mustafa Özenli*

Tashih&Redakte: *Abdullah Yıldırım*

Kapak Tasarım: *Ebyar Turab*

Baskı: *Çetinkaya Ofset (332 342 01 09) Fevzi Çakmak Mah.*

Hacı Bayram Cad. No:18 Karatay/KONYA

Sertifika No: 25537

Cilt: *Ayyıldız Cilt-Matbaa (0535 8805058)*

Baskı Tarihi: *Ocak/2020*

Yayıncılık Sertifika No: 43189

İLETİŞİM

İhlas Kitabevi

Şükran Mah. Başaralı cd. No:6

Rampalı Çarşı No:12 Meram/KONYA

Tel: 0 541 834 0273

0 332 350 4687

www.ihlaskitabevi.com

EL-İRCÂ

(KİTÂBU'L İMAN)

İmam Ahmed b. Hanbel

Hutbetu-l Hâce

Hamd, ezelden ebede dek yalnızca Allah'a özgüdür. O'nu över ve O'ndan Nebimizi, O'nun ehli beytini ve sahabilerini rahmetiyle kuşatmasını dileriz. Allah (Subhanehu ve Tealâ) şöyle buyurmaktadır:

"Ey iman edenler! Allah'tan sakınılması gerektiği gibi sakının. Sizler, kesinlikle müslüman olarak ölün." (Ali İmran, 102)

"Ey insanlar! Sizi tek bir nefisten yaratan, ondan eşini var eden ve o ikisinden birçok erkekler ve kadınlar vücuda getirip (dünyanın dört bir tarafına) yayan Rabbinizden (emir ve nehiyelerine riayetsizlikten) sakının. Adını anarak birbirinizden dilekler dilediğiniz Allah'tan ve sıla-i rahmi kesmekten korkun. Hiç şüphesiz ki O, sizin üzerinize Rakîb'tir. (Nisa, 1)

"Ey iman edenler! Allah'tan (emir ve nehiyelerine riayetsizlikten) sakının ve doğru olan sözü söyleyin ki Allah, yaptığınız amelleri kabul etsin ve günahlarınızı affetsin. Allah ve Resulüne itaat eden, elbette ki bütün büyük emel ve beklentilerini elde etmiştir." (Ahzab, 71)

Belirtmek gerekir ki, sözlerin en doğrusu Allâh'ın kitâbıdır. Yolların en hayırlısı da Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'in yoludur. Dinde en şerli işler sonradan ortaya çıkarılan yeniliklerdir, sonradan ortaya çıkan her yenilik bidattir. Her bidat dalâlettir ve her dalâlet de ateştedir.¹

Ey Cebrail, Mikail ve İsrail'in Rabbi olan Allah'ım! Yerleri ve gökleri yaratan, gizli ve açığı bilen, ihtilaf ettikleri şeyde kullarının arasında hâkim olan sensin. Hakta ihtilaf ettiklerimiz konusunda bizi izninle hidayete ulaştır, sen dilediğini dosdoğru olan yola iletirsin.

¹ Müslim, Nesai.

Mukaddime

Rahmân ve Rahmân Allah'ın adıyla. Şüphesiz hamd Allah'a mahsustur. O'na hamd eder, O'ndan yardım ister ve O'ndan bağışlanma dileriz. Nefislerimizin şerrinden ve amellerimizin kötüsünden Allah'a sığınırız. Allah'ın hidâyete ilettiğini saptıracak, O'nun saptırdığını hidâyete iletecek yoktur. Şehâdet ederim ki Allah'tan başka ilâh yoktur. Tektir, ortağı yoktur. Yine şehâdet ederim ki Muhammed O'nun kulu ve resûlüdür. Allah'ın salâtı ve selâmı onun, âlinin ve ashâbının üzerine olsun.

Bundan sonra; elindeki bu kitap, hicrî iki yüz kırk bir yılında vefât etmiş olan Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed b. Hanbel (*rahimehullah*)'ın "el-Îmân" kitabıdır. İmam Ahmed (*rahimehullah*)'ın "el-Îmân" kitabı ilim ehli arasında meşhur bir kitaptır. Kaleme aldıkları eserlerde bu kitaptan çokça istifâde etmişlerdir.

Bu kitabın bize kadar ulaşması için onu öncelikle Allah Teâlâ korumuş, sonra hicrî üç yüz on bir yılında vefat etmiş olan Ebû Bekr Ahmed b. Muhammed el-Hallâl (*rahimehullah*) korumuştur. O bu kitabı tam olarak hocası el-Merrûzî'den büyük kitabı "es-Sünne"de rivâyet etmiş, bu kitabının "el-Îmân" bölümünde oluşturduğu baplara göre ondan dağınık rivâyetler zikretmiştir. Bu bapları bitirdiği zaman el-Hallâl şöyle demiştir: "Ebû Abdullah'ın 'el-İrcâ' kitabı, o bunun bir kısmını İbn Ebî Rezme'ye öğrettikten sonra tamama erdi."

Derim ki: İmam Ahmed'in İbn Ebî Rezme'ye gönderip öğrettiği bu kitabının el-Hallâl (*rahimehullah*)'ın "es-Sünne"de (1088) zikrettiği geçmişti. O şöyle demiştir:

Bana Ebû Bekr el-Merrûzî haber verdi, dedi ki: "Ebû Abdullah bana İbn Ebî Remze el-Merrûzî hakkında dedi ki: 'Bana ulaştığına göre insanlar ona Mekke'de iman hakkında sormuşlar da o "İman söz ve ameldir" diye memiş. Bunun onun hakkında doğru olduğunu bilsem kesinlikle yanıma girmesine izin vermem.' Bundan iki veya üç gün sonra bana 'İbn Ebî Rezme'nin durumu nedir?' diye sordu. Dedim ki: 'Onun hakkında bir şey öğrenemedim. "Benim tarafımdan bir kimsenin ona gitmesini istemem" dediğinden dolayı onun yanına da gitmedim.' Aradan bir süre geçti, yatsı namazını kıldık. Sonra dedi ki: 'Ona git, zira kendisiyle aramızda bir hukuk vardır. Ona "İbnu'l Mubârek 'İman farklı derecelerde bulunur' derdi" de.'"

Sonra (el-Merrûzî) onun (yani İbn Ebî Rezme'nin) yanına gitti ve (İbn Ebî Rezme) "İnsanlara Irak'a gittiğim zaman Ebû Abdullah ile görüşeceğimi, o bana ne söylerse ona göre hareket edeceğimi söyledim" dedi. Sonra (Irâk'a) gelip Ebû Abdullah'a "Bana bir hüccet ver de Merv ehlinin yanına gittiğim zaman bunu onlara bildireyim" dedi. Ebû Abdullah da ona bu hadisleri öğretti ve bana "Bunları ona ver" dedi. (Hallâl'in Merrûzî'den yaptığı nakil burada sona erdi.)

Sonra el-Hallâl (rahimehullah) bu kitabı tam olarak aktarmış, kitabı bitirince "Ebû Abdullah (radiyallahu anh)'ın 'el-İmân' kitabının sonu" demiştir.

Bu kitabı meydana getirdikten sonra ilim ehlinin bu kitapta yer alan hadisleri ve eserleri nasıl tahric ettiğine baktım. Allah'ın lütfu ve minnetiyle onların tahric ettiklerinin önümüzde duran kitaptan farklı olmadığını gördüm.

İman kitabının el-Merrûzî tarafından rivâyet edilen bu rivâyetini İmam Ahmed'in oğlu Abdullah'ın "es-Sünne" kitabında babasından rivâyet ettikleriyle karşılaştırdım. Abdullah toplamda yüz altmış üç eser rivâyet etmiştir ki bunların on sekizini el-Merrûzî rivâyet etmiştir. Bunları Abdullah (*rahimehullah*)'ın "es-Sünne" kitabındaki tahriçlerim ile yetinerek tahriçsiz bir şekilde kitabın ek bölümünde aktarmayı alınacak fâidenin tamama ermesi adına uygun gördüm.

Allah'tan bu çalışmamı yalnızca kerîm vechi için ortaya konan bir çalışma eylemesini, beni kendisine kavuşana kadar İslâm ve Sünnet üzere kılmasını niyaz ediyorum. Allah'ın salât ve selâmı nebîsi Muhammed'in, onun âlinin ve ashâbının üzerine olsun.

Ebu Abdullah Âdil b. Abdullah Âl-u Hamdan

Musannifin Tercemesi

İsmi Ahmed b. Muhammed b. Hanbel b. Hilâl b. Esed b. İdrîs'tir. Künyesi Ebû Abdullah'tır. Ehli Sünnet ve'l Cemaat'ın imamı olarak meşhurdur. Hicrî yüz altmış dört yılında doğmuş, iki yüz kırk bir yılında vefat etmiştir. Allah ona rahmet etsin.

Âlimlerin Onun Hakkındaki Övgüleri:

Şâfiî "Ahmed sekiz hususta imamdır" dedikten sonra onun Sünnet'te imam olduğunu söylemiştir.

Alî b. el-Medînî şöyle demiştir: "Allah bu dini üçüncüleri olmayan iki adamla desteklemiştir: Riddet zamanında Ebû Bekir es-Sıddık (radiyallahu anh) ile, mihnet zamanında Ahmed b. Hanbel ile..."

İshâk b. Râhûye şöyle demiştir: "Ahmed b. Hanbel ve kendisini harcadığı şey için harcaması olmasaydı şüphesiz İslâm giderdi."

Abdulvehhâb el-Verrâk şöyle demiştir: "Ebû Abdullah Ahmed b. Hanbel imamımızdır. O ilimde derinleşenlerdendir. Yarın Allah Teâlâ'nın huzurunda durduğumda bana 'Kime uydun?' diye sorduğu zaman 'Ahmed'e' diyeceğim. İslâm adına Ebû Abdullah'ın başına neler geldi?! Yirmi sene bu meseleden dolayı belâya maruz kaldı."

Tercemenin Kaynakları:

Menâkıbu'l İmâmi Ahmed, İbnu'l Cevzî

Tabakâtu'l Hanâbile, (1/8)

Hilyetu'l Evliyâ, 9/161

Tehzîbu'l Kemâl, 1/437

Siyeru A'lâmi'n Nubelâ, 11/177

Kitap Hakkında

1- Kitabın Güvenilirliği

İmam Ahmed (*rahimehullah*)'ın "el-İmân" kitabının var olduğu hususunda şüphe yoktur. Bu kitap aynı zamanda "el-İrcâ" olarak da isimlendirilmektedir. İlim ehlin-den birçok kimse bu kitabı söz konusu etmiş ve ondan nakillerde bulunmuştur. Örneğin:

a) "Târîhu'l İslâm"da (5/1063) şunlar geçmektedir: Hanbel b. İshâk dedi ki: Ebû Abdullah Bağdat'taki bir hükümet binasında, İshâk b. İbrâhîm'in kardeşi Muhammed b. İbrâhîm'in ahırında hapsedildi. Daracık bir hücredeydi. Ramazan ayında hastalandı. O hücrede az bir süre hapsedildi. Sonra genel hapishaneye gönderildi. O hapishanede yaklaşık otuz ay kaldı. Onun yanına giderdik. Bana hapiste 'el-İrcâ' kitabını ve başka eserleri okudu."

b) Ebû Muhammed İbn Ebî Hâtim er-Râzî (*rahimehullah*) şöyle demiştir: Babamı şöyle derken işittim: "İki yüz on üç yılında kendisiyle ilk karşılaştığım zaman Ahmed b. Hanbel'in yanına gitmiştim. Namaza çıktığı zaman yanına 'Kitâbu'l Eşribe'yi ve 'Kitâbu'l İmân'ı almıştı. Namazını kıldı da kimse ona bir şey sormadı. Sonra kitapları evine götürdü. Başka bir gün yine onun yanına gittim. Baktım ki yine bu iki kitabını çıkarmış. Bu kitapları ecir beklediğinden dolayı çıkardığını düşündüm. Çünkü 'Kitâbu'l İmân' dinin aslıdır, 'Kitâbu'l Eşribe' (İçecekler Kitabı) ise insanları kötülükten alıko-yar. Zira her kötülüğün başı sarhoşluk veren içecekler-dir." (Menâkıbu'l İmâmi Ahmed, İbnu'l Cevzî, s. 260)

c) Âcurrî (*rahimehullah*) "eş-Şerîa"da (2/614) şöyle demiştir: "Ahmed b. Hanbel 'Kitâbu'l İmân'da gerek bu

hadisi gerek başka hadisleri imanın söz ve amel olduğuna delil getirmiştir. Bu hadis birçok tarikten gelmiştir..." Sonra bu tarikleri zikretmiştir.

d) Hallâl "es-Sünne"de bu kitabın tamamını zikretmiştir. Ben de kitabı oradan çıkardım.

e) İleride geleceği üzere Kâdî Ebû Ya'lâ "el-İmân" kitabında defalarca bu kitaptan söz etmiştir.

f) İbn Teymiyye "el-Ukûd"da (s. 200) şöyle demiştir: "Yine o 'Kitâbu'l İmân'ı ve 'Kitâbu'l Eşribe'yi tasnif etmiştir. O bunları orada -yani Kûfe'de- Mürcie'nin ve sarhoşluk veren içecekleri tüketen kimselerin çokluğu sebebiyle insanlara sürekli okurdu."

g) İbnu'l Kayyım bu kitaptan "Tehzîbu's Sünen"de söz etmiş, 35 numaralı eseri zikrettikten sonra "Ahmed bunu 'er-Reddu ale'l Mürchie' kitabında delil getirmiştir" demiştir.

h- Zehebî bu kitaptan "Siyeru A'lâmi'n Nubelâ"da (11/296) söz etmiş, kitabı çeşitli eserlerinin içerisinde zikretmiştir.

i) İbn Receb bu kitaptan "Fethu'l Bârî"de (1/196) söz etmiştir.

j) İbn Abdulhâdî bu kitaptan "Tenkîhu Tahkîki Ehâdîsi't Ta'lîk"te (2/395) söz etmiştir.

k) İbn Hacer bu kitaptan "Fethu'l Bârî"de (1/38, 47, 82, 87, 111) söz etmiştir. Yine o bu kitabı "el-Mu'cemu'l Mufehres"te (s. 52) isnâdıyla rivâyet etmiş, şöyle demiştir: "Ahmed b. Hanbel'in 'el-İmân' kitabı: Bize Ebû İshâk et-Tenûhî şifâhî olarak Ahmed b. Abdulhâdî'den onun şöyle dediğini haber verdi: Bize el-Fahr Alî b. el-

Buhârî haber verdi, dedi ki: Bize İsmâîl b. İbrâhîm b. Zekerîyyâ haber verdi, dedi ki: Bize İsmâîl b. el-Fadl haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Bekr el-Bâtırkânî haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah Muhammed b. Abdullah b. Mende haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Amr b. Hâkîm haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Mûsâ el-Huseyn b. el-Hasen er-Râzî haber verdi, dedi ki: Bize Ahmed bunu haber verdi."

1- Suyûtî bu kitaptan "Enşâbu'l Kutubi fî Ensâbi'l Kutub" (s. 116) isimli eserinde söz etmiştir.

2- İmam Ahmed'in "el-İmân" Kitabının Râvîleri

a) El-Hallâl'in "es-Sünne"sinde ve el-Âcurrî'nin "eş-Şerîa"sında geçtiği üzere el-Mervezî rahimehullah.

b) İbn Hacer'in bu kitabın isnadında zikrettiği üzere Ebû Mûsâ el-Huseyn b. el-Hasen er-Râzî rahimehullah.

c) Kâdî Ebû Ya'lâ'nın "el-Udde fî Usûli'l Fıkh" (3/963) isimli eserinde geçtiği üzere Abdullah b. Ahmed rahimehullah. İbn Batta (rahimehullah)'ın "el-İbânetu'l Kubrâ" eserindeki rivâyetleri de ondan nakledilmiştir.

d) Hanbel b. İshâk rahimehullah. El-Lâlekâî'nin "es-Sünne" kitabındaki rivâyetleri de ondan nakledilmiştir. Az önce Hanbel (rahimehullah)'tan aktarıldığı üzere İmam bu kitabı onlara zindandayken okumuştur.

El-Hallâl (rahimehullah) dedi ki:

1- Bize Ebû Bekr el-Mervezî haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed b. Hanbelî tahdis etti, dedi ki: Bize İbrâhîm b. Şemmâs tahdis etti, dedi ki: Cerîr b. Abdulhâmîd'i "İman söz ve ameldir, iman artar ve azalır" derken işittim. Ona "Sen ne diyorsun?" diye soruldu. "Ben müminim inşâallah diyorum" diye cevap verdi.

Yine İbrâhîm dedi ki: Fudayl b. İyâd'a ben işitiyorken iman hakkında soruldu. Dedi ki: "Bize göre iman içi ve dışı dil ile ıkrarda bulunmak, kalp ile söylemek ve onu uygulamaktır."

Yine İbrâhîm dedi ki: Yahyâ b. Suleym'i "İman söz ve ameldir" derken işittim. İbn Cüreyc'in de "İman söz ve ameldir" dediği rivâyet edilmiştir.

Yine İbrâhîm dedi ki: Ebû İshâk el-Fezârî'ye iman hakkında sorup "İman söz ve amel midir?" dedim. "Evet" diye cevap verdi.

Yine İbrâhîm dedi ki: İbnu'l Mubârek'i "İman söz ve ameldir, iman farklı derecelerde bulunur" derken işittim.²

² İbn Teymiyye "Mecmû'u'l Fetâvâ"da (13/50) şöyle demiştir: "Sahâbe (radiyallahu anhum)'den iman arttığı ve azaldığı sahîh olacak rivâyet edilmiştir. Sünnet imamlarının görüşü de budur. İbnu'l Mubârek 'O farklı derecelerde bulunur ve artar' derdi. 'Azalır' lafzını kullanmaktan kaçınırdı. Bunun sebebi Ehli Sünnet'in aslının iman iki cihet ile farklı derecelerde bulunuyor olmasıdır: Rabbin emri ciheti ile ve kulun fiili ciheti ile...

Birinci cihet: Müminlerden bir şahsa emredilen iman herkese emredilen iman ile aynı değildir. Zira müslümanlar işin başında

Yine İbrâhîm dedi ki: En-Nadr b. Şumeyl'i "İman söz ve ameldir" derken işittim.

Yine İbrâhîm dedi ki: Nahivci Halîl'i "Ben mümin olduğumu söyledikten sonra geriye ne kalıyor ki?" derken işittim. Yine ben Bakıyye'ye ve İbn Ayyâş'a (iman hakkında) sordum. "İman söz ve ameldir" dediler.³

2- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Müemmel b. İsmâîl

imanın bir kısmı ile emrolunmuşlardı. Bundan sonra diğer kısmıyla emrolundular. Yine onlar kible gibi kendilerine emredilen bazı şeyleri terk ettiler... Aynı şekilde haccın, zekâtın ve cihadın kendisine vacip olduğu kimseye kendisine emredileni bileceği ve Allah'ın kendisine başkasına -mücmel olması haricinde- vacip olmayan şeyleri vacip kıldığına inanacağı kadar iman vaciptir. Bu kimseye bu hususlarda mufassal iman vaciptir... Şu hâlde insanlar kendilerine emredilen iman hususunda aynı derecede bulunamazlar. Bu Mürcie'nin hataya düştüğü asıllardandır. Onlar imanın tek bir şey olduğunu, mükelleflerin tamamının iman hususunda eşit olduğunu zannetmişlerdir. 'Meleklerin ve nebîlerin imanıyla en fâsık insanın imanı birdir; nitekim fâsık kimse şehâdeteyni telaffuz ettiği ya da Fâtiha'yı okuduğu zaman onun telaffuzu diğer insanların lafzıyla aynı olur' demişlerdir.

İkinci cihet: İnsanlar, onların hepsine vacip emredilmiş olmasına rağmen onu yerine getirme yönünden farklı derecelerde bulunabilirler. İşte bu ayrışma noktası olduğu zannedilen meseledir. Hâlbuki iki mesele de ayrışma noktasıdır. İnsanlar bu hususta da birbirlerinden farklı derecelerde bulunurlar. Hırsızlık yapanın, zina edenin ya da içki içenin imanı başkalarının imanı gibi değildir. Vacipleri yerine getirenin imanı onların bir kısmını zayi edenin imanı gibi değildir."

³ Abdullah "es-Sünne"de (613) rivâyet etmiştir. Tahricimin tamamı için oraya bakınız.

tahdis etti, dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd haber verdi, dedi ki: Bana -kayınbiraderi- Muhammed b. Zekvân tahdis edip şöyle dedi: Hammâd'a "İbrâhîm ircâ hususunda sizinle aynı şeyi mi söylüyordu?" diye sordum. "Hayır, o da senin gibi şüpheliydi" dedi.⁴

3- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî tahdis etti. Onun Süfyân'dan, onun bir adamdan, onun Tâvûs'tan rivâyet ettiğine göre o "Ey Irak halkı, siz Haccâc'ın mümin olduğunu mu söylüyorsunuz?!" demiştir. Mansûr, İbrâhîm'in "Haccâc'ın durumu kendisine kapalı kalan kimseye bu, körlük olarak yeter" dediğini nakletmiştir. Yine Mansûr, İbrâhîm'in Haccâc'ı söz konusu ettikten sonra "*Dikkat edin, Allah'ın lâneti zâlimlerin üzerinedir!*" (Hûd, 18) dediğini aktarmıştır.⁵

4- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize İbrâhîm b. Hâlid tahdis etti, dedi ki: Bana Rabâh tahdis etti. Onun Ma'mer'den, onun İbn Tâvûs'tan, onun da babasından rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir:

⁴ Abdullah "es-Sünne"de (723) rivâyet etmiştir. İbrâhîm (rahimehullah)'ın istisna hakkındaki sözü 188. maddede gelecektir. Hammâd, mürciî fakih Hammâd b. Ebî Süleymân'dır. O burada İbrâhîm en-Nehaî (rahimehullah)'tan imanında şüpheli diye söz etmektedir. Onun bununla maksadı, İbrâhîm'in imanda istisna yapıp "Ben inşaallah müminim" demesidir. Bu onlara göre caiz değildir. Hatta bu onların bazılarına göre küfürdür! Bundan dolayı onlar Ehli Sünnet'i "Şükkâk/Şüpheliler" olarak isimlendirirler. Nitekim bunu mukaddimede beyân ettim.

⁵ İbn Ebî Şeybe "el-İmân"da (95, 96, 98) parça parça rivâyet etmiştir. 370. maddede bir daha gelecektir. İbn Ebî Şeybe'nin "el-İmân" kitabında (97) onun küfrüne hükmedenlerden bazı eserler nakledilmişti. Allah'tan selâmet ve âfiyet dileriz.

"İman ağaca benzer. Aslı şehâdetdir. Gövdesi ve yaprakları da şudur. Meyveleri veradır. Meyvesi olmayan ağaçta hayır olmadığı gibi verası olmayan insanda da hayır yoktur."⁶

5- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Miskîn b. Bukeyr tahdis etti, dedi ki: Bize Sâbit b. Aclân'ın⁷ Süleym Ebû Âmir'den rivâyet ettiğine göre el-Hamrâ heyeti Osmân b. Affân (*radiyallahu anh*)'a ona hem kendileri adına hem de arkalarındakiler adına İslâm üzere bey'at etmeye geldiler. Osmân da Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayacakları, namazı kılacakları, zekâtı verecekleri, Ramazan orucunu tutacakları ve mecûsîlerin bayramlarını bırakacakları üzere onlardan bey'at

⁶ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (614) rivâyet etmiştir.

İbn Receb "Fethu'l Bârî"de (1/28) bu esere ta'lîk olarak şöyle demiştir: "Bilindiği üzere ağaç ve hurma ağacı isimlerinin müsemmalarının kapsamına giren; onların dalları, yaprakları ve meyveleri gibi şeylerden herhangi biri ortadan kalktığı zaman ağaçtan ağaç ismi gitmez. Ancak "Bu eksik bir ağaçtır, başka ağaçlar ondan daha tamdır" denir. Ağacın kökü kesildiğinde ve ağaç yıkıldığında ise ortada ağaç mağaç kalmaz. Ağaç o zaman kütük olur. Aynı şekilde rükünleri yerinde olduktan sonra imandan ve İslâm'dan bunların müsemması kapsamında olan şeylerin bir kısmı kaybolduğu zaman bundan dolayı İslâm ve iman ismi tamamıyla kaybolmaz. İsmi (İslâm'ın veya iman'ın) noksanlığından dolayı çekip alınması ayrıdır. Hâlbuki rükünleri ve binası yıkılan şeyin müsemması tamamıyla ortadan kalkar. Allah en iyi bilendir."

⁷ Aslında "Sâbit'ten, onun İbn Aclân'dan..." diye geçmektedir. Bu bir hatadır. Doğrusu yukarıda yazdığım"dır. Tercemesi için "Tehzîbu'l Kemâl"e (4/363) bakınız.

aldı. ["Evet"] dedikleri zaman onların bey'atını kabul etti.⁸

6- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize bir adam -ki bu adam Alî'dir- tahdis etti. Onun Cerîr b. Abdulhamîd'den, onun Muğîre'den, onun Simâk b. Seleme ed-Dabbî'den, onun Abdurrahmân b. Isme'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Âişe (radiyallahu anha)'nın yanındaydım. Muâviye'nin elçisi ona bir hediye getirdi ve "Bunu müminlerin emîri sana gönderdi" dedi. Âişe de "İnşâallah müminlerin emîri, o sizin emîrinizdir" dedi ve hediyeği kabul etti.⁹

7- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize el-Hasen b. Mûsâ tahdis etti, dedi ki: Bize İbn Lehîa tahdis etti, dedi ki: Bize Usâme b. Zeyd tahdis etti. Onun İbn Şihâb'dan, onun Hanzala b. Alî b. el-Eska'dan rivâyet ettiğine göre Ebû Bekr (radiyallahu anh) Hâlid b. el-Velîd'i gönderip ona insanlarla beş şey için savaşmasını emretti ve "Kim bu beş şeyden birini terk ederse onunla bu biri için beşi için savaştığın gibi savaş!" dedi: Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'in Allah'ın resûlü olduğuna şehâdet etmek, namazı kılmak, zekâtı vermek ve Ramazan orucunu tutmak."¹⁰

⁸ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (939) Abdullah b. Ahmed kanalıyla babasından rivâyet etmiştir. İsnâdı hasendir. Köşeli parantez arası oradandır.

⁹ İbn Ebî Şeybe "el-İmân"da (25) rivâyet etmiştir. Tahricimin tamamı için oraya bakınız.

¹⁰ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (981) Abdullah b. Ahmed kanalıyla babasından rivâyet etmiştir. Yine el-Mervezî "Ta'zîmu Kadri's Salât"ta (975) ve el-Adenî "el-İmân"da (1) rivâyet etmiştir.

8- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Haccâc tahdis etti, dedi ki: Bize Şerîk tahdis etti. Onun Abdula'lâ es-Sa'lebî'den, onun İbnu'l Hanefiyye'den rivâyet ettiğine göre o "Takiyyesi olmayanın imanı yoktur" demiştir.¹¹

9- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Hâşim b. el-Kâsım tahdis etti, dedi ki: Bize Abdulhamîd tahdis etti, dedi ki: Bize Şehr tahdis etti, dedi ki: Bize İbn Ğanm Muâz b. Cebel (*radiyallahu anh*) hadisini tahdis etti: Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) buyurdu ki:

"Şüphesiz bu işin başı Allah'tan başka ilâh olmadığına, O'nun tek olduğuna ve ortağının bulunmadığına, Muhammed'in de O'nun kulu ve resûlü olduğuna şehâdet etmendir. Bu işi ayakta tutan şey namazı kılmak ve zekâtı vermektir. Bu işin tepesinin zirvesi Allah yolun-

İsnâdı munkatıdır. Hanzala b. Alî Ebû Bekr es-Sıddık (*radiyallahu anh*)'a erişmemiştir. İslâm'ın esaslarından birini yerine getirmekten geri duranlarla savaşmanın emredilmesi 9, 12 ve 410. eserlerde gelecektir.

¹¹ İbn Ebî Şeybe (33716, Müslümanları Uygun Olmayan Şeylere Çağırın Müşrikler Hakkında Ne Dedikleri, Onlara Olumlu Karşılık Verip Vermedikleri, Hoşnutsuzluk Gösterip Göstermedikleri) ve "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1251) İbn Batta rivâyet etmiştir.

"Tabakâtu'l Muhaddisîne bi-Isbehân"da (4/176) Mekhûl'den onun "Takiyye yapmayan zelil düşer" dediği rivâyet edilmiştir. İbn Ebî Şeybe'nin (33719) rivâyet ettiğine göre de el-Hasen "Takiyye bir ruhsattır, fazîletli olan Allah'ın emrini yerine getirmektir" demiştir. Bununla Ehli Sünnet'in nezdindeki takiyye ile düşmanları olan Râfıza'nın ve başkalarının nezdindeki takiyye arasındaki fark anlaşılmaktadır.

da cihaddır. Ben¹² insanlarla namazı kılmalarına, zekâtı vermelerine, Allah'tan başka ilâh olmadığına, tek olduğuna ve ortağının bulunmadığına, Muhammed'in O'nun kulu ve resûlü olduğuna şehâdet etmelerine dek savaştım ve emrolundum. Bunları yaptıkları zaman korurlar, -hakkı ile olması müstesnâ- kanlarını ve mallarını korurlar. Hesapları ise Allah'a aittir."¹³

10- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân b. Uyeyne tahdis etti. Onun Mansûr'dan, onun Zerr'den, onun Vâil b. Mihâne'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Abdullah (*radiyallahu anh*) dedi ki: "Kadınlar gibi, akılları ve dinleri eksik olduğu hâlde akıllı adamlara üstün gelen kimseyi görmedim." "Onun aklının eksikliği nedir?" diye soruldu. "İki kadının şehâdetinin bir adamın şehâdetiyle eşit kılınması" dedi. "Dininin eksikliği nedir?" diye soruldu. "Şu kadar şu kadar gün Allah'a tek rekat namaz kılmadan durur" diye cevap verdi.¹⁴

11- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muâviye b. Hişâm ve Ebû Ahmed tahdis etti, dediler ki:

¹² "Müsned"de "*Ben ancak...*" diye geçmektedir.

¹³ Ahmed (22122), İbn Mâce (72) ve "Ta'zîmu Kadri's Salât"ta (7) Muhammed b. Nasr rivâyet etmiştir.

"Misbâhu'z Zücâce" (1/13) sahibi şöyle demiştir: "Bu hasen bir isnaddır. Bunu ayrıca ed-Darakutnî 'Sünen'inde bu tarikten rivâyet etmiştir. Şeyhayn ise Ömer b. el-Hattâb (*radiyallahu anh*) tarîkiyle rivâyet etmiştir."

Benzeri Ebû Hureyre (*radiyallahu anh*)'tan (12, 37) ve mürsel olarak el-Hasen'den (340) gelecektir.

¹⁴ Tahrici İbn Ebî Şeybe'nin kitabında (59) geçmişti. El-Adenî'nin kitabında da (35) merfû olarak gelecektir.

Bize Süfyân tahdis etti. Onun Alkame b. Mersed'den, onun Süleymân b. Bureyde'den, onun babasından rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onlara kabirlere çıktıkları zaman (şöyle demelerini) öğretir ve kendisi de şöyle derdi: "Selâm üzerinize olsun müminlerden ve müslümanlardan olan yurt halkı! İnşâallah biz size katılacağız."

Muâviye b. Hişâm (ziyâde olarak) şöyle dedi¹⁵: "Siz bizim öncümüksünüz. Biz sizin peşinizden gelecek olanlarız. Allah'tan hem bizim için hem sizin için âfiyet dileriz."¹⁶

¹⁵ "Müsned"de "Muâviye hadisinde şöyle demiştir" deyip hadisi zikretmiştir.

¹⁶ Ahmed "Müsned"inde (22985) rivâyet etmiştir. Hadisi ayrıca Müslim (985) Süfyân tarîkiyle rivâyet etmiştir. Onun rivâyetinde "Siz bizim öncümüksünüz, biz sizin peşinizden gelecek olanlarız" lafzı yoktur. On üçüncü maddede Âişe tarîkiyle gelecektir.

Burada imanda istisnâ yapılabileceğinin delili vardır. İmam Ahmed (*rahimehullah*) şöyle demiştir: "Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onlara katılacağını bildiği hâlde istisnâ yapmıştır." (Tabakâtü'l Hanâbile, 2/181)

Abdullah "es-Sünne"de (587) şöyle demiştir: Babamı şöyle derken işittim: "(İmanda) istisnâ yapmayana karşı hüccet Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in kabir ehline söylediği 'Biz de inşâallah size katılacağız' buyruğudur."

Hallâl'in (1048) rivâyet ettiğine göre İshâk şöyle demiştir: Ahmed b. Hanbel'i şöyle derken işittim: "Ben imanda istisnâ hususunda İbn Mes'ûd (*radiyallahu anh*)'ın hadisini delil sayıyorum. Zira iman sözdür. Amel de fiildir. Biz sözü söylemiş bulunuyoruz. Amel hususunda ise kusurlarımızın bulunmasından endişe ediyoruz.

12- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Affân tahdis etti, dedi ki: Bize Abdolvâhid b. Ziyâd tahdis etti, dedi ki: Bize Saîd b. Kesîr b. Ubeyd tahdis etti, dedi ki: Bana babam Ebû Hureyre (radiyallahu anhu) şöyle derken işittiğini tahdis etti: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

"İnsanlarla Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'in Allah'ın resûlü olduğuna şehâdet etmelerine, namazı kılmalarına, zekâtı vermelerine dek savaşmakta emrolundum. Bundan sonra artık (Allah) onların kanlarını ve mallarını bana haram kılmıştır. Hesapları ise Allah'a aittir."¹⁷

İmanda istisnâda bulunmamız benim hoşuma gider. Biz 'Ben inşa Allah müminim' deriz."

Yine (İshâk) şöyle dedi: Kendisine Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'in "Biz de inşaallah size katılacağız" buyruğundaki istisnânın ne hususta vâki olduğunun sorulması üzerine Ebû Abdullah'ın şöyle dediğini işittim: "İstisnâ yerler hakkında vâki olmuştur. O onlara selâm verdiği yere mi yoksa başka bir yere mi defnedileceğini bilmiyordu."

¹⁷ Ahmed "Müsned"de (8544) rivâyet etmiştir. Buhârî (2946) ve Müslim (21, 22) Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'tan şu lafızla rivâyet etmiştir: "Lâ ilâhe illallâh demelerine kadar insanlarla savaşmakta emrolundum. Kim Lâ ilâhe illallâh derse canını ve malını -hakki ile olması hariç- benden korumuş olur. Hesâbı ise Allah'a aittir."

İbn Receb "Câmiu'l Ulûmi ve'l Hikem"de (s. 227) şöyle demiştir: "Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'ın rivâyeti hususunda meşhûr olan onda namazı kılmanın ve zekâtı vermenin zikrinin geçmemesidir."

Yine bunu Buhârî ve Müslim (36) İbn Ömer (radiyallahu anhu)dan şu lafızla rivâyet etmişlerdir: "Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın resûlü olduğuna şehâdet etmeleri-

13- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bana Abdurrahmân b. Mehdî¹⁸ tahdis etti, dedi ki: Bize Zuheyr tahdis etti. Onun Şerîk b. Ebî Nemir'den, onun da Atâ b. Yesâr'dan rivâyet ettiğine göre Âişe (*radiyallahu anha*) şöyle demiştir: Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Âişe'nin gecesi olduğu zaman gecenin sonlarında¹⁹ Bakî'e çıkar ve şöyle derdi:

"Selâm üzerinize olsun müminler topluluğunun yurdunun halkı! Şüphesiz siz yarın size vaad edilen için bekletilmektesiniz, biz de (bekletilmekteyiz). Biz de inşâallah size katılacağız."²⁰

14- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yezîd tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Amr tahdis etti. Onun Ebû Seleme'den, onun Ebû Hureyre (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Şüphesiz ölü onların ayakkabılarının seslerini kendisine arkalarını dönüp gittikleri zaman işitir. Eğer mümin-

ne, namazı kılmalarına, zekâtı vermelerine kadar insanlarla savaşmakla emrolundum. Bunları yaptıkları zaman -İslâm'ın hakkı ile olması hariç- kanlarını ve mallarını benden korumuş olurlar. Hesapları ise Allah'a aittir."

Bu hadis onların dışındaki sahâbîlerden de rivâyet edilmiştir ki bu rivâyetler Sahîhayn'da ve başka kitaplarda geçmektedir. Yine bu hadis 37. ve 340. maddelerde gelecektir. Benzeri 9. maddede Muâz b. Cebel (*radiyallahu anh*)'tan geçmişti.

¹⁸ "Müsned"de "Bize Abdurrahmân tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Âmir tahdis etti, dedi ki: Bize Zuheyr tahdis etti" diye geçmektedir.

¹⁹ "Müsned"de "gecenin üçte ikisi geride kaldığında" diye geçmektedir.

²⁰ Ahmed (25471) ve Müslim (974) rivâyet etmiştir. Benzeri 11. maddede ve onun dipnotunda geçmişti.

se namaz başının ucunda, oruç sağında, zekât solunda, sadaka, insanlara iyilik ve ihsan gibi hayır fiilleri ayaklarının ucunda olur. Sonra kendisine başı tarafından gelinir de namaz 'Benim tarafımdan giriş yok' der. Sonra kendisine sağ tarafından gelinir de oruç 'Benim tarafımdan giriş yok' der. Sonra kendisine sol tarafından gelinir de zekât 'Benim tarafımdan giriş yok' der. Sonra kendisine ayakları tarafından gelinir de sadaka, bağları gözetme, insanlara iyilik ve ihsan gibi hayır fiilleri 'Benim tarafımdan giriş yok' der. Sonra kendisine 'Otur!' denir. O da oturur. Kendisine güneş gösterilmiştir ve batmak üzereyken gösterilmiştir. Ona 'Bize sana soracaklarımızdan haber ver' denir. Bunun üzerine o 'Beni bırakın da namaz kılayım' der. 'Kılacaksınız, sen bize sana soracaklarımızdan haber ver' derler. 'Bana ne soracaksınız?' der. (Biri) 'Aranızdaki şu adamı bildin mi, onun hakkında ne diyorsun, onun hakkındaki şehâdetin nedir?' diye sorar. 'Muhammed mi?' der. 'Evet' derler. Bunun üzerine 'Onun Allah'ın resûlü olduğuna ve Allah katından hak ile geldiğine şehâdet ederim' der. Ona 'Bunun üzerine yaşadın, bunun üzerine öldün ve inşâallah bunun üzerine diriltileceksin' denir. Sonra ona cennet kapılarından bir kapı açılır ve kendisine 'Bu buradan senin oturacağın, Allah'ın senin için hazırladığı yerdir' denir. Bundan dolayı mutluluğu ve sevinci artar. Sonra ona cehennem kapılarından bir kapı açılır ve kendisine 'Bu -Allah'a isyan etseydin- buradan senin oturacağın, O'nun senin için hazırladığı yerdi' denir. Bunun üzerine mutluluğu ve sevinci artar. Sonra kabri kendisi için yetmiş zirâ genişletilir. Orada kendisine aydınlık verilir. Rûhu Nesîm-i Tayyib'de kılınır ki bu cennetin ağaçlarına konan yeşil kuşlardır. Beden kendisinden başladığı toprağa geri döner. Nitekim Allah

tebâreke ve teâlâ şöyle buyurmuştur: *'Allah iman edenleri hem dünya hayatında hem de ahirette sâbit bir sözle sâbit kılar. Yine Allah zâlimleri saptırır. Allah dilediğini yapar.'* (İbrâhîm, 27)

Eğer kâfirse kendisine başı tarafından gelir de bir şey bulunmaz. Sağından gelir de bir şey bulunmaz. Solundan gelir de bir şey bulunmaz. Ayakları tarafından gelir de bir şey bulunmaz. Sonra kendisine 'Otur!' denilir. Bunun üzerine endişeli ve korkutulmuş bir şekilde oturur. Sonra kendisine 'Aranızdaki şu adamı bildin mi, onun hakkında ne diyorsun, onun hakkında şehâdetin nedir?' diye sorulur. 'Hangi adam?' der. 'Aranızda bulunan adam' denir. Fakat onun ismini bilemez. Tâ ki kendisine 'Muhammed' denir. Bunun üzerine 'Bilmiyorum, insanları bir şey söylerken işittim ve insanların söylediğini söyledim' der. 'Bunun üzerine yaşadın, bunun üzerine öldün ve inşaallah bunun üzerine diriltileceksin' denir. Sonra kendisi için cehennem kapılarından bir kapı açılır ve 'Bu buradan senin oturacağın, Allah'ın senin için hazırladığı yerdir' denir. Bunun üzerine üzüntüsü ve yazıklanması artar. Sonra kendisine cennet kapılarından bir kapı açılır ve 'Bu -Allah'a itaat etseydin- buradan senin oturacağın, O'nun senin için hazırladığı yerdi' denir. Bunun üzerine üzüntüsü ve yazıklanması daha da artar. Sonra kabri kendisine daraltılır. Öyle ki kaburgaları ayrılır. İşte Allah tebâreke ve teâlâ'nın kendisi hakkında *'Onun için dar bir yaşam vardır ve kıyâmet günü onu kör haşredeceğiz'* (Tâhâ, 124) buyurduğu dar yaşam budur."²¹

²¹ "Musannef"te İbn Ebî Şeybe (12188), Abdurrazzâk (6703) ve "et-Tefsîr"de Taberî (13/215) mevkûf olarak rivâyet etmiştir. Ay-

15- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrezzâk tahdis etti, dedi ki: Bize Ma'mer, Hemmâm b. Münebbih'ten onun şöyle dediğini tahdis etti: Bu bize Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'ın Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'den tahdis ettiğidir, o dedi ki: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

"Her nebînin icâbet edilecek bir duası vardır. Ben inşâAllah duamı kıyâmet günü ümmetime şefa'at olmak üzere saklamak istiyorum."²²

16- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Affân tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Avâne tahdis etti. Onun Süleymân el-A'meş'ten, onun Mücâhid'den, onun Ubeyd b. Umeyr el-Leysî'den, onun Ebû Zerr (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki: "Bana beş şey verildi ki bunlar benden önce kimseye verilmemiştir: Ben hem kırmızı tenliye hem de siyah tenliye gönderildim.

rica sonrasına bakınız. Yine "el-Evsat"ta (2630) Taberânî, Sahîhinde İbn Hibbân (3113) ve el-Hâkim (1/379-381) Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'den merfû olarak rivâyet etmiştir.

Hallâl'in "es-Sünne"sinde (1033) rivâyet edildiğine göre Muhammed b. el-Hasen b. Hârûn şöyle demiştir: Ebû Abdullah'a imanda istisnâ hakkında sordum. Dedi ki: "Evet. İstisnâ şüphe manasında değildir. O ameller hususundaki endişeden ve ihtiyattan kaynaklanmaktadır. İbn Mes'ûd ve başkaları istisnâda bulunmuştur... Yine O (sallallahu aleyhi ve sellem) Bakî'de 'Bunun üzerine diriltileceğiz inşâallah' demiştir."

²² Ahmed "Müsned"de (8132) Abdurrazzâk'ın "Musannef"teki (20846) tarîkinden rivâyet etmiştir. Bu hadisi ayrıca Buhârî (6304) ve Müslim (199) de rivâyet etmiştir. Yirminci maddede başka bir tarîkten gelecektir.

Yeryüzü bana tahûr (temiz ve temizleyici) ve mescid kılındı. Ganîmetler bana helâl kılındı ki benden önce kimseye helâl değildi. Ben korku ile desteklendim. Şöyle ki düşman benden bir aylık yürüme mesâfesi kadar uzak olduğu hâlde korkar. Yine (bana) 'İste, sana verilecek' denir. Ben duamı ümmetim için şefaât olmak üzere sakladım. İnşâallah o sizden Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayanlara ulaşacaktır."²³

17- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yezîd b. Hârûn tahdis etti, dedi ki: Bize İbn Ebî Zi'b tahdis etti. Onun Muhammed b. Amr b. Atâ'dan, onun Zekvân'dan, onun Âişe (*radiyallahu anha*)'dan, onun da Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den rivâyet ettiğine göre O şöyle buyurmuştur: "Kabir fitnesine gelince benden imtihan edileceksiniz. Size ben sorulacağım. Eğer (sorgulanacak kişi) sâlih adam ise, korkması ve kalbinin ürpermesi²⁴ söz konusu olmaksızın kabrinde oturtulur. Sonra ona 'Ne içerisindeydin?' diye sorulur. Adam 'İslâm'ın içerisindeydim' diye cevap verir. Sonra ona 'Aranızda bulu-

²³ Ahmed "Müsned"inde (21314) rivâyet etmiştir. Ayrıca hadisi yine Ahmed (14264), Buhârî (335, 438) ve Müslim (521) Câbir b. Abdullah (*radiyallahu anhuma*)'dan rivâyet etmiştir.

İmam Ahmed bu hadisi imanda istisnânın câiz oluşuna delil getirmiştir. Delil olan kısım, el-Hallâl'ın "es-Sünne"sinde (1038) geldiği üzere Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in "İnşâallah o sizden... ulaşacaktır" buyruğudur.

²⁴ Yukarıda "meş'ûf" olan lafız aslında "ma'sûf" olarak geçmektedir. "Tâcu'l Ârûs"ta (23/515) şöyle denmiştir: "Ma'sûf; sevgiden, korkudan ya da cinnetten dolayı kalbinin şefafına yani onu ciğerlerle bağlayan damarlarının bulunduğu bölgedeki üst kısmına darbe almış kimsedir. Şu hadis de bu baptandır..." Sonra hadisi zikretmiştir.

nan şu adam neyin nesidir?' diye sorulur. Adam 'Allah'ın resûlü Muhammed'dir, bize Allah katından açık delillerle geldi, biz de onu doğruladık' der. Bunun üzerine kendisi için cehenneme bakan bir oyuk açılır da ona bir kısmı diğerini çiğnediği hâlde bakar. Ona 'Allah'ın seni kendisinden koruduğu şeye bak!' denir. Sonra kendisi için cennete bakan bir oyuk açılır da adam onun güzelliğine ve içindekilere bakar. Sonra kendisine 'Bu buradan oturacağın yerdir' denir ve 'Kesin bir inanç üzereydin, bunun üzerine öldün ve inşaallah bunun üzerine diriltileceksin' diye eklenir.

(Sorgulanacak kişi) kötü adamsa korkmuş ve kalbi ürpermiş bir şekilde kabrinde oturtulur. Ona 'Ne içerisindeydin?' diye sorulur. Adam 'Bilmiyorum' der. Ona 'Aranızda bulunan şu adam neyin nesidir?' diye sorulur. Adam 'İnsanları bir şey derken işittim, ben de onların söylediklerini söyledim' diye cevap verir. Bunun üzerine kendisi için cennete bakan bir oyuk açılır da onun güzelliğine ve içerisindekilere bakar. Sonra kendisine 'Allah'ın seni hangi şeyden çevirdiğine bak!' denir. Sonra kendisi için cehenneme bakan bir oyuk açılır da ona bir kısmının diğerini çiğnediği hâlde bakar. Sonra kendisine 'Bu buradan senin oturacağın yerdir; şüphe içerisindeydin, şüphe içerisinde öldün ve inşaallah şüphe içerisinde diriltileceksin' denir ve azaba uğratılır."

Muhammed b. Amr dedi ki: Bana Saîd b. Yesâr tahdis etti. O Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'tan, o da Nebî (salallahu aleyhi ve sellem)'den hadisi rivâyet etmiştir: "Sonra kabre gelirler. Sâlih adam oturtulur ve ona şöyle şöyle denir..." Sonra Âişe (radiyallahu anha)'nın hadisindikilerin aynısını tekrar etti. Sonra "Kötü adam oturtulur ve ona

şöyle şöyle denir..." dedi. Sonra yine Âişe hadisinde geçenlerin aynısını tekrar etti.²⁵

18- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ravh ve Ebu'l Münzir tahdis etti, dediler ki: Bize Mâlik tahdis etti. Onun Abdullah b. Abdurrahmân b. Ma'mer el-Ensârî'den, onun Âişe'nin mevlâsı Ebû Yûnus'tan, onun da Âişe'den rivâyet ettiğine göre bir adam Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'e kapıda durduğu hâlde "Ey Allah'ın Resûlü!" dedi. "Ben oruç tutmak istediğim hâlde cünüp sabahlıyorum? Bunun üzerine Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) "Ben de oruç tutmak istediğim hâlde cünüp sabahlıyorum, sonra gusledip orucumu tutuyorum" buyurdu. Adam "Sen bizim gibi değilsin" dedi. "Zira senin geçmiş ve gelecek günahların bağışlanmıştır." Bunun üzerine Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) öfkeleni ve "Vallahi ben Allah'tan en çok korkanınız ve sakınacağım hususları en iyi bilen kimse olduğumu umuyorum" buyurdu.

²⁵ Ahmed (25089) ve "es-Sünne"de Abdullah (588) rivâyet etmiştir. Hadis sahihtir.

İmam Ahmed (*rahimehullah*) bu hadisi imanda istisnânın câiz oluşuna delil getirmiştir. Nitekim el-Âcurrî (*rahimehullah*) "eş-Şeria"da (2/658) istisnâ meselesi hakkında konuşurken şunları söylemiştir: "Bu âlimlerden birçoğunun görüşüdür. Yine bu Ahmed b. Hanbel'in görüşüdür... O, iki meleğin kabirde mümini sorguya çekmelerini, ona karşılık vermelerini ve ona 'Yakîn üzere idin, yakîn üzere öldün ve kıyâmet günü de bunun üzerine diriltileceksin inşâallah' demelerini; kâfire ve münâfığa da 'Şüphe içinde idin, şüphe içinde öldün ve şüphe içinde diriltileceksin inşâallah' demelerini delil getirmiştir."

Ebu'l Münzir "Sakinacağım hususları en iyi bileniniz" dedi.²⁶

19- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Fudayl tahdis etti, dedi ki: Bana Fuleyt²⁷ el-Âmirî tahdis etti. Onun Ebû Zerr (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bir gece namaz kıldı ve sabahı edene kadar tek bir âyet okudu. Onunla rükûya gidiyor, onunla secde ediyordu: "Eğer onlara azap edersen onlar Senin kullarıdır. Onları bağışlarsan şüphesiz Sen Azîz'sin, Hakîm'sin!" (Mâide, 118) Sabahladığı zaman "Ey Allah'ın resûlü!" dedim. "Sabahı edene kadar bu âyeti okudun durdun. Onunla rükûya gidip onunla secde ettin?" Buyurdu ki: "Rabbimden ümmetim için şefa'at etmeyi istedim, O da bana bunu

²⁶ "Müsned"de Ahmed (26083, 24385), "Muvatta"da Mâlik (637) ve Ebû Dâvûd (2391) rivâyet etmiştir. Sahih bir hadistir.

İmam Ahmed (*rahimehullah*) bu hadisi imanda istisnânın caiz oluşuna ve bunun Mürcie'nin zannettiği gibi şüphe manasında olmadığına delil getirmiştir. Ayrıca el-Hallâl'in "es-Sünne"sinde (1039) rivâyet edildiğine göre el-Esram şöyle demiştir: Bize Ebû Abdullah Âişe (rha)'nın Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den rivâyet ettiği "Ben sizin Allah'tan en çok korkanınız olduğumu umuyorum" hadisini tahdis etti ve dedi ki: "Buradaki 'umuyorum' lafzı da imanda istisna hususunda bir hüccettir. O onların (Allah'tan) en çok korkanları olduğu hâlde 'umuyorum' demiştir." (Bakınız: es-Sünne, el-Hallâl, 1038)

²⁷ Aslında "Kalîb" olarak geçmektedir. Doğru olan, hadisi tahric eden diğer kimselerin kitaplarında da geçtiği üzere yukarıda yazdığımıdır.

verdi. O inşâallah Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayanlara ulaşacaktır."²⁸

20- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Muâviye ve Ya'lâ b. Ubeyd tahdis etti, dediler ki: Bize el-A'meş tahdis etti. Onun Ebû Sâlih'ten, onun Ebû Hureyre (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) buyurdu ki:

"Her nebînin icâbet edilecek bir duası vardır. Her nebî duasını önceden kullandı. Bense duamı ümmetim için -Ya'lâ şefaât²⁹ olmak üzere dedi- sakladım. O inşâallah Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayanlara ulaşacaktır."³⁰

21- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ, İsmâîl'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Bize Kays tahdis etti, dedi ki: Bana Cerîr b. Abdullah haber verdi -ya da Cerîr'in şöyle dediğini işittim: Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'e namazı kılmak, zekâtı vermek ve her müslümana nasihatte bulunmak üzere bey'at ettim."³¹

²⁸ "Müsned"de Ahmed (21328) ve İbn Ebî Şeybe (32427) rivâyet etmiştir. Hasen bir hadistir.

²⁹ "Müsned"de "yani şefaât" olarak yazılmıştır!

³⁰ Ahmed "Müsned"de (9504) rivâyet etmiştir. On beşinci maddede geçmişti.

³¹ "Müsned"de Ahmed (19245, 19247), Buhârî (57, 524) ve Müslim (56) rivâyet etmiştir. 44, 153 ve 154. maddelerde lafzında bazı ziyâdelerle gelecektir.

Hallâl'ın "es-Sünne"sinde (1005) rivâyet edildiğine göre Ebû Abdullah Ahmed b. Hanbel şöyle demiştir: "Cerîr b. Abdullah (*radiyal-*

22- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Nûh tahdis etti, dedi ki: Bize Âsım b. Muhammed tahdis etti.

Bize ayrıca Ebu'n Nadr tahdis edip şöyle dedi: Bize Âsım b. Muhammed tahdis etti. Onun babasından, onun İbn Ömer (*radiyallahu anhuma*)'dan, onun Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den rivâyet ettiğine göre O şöyle demiştir: "İslâm beş (esas) üzerine bina edilmiştir: Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın resûlü olduğuna şehâdet etmek, namazı kılmak, zekâtı vermek, Beyt'i hacetmek ve Ramazan orucunu tutmak."³²

lahu anh) Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in ashâbı arasında en geç müslüman olan kimselerdendir. O 'Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'e nasihat üzere bey'at ettim' demektedir. Şu hâlde nasihat ve hayâ imandan olmaktadır da oruç ve namaz imandan olmamaktadır(!)"

³² Ahmed (6015), Buhârî (4513) ve Müslim (16) rivâyet etmiştir.

İbn Receb "Câmiu'l Ulûmi ve'l Hikem"de (1/145) şöyle demiştir: "Bu hadisle kastedilen, İslâm'ın bu beşinin üzerine bina edilmiş olmasıdır. Bunlar binalarına göre temellerin ve asılların konumundadır. Bunu Muhammed b. Nasr el-Mervezî 'Namaz' kitabında 'İslâm beş temel üzerine bina edilmiştir' lafzıyla tahriç etmiş, sonra bu temelleri zikretmiştir.

Burada anlatılmak istenen İslâm'ın bir binaya, bu beşinin de binanın temellerine benziyor olmasıdır. Bina temeller olmadan ayakta kalamaz. İslâm'ın diğer hasletleri ise binanın tamamlayıcıları konumundadır. Bunlardan bir şey bulunmadığı zaman bina eksik olur. Bununla beraber o ayakta kalmaya devam eder. Onun eksik olması yıkılmasına sebep olmaz. Fakat bu beş temelden biri eksik olduğu zaman durum farklıdır. Zira İslâm bunların tamamı bulunmadığı zaman hiç şüphesiz ortadan kalkar. Aynı şekilde İslâm şehâdeteyn bulunmadığı takdirde de ortadan kalkar. Şehâde-

teynden maksat Allah'a ve Resûlü'ne iman etmektir. Buhârî'nin ta'lik olarak zikrettiği bir rivâyette şu vârid olmuştur: 'İslâm beş şey üzerine bina edilmiştir: Allah'a ve Resûlü'ne iman etmek...' Sonra hadisin kalanını zikretmiştir. Müslim'in rivâyetinde ise '...beş şey üzerine bina edilmiştir: Allah'ın birlenmesi...' lafzı geçmektedir. Yine onun bir rivâyetinde 'Allah'a ibâdet edilmesi ve O'nun dışındakilerin reddedilmesi...' lafzı geçmektedir. Bununla anlaşılmaktadır ki daha önce açıklandığı üzere Allah'a ve Resûlü'ne iman İslâm'ın kapsamına dahildir."

Yine İbn Receb (1/151) şöyle demiştir: "İbn Ömer hadisi bir ismin birden fazla şeyi kapsamına aldığı takdirde bu şeylerden birinin ortadan kalkmasının ismin ortadan kalkmasını gerektirmeyeceğine delil getirilmektedir. Böylece 'Eğer ameller imana dâhil olsaydı iman müsemmasının kapsamına giren bir amelin bulunmaması imanın ortadan kalkmasını gerektirirdi' diyen kimsenin tezi çürümektedir. Zira Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) bu beşinin İslâm'ın temelleri ve esasları olduğunu söylemiştir. Cibrîl hadisinde de de İslâm'ı bunlarla açıklamıştır. Talha b. Ubeydullah hadisinde geçtiğine göre de bir bedevî Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'e İslâm'ı sormuş, Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) de ona İslâm'ı bu beşiyle açıklamıştır. Bununla birlikte iman konusunda farklı görüşte olanlar 'İslâm'dan tek bir haslet zâil olursa ya da şehâdeteyn dışında dört hasletin tamamı zâil olursa kişi bundan dolayı İslâm'dan çıkmaz' demiştir. Bazıları Cibrîl (aleyhisselam)'ın Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'e İslâm'ı değil İslâm'ın şariatlerini sorduğunu rivâyet etmiştir ki bu lafız hadislerin sahihini zayıfından ayıran Ebû Zur'a er-Râzî, Müslim b. el-Haccâc ve Ebû Ca'fer el-Ukaylî gibi hadis imamlarının nezdinde sahih değildir.

Âlimler imanı kökü ve dalları olan bir ağaca benzetmişlerdir. Ağaç ismi bunların tamamını içerisine alır. Dallarından bir şeyin ortadan kalkması ağaçtan ağaç ismini gidermez. Ancak 'O eksik bir ağaçtır' ya da 'Başkası ondan daha tamdır' denilir."

23- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Kâmil tahdis etti, dedi ki: Bize Hammâd tahdis etti. Onun Budeyl b. Meysere el-Ukaylî'den, onun Abdullah b. Şakîk'ten, onun Belekayn'den³³ bir adamdan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Vâdilkurâ'da³⁴ olduğu esnada Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'in yanına gittim ve "Ey Allah'ın Resûlü, ne ile emrolundun?" diye sordum. Buyurdu ki: "Allah'a ibâdet edip O'na bir şeyi ortak koşmamanız, namazı kılmanız ve zekâtı vermeniz ile emrolundum."³⁵

24- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yezîd b. Hârûn tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ b. Saîd tahdis etti. Onun en-Nu'mân b. Murra el-Ensârî'den rivâyet ettiğine göre Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'in yanında bir adam hayâsıyla anıldı. Bunun üzerine Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) "Şüphesiz imanın şubeleri vardır ve hayâ da imandan bir şubedir" buyurdu.³⁶

³³ Yani Beni'l Kayn'den. Beni'l Kayn Benî Esed'in bir boyudur.

³⁴ Bu vadi, Teymâ ile Hayber arasında kalan bir vadidir. Birçok kasaba barındırmaktadır. Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) orayı kuvvet kullanarak fethetmiştir. Sonra cizye vermek üzere barış antlaşması yapmışlardır.

³⁵ Ebû Ya'lâ "Müsned"de (7179) bundan daha fazla lafızla rivâyet etmiştir. İsnâdı sahihtir.

³⁶ Mürsel bir hadistir. 36. maddede Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'tan mevsûl ve sahih olarak gelecektir Ebû Ya'lâ da bunu "el-İmân" kitabında (15) Ahmed'in "el-İmân" kitabından naklen zikretmiştir.

25- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Vekî'i "İman artar ve azalır" derken işittim. Süfyân da böyle diyordu.³⁷

26- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrezzâk tahdis etti, dedi ki: Bize Ma'mer tahdis etti. Onun ez-Zuhrî'den rivâyet ettiğine göre Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) İslâm'a girmiş olan bir adama "Namazı kılacaksın, zekâtı vereceksin, Beyt'i haccedeceksin, Ramazan orucunu tutacaksın ve hangi müşriğin ateşini görsen mutlaka ona düşman olacaksın" diye şart koştu.³⁸

27- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdullah b. Numeyr tahdis etti, dedi ki: Süfyân'ın Mürcie'yi söz konusu edip "Bu sonradan ortaya atılmış bir görüştür, insanları bundan başka bir şey üzerinde bulduk" dediğini işittim.³⁹

28- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Hâşim b. el-Kâsım tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Ca'fer er-Râzî tahdis etti. Onun el-A'meş'ten, onun Şakîk b. Seleme'den, onun İbn Mes'ûd (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Mümin çokça dil uzatan değildir, çokça lânet

³⁷ Abdullah "es-Sünne"de (593) rivâyet etmiştir. Buradaki Süfyân, Süfyân es-Sevrî (rahîmehullah)'tır.

³⁸ Abdurrazzâk (9824, 20684).Mürsel bir hadistir.

³⁹ Âcurrî musannifin tarîkiyle "eş-Şerîa"da (301), Abdullah da "es-Sünne"de (597) rivâyet etmiştir.

eden de değildir, çirkin işler yapıp edepsizce konuşan da değildir."⁴⁰

29- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Esved b. Âmir tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Bekr el-Hasen b. Amr tahdis etti. Onun Muhammed b. Abdurrahmân b. Yezîd'den, onun babasından, onun Abdullah (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) buyurdu ki: "Şüphesiz mümin çokça dil uzatan değildir, çokça lânet eden de değildir, çirkin işler yapan da değildir, edepsizce konuşan da değildir."⁴¹

30- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yezîd tahdis etti, dedi ki: Bize Saîd tahdis etti. Onun Katâde'den, onun el-Hasen'den, onun Ebû Mûsâ el-Eş'arî (*radiyallahu anh*)'tan, onun Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den rivâyet ettiğine göre O şöyle buyurmuştur:

"Birbirlerine kılıçlarıyla yönelen ve biri diğerini öldüren iki müslümanın ikisi de ateştedir."

"Ey Allah'ın Resûlü, şu kâtil de maktûle ne oluyor?" dendi. "O da diğerini öldürmek istemişti" buyurdu.⁴²

31- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ b. Saîd, İsmâîl

⁴⁰ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (920) rivâyet etmiştir.. Dâra-kutnî bunun mevkûf olarak sahih olduğunu söylemişti.

⁴¹ Ahmed "Müsned"de (3948) rivâyet etmiştir. Tahrîci İbn Ebî Şeybe'nin kitabında geçmişti. (79)

⁴² Ahmed "Müsned"de (19751) rivâyet etmiştir. İsnâdı munkatırdır. 71. maddede bunu destekleyen sahih eser Ebû Bekre (*radiyallahu anh*)'tan rivâyetle gelecektir.

b. Ebî Hâlid'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Bize Âmir'in Muâz b. Cebel'den rivâyet ettiğine göre Allah'ın Nebîsi (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onu Yemen'e gönderdiği zaman insanlar onun etrafında toplandılar. Muâz Allah'a hamd u senâda bulunduktan sonra şöyle dedi: "Ey insanlar! Ben Allah'ın Elçisi'nin O'na ibâdet edesiniz, hiçbir şeyi ortak koşmayasınız, namazı kılasınız ve zekâtı veresiniz diye size gönderdiği elçisiyim. Bana itaat ederseniz size doğru yolu gösteririm. İyi dinleyin, O ancak tek olan Allah'tır. Cennet ve cehennem kalıcı yurttur, oradan göçüş yoktur. Artık ebedîlik vardır, ölüm yoktur. Bundan sonra..."⁴³

32- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ b. Saîd, Şu'be'den onun şöyle dediğini tahdis etti, dedi ki: Bana Ebû Cemre tahdis etti, dedi ki: İbn Abbâs (*radiyallahu anhumâ*)'yı şöyle derken işittim: Abdulkays heyeti Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in huzuruna geldiklerinde Rasulullah onlara Allah (*azze ve celle*)'ye imanı emretti ve "Allah'a iman nedir, bilir misiniz?" diye sordu. "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dediler. Buyurdu ki:

"Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın resûlü olduğuna şehâdet etmek, namazı kılmak, zekâtı vermek, Ramazan orucunu tutmak ve ganîmetin beşte birini vermeniz."⁴⁴

⁴³ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (894) Abdullah b. Ahmed kanalıyla babasından rivâyet etmiştir. İbn Ebî Şeybe de "Musannef"te (35506) rivâyet etmiştir. Âmir, eş-Şa'bî (*rahimehullah*)'tır. Hadisin isnâdı munkatıdır.

⁴⁴ Ahmed "Müsned"de (2020) bundan daha uzun bir şekilde rivâyet etmiştir. Hadisi ayrıca Buhârî (53) ve Müslim (17) rivâyet

33- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme tahdis etti. Onun ez-Zubeyr ailesinin mevlâsı Sadaka'dan, onun Ebû Sifâl'den, onun da Ebû Bekr b. Huveytîb'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) buyurdu ki:

"Namazı olmayanın imanı yoktur."⁴⁵

34- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdullah b. Yezîd kitabından tahdis etti, dedi ki: Bize Saîd b. Ebî Eyyûb tahdis etti, dedi ki: Bana Ka'b b. Alkame tahdis etti. Onun Îsâ b. Hilâl es-Sadeî'den, onun Abdullah b. Amr (*radiyallahu anhumâ*)'dan, onun da Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den rivâyet ettiğine göre o bir gün namazı söz konusu edip şöyle buyurmuştur: "Kim ona özen gösterirse o kıyâmet günü kendisi için bir nur, burhân ve kurtuluş olur. Kim de ona özen göstermezse o kendisi için nur, burhân ve kurtuluş olmaz. Kıyâmet günü Kârûn, Firavun, Hâmân ve Ubeyy b. Halef ile birlikte gelir."⁴⁶

etmiştir. Kâdı Ebû Ya'lâ "el-İmân"da (16) Ahmed'in "el-İmân" kitabından naklen zikretmiştir.

⁴⁵ İbn Batta "el-İbâne"de (1162) Abdullah tarîkiyle onun babasından rivâyet etmiştir. Mürsel bir hadistir. Bunu el-Adenî de "el-İmân"da (62) rivâyet etmiştir. Beyhakî "es-Sünenü'l Kubrâ"da (1/43) "Bu mürsel bir hadistir, Ebû Sifâl pek iyi bilinen bir kimse değildir" demiştir.

⁴⁶ Ahmed "Müsned"de (6576) ve Abdullah "es-Sünne"de (759) rivâyet etmiştir. Sahih bir hadistir.

35- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrezzâk tahdis etti, dedi ki: Bize Ma'mer tahdis etti. Onun Abdülkerîm el-Cezerî'den, onun Mûcâhid'den rivâyet ettiğine göre Ebû Zerr Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'e iman hakkında sordu. O da âyeti bitirene kadar "İyilik yüzlerinizi... çevirmeniz değildir..." (Bakara, 177) buyruğunu okudu.⁴⁷

⁴⁷ Âcurrî "eş-Şerîa"da (253), İbn Batta "el-İbâne"de (1141) musannifin tarîkinden rivâyet etmiştir. Bunu ayrıca "Câmi"inde Ma'mer (20110/Abdurrazzâk Musannefi), İshâk b. Râhûye, "İthâfu'l Mehera"da (129, 130) geçtiği üzere Ebû Ya'lâ el-Mevsîlî, "Ta'zîmu Kadri's Salât"ta (409) Muhammed b. Nasr ve el-Hâkim (2/272) rivâyet etmiştir. Isnâdı munkatıdır. Mûcâhid Ebû Zerr (radiyallahu anh)'ı görmemiştir. İbn Receb'in "Fethu'l Bârî"sine (1/17) bakınız.

"El-Metâlibu'l Âliye" (3624) sahibi "Bu isnadı sahih bir mürseldir ve bir şâhidi vardır" demiştir. Ayrıca el-Adenî'nin "el-İmân" kitabında (67) İkrime'den rivâyet edildiğine göre o şöyle demiştir: Şam'dan gelirken Hasen b. Alî b. Ebî Tâlib'e iman sorulmuş, o da "Yüzlerinizi... çevirmeniz iyilik değildir..." âyetini okumuştur.

Âcurrî (rahimehullah) "eş-Şerîa"da (2/614) şöyle demiştir: "Allah Teâlâ şeytanların kendileriyle oynadığı Mürcie'nin iddia ettiğinin aksine kitabının birçok yerinde imanın amelsiz olmayacağını söylemiş ve bunu beyan etmiştir. Bunu Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) de beyân etmiştir. Allah Teâlâ Bakara Sûresi'nde 'Yüzlerinizi... çevirmeniz iyilik değildir...' buyurmuştur. Ebû Zerr (radiyallahu anh) Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'e bu iman hakkında sormuş, Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) de bu âyeti okumuştur... Ahmed b. Hanbel "el-İmân" kitabında gerek bu hadisi gerek başka hadisleri imanın söz ve amel olduğuna delil getirmiştir. Birçok tarîkten geldiği üzere..." Sonra bu tarîkleri zikretmiştir.

36- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Hâşim b. el-Kâsım tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân -yani İbn Abdullah b. Dînâr- tahdis etti. Onun babasından, onun Ebû Sâlih'ten, onun Ebû Hureyre (radiyallahu anh) 'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki: "İman doksan dokuz şûbedir. Bunların en büyüğü 'Lâ ilâhe illallâh' sözü, en düşüğü de eziyet veren şeyi insanların yolundan kaldırmaktır. Hayâ da imandan bir şûbedir."⁴⁰

İbn Batta (rahimehullah) "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1140) şöyle demiştir: "Allah Teâlâ kitabındaki birçok âyette bu imanın amelsiz olmayacağını, farzların kalplerle ve uzuvlarla yerine getirilmediği takdirde imanın olmayacağını bildirmiştir. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) de sünnetinde bunu beyan edip açıklamıştır. Ümmetine bunu öğretmiştir. Allah Teâlâ'nın kitabında bize kendisiyle imanın amel olduğunu, amelin de imandan olduğunu öğrettiği buyruklarından biri de O'nun Bakara Sûresi'ndeki 'Yüzlerinizi... çevirmeniz iyilik değildir...' buyruğudur. Görüldüğü üzere bu âyette iman nitelikleri ve şartları olan sözler, ameller ve ihlâs sıralanmıştır. Ebû Zerr (radiyallahu anh) Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'e imanı sormuş, Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) de bu âyeti okumuştur."

⁴⁰ Harb el-Kirmânî "es-Sünne"de (134), İbn Mende "el-İmân"da Ahmed (rahimehullah)'ın tarîkinden rivâyet etmişlerdir. Abdurrahmân b. Abdullah b. Dînâr "doksan dokuz" lafzını babasından rivâyetinde tek kalmıştır. İbn Maîn "Bana göre onun hadisinde zayıflık vardır" demiştir. İbn Adiyy "Rivâyet ettiklerinin bir kısmı kendisi hususunda hiç kimsenin mutabaat etmediği münkerlerdir" demiştir. (Tehzîbu'l Kemâl, 17/209)

Süheyl b. Ebî Sâlih, Muhammed b. Aclân, Süleymân b. Bilâl ona muhâlefet edip "yetmiş küsur şube" demiştir. 41. maddede geleceği üzere doğru olan da budur.

İmam

Abd

tahd

etti

Hure

dem

"İnsa

nam

mak

olma

muş

ki: E

tahd

lim'o

sâr'd

ediy

sellem

Abd

Meh

ham

Keys

49 T

50 A

Şeybe

Hall

Mürcl

tir.

37- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Hâşim b. el-Kâsım tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Ca'fer -yani er-Râzî- tahdis etti. Onun Yûnus'tan, onun el-Hasen'den, onun Ebû Hureyre (*radiyal-lahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) buyurdu ki: "İnsanlarla 'Allah'tan başka ilâh yoktur' demelerine, namazı kılmalarına ve zekâtı vermelerine dek savaşmakla emrolundum. Bunları yaptıkları zaman -hakkı ile olması müstesnâ- kanlarını ve mallarını benden korumuş olurlar. Hesapları ise Allah'a aittir."⁴⁹

38- Dedi ki: Bize yine Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ b. Saîd tahdis etti, dedi ki: Bize Mâlik tahdis etti, dedi ki: Bize ez-Zuhrî tahdis etti. Onun Sâlim'den, onun babasından rivâyet ettiğine göre Ensâr'dan bir adam kardeşine hayâ hususunda nasihat ediyordu. Bunun üzerine Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) "Bırak onu, zira hayâ imandandır" buyurdu.⁵⁰

39- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bana Abdurrahmân b. Mehdî tahdis etti, dedi ki: Bize Zuheyr -yani İbn Muhammed- tahdis etti. Onun Sâlih'ten -yani Sâlih b. Keysân'dan- rivâyet ettiğine göre Abdullah b. Ebî Umâ-

⁴⁹ Tahrîci 12. maddenin dipnotunda geçmişti.

⁵⁰ Ahmed (5183, 6341) ve Mâlik (1611) rivâyet etmiştir. İbn Ebî Şeybe'nin kitabında da (67) geçmişti.

Hallâl'in "es-Sünne"sinde (1090) Ahmed (*rahimehullah*) "Bu hadis Mürchie'ye çok ağır gelir ve onların aleyhinde bir hüccettir" demiştir.

me⁵¹ ona Ebû Umâme'nin kendisine Rasulullah (sallallahu alayhi ve sellem)'in "Bezâzet imandandır" buyurduğunu haber verdiğini haber vermiştir.

Ebû Abdullah dedi ki: Bezâzet giyimde sâdelik ve eskilik demektir.⁵²

40- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Huşeym tahdis etti. Onun Avftan, onun el-Hasen'den, onun Nebî (sallallahu alayhi ve sellem)'den rivâyet ettiğine göre o "Hayâ iman- dandır, iman da cennettir" buyurmuştur.⁵³

⁵¹ Aslında "Usâme" olarak geçmektedir ki bu bir tashiftir. Doğru olan yukarıda yazdığımındır.

⁵² Ahmed "ez-Zühed"de (s. 12), Muhammed b. Nasr "Ta'zîmu Kad- ri's Salât"ta (485) rivâyet etmiştir. Sahih bir hadistir. Bunun tahririni Abdullah b. Ahmed'in "es-Sünne" kitabında yaptım.

Abdullah b. Ahmed (rahimehullah) "ez-Zühed"de (s. 12) şöyle de- miştir: "Bu Ebû Umâme el-Hârisî'dir. Babama 'Bezâzet nedir?' diye sordum. 'Giyimde mütevâzî olmaktır' dedi."

Ebû Dâvûd (rahimehullah) "Bezâzet sade giyinmektir" demiştir. İbn Mâce (rahimehullah) da "Bezâzet kaşâfettir yani sade ve eski giyinmektir" demiştir. "Ta'zîmu Kadri's Salât"ta (485) geçtiğine göre Hammâd b. Seleme "Eski püskü bir görünüme sahip olmak demektir" demiştir. Ebû Ubeyd (rahimehullah)'ın bu kelime hakkın- da söyledikleri için onun "el-İmân" kitabına (29) bakınız.

⁵³ İsnâdı munkatıdır. Bunu ayrıca İbn Mâce (4184) ve "Sa- hih"inde İbn Hibbân (5704) el-Hasen tarîkiyle Ebû Bekre (radiyal- lahu anhu)'tan rivâyet etmiştir. Benzerini Ahmed (10512) ve Tirmizî (2009) Ebû Hureyre (radiyallahu anhu) tarîkiyle rivâyet etmiştir. Tirmizî şöyle demiştir: "Bu bapta İbn Ömer'den, Ebû Bekre'den, Ebû Umâme'den ve İmrân b. Husayn'dan gelen rivâyetler vardır. Bu hasen sahih bir hadistir."

41- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun Suheyl b. Ebî Sâlih'ten, onun Abdullah b. Dînâr'dan, onun Ebû Sâlih'ten, onun Ebû Hureyre (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*) buyurdu ki: "İman yetmiş küsur bapıdır. En düşüğü eziyet veren şeyi yoldan kaldırmaktır. En yükseği ise 'Lâ ilâhe illallâh' sözüdür."⁵⁴

42- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize İsmâîl b. İbrâhîm tahdis etti, dedi ki: Bize Yûnus, el-Hasen'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu: "Bakın, müminlerin en fazîletlisi onların ahlâkı en güzel olanıdır."⁵⁵

43- Dedi ki: Bize Yine Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Kâmil ve Yahyâ b. Saîd tahdis etti, dediler ki: Bize Zuheyr tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû İshâk, Ebu'l Ahvas'tan onun şöyle dediğini tahdis etti: Abdullah (*radiyallahu anh*) dedi ki: "Kişinin kişiyi aralarında herhangi bir nesep bağı bulunmadığı ve birinin diğerine verdiği bir mal olmadığı hâlde sadece Allah için sevmesi imandandır."⁵⁶

⁵⁴ Ahmed (9748) rivâyet etmiştir. Sahihdir. Tahrîci Ebû Ubeyd'in "el-İmân" kitabında (19) geçmişti.

⁵⁵ İsnâdı munkatıdır. 51. maddede Ebû Hureyre (*radiyallahu anh*)'tan mevsûl olarak sahih bir isnâd ile gelecektir.

⁵⁶ İbn Ebi'd Dünyâ "el-İhvân"da (15) rivâyet etmiştir. Benzeri merfû olarak 52, 53 ve 62. maddelerde gelecektir.

44- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân b. Uyeyne tahdis etti. Onun Mücâlid'den, onun eş-Şa'bî'den, onun Cerîr (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Nebî'ye namazı kılmak, zekâtı vermek, işitip itaat etmek ve her müslümana nasihatte bulunmak üzere bey'at ettim."⁵⁷

45- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Ca'fer es-Suveydî tahdis etti. Onun Yahyâ b. Süleym'den, onun Hişâm'dan, onun el-Hasen'den rivâyet ettiğine göre o "İman söz ve ameldir" demiştir.⁵⁸

46- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Hüseyim tahdis etti, dedi ki: Bize Yûnus'un el-Hasen'den⁵⁹, Ebû Hayyân'ın eş-Şa'bî'den⁶⁰ ve Muğî-re'nin İbrâhîm'den haber verdiğiğine göre onlar bir mümini öldüren kimse hakkında şöyle diyorlarmış: "Ona bülûğa ermiş bir köleyi azat etmesi vaciptir. Zihar ve

⁵⁷ Ahmed (19228) rivâyet etmiştir. 21. maddede Sahîhayn'dan tahrirci geçmişti.

⁵⁸ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (616) rivâyet etmiştir. Tahrîcinin tamamı için oraya bakınız.

⁵⁹ Taberî "Tefsîr"inde (5/205) el-Hasen'den onun şöyle dediğini rivâyet etmiştir: "Allah'ın kitabının neresinde 'bir mümin kölenin özgürleştirilmesi' geçiyorsa orada kastedilen oruç tutan, namaz kılan ve aklı eren kimsedir. 'Bir kölenin özgürleştirilmesi' buyurduğunda ise kişi dilediğini azat eder."

⁶⁰ Taberî "Tefsîr"inde (5/205) Ebû Hayyân'dan onun şöyle dediğini rivâyet etmiştir: Eş-Şa'bî'ye "bir mümin kölenin özgürleştirilmesi" (Nisâ, 92) buyruğunu sordum. "Namaz kılmış ve imanı tam

yemin kefâretlerinde ise küçüğü azat etmek yeterli gelir.”⁶¹

47- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî’ tahdis etti. Onun Süfyân’dan, onun Ebû Hayyân’dan, onun eş-Şa’bî’den, Hişâm’ın da el-Hasen’den rivâyet ettiğine göre onlar “Kur’ân’da (kefâret konusunda) geçen ne kadar köle varsa oruç tutup namaz kılandan başkası (kefâretin ödenmesi açısından) geçerli olmaz” demişlerdir.

⁶¹ Taberî’nin “Tefsîr”inde (5/205) rivâyet ettiğine göre İbrâhîm şöyle demiştir: “Kur’ân’da nerede *‘bir mümin köle...’* geçiyorsa ancak oruç tutup namaz kılan köle kurtarır. Kur’ân’da nerede mümin olmayan bir köleden söz ediliyorsa küçük çocuk yeterli gelir.” Benzeri için Abdurrazzâk’ın “Musannef”ine (16843) bakınız.

İbnu’l Münzir’in “el-Evsat”ında (12/199) geçtiğine göre Ahmed şöyle demiştir: “Namaz kılması bana daha sevimlidir. Çünkü iman söz ve ameldir.”

İbn Teymiyye “Mecmûu’l Fetâvâ”da (7/216) şöyle demiştir: “Fakihlerin kefarette geçerli olacak köle azadı için en çok şart koştukları şey zâhirî amellerdir. Bundan sonra onlar küçük çocuğun kefarette geçerli olup olmayacağı hususunda görüş ayrılığına düşmüşlerdir. Bu hususta selefın iki kavli vardır ki bunlar aynı zamanda Ahmed’den gelen iki rivâyettir. Küçüğün azat edilmesinin yeterli gelmeyeceği, çünkü imanın söz ve amel olduğu, küçüğün ise kendisinin iman etmediği, onun imanının dünya ahkâmında anne ve babasına tâbî olduğu söylenmiştir. Bununla beraber hiç kimse kişinin bâtınen mümin olduğunun bilinmesini şart koşmamıştır. Küçüğün azat edilmesinin yeterli geleceği, çünkü azat etmenin zâhirî hükümlerden olduğu, onun anne ve babasına tâbî olduğu, nasıl anne ve babasına mirasçı olabiliyorsa, cenâze namazı kılınabiliyorsa, ancak müminin cenaze namazı kılınabilabildiğine göre onun azat edilebileceği de söylenmiştir.”

48- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bana Mâlik b. Enes'ten, İbn Cureyc'den, Şerîk'ten ve Fudayl b. İyâd'dan "İman söz ve ameldir" dedikleri ulaştı.⁶²

49- Dedi ki: Ebû Abdullah'ı şöyle derken işittim: Süfyân'ı şöyle derken işittim: Kişiye mümin olup olmadığı sorulduğu zaman dilerse buna cevap vermez ve "Bana sorduğun soru bidattir, bununla birlikte ben imanından şüphe etmiyorum" der. "İman azalır" diyen de kınanmaz. "İnşâallah (müminim)" dediği zaman da bu kötü görülmez. Bu şüphe kapsamında değildir.⁶³

50- Dedi ki: Bize yine Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdullah b. Yezîd -yani el-Mukri- tahdis etti, dedi ki: Bize İbn Lehîa tahdis etti. Onun Abdullah b. Hubeyre'den, onun Ubeyd⁶⁴ b. Umeyr el-Leysî'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: İman bir kuruntu değildir. İman akledilen⁶⁵ bir söz ve uygulanan bir ameldir.⁶⁶

51- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdullah b. Yezîd tahdis etti, dedi ki: Bize Saîd -yani İbn Ebî Eyyûb- tahdis etti.

Bana ayrıca Abdulmelik el-Meymûnî haber verdi, dedi ki: Bize İbn Hanbel tahdis etti, dedi ki: Bize Abdullah b. Yezîd tahdis etti, dedi ki: Bize Saîd b. Ebî Eyyûb

⁶² Abdullah "es-Sünne"de (617) rivâyet etmiştir. Yine o (407) bunu müsned ve muttasıl olarak rivâyet etmiştir.

⁶³ Abdullah "es-Sünne"de (595, 690) rivâyet etmiştir.

⁶⁴ Aslında "Ubeydullah" olarak geçmektedir ki bu bir tashiftir.

⁶⁵ Aslında "uygulanan" diye geçmektedir. Abdullah'ın "es-Sünne" sinden düzeltilmiştir.

⁶⁶ Abdullah "es-Sünne"de (618) rivâyet etmiştir.

tahdis etti, dedi ki: Bana İbn Aclân tahdis etti. Onun el-Ka'kâ b. Hakîm'den onun Ebû Sâlih'ten, onun Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

"Müminlerin imanca en mükemmeli onların ahlâk-ça en güzel olanıdır."⁶⁷

52- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ravh tahdis etti, dedi ki: Bize Huseyn el-Muallim tahdis etti. Onun Katâde'den, onun Enes b. Mâlik (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre Allah'ın Nebîsi -salât ve selâm onun üzerine olsun- şöyle buyurmuştur:

"Nefsim elinde olana yemin ederim ki bir kul kendisi için istediği hayrı kardeşi için de istemediği sürece iman etmiş olmaz."⁶⁸

53- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ravh tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be, Katâde'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Enes b. Mâlik (radiyallahu anh)'ı Nebînin -salât ve selâm onun üzerine olsun- şöyle buyurduğunu tahdis ederken işittim:

"Herhangi biriniz kendisi için istediğini insanlar için istemediği sürece ve kişiyi ancak Allah için sevdiği sürece iman etmiş olmaz."⁶⁹

⁶⁷ Ahmed (10817) ve "el-İmân"da İbn Ebî Şeybe (17-20) rivâyet etmiştir. Sahih bir hadistir.

⁶⁸ Ahmed (13146), Buhârî (13) ve Müslim (45) rivâyet etmiştir. Buhârî'de ve Müslim'de "hayrı" lafzı geçmemektedir.

⁶⁹ Sahih bir isnad ile Ahmed (13875) ve Buhârî (13, 16) rivâyet etmiştir.

54- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yezîd b. Hârûn tahdis etti, dedi ki: Bize İbn Ebî Zî'b haber verdi. Onun el-Makburî'den, onun Ebû Şurayh el-Ka'bî'den rivâ-yet ettiğine göre Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) "Vallahi iman etmiş olmaz, vallahi iman etmiş olmaz, vallahi iman etmiş olmaz!" buyurdu. "Kim, ey Allah'ın Resûlü?" diye sordular. "Komşusunun kendisi. "Ey Allah'ın Resûlü, onun bevâikinden güvende olmadığı komşu" buyurdu. "Şerridir" buyurdu.⁷⁰

55- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bana Muhammed b. İdrîs eş-Şâfiî tahdis etti, dedi ki: Bize Abdul-azîz -yani ed-Derâverdî- tahdis etti. Onun Yezîd'den -yani İbnu'l Hâd'dan- onun Muhammed b. İbrâhîm'den, onun Âmir⁷¹ b. Sa'd'dan, onun Abbâs b. Abdulmuttalib'den rivâyet ettiğine göre o Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'i şöyle buyururken işitmiştir: "Rab olarak Al-

⁷⁰ Ahmed (27162, 7878) rivâyet etmiştir.

Bunu ayrıca Buhârî de (6016) rivâyet etmiştir ki lafzı Ebû Ubeyd'in "el-İmân" kitabında (82) geçmişti. Müslim de (46) Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'tan şu lafızla rivâyet etmiştir. O (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki: "Komşusu kendisinin bevâikinden güvende olmayan kimse cennete giremez."

Bunu ayrıca el-Adenî "el-İmân" kitabında (64) İbn Mes'ûd (radiyallahu anh)'tan rivâyet etmiştir ki içerisinde şunlar geçmektedir: "Bevâiki nedir ey Allah'ın Nebîsi?" diye sordular. "Haksızlığı ve zulmüdür" buyurdu. Oradaki tahrîcime bakınız.

⁷¹ Aslında "Alkame" olarak geçmektedir. Doğru olan yukarıda yazdığım'dır.

lah'tan, din olarak İslâm'dan, resûl olarak Muhammed'den razı olan kimse imanını tadını almıştır."⁷²

56- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Haccâc tahdis etti, dedi ki: Bana Şu'be tahdis etti.

Bize Muhammed b. Ca'fer de tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti, dedi ki: Katâde'yi Enes (*radiyallahu anh*)'tan onun şöyle dediğini rivâyet ederken işittim: Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) buyurdu ki: "Herhangi biriniz ben kendisine çocuğundan, babasından ve bütün insanlardan daha sevimli olmadığım sürece iman etmiş olmaz."⁷³

57- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ravh tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti, dedi ki: Bize Katâde tahdis etti, dedi ki: Onun Enes b. Mâlik (*radiyallahu anh*)'tan, onun da Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den rivâyet ettiğine göre o şöyle buyurmuştur:

"Herhangi biriniz Allah ve Resûlü kendisine ikisi dışında her şeyden daha sevimli olmadığı sürece ve ateşe atılmasının kendisine Allah'ın kendisini küfürden kurtardıktan sonra ona dönmekten daha sevimli olmadığı sürece iman etmiş olmaz. Yine biriniz ben kendisine çocuğundan, babasından ve bütün insanlardan daha sevimli olmadığım sürece iman etmiş olmaz."⁷⁴

58- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ravh tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti, dedi

⁷² Ahmed (1778, 1779) ve Müslim (34).

⁷³ Ahmed (13911, 12814), Buhârî (15) ve Müslim (44).

⁷⁴ Ahmed (13151) rivâyet etmiştir. Hadis müttefekun aleyhti 56. maddede geçmişti. 124. maddede tekrar gelecektir.

ki: Mansûr'un şöyle dediğini işittim: Talk b. Habîb'i Enes b. Mâlik (radiyallahu anhu) kanalıyla Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'den aynısını tahdis ederken işittim.⁷⁵

59- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ravh tahdis etti, dedi ki: Bize Eş'as'ın el-Hasen'den tahdis ettiğine göre Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Herhangi biriniz küfre dönmeyi ateşe atılmayı kerih gördüğü gibi kerih görmediği sürece iman etmiş olmaz."⁷⁶

60- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize el-Hasen b. Mûsâ tahdis etti, dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme tahdis etti. Onun Humeyd'den, onun el-Habib. Seleme tahdis ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

"Emâneti olmayanın imanı yoktur. Ahdi olmayanın da dini yoktur."⁷⁷

61- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Hasen tahdis etti, dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme tahdis etti, dedi ki: Bana Enes b. Mâlik'i işiten bir kimse haber verip bunu Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'den aktardı.⁷⁸

⁷⁵ Ahmed (13959) rivâyet etmiştir.

⁷⁶ Mürsel bir hadistir. 57. maddede geçen eser sıhhatini desteklemektedir ki bu 124. maddede tekrar gelecektir.

⁷⁷ Ma'mer "Câmi"inde (20192/Abdurrazzâk'ın Musannef'i) rivâyet etmiştir. Mürsel bir hadistir. Sonrasına bakınız.

⁷⁸ Ahmed "Müsned"inde başka tariklerden (13199, 12382, 12567), oğlu Abdullah da "es-Sünne"de (782) rivâyet etmiştir. Beğavî "Şerhu's Sünne"de (38) "Hasen bir hadistir" demiştir. Bu hadis bu kitapta 401. maddede başka bir tarikten gelecektir. Yine

62- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti.

(Yine Ebû Abdullah) dedi ki: Bize Haccâc tahdis etti, dedi ki: Bana Şu'be tahdis etti, dedi ki: Katâde'yi Enes b. Mâlik (*radiyallahu anh*)'tan onun şöyle dediğini tahdis ederken işittim: Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) buyurdu ki:

"Üç şey vardır ki bunlar kimde bulunursa o kimse imanın tadını alır: Kişiyi ancak Allah için seven kimse(nin yaptığı), Allah ve Resûlü kendisine ikisi dışındaki her şeyden daha sevimli olan kimse(nin yaptığı), ateşe atılması kendisine Allah kendisini küfürden kurtardıktan sonra ona dönmesinden daha sevimli olan kimse(nin yaptığı)." ⁷⁹

63- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ tahdis etti. Onun Humeyd'den, onun da Enes (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Üç şey vardır ki bunlar kimde bulunursa o kimse imanın tadını alır: Allah ve Resûlü kendisine ikisi dışındaki her şeyden daha sevimli olan kimse(nin yaptığı), ateşe atılıp da yanması kendisine küfre dönmelerinden daha sevimli olan kimse(nin yaptığı) ve bir adamı ancak Allah (*azze ve celle*) için seven adam(ın yaptığı)."

64- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdullah b. Meymûn Ebû Abdurrahmân er-Rakkî tahdis etti, dedi ki: Bize Ebu'l Melîh tahdis etti, dedi ki:

bu hadis Sahâbe ve Tâbiîn'den birçok kimseden (399, 400) gelecektir.

⁷⁹ Ahmed (12765), Buhârî (21) ve Müslim (43) rivâyet etmiştir. Bu 124. maddede de gelecektir.

Meymûn'a Mürcie'nin görüşü soruldu da "Ben ondan daha yaşlıyım" diye cevap verdi.⁸⁰

65- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muâviye b. Amr tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû İshâk tahdis etti, dedi ki: Evzâî dedi ki: Yahyâ ve Katâde şöyle derdi: "Onlara göre hevalar arasında bu ümmet için ircâdan daha çok korkulacak bir hevâ yoktu."⁸¹

66- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muâviye b. Amr tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû İshâk, el-Evzâî'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Ebû Saîd⁸² şöyle derdi: "Şehâdet bidattir. Berâet bidattir. İrcâ bidattir."⁸³

⁸⁰ Abdullah "es-Sünne"de (619) rivâyet etmiştir. Tahrîcinin tamamı için oraya bakınız.

Lâlekâî'nin (1842) rivâyet ettiğine göre Cerîr (*rahimehullah*), el-A'meş (*rahimehullah*)'ın yanında ircâyı zikretmesi üzerine o "Benim kendisinden yaşlı olduğum bir görüşten ne beklersin?" demiştir.

Hallâl'in "es-Sünne"sinde (936) rivâyet edildiğine göre Ebû Abdullah şöyle demiştir: İbn Numeyr dedi ki: Süfyân'ı "İrcâ dini sonradan uydurulmuş bir dindir" derken işittim.

⁸¹ Âcurrî "eş-Şerîa"da (301) musannifin tarîkinden rivâyet etmiştir. Abdullah da "es-Sünne"de (620) rivâyet etmiştir. Benzeri 198. maddede İbrâhîm en-Nehâî (*rahimehullah*)'tan gelecektir.

⁸² Aslında "İbn Saîd" olarak geçmektedir. Yukarıda yazdığım, eseri tahriç eden diğer kimselerden alınmıştır.

⁸³ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (621) rivâyet etmiştir. Isnâdı munkatıdır. Zira el-Evzâî, Ebû Saîd el-Hudrî (*radiyallahu anh*)'ı görmemiştir. Fakat bu söz seleften birçok kimseden rivâyet edilmiştir. 66, 197 ve 204. maddelerde benzeri onlardan nakledilecektir. Manası Ebû Ubeyd (*rahimehullah*)'ın "el-İmân" kitabında (76) geçmişti.

67- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Hasen b. Mûsâ tahdis etti, dedi ki: Bize Şerîk tahdis etti. Onun İbn Ebî Leylâ'dan, onun el-Hakem'den, onun Ebu'l Bahterî'den⁸⁴ rivâyet ettiğine göre -(Hasen b. Mûsâ dedi ki:) Şerîk'e "Alî'den mi?" diye sordum, o da "(Evet) onu zikretti" dedi- o şöyle demiştir: "İrcâ bidattir. Şehâdet bidattir. Berâet bidattir."⁸⁵

68- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Âmir Abdulmelik b. Amr tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Hilâl, Katâde'den onun şöyle dediğini tahdis etti: "İrcâ ancak İbnu'l Eş'as'ın bozguna uğramasından sonra ortaya atıldı."⁸⁶

69- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân b. Mehdî tahdis etti, dedi ki: Bize Harb b. Şeddâd tahdis etti. Onun Yahyâ b. Ebî Kesîr'den rivâyet ettiğine göre Yaîş b. el-Velîd kendisine ez-Zubeyr'in ailesinin bir mevlasının kendisine ez-Zubeyr b. el-Avvâm'ın kendisine Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in şöyle buyurduğunu tahdis ettiğini tahdis ettiğini tahdis etmiştir:

⁸⁴ Aslında "el-Hakem b. Ebi'l Bahterî'den" diye geçmektedir. Yukarıda yazdığım eseri tahriç eden diğer kimselerden alınmıştır.

⁸⁵ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (622) rivâyet etmiştir. Eserde inkıta vardır. Tahrîcinin tamamı için oraya ve öncesine bakınız.

⁸⁶ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (623) rivâyet etmiştir. İbnu'l Eş'as Emevîler Devleti'nin büyük komutanlarından biridir. Hacırac'a isyan etmiştir. Kendisiyle birlikte birçok kimse de isyana katılmıştır. Bu olay hicrî 81 ile 83 yılları arasında olmuştur. Nitekim bunu mukaddimede "Mürctie ne zaman ortaya çıktı?" başlığında beyân ettim.

"Size sizden önceki ümmetlerin hastalığı bulaştı: Hased ve kin! Kin tıraş edicidir. 'O saç tıraş eder' demiyorum fakat o dini tıraş eder. Nefsim elinde olana yemin ederim ki -ya da Muhammed'in nefsi elinde olana yemin ederim ki- iman etmediğiniz sürece cennete gitmiş olmazsınız. Birbirinizi sevmediğiniz sürece de iman öğretiyim mi: Aranızda selâmi yayınız."⁸⁷

⁸⁷ Ahmed (1430) ve Tirmizî (2510) rivâyet etmiştir. Tirmizî şöyle demiştir: "Bu hadisin Yahyâ b. Ebî Kesîr'den rivâyetini hususla da ihtilâf etmişlerdir. Bazıları bunu Yahyâ b. Ebî Kesîr- Yaîş b. el- Velîd- ez-Zubeyr'in mevlâsı- Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) tarîkiyle rivâyet etmiş, 'ez-Zubeyr'den' kısmını zikretmemiştir."

İsnâdında ez-Zubeyr âilesinin mevlâsı vardır ki meçhûldür. Kalan ricâli sikadır. Ayrıca ed-Dârakutnî'nin "el-İlel"ine (544) bakınız.

Fakat bunu Buhârî'nin "el-Edebu'l Mufred"de (260) Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiği hadis desteklemektedir: Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki: "Nefsim elinde olana yemin ederim ki islâm olmadıkça cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de islâm olmuş olmazsınız. Selâmi yayın, birbirinizi seversiniz. Aman, kinden de sakının! Zira o tıraş edicidir. Size 'O saç tıraş eder' demiyorum. Fakat o dini tıraş eder."

Ebu'd Derdâ (radiyallahu anh) hadisi de bunu desteklemektedir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki: "Bakın; size oruçun, namazın ve sadakanın derecesinden daha üstününü bildireyim mi?" "Evet" dediler. Buyurdu ki: "Aranın düzgün olması. Zira aranının bozukluğu tıraş edicidir." Bunu Tirmizî (2509) rivâyet edip şöyle demiştir: "Bu sahîh bir hadistir. Yine Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'den onun şöyle dediği rivâyet edilmektedir: 'O tıraş edicidir. Saçı tıraş eder demiyorum. Fakat dini tıraş eder.'"

70- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrezzâk tahdis etti, dedi ki: Bize Ma'mer tahdis etti. Onun ez-Zuhrî'den, onun Atâ b. Yezîd el-Leysî'den, onun Ubeydullah b. Adiyy b. el-Hıyâr'dan rivâyet ettiğine göre el-Mikdâd b. el-Esved ona tahdis edip şöyle demiştir: "Ey Allah'ın Resûlü, ben ve müşriklerden bir adam karşı karşıya gelsek ve vuruşsak, o benim elimi kesse, ben de ona vurmak için üzerine atılsam, sonra o 'Lâ ilâhe illallah' dese onu öldüreyim mi yoksa bırakayım mı?" diye sordum. "Hayır, onu bırakırsın" buyurdu. "Elimi kesmiş olsa da mı?" dedim. "Evet, bunu yapsa da" buyurdu.

Ona iki ya da üç kez daha aynı şeyi sordum. Bunun üzerine Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

"Lâ ilâhe illallâh dedikten sonra onu öldürürsen sen onun bunu söylemeden önceki konumunda olursun, o da senin onu öldürmeden önceki konumunda olur."⁸⁸

71- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti. Onun Mansûr'dan, onun Rib'î b. Hirâş'tan, onun Ebû Bekre (radiyallahu anh)'tan, onun da Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'den rivâyet ettiğine göre o şöyle buyurmuştur:

"İki müslümandan biri kardeşine silah doğrulttuğu zaman ikisi de cehennemin yamacındadır. İkisinden biri diğerini öldürdüğü zaman ikisi de oraya girer."⁸⁹

Onun hadisteki "...cennete giremezsiniz" buyruğunu Müslim (54) Ebû Hureyre (radiyallahu anh) kanalıyla rivâyet etmiştir.

⁸⁸ Ahmed (23832), Buhârî (4019) ve Müslim (95).

⁸⁹ Ahmed (20424), Buhârî (31, 6875) ve Müslim (2888).

72- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize İsmâîl b. İbrâhîm tahdis etti. Onun Abdurrahmân b. İshâk'tan, onun ez-Zuhri'den, onun Atâ b. Yezîd'den, onun Ubeydullah b. Adiyy b. el-Hiyâr'dan, onun el-Mikdâd b. Amr'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Ey Allah'ın Resûlü, ne dersin, bir adam bana kılıçla vurup elimi kesse, sonra benden bir ağacın altına sığın- sa, sonra 'Lâ ilâhe illallâh' dese onu öldürebilir miyim?" diye sordum. "Hayır" dedi. İki veya üç kez aynı şeyi sor- dum. Buyurdu ki:

"Hayır! Bunu yaparsan kesinlikle söylediğini söy- lemeden önce onun konumuna düşersin, o da yaptığını yapmadan önce senin konumuna gelir."⁹⁰

73- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize Seleme b. Nubeyt'in ed-Dahhâk'tan tahdis ettiğine göre o "*Kim bir mümini kasıtlı olarak öldürürse...*" (Nisâ, 93) buyruğu hakkında "Bu ayet indirildiğinden beri hiçbir şey onu nesh etme- di" demiştir.⁹¹

74- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân b. Mehdî tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun el-Muğîre b. en-Nu'mân'dan, onun Saîd b. Cubeyr'den, onun İbn Abbâs (radiyallahu anhumâ)'dan rivâyet ettiğine göre o "*Kim bir mümini ka- sıtlı olarak öldürürse...*" buyruğu hakkında "Bunu hiçbir şey nesh etmedi" demiştir.⁹²

⁹⁰ Ahmed (23811) rivâyet etmiştir. 70. maddede geçmişti.

⁹¹ İbn Ebî Şeybe "Musannef"te (28311), et-Taberî'de "Tefsîr"de (5/219) rivâyet etmiştir.

⁹² Ahmed (2142), Buhârî (3023) ve Müslim (3023).

75- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bana Ebû Abdurrahmân er-Rakkî tahdis etti, dedi ki: Bize el-Hasen -yani Ebû Melîh- ez-Zuhrî'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Hişâm b. Abdulmelik dedi ki: "Sana Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in bir münâdiye 'Kim Lâ ilâhe illallâh derse ona cennet vardır' demesini emrettiği ulaştı mı?" Dedim ki: "Evet fakat bu farzların nâzil olmasından önceydi. Sonra farzlar nâzil oldu. Şu hâlde insanların yapması gereken Allah (*azze ve celle*)'nin kendilerine farz kılması olduklarını yerine getirmektedir."⁹³

76- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân b. Mehdî tahdis etti. Onun Süfyân'dan, onun Ebû Husayn'dan, onun Saîd b. Cubeyr'den, onun da İbn Abbâs (*radiyallahu anhuma*)'dan rivâyet ettiğine göre o "Cana kıya-

⁹³ İbn Batta musannifin tarîkinden "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1339), el-Âcurrî de "eş-Şerîa"da (305) rivâyet etmiştir. Hallâl'in "es-Sünne"sinde (939) rivâyet edildiğine göre Ebu'l Hâris onlara tahdis edip şöyle demiştir: Ebû Abdullah Ahmed b. Hanbel'e "Kişi Lâ ilâhe illallâh dediği zaman mümin midir?" diye sordum. Dedi ki: "İmanın başlangıcında durum böyleydi. Sonra farizalar nâzil oldu: Namaz, zekât, Ramazan orucu ve Beyt'in hacı."

Benzeri 79. maddede ed-Dahhâk b. Müzâhim (*rahimehullah*)'tan gelecektir.

İbn Batta da "el-İbânetu'l Kubrâ"da (867) benzerini İbn Uyeyne (*rahimehullah*)'tan rivâyet etmiştir.

Yine bunun benzeri "el-İmân" kitabında (9) Ebû Ubeyd (*rahimehullah*)'ın sözü olarak geçmişti. Daha fazla açıklama için oraya bakınız. Bu meseleden bu derlemenin mukaddimelerinde söz etmiştim. (Fasıl: Mürcie "Kim Lâ ilâhe illallâh Derse Cennete Girer" Hadisini Delil Getirerek Ameli İmanın Rükünü Olmaktan Çıkarır)

nın istiğfar etmesi durumu müstesna bir tevbesinin olduğunu bilmiyorum."⁹⁴

77- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî tahdis etti, dedi ki: Bize Seleme b. Nubeyt, ed-Dahhâh b. Müzâhim'den onun "Mümini öldürenin tevbesi yoktur" dediğini tahdis etti. (Katâde) ayrıca "Şirkten tevbe etmek bana bir mümini öldürmekten tevbe etmekten daha sevimlidir" dedi.⁹⁵

78- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun Mutarrif b. Tarîf el-Hârisî'den, onun Ebu's Sefer Saîd b. Ahmed es-Sevrî Sevri Hemdân'dan, onun Nâciye'den, onun da İbn Abbâs (radiyallahu anhumâ)'dan rivâyet

⁹⁴ Taberî "Tefsîr"inde (5/219) rivâyet etmiştir. Yine Taberî "Tefsîr"inde (5/218) Saîd b. Cubeyr'den onun şöyle dediğini rivâyet etmiştir: İbn Abbâs (radiyallahu anhumâ)'ya "Kim de kasıtlı olarak bir mümini öldürürse onun karşılığı cehennemdir" (Nisâ, 93) buyruğunu sordum. Dedi ki: "Kişi İslâm'ı ve İslâm'ın hükümlerini bildikten sonra kasıtlı olarak bir mümini öldürürse onun karşılığı cehennemdir. Onun tevbesi yoktur." Bunu Mücâhid'e anlattım. "Pişman olan başka" dedi. Yine Taberî "Tefsîr"inde (5/219) Şehr b. Havşeb'den onun şöyle dediğini rivâyet etmiştir: İbn Abbâs (radiyallahu anhumâ)'yı şöyle derken işittim: "Kim de kasıtlı olarak bir mümini öldürürse onun karşılığı cehennemdir" âyeti "Tevbe eden, iman eden ve sâlih amel işleyen başka..." (Furkân, 70) buyruğundan bir sene sonra nâzil oldu.

İbn Ebî Şeybe (28319) Vekî'den onun şöyle dediğini rivâyet etmiştir: Bize Süfyân tahdis etti. Onun Ebû Husayn'dan, onun Saîd b. Cubeyr'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Ben müminin kâtili için bir tevbe bilmiyorum. İstiğfar başka..."

⁹⁵ İbn Ebî Şeybe (28308) ve "Tefsîr"inde Taberî (5/221) rivâyet etmiştir.

ettiğine göre o "Şu ikisi mübhemdir/kapalıdır: Şirk ve cana kıyma" demiştir.⁹⁶

79- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize Seleme b. Numeyt ed-Dahhâk b. Müzâhim'den tahdis etti: (Seleme dedi ki:) Onun yanında Lâ ilâhe illallâh diyen kimsenin cennete gireceğini söz konusu ettik. Dahhâk dedi ki: "Bu sınırların çizilmesinden ve farzların nâzil olmasından önceydi."⁹⁷

⁹⁶ İbn Ebî Şeybe "Musannef"te (28305), Taberî "Tefsîr"inde (5/220) rivâyet etmiştir. Mahmûd Şâkir'in "Taberî Tefsîri"ne yazdığı hâşiyede (9/67) şunlar geçmektedir: "O 'iki mübhem/kapalı' ile kendilerinin dışına çıkmanın mümkün olmadığı iki âyeti kasdetmiştir. Bunlar kilitlenmiş ve açılması ve içinden geçilmesi mümkün olmayan bir kapı gibidir. Şöyle ki: Şirkin ve cana kıymanın karşılığı cehennemde ebediyen kalmaktır. Allah bizi ondan korusun. Bunun benzeri şu hadistir: 'Dört şey mübhemdir: Adak, nikâh, talâk ve azat etme.' Bunu başka bir rivâyet olan 'Dört şey kapalıdır' rivâyeti tefsîr etmektedir. Yani bunlardan çıkış yoktur. Bunlar üzerlerine kilit vurulmuş kapalı kapılara benzer."

Yine Taberî "Tefsîr"inde (5/220) Alî b. Ebî Talha kanalıyla İbn Abbâs (*radiyallahu anhumâ*)'dan onun şöyle dediğini rivâyet etmiştir: "Büyük günahların en büyüğü Allah'a şirk koşturmak ve Allah'ın haram kıldığı cana kıymaktır. Zira Allah subhânehû şöyle buyurmaktadır: '...Onun karşılığı içerisinde ebediyen kalacağı cehennemdir. Allah ona öfkelenmiş ve lanet etmiştir. Yine ona büyük bir azap hazırlamıştır.'"

⁹⁷ Âcurrî "eş-Şerîa"da (303), İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1340) Ahmed'den rivâyet etmiştir.

"El-Künâ ve'l Esmâ"da (589) Nasîr b. Ebî'l Esved kanalıyla ed-Dahhâk b. Müzâhim'den onun şöyle dediği rivâyet edilmiştir: "Senin yanındaki ahmaklar Allah'tan başka ilâh olmadığına şehâdet

80- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun Hârûn b. Sa'd el-İclî'den, onun Ebu'd Duhâ'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Çadırında İbn Ömer (radiyallahu anhumâ)'nın yanındaydım. Bir adam ona kasıtlı olarak bir mümini öldüren kimse hakkında sordu. Bunun üzerine İbn Ömer (radiyallahu anhumâ) "Kim bir mümini kasıtlı olarak öldürürse bunun karşılığı içerisinde ebedî olarak kalacağı cehennemdir; ayrıca Allah ona öfkelenmiş, onu lanetlemiş ve ona büyük bir azap hazırlamıştır..." (Nisâ, 93) âyetini okumuş ve "Kimi öldürdüğüne bak!" demiştir.⁹⁸

81- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun İbn Necîh'ten, onun da Kerdem'den rivâyet ettiğine göre bir adam İbn Abbâs (radiyallahu anhumâ)'nın yanına geldi ve ona bir mümini kasıtlı olarak öldüren kimse hakkında sordu. İbn Abbâs "Bu kimsenin ölmemeye gücü yeter mi?" dedi. Adam "Hayır" diye karşılık verdi. İbn Abbâs "Peki onu diriltmeye gücü yeter mi? diye sordu. Adam "Hayır" dedi. İbn Abbâs "Peki yerin altına girip tünel açmaya gücü yeter mi?" diye sordu. Adam yine "Hayır" dedi. Adam sonra Ebû Hureyre'ye ve İbn Ömer'e de gitti. Onlar da ona aynısını söylediler.⁹⁹

edenin cennete gireceğini söylüyorlar. Bu ancak farizaların nâzil olmasından önceydi."

Bunun benzeri 75. maddede ez-Zuhrî ve Ahmed'den nakledilmişti. Allah onlara rahmet etsin.

⁹⁸ İbn Ebî Şeybe "Musannef"te (28304, 28307) rivâyet etmiştir.

⁹⁹ İbn Ebî Şeybe "Musannef"te (28303, 28315) rivâyet etmiştir.

82- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Safvân b. İsâ tahdis etti, dedi ki: Bize Sevr b. Yezîd tahdis etti. Onun Ebû Avn'dan, onun Ebû İdrîs'ten rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Muâviye (*radiyallahu anh*)'ı -ki o Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den az hadis rivâyet eden bir kimseydi- şöyle derken işittim:

"Allah'ın her günahı bağışlaması umulur. Ancak kâfir olarak ölen kimse ya da kasıtlı olarak bir mümini öldüren kimse bunun dışındadır."¹⁰⁰

83- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun Ebu'z Zinâd'dan, onun el-A'rec'den, onun Ebû Hureyre (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den onun şöyle buyurduğunu aktarmıştır:

"Kişi çaldığı zaman mümin olduğu hâlde çalmaz. Şarabı içerken onu mümin olduğu hâlde içmez. Zina ettiği zaman mümin olduğu hâlde zina etmez."¹⁰¹

84- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muâviye b. Amr tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû İshâk tahdis etti. Onun el-A'meş'ten, onun Ebû Sâlih'ten, onun Ebû Hureyre (*radiyallahu anh*)'tan, onun Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den rivâyet ettiğine göre o şöyle buyurmuştur:

"Zina eden zina ettiği zaman mümin olduğu hâlde zina etmez. Kişi çaldığı zaman mümin olduğu hâlde çalmaz. Şarabı içtiği zaman onu mümin olduğu hâlde içmez. Bundan sonra tevbe kapısı açıktır."

¹⁰⁰ Ahmed (16907) ve "es-Sünne"de oğlu Abdullah (726) rivâyet etmiştir. Sahihdir.

¹⁰¹ Ahmed (7318) rivâyet etmiştir. Sahih bir hadistir. 95, 99, 100 ve 101. maddelerde tekrar gelecektir.

85- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muâviye tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû İshâk tahdis etti. O el-Evzâî'den, o ez-Zuhrî'den, o Ebû Seleme'den, Saîd b. el-Museyyeb'den ve Ebû Bekr b. el-Hâris'ten, onlar da Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'tan aynısını rivâyet etmiştir. Şu kadar var ki o hadiste "Müminlerin gözleri-ni diktikleri değerli bir malı yağmaladığı zaman da onu mümin olduğu hâlde yağmalamaz" ziyâdesini söz konu-su etmiş, tevbe-yi zikretmemiştir.

86- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muâviye tahdis etti. Onun Ebû İshâk'tan, onun el-Evzâî'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Zührî "Kişi zina ettiği zaman mümin olduğu hâlde zina etmez" hadisini zikrettiği zaman ona "Eğer mümin değilse o nedir?" diyorlar" dedim. Bundan hoşlanmadı ve benim bunu sormamdan da rahatsız oldu.¹⁰²

¹⁰² İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1020) Abdullah b. Ahmed tarîkinden rivâyet etmiştir.

"Ta'zîmu Kadri's Salât"ta (520) şu geçmektedir: "El-Evzâî, ez-Zuhrî'ye 'Zina eden zina ettiği zaman mümin olduğu hâlde zina etmez' hadisini kastederek 'Bu nedir?' diye sordu. (Ez-Zuhrî de) 'Rasulullah'a düşen tebliğ, bize düşen teslimiyettir' dedi."

Hallâl'ın "es-Sünne"sinde (985) geçtiğine göre el-Humeydî şöyle demiştir: Bize Süfyân tahdis etti, dedi ki: "Bir adam ez-Zuhrî'ye 'Ey Ebû Bekr, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in "Yanakları tokat-layan bizden değildir" hadisi "Büyüklerimizi saymayan bizden de-gildir" hadisi ve benzeri hadisler (bunların manası nedir)?" diye sordu." Süfyân dedi ki: "Ez-Zuhrî bir süre başını eğip sessiz kaldı. Sonra başını kaldırıp 'İlim Allah (azze ve celle)'den, Resûl (sallallahu aleyhi ve sellem)'e düşen tebliğ, bize düşen de teslimiyet' dedi."

87- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Seleme el-Huzâî tahdis etti, dedi ki: Bize Mâlik, Şerîk, Ebû Bekr b. Ayyâş, Abdulazîz b. Ebî Seleme, Hammâd b. Seleme ve Hammâd b. Zeyd tahdis ettiler, dediler ki: "İman; marifet¹⁰³, ikrâr ve ameldir." Şu kadar var ki

Muhammed b. Nasr "Ta'zîmu Kadri's Salât"ta (535) şöyle demiştir: Bize İshâk -yani İbn Râhûye- tahdis etti, dedi ki: Bana Bakıyye b. Mahled haber verdi, dedi ki: Bana el-Evzâî'nin Mekhûl'den ve ez-Zuhri'den tahdis ettiğine göre onlar şöyle demiş: "Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in hadislerini okuyun ve onları geldiği gibi kabul edin."

Muhammed b. Nasr dedi ki: "İshâk Abdurrazzâk hadisini -yani 'Zina eden zina ettiği zaman...' hadisini- yazdırdığı zaman arkasından hemen (yukarıdaki) Bakıyye hadisini yazdırırdı."

İshâk b. Râhûye (rahimehullah) "Müsned"inde (419) şöyle demiştir: Bana Süfyân b. Abdulmelik haber verdi, dedi ki: İbnu'l Mübârek bu hadisi zikrettikten sonra bazılarının bundan ürkmesi üzerine şöyle dedi: "Durmadan mırıldanan şu adamlar bizi Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in hadisini tahdis etmekten alıkoyuyor. Ne zaman bir hadisin manasını bilmesek onu bırakacağız ha! Hayır, onu duyduğumuz gibi rivâyet eder ve kendimizin câhil olduğunu itiraf ederiz."

¹⁰³ İbn Receb (rahimehullah) "Fethu'l Bârî"de (1/88) şöyle demiştir: "Marifet tasavvur ve tasdikten mürekkeptir. İlmi ve ameli içine alır. Marifet kalbin tasdikidir. Tasavvur noktasında mümin ve kâfir ortak olabilir. Fakat tasdik mümine hastır. Kısacası marifet müminin kalbinin ameli ve kesbidir. Bu şuna dayanır: Marifet sonradan elde edilen ve kendisine delillerle ulaşılan bir şeydir. Mezhebimiz mensuplarından olsun başkalarından olsun Ehli Sünnet'in çoğunluğunun görüşü budur. İbn Cerîr et-Taberî de bunu tercih etmiş ve isnadıyla el-Fudayl b. İyâd'dan onun şöyle dediğini rivâyet etmiştir: 'Ehli Sünnet imanının marifet, söz ve amel olduğunu söyler.' Bir taife ise marifetin zorunlu olduğunu ve çabayla elde edilemeyece-

Hammâd b. Zeyd iman ile islâmın arasını ayırır, islâmı daha genel imanı daha özel kılar. ¹⁰⁴

ğini savunmuştur. Bu mezhebimize mensup bazı âlimlerin, kelâm-cılardan ve sûfilerden bazı tâifelerin ve başkalarının görüşüdür."

¹⁰⁴ Abdullah "es-Sünne"de (599) rivâyet etmiştir. Tahricinin tamamı için oraya bakınız.

İbn Receb "Fethu'l Bârî"de (1/127-129) şunları söylemiştir: "İslâm ile imanı birbirinden ayıran kimseler bu ikisinin hangi şekilde birbirinden ayrıldığı hususunda ihtilâf etmiştir. Bir tâife 'İslâm şehâdeteyni söylemek, iman ise amel etmektir' demiştir. Bu ez-Zuhri'den ve İbn Ebi Zî'b'den rivâyet edilmiştir. Bu aynı zamanda Ahmed'den gelen bir rivâyettir... Yine bu Ebû Hayseme'nin ve hadîs ehlinden başkalarının görüşüdür... Başka bir tâife ise İslâm'ın daha genel, imanın ise daha özel olduğu görüşünü tercih etmiştir. Bunlara göre büyük günah işleyen kimse daha özel olan iman dâiresinin dışına çıkıp daha genel olan İslâm dâiresinin kapısına girer. Bu Ebû Ca'fer Muhammed b. Alî'den rivâyet edilmiştir... Bu tir... Hammâd b. Zeyd'den de bunun benzeri rivâyet edilmiştir... Bu aynı zamanda Ahmed'den de bir rivâyet olarak aktarılmıştır... İbn Batta'nın tercih ettiği görüş de budur. Bir başka tâife şöyle demiştir: 'İslâm ile iman arasındaki fark şudur: İman tasdîktir, kalbin tasdikodur. Bu da kalbin ilmi ve amelidir. İslâm ise boyun eğmek ve teslimiyet göstermektir. Bu da kalbin ve uzuvların amelidir.' Bu da âlimlerin birçoğunun görüşüdür. Ebu'l Fadl et-Temîmî bunu Ahmed'in mezhebinin mensuplarından nakletmiştir. İslâm ile imanın birbirinden ayrı olduğu görüşü el-Hasen'den, İbn Sîrîn'den, Şerîk'ten, Abdurrahmân b. Mehdî'den, Yahyâ b. Maîn'den, Müemmel b. İhâb'dan rivâyet edilmiştir. Yine bu görüş Mâlik'ten, daha önce aktarıldığı üzere Katâde'den, Dâvûd b. Ebî Hind'den, ez-Zuhri'den, İbn Ebî Zî'b'den, Hammâd b. Zeyd'den, Ahmed'den ve Ebû Hayseme'den de nakledilmiştir. Ebû Bekr b. es-Sem'ânî Ehli Sünnet ve'l Cemaat'ın tamamından nakletmiştir. İbn Nasr'ın ve İbn Abdulberr'in çoğunluktan ikisinin aynı şey olduğu görüşünü ak-

88- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrezzâk tahdis etti, dedi ki: Bize Ma'mer tahdis etti. Onun ez-Zuhrî'den, onun Ubeydullah b. Abdullah b. Utbe'den, onun İbn Abbâs (radiyallahu anhuma)'dan, onun Ömer (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Biz 'Babalarınızdan yüz çevirmeyin, zira bu sizdeki bir küfürdür' ya da 'Babalarınızdan yüz çevirmeniz sizdeki bir küfürdür' âyetini okuyorduk."¹⁰⁵

89- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân tahdis etti, dedi ki: Bize Hammâd - yani İbn Seleme- tahdis etti. Onun Hakîm el-Esram'dan, onun Ebû Temîme'den, onun Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'tan, onun Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'den rivâyet ettiğine göre o şöyle buyurmuştur:

*"Kim bir hayızlıya varırsa ya da bir kadına dübüründen varırsa ya da kâhine giderse Allah'ın Muhammed'e indirdiğine küfretmiş olur."*¹⁰⁶

tarmalarına gelince bu doğru değildir. Aksine belki 'Seleften ancak ikisini birbirinden ayırdıkları rivâyet edilmiştir' denilebilir. Allah en iyi bilendir."

İbn Ebî Şeybe'nin "el-İmân" kitabında (36) bu meseleden söz edilmişti.

¹⁰⁵ Ahmed (331) ve Abdurrazzâk (9758, 11631) rivâyet etmiştir. İsnâdı sahihtir. Bu eser 91. maddede tekrar gelecektir. Benzeri merfû olarak 237. maddede, Ebû Bekr (radiyallahu anh)'tan mevkûf olarak 92. maddede aktarılacaktır.

¹⁰⁶ Ahmed, Affân (9290) ve Vekî' (10167) tarîkiyle Hammâd b. Seleme'den rivâyet etmiştir. Bunu Ebû Dâvûd (3906) ve Tirmizî (135) de rivâyet etmiş, Tirmizî şöyle demiştir: "Bu hadisi ancak Hakîm el-Esram- Ebû Temîme el-Hecîmî- Ebû Hureyre (radiyallahu anh) tarîkiyle biliyoruz. İlim ehlinin nezdinde bu şiddetle sakın-

90- Bana Abdulmelik el-Meymûnî haber verdi, dedi ki: Bize Ravh tahdis etti, dedi ki: Bize Hammâd tahdis etti, dedi ki: Bize Hakîm el-Esram tahdis etti. Onun Ebû

dırma manasını içermektedir. Zira Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'den onun 'Kim bir hayızlıya varırsa bir dinar sadaka versin' buyurduğu rivâyet edilmiştir. Eğer hayızlıya varmak küfür olsaydı bu hususta kefarete emredilmezdi. Muhammed (yani el-Buhârî) bu hadisi isnâdı yönünden zayıflamıştır. Ebû Temîme el-Hecîmî'nin ismi Tarîf b. Mucâlid'dir."

İbnu'l Kattân "Beyânu'l Vehmi ve'l İhâm"da (3/326) şöyle demiştir: "Bu sadece Hakîm el-Esram kanalıyla bilinen bir hadistir. O bu hadisi Ebû Temîme el-Hecîmî'den, o da Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'tan rivâyet etmiştir. Bu Hakîm'in bu hadisten başka pek hadisi bilinmemektedir. Bunu Ebû Ahmed b. Adıyy söylemiştir. Buhârî de 'Ona mutabaat edilmez' demiştir. Yine o 'Ebû Temîme'nin Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'ı işittiği bilinmemektedir' demiştir. Muhammed b. Yahyâ en-Neysâbûrî -ki o ez-Zührlî'dir- şunu söylemiştir: 'Alî b. el-Medîni'ye Hakîm el-Esram'ın kim olduğunu sordum. Hakında bir şey söyleyemeyeceğim dedi.'"

İbn Receb'in "Fethu'l Bârî"sinde (1/142) şu geçmektedir: Ebu'l Hâris dedi ki: "Ahmed'e 'Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'ın Kim kadınlara dübûrlерinden varırsa küfre girer hadisi?' dedim. 'Bu kadarı rivâyet edilmiş, bu söze bir şey eklenmemiştir' dedi."

"Mesâilu'l Kevsec"de (3531) rivâyet edildiğine göre İshâk b. Râhûye bu hadisi zikrettikten sonra şöyle demiştir: "Kişi belâyâ maruz kalıp da hanımına ya da câriyesine bu fiili yaparsa ihlâslı bir şekilde tevbe etmelidir. Zira ben bunun küfür olmadığından emin olamam. Bazı kimseler bunun helâl sayıldığı takdirde küfür olacağı görüşünü benimsemişlerdir ki onların yuttukları yol güzel bir yoldur."

Bu hadisin şahidleri için "Telhîsu'l Habîr"e (3/369) bakınız. Hadisin son kısmının şahidleri ise 238. ve 239. maddelerde gelecektir.

Temîme et-Temîmî'den, onun Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

"Kim bir kâhine gider de söylediği hususunda onu doğrularsa ya da hayızlı bir kadına varırsa veya bir kadına dübüründen varırsa Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'e indirilenden beri olmuş olur."

91- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun ez-Zuhrî'den, onun Ubeydullah'tan, onun İbn Abbâs (radiyallahu anhuma)'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Ömer (radiyallahu anh)'ı şöyle derken işittim: "Biz 'Babalarınızdan yüz çevirmeyin, zira bu sizdeki bir küfürdür' ya da 'Babalarınızdan yüz çevirirseniz kâfir olursunuz' âyetini okuyorduk."¹⁰⁷

92- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdula'lâ tahdis etti. Onun Yûnus'tan, onun el-Hasenden rivâyet ettiğine göre Ebû Bekr (radiyallahu anh) şöyle demiştir: "Babalarınızdan yüz çevirmeyin! Zira bu, sizdeki bir küfürdür."¹⁰⁸

93- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Haccâc tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Talha tahdis etti. Onun babasından, onun Ebû Ma'mer'den, onun Ebû Bekr es-Sıddık (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Bilinmeyen bir nesebe ka-

¹⁰⁷ Benzeri 88. maddede geçmişti. Ayrıca ondan sonrasına bakınız.

¹⁰⁸ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (728) babasından rivâyet etmiştir. İsnâdında inkıta bulunmaktadır. 237. maddede geleceği üzere merfû olarak sahihtir. 88. ve 91. maddelere bakınız.

tolmak Allah'a küfürdür. Az da olsa bir nesepten beri olmak da Allah'a küfürdür."¹⁰⁹

94- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Mu' b. en-Nu'mân b. Sâlim'den, onun Nâfi' b. Cubeyr b. Mut'im'den, onun Abdullah b. Amr (radiyallahu anhu) dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Kim şarap içer de ondan dolayı sarhoş olursa kırk gece namazı kabul edilmez."¹¹⁰

¹⁰⁹ Dârimî (2903), Abdurrazzâk (16315) ve "es-Sünne"de Abdullah (727) rivâyet etmiştir. Bu Ebû Bekr (radiyallahu anh) tan merfû olarak rivâyet edilmiştir ki sahih değildir. Sahih olan İbn Adiyy, el-Bezâr ve ed-Dârakutnî'nin dediği üzere bunun mevkûf olmasıdır. Nitekim ben bunu Abdullah'ın "es-Sünne"sindeki talikimde beyan ettim. Bu eser 304. maddede başka bir tarikten gelecektir. 503. maddede Saïd b. el-Museyyeb'den mürsel olarak gelecektir. Benzeri İbn Mes'ûd (radiyallahu anh) tan rivâyetle 368. ve 372. maddelerde gelecektir.

¹¹⁰ Isnâdı sahihtir. 115. maddede başka bir isnad ve metin ile gelecektir. Ahmed (6773) merfû olarak Abdullah b. Amr'dan bundan daha uzun bir lafızla rivâyet etmiştir. Sahih bir hadistir. Şahidleri çoktur. Bir kısmı Ebû Ubeyd'in kitabında geçmişti. (113)

Mervezî (rahimehullah) "Ta'zîmu Kadri's Salât"ta (2/588) şöyle demiştir: "Bunun bir benzeri de Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem)'in 'Kim şarap içerse onun namazı kırk gün kabul edilmez' buyruğudur. Kişi şarap içse, sonra ne yapacağı hakkında soru sorsa ona 'Sen kırk gün namaz kılma, çünkü namaz kılsan da kıldığın namazlar senden kabul edilmez' denilmesi câiz olmaz. Aksine âlimler bu kimsenin namazını kılması gerektiği, namaz kıldığı zaman namazının sahih olduğu, kırk günün namazını iâde etmesinin gerekmediği üzerinde icmâ etmişlerdir. Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem)'in 'Ondan namaz kabul edilmez' buyruğu 'Şarap içmesine cezâ olmak

95- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Behz b. Hakîm tahdis etti, dedi ki: Bize Hemmâm tahdis etti. Onun Katâde'den, onun el-Hasen'den ve Atâ'dan, onların da Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

"Kişi çaldığı zaman mümin olduğu hâlde çalmaz. Şarabı içtiği zaman onu mümin olduğu hâlde içmez. Ganîmetten çaldığı zaman mümin olduğu hâlde çalmaz ve bir malı yağmalamaz."

Atâ "değerli bir malı yağmaladığı zaman mümin olduğu hâlde yağmalamaz" dedi. Ona denildi ki: "İman ondan çekilip alınır. Tевbe ederse Allah onun tevbesini kabul eder."¹¹¹

üzere kırk gün boyunca kıldığı namazın mükâfâtını almaz' şeklinde tevil edilmiştir. Tıpkı Cuma günü imamın hutbe îrâd ettiği esnâda konuşan kimse hakkında, 'İşlediği günaha cezâ olmak üzere ona Cuma'nın sevabı verilmez' manasını kastederek 'O cuma namazını kılar ama onun cuması yoktur' dedikleri gibi... Bunun bir benzeri de Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'in şu buyruğudur: 'Birbirinizi sevmedikçe iman etmiş olmazsınız. Sizden biri kendisi için istediğini kardeşi için de istemedikçe iman etmiş olmaz.'"

¹¹¹ Ahmed (9007) rivâyet etmiştir. İsnâdı sahihtir. Ahmed'in rivâyet ettiği lafız şöyledir: Atâ dedi ki: "Değerli bir malı mümin olduğu hâlde yağmalamaz." Behz dedi ki: Ona denildi, dedi ki: "İman ondan çekilip alınır. Tевbe ederse Allah tevbesini kabul eder."

Affân hadisinde şöyle demiştir: Katâde şöyle dedi: Atâ'nın hadisinde "Değerli bir malı mümin olduğu hâlde (yağmalamaz)" geçmektedir.

96- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti. Onun Zubeyd el-Eyyâmî'den, onun Hayseme'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Abdullah b. Amr (*radıyallahu anhumâ*)'nın yanındaydım. Onunla aramda herhangi bir adam yoktu. -Ya da onunla aramda bir adam vardı dedi. Şarabı söz konusu ettiler. Bir adam onu kücümser gibi oldu ve "O büyük günahlardan değildir" dedi. Bunun üzerine Abdullah dedi ki: "Vallahi bir adam şarabı sabahleyin içse mutlaka akşama müşrik çıkar."¹¹²

97- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yazîd tahdis etti.

¹¹² İbn Ebî Şeybe "Musannef"te (24563) rivâyet etmiştir. İsnâdı munkatıdır. Benzeri 115. ve 152. maddelerde gelecektir. Şarap içenin puta, Lât'a ve Uzzâ'ya tapana benzetildiği eserler için 102, 115, 116, 359, 150-152 ve 361. maddelere bakınız. Şarap içen şu yönden tekfir edilmiştir: O şarap içtiği zaman akli gider. Bu da onun namazı terk etmesine sebep olur. Bu da küfrün ta kendisidir.

Abdullah b. Amr (*radıyallahu anhumâ*) şöyle demiştir: "Kim akşamleyin şarap içerse sabaha müşrik çıkar. Kim sabahleyin şarap içerse akşamı müşrik eder." İbrâhîm en-Nahaî'ye "Bu nasıl olur?" diye sorulması üzerine o "Çünkü o namazı terk eder" diye cevap vermiştir. (Mecmûu'l Fetâvâ, 7/303)

Mesrûk (*rahimehullah*) şöyle demiştir: "Kim şarap içerse kâfir olur. Onun küfrü namazının geçerli olmamasından dolayıdır." (Sünenu'n Nesâî, 5665)

Ebû Abdullah el-Ahnes (*rahimehullah*) şöyle demiştir: "Şarap içen kimse namazın terki ile karşı karşıyadır. Namazı terk eden de imandan çıkar. (Mecmûu'l Fetâvâ, 7/303)

Bize ayrıca Abdulmelik el-Meymûnî tahdis etti, dedi ki: Bize İbn Hanbel tahdis etti, dedi ki: Bize Yezîd b. Hârûn tahdis etti, dedi ki: Bize el-Avvâm tahdis etti, dedi ki: Bana Alî b. Müdrik tahdis etti. Onun Ebû Zur'a'dan, onun Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Şüphesiz iman nezih-tir.¹¹³ Kişi zina yaptığında iman ondan ayrılır. Nefsini kınayıp geri dönerse iman da ona geri döner."¹¹⁴

98- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân b. Mehdî tahdis etti. Onun Süf-yân'dan, onun İbrâhîm b. Muhâcîr'den, onun Mûcâ-hid'den, onun İbn Abbâs (radiyallahu anhuma)'dan rivâyet ettiğine göre o kölelerine şöyle demiştir: "Sizden cima isteyen evlendiririz. Sizden kimse zina etmez ki Allah ondan imanın nûrunu almasın. İmanı ona geri döndür-mek isterse döndürür. Bunu esirgemek isterse esir-ger."¹¹⁵

99- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ b. Saîd, Habîb b. eş-Şehîd'den onun şöyle dediği-

¹¹³ Nezih günahlardan uzak demektir. "Tehzîbu'l Kemâl"de (4/3555) şu geçmektedir: "Allah'ı tenzih etmek O'nun bütün denk-lerden ve zıtlardan uzak ve arı olduğunu ikrar etmektir."

¹¹⁴ Âcurrî "eş-Şerîa"da (229) el-Merrûzî tarîkinden rivâyet et-miştir. İbn Ebî Şeybe "el-İmân"da (16), Abdullah "es-Sünne"de (730) rivâyet etmiştir. İsnâdı sahihtir. Benzeri merfû ve mevkûf olarak 99, 101, 103, 106, 107 ve 111. maddelerde gelecektir.

¹¹⁵ Âcurrî "eş-Şerîa"da (228) el-Merrûzî tarîkinden rivâyet et-miştir. İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1032) Abdullah b. Ahmed kanalıyla onun babasından rivâyet etmiştir. İbn Ebî Şeybe "el-İmân"da (71, 94) rivâyet etmiştir. 103. maddede başka bir isnad ile gelecektir ki bu ondan sahih olarak rivâyet edilmiştir.

ni tahdis etti: Bize Atâ tahdis etti, dedi ki: Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'ı şöyle buyururken işittim: "Kişi zina ettiği zaman mümin olduğu hâlde zina etmez. Çaldığı zaman da mümin olduğu hâlde çalmaz."

Dedi ki: Atâ dedi ki: "İman ondan uzaklaşır."¹¹⁶

100- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrezzâk tahdis etti, dedi ki: Bize Ma'mer tahdis etti. Onun Hemmâm b. Münebbih'ten rivâyet ettiğine göre o Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'ı şöyle derken işitmiş tir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'i şöyle buyururken işittim:

"Bir hırsız çaldığı zaman mümin olduğu hâlde çalmaz. Bir zinâcı mümin olduğu hâlde zina etmez. Kişi şarap içtiği zaman onu mümin olarak içmez. Muhammed'in nefsi elinde olana yemin ederim ki herhangi biriniz müminlerin gözlerini kendisine kaldırdığı değerli bir malı yağmaladığı zaman onu mümin olduğu hâlde yağmalamaz. Ganîmetten çaldığı zaman mümin olduğu hâlde çalmaz. Aman dikkat edin, aman!"¹¹⁷

101- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrezzâk tahdis etti, dedi ki: Bize Ma'mer tahdis etti. O ez-Zuhrî'den ve Katâde'den, onlar bir adamdan, o da İkrime'den rivâyet etti.

Ma'mer ayrıca İbn Tâvûs'tan, o babasından -zannediyorum o da Ebû Hureyre'den dedi- rivâyet etti. Hepsi hadisi Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'e ref ederek onun söyle buyurduğunu söylediler:

¹¹⁶ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (731) rivâyet etmiştir.

¹¹⁷ Ahmed (8020), Abdurrazzâk (20551) ve Müslim (57).

"Zina eden zina ettiği zaman mümin olduğu hâlde zina etmez. Kişi şarap içtiği zaman onu mümin olduğu hâlde içmez. Ganîmetten çaldığı zaman mümin olduğu hâlde çalmaz. İnsanların kendisine gözlerini kaldırdıkları bir malı yağmaladığı zaman da mümin olduğu hâlde yağmalamaz."

İbn Tâvûs dedi ki: Babam dedi ki: "Bunları yaptığında iman ondan zâil olur."

Yine (İbn Tâvûs) dedi ki: (Babam) dedi ki: "İman gölge gibidir... Bunun gibi."¹¹⁸

102- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ubeyd tahdis etti, dedi ki: Bize el-Avvâm tahdis etti. Onun el-Museyyeb b. Râfi' el-Kâhîlî'den, onun Abdullah b. Amr (*radiyallahu anhuma*)'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Şarap bağımlısı Lât'a ve Uzzâ'ya ibâdet eden gibidir."¹¹⁹

¹¹⁸ İshâk b. Râhûye'nin "Müsned"inde (415- 417) şu geçmektedir: Bize Abdurrazzâk haber verdi, dedi ki: Bize Ma'mer haber verdi. O ez-Zuhrî'den, o Katâde'den, o bir adamdan, o İkrime'den, o Ebû Hureyre'den ve Ebû Saîd'den rivâyet etti... Yine o "O İbn Tâvûs'tan, o babasından, o da zannediyorum Ebû Hureyre (*radiyallahu anh*)'tan..." demiştir.

"Ta'zîmu Kadri's Salât"ta (539) Ebû Sâlih kanalıyla Ebû Hureyre (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet edildiğine göre ona "Zina eden mümin olduğu hâlde zina etmez" buyruğu zikredilip "İman onun neresinde olur?" diye soruldu. Ebû Hureyre de eliyle göstererek "Onun üzerinde şu şekilde olur" dedi. "(Günahtan) el çekerse ve tevbe ederse iman ona geri döner."

¹¹⁹ İbn Ebî Şeybe (24538) rivâyet etmiştir. İsnâdında inkıta vardır. Merfû olarak da rivâyet edilmiştir fakat sahih değildir. Bakınız: el-İlelu'l Mütênâhiye, 2/672

103- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize İbn Numeyr tahdis etti, dedi ki: Bize Fudayl -yani İbn Ğazvân- tahdis etti, dedi ki: Bize Osmân b. Ebî Safiyye tahdis etti, dedi ki: Bize Abdullah b. Abbâs *(radiyallahu anhumâ)* kölelerini teker teker çağırıp onlara söyle dedi: "Zina eden hiçbir kul yoktur ki Allah ondan imanın nûrunu almasın."¹²⁰

104- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti. Onun Süleymân'dan, onun Zekvân'dan, onun Ebû Hureyre *(rahimehullah)*'tan, onun da Nebî *(sallallahu aleyhi ve sellem)*'den rivâyet ettiğine göre o şöyle buyurmuştur: "Kişi zina ettiği zaman mümin olduğu hâlde zina etmez. Çaldığı zaman mümin olduğu hâlde çalmaz. Şa-

(Hadiste geçen) "Muâkiru'l Hamr" lafzına gelince el-Harbî *(rahimehullah)* "Garîbu'l Hadîs"te (3/1005) şöyle demiştir: Muâkara şarabı sürekli olarak içmektir. Kişi şarabı içer durur da sonunda şarap onu yere yıkar."

İbn Ebi'd Dünyâ'nın "Zemmu'l Müskir"inde (6) rivâyet edildiğine göre Abdullah b. Amr *(radiyallahu anhumâ)* şöyle demiştir: "Zina etmem bana sarhoş olmamdan daha sevimlidir. Sarhoş olmam da bana şirk koşmamdan daha sevimlidir. Çünkü sarhoş öyle bir an yaşar ki o anda Rabbinin kim olduğunu bilmez."

Yine o (7) Şuayb b. Harb'den onun şöyle dediğini rivâyet etmiştir: "O tebâreke ve teâlâ buyurdu ki: Kulumun öldürülmesi Bana onun sarhoş olmasından daha sevimlidir. Çünkü o sarhoş olduğu zaman Beni bilmez."

96. maddede şarap içenin müşrik olacağı geçmişti. Orada bu konu ile ilgili eserlerin numaralarını bir arada zikrettim.

¹²⁰ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (732) bu isnad ile rivâyet etmiştir. Benzeri 98. maddede geçmişti.

rabı içtiği zaman onu mümin olduğu hâlde içmez. Bundan sonra tevbe kapısı açıktır."¹²¹

105- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ b. Saîd tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti. Onun Firâs'tan, onun Müdrik b. Umâra'dan, onun İbn Ebî Evfâ (*radiyallahu anh*)'tan, onun Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den rivâyet ettiğine göre o şöyle buyurmuştur:

"Kişi şarabı içtiği zaman onu mümin olduğu hâlde içmez. Zina ettiği zaman mümin olduğu hâlde zina etmez. Çok kıymetli -ya da değerli- bir malı da mümin olduğu hâlde yağmalamaz."¹²²

106- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ, Avf'tan onun şöyle dediğini tahdis etti:

Hasen dedi ki: "O hâlde bulunduğu sürece iman ondan uzak durur. Dönerse iman da ona geri döner."¹²³

107- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ tahdis etti. Onun Eş'as'tan, onun el-Hasen'den, onun Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den rivâyet ettiğine göre o şöyle buyurmuştur:

¹²¹ Ahmed (10216) ve "Ta'zîmu Kadri's Salât"ta (525) Muhammed b. Nasr rivâyet etmiştir.

¹²² Ahmed (19102), "Müsned"inde el-Bezzâr (3354), "Ta'zîmu Kadri's Salât"ta Muhammed b. Nasr (549- 554) rivâyet etmiştir. El-Bezzâr "Bu hadisin İbn Ebî Evfâ (*radiyallahu anh*)'tan bundan başka bir tarîkini bilmiyoruz" demiştir.

¹²³ Âcurrî "eş-Şerîa"da (232) el-Merrûzî tarîkinden rivâyet etmiştir. Abdullah da "es-Sünne"de (733) rivâyet etmiştir ve isnâdı sahihtir. Tahricinin tamamı için oraya bakınız.

"İman ondan çekilip alınır. Tевbe ederse iman ona geri döner."¹²⁴

108- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yezîd tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Amr haber verdi. Onun Ebû Seleme'den, onun Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

"Zina eden zina ettiği zaman mümin olduğu hâlde zina etmez. Hırsız çaldığı zaman mümin olduğu hâlde çalmaz. Kişi (insanların) gözlerinin dikildiği değerli bir malı mümin olduğu hâlde yağmalamaz."

109- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yezîd tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. İshâk tahdis etti. Onun Yahyâ b. Abbâd b. Abdullah b. ez-Zubeyr'den¹²⁵, onun babasından, onun Âişe (radiyallahu anha)'dan rivâyet ettiğine göre (Yahyâ b. Abbâd b. Abdul-

¹²⁴ Âcurrî "eş-Şerîa"da (231) el-Merrûzî tarîkiyle, İbn Batta da "el-İbânetu'l Kubrâ"da Abdullah b. Ahmed tarîkiyle onun babasından rivâyet etmiştir. İsnâdı munkatıdır.

"Ta'zîmu Kadri's Salât"ta (531) el-Hasen'e ve Ebû Saîd el-Hudrî (radiyallahu anh)'a dayanan bir isnâd ile Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'den onun şöyle dediği rivâyet edilmiştir: "Zina ettiği zaman mümin olduğu hâlde zina etmez..." "Ey Allah'ın Resûlü, başına böyle bir şey gelen kimse ne yapar?" diye soruldu. Buyurdu ki: "Dönerse iman da ona döner. Olduğu gibi kalırsa mümin olamaz."

"El-İbâne"de (1031) İbn Abbâs (radiyallahu anhuma)'dan onun şöyle dediği rivâyet edilmiştir: "Kul zina ettiği zaman imanının nuru ondan çekilip alınır."

¹²⁵ Aslında "onun Yahyâ b. Abbâd'dan, onun Abdullah b. ez-Zubeyr'den" diye geçmektedir. Yukarıda yazdığım "Müsned"den alınmıştır.

lah b. ez-Zubeyr'in babası) şöyle demiştir: Ben onun (yani Âişe'nin) yanındayken onun kapısının önünden şarap içtiğinden dolayı dövülmüş olan bir adam geçirilmekteydi. (Âişe) insanların uğultusunu işitti ve "Bu ne?" diye sordu. "Şaraptan sarhoş bir hâlde yakalanmış ve dövülmüş bir adam" diye cevap verdim. Dedi ki: "Subhânallah! Ben Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'i şöyle buyururken işittim: 'İçen -yani şarabı içen- içtiği zaman mümin olduğu hâlde içmez. [Zina eden zina ettiği zaman mümin olduğu hâlde zina etmez.] Hırsız çaldığı zaman mümin olduğu hâlde çalmaz. Bir yağmacı insanların kendisine başlarını kaldırdıkları değerli -ya da çok kıymetli dedi- bir malı mümin olduğu hâlde yağmalamaz.' Aman dikkat edin, aman!"¹²⁶

110- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yezîd tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed -yani İbn İshâk- tahdis etti. O Yezîd b. Ebî Habîb'den, o Ba'ce'den -yani el-Cuhenî'den- o Ebû Hureyre (*radiyallahu anh*)'tan, o da Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den aynısını rivâyet etti.¹²⁷

111- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti. Onun el-Fudayl b. Delhem'den, onun el-Hasen'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) buyurdu ki: "Kişi şarabı içtiği zaman onu mümin olduğu hâlde içmez. İmanın

¹²⁶ Ahmed (25088) rivâyet etmiştir. İki köşeli parantez arası oradan alınmıştır. İbn Batta da "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1024) musannifin tarîkinden rivâyet etmiştir. Ayrıca İbn Ebî Şeybe "Musannef"te (24546), el-Mervezî "Ta'zîmu Kadri's Salât"ta (548) rivâyet etmiştir.

¹²⁷ İbn Ebî Şeybe "Musannef"te (24546), el-Âcurrî "eş-Şerîa"da (230) İmam Ahmed (*rahimehullah*)'ın tarîkinden rivâyet etmiştir.

nûru onun kalbinden birinizin gömleğini çıkardığı gibi çıkarılır. Eğer tevbe ederse Allah tevbesini kabul eder."¹²⁸

112- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize Fudayl b. Ğazvân tahdis etti. Onun İkrime'den, onun İbn Abbâs (*radiyallahu anhumâ*)'dan rivâyet ettiğine göre o "Şarabı içtiği zaman mümin olduğu hâlde içmez" demiştir.¹²⁹

113- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize Hişâm tahdis etti. Onun babasından, onun Âişe (*radiyallahu anha*)'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "İçen -yani şarabı içen- içtiği zaman mümin olduğu hâlde içmez."

114- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun İbrâhîm es-Sekûnî'den, onun bir adamdan, onun Abdullah b. Mes'ûd (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o "Kişi zina ettiği zaman mümin olduğu hâlde zina etmez" demiştir."

¹²⁸ Âcurrî "eş-Şerîa"da (230) el-Merrûzî tarîkinden rivâyet etmiştir. Benzerleri 97, 98, 99, 101, 103, 106 ve 107. maddelerde geçmişti.

Hallâl'in "es-Sünne"sinde (1063) geçtiğine göre Hanbel şöyle demiştir: Ebû Abdullah'a "Kişi zina namına bir günah işlediği zaman ya da hırsızlık yaptığı zaman imanı kendisinden ayrılır mı?" diye sordum. Dedi ki: "Onun imanı eksiktir. Kişi gömleğinden soyulduğu gibi imanından soyulur. Tevbe edip geri dönerse imanı na geri döner."

¹²⁹ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1025) rivâyet etmiştir.

115- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' ve Muhammed b. Ca'fer mana bir olacak şekilde tahdis etti, dediler ki: Bize Şu'be tahdis etti. Onun el-Hakem'den, onun Mücâhid'den, onun Abdullah b. Amr (*radiyallahu anhuma*)'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Kim sabahleyin şarap içerse öğleye müşrik çıkar. Ondan dolayı sarhoş olursa kırk gün namazı kabul edilmez. Bu zaman içerisinde ölürse kâfir olarak ölür."¹³⁰

116- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun Âsım b. Ebî'n Necûd'dan, onun Zekvân Ebû Sâlih'ten, onun Abdullah b. Amr (*radiyallahu anhuma*)'dan rivâyet ettiğine göre o "Şarap bağımlısı Lât'a ve Uzzâ'ya ibâdet eden gibidir."¹³¹

117- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti. Onun Süfyân'dan, onun Kuheyl'in oğulları Zubeyd ve Seleme'den, onların Hayseme'den, onun Abdullah b. Amr (*radiyallahu anhuma*)'dan rivâyet ettiğine

¹³⁰ İbn Ebî Şeybe "Musannef"te (24563, 24565) rivâyet etmiştir. İsnâdı sahihtir. 94. ve 97. maddelerde muhtasar olarak geçmişti. 117. maddede tekrar gelecektir.

İbn Receb "Fethu'l Bârî"de (1/140) şöyle demiştir: "Ahmed, el-Merrûzî'den gelen bir rivâyette Abdullah b. Amr (*radiyallahu anhuma*)'dan rivâyet edilen şarap içenin kâfir olarak isimlendirilmesini içeren eseri münker görmüş ve onu Abdullah b. Amr'dan sahih görmemiştir. Bununla beraber bu ondan bir kısmı hasen isnâda sahip birçok vecihle rivâyet edilmiştir. Yine bu ondan merfû olarak da rivâyet edilmiştir."

¹³¹ 102. maddede geçmişti. Sahih bir eserdir.

göre o "Kim sabahleyin şarap içerse öğleye müşrik olarak çıkar" demiştir.¹³²

118- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Süleymân b. Harb tahdis etti, dedi ki: Bize Cerîr b. Hâzim, el-Fudayl b. Yesâr'dan onun şöyle dediğini tahdis etti: Muhammed b. Alî "Bu İslâm'dır" deyip bir dâire çizdi ve ortasına da bir başkasını çizdi. Sonra dâirenin ortasındakine "Bu da imandır" dedi. "İslâm'ın sınırları içerisinde. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in Zina eden zina ettiği zaman mümin olduğu hâlde zina etmez; kişi çaldığı zaman mümin olduğu hâlde çalmaz; şarabı içtiği zaman onu mümin olduğu hâlde içmez' buyruğuna gelince kişi (bunları yaptığı zaman) imandan çıkıp İslâm'a girer. İslâm'dan çıkmaz. Tevbe ettiği zaman Allah tevbesini kabul eder ve imana geri döner."¹³³

¹³² İbn Ebî Şeybe "Musannef"te (24563) rivâyet etmiştir. Bu kim-
senin ne yönden müşrik olduğu az önce geçmişti: Onun akli orta-
dan kalktığı zaman namazını terk eder ve bu sebeple kâfir olur.
Ayrıca 96. ve 115. maddelere bakınız. Bu eser 151. maddede de
gelecektir.

¹³³ Âcurrî "eş-Şerîa"da (225) el-Merrûzî tarîkinden rivâyet et-
miştir. Bunu Abdullah b. Ahmed de "es-Sünne"de (703) rivâyet
etmiştir. Tahricinin tamamı için oraya bakınız.

Âcurrî (rahimehullah) "eş-Şerîa"da (2/593) şöyle demiştir: "Mu-
hammed b. Alî (radiyallahu anhumâ)'ın söylediği ne güzeldir: İman
artar ve azalır. Taatlerle artar, masiyetlerle azalır. İslâm hakkında
ise 'artar' veya 'azalır' demek mümkün değildir. Öncekilerden bir
topluluktan onların 'Kişi zina ettiği zaman iman ondan çıkarılır,
tevbe ederse Allah imanı ona geri verir' dedikleri rivâyet edilmiş-
tir. Bütün bunlar imanının arttığına ve azaldığına delildir. İslâm ise
böyle değildir. Görmez misin ki Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) 'Kul

ile küfür arasında namazın terki vardır, namazı terk eden kâfir olur' buyurmuştur. İbn Mes'ûd (*radiyallahu anh*)'tan da onun şöyle dediği rivâyet edilmiştir: 'Allah Teâlâ kitabında zekâtı namazın yanında zikretmiştir. Şu hâlde zekât vermeyenin namazı yoktur.'

İbn Batta (*rahimehullah*) "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1236) şöyle demiştir: "Ebû Ca'fer (*radiyallahu anh*)'ın bu sözü imanın artıp azaldığının en açık ve net delillerinden biridir. Şöyle ki: İman taatlerle artar. Bu durumda iman kişiyi içerisinde tutar. İman masiyetlerle de eksilir. Bu durumda kişi iman dairesinin dışına çıkmış olur ama İslâm'ın dışına çıkmış olmaz. Çünkü İslâm hakkında 'artar' veya 'azalır' demek mümkün değildir."

Derim ki: Ehli Sünnet kible ehlerinden büyük günah işleyen kimseyi fâsık müslüman olarak isimlendirir. Ona mümin ismini vermezler. Nitekim İbn Teymiyye "Mecmûu'l Fetâvâ"da (7/240) şöyle demiştir: "Seleften 'Onlar imandan çıkıp İslâm'a girmişlerdir' diyen kimseler 'Onlarda iman adına hiçbir şey kalmamıştır' demek istemişlerdir. Bu Havâric'in ve Mutezile'nin sözüdür. Yukarıdaki sözü söyleyen Ehli Sünnet ise şöyle demiştir: Fâsıklar cehennemden şefaât ile çıkacaklardır. Onlarda kendisiyle cehennemden çıkacakları kadar iman bulunmaktadır. Fakat onlar hakkında mümin ismi kullanılmaz. Çünkü mutlak iman, sahibinin mükâfâtı ve cennete girmeyi hak ettiği imandır. Bunlar ise böyle bir imana sahip değildirler. Ancak müminlere yöneltilen hitabın kapsamına girerler... Bunun hakîkati şudur: Kim hakîkî müminlerden değilse onun hakkında 'Müslümandır ve beraberinde kendisini cehennemde ebediyen kalmaktan koruyacak kadar iman vardır' denir. Bu Ehli Sünnet arasında üzerinde icmâ edilen bir husustur. Onların kendisi hakkında görüş ayrılığına düştükleri mesele ise bu kimse hakkında mümin isminin kullanılıp kullanılmayacağıdır... Havâric ve Mutezile bu kimseleri hem mümin isminin hem de müslüman isminin dışına çıkarırlar. Çünkü iman ve İslâm onlara göre birdir. Onlara göre imandan çıktıkları zaman İslâm'dan da çıkmış olmaktadır. Şu kadar var ki Havâric 'Onlar kâfirdir' derken Mutezile

119- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize İbn Numeyr tahdis etti, dedi ki: Bize Hişâm -yani İbn Urve- tahdis etti. Onun babasından, onun Âişe (radiyallahu an- ha)'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Bir kul zina ettiği zaman mümin olduğu hâlde zina etmez. İçtiği zaman mümin olduğu hâlde içmez. Çaldığı zaman mümin olduğu hâlde çalmaz."

120- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Affân tahdis etti, dedi ki: Bize Hemmâm tahdis etti, dedi ki: Bize Katâde'nin tahdis ettiğine göre Ömer b. el-Hattâb (radiyallahu anh) şöyle demiş: "Kim mümin olduğu nu söylerse kâfirdir. Kim cennetlik olduğunu söylerse cehennemliktir. Kim âlim olduğunu söylerse câhildir."

Bir adam onunla çekişip "Delil götürürlerse bizim için cennet vardır" dedi. Bunun üzerine Ömer dedi ki: "Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'i 'Kim cennetlik olduğunu söylerse cehennemliktir' buyururken işittim."¹³⁴

'Onlar ne müslümandır ne de kâfirdir' der ve onları iki konum arasındaki bir konuma yerleştirir."

Yine İbn Teymiyye "Cevâbu'l İ'tirâdâtı'l Mısriyye"de (s. 144) şöyle demiştir: "Mümin değildir dediğimiz zaman, bu, iman kapsamında vacip olan bazı şeylerin ortadan kalktığına delâlet etmektedir. Onların -yani Mutezile'nin ve Havâric'in- dediği gibi iman tamamen ortadan kalktığına değil..." Bakınız: Mecmûu'l Fetâvâ, 7/257

¹³⁴ "Zevâidu'l Heysemî"de (17) geçtiği üzere el-Hâris b. Ebî Usâme "Müsned"inde, İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1266) rivâyet etmiştir. İsnâdı munkatıdır. 128. maddede Ömer (radiyallahu anh)'tan gelecektir.

Bunu el-Lâlekâî (1777) Hanbel tarîkinden rivâyet etmiştir: "Dedi ki: Bana Ahmed b. Hanbel tahdis etti, dedi ki: Bana el-Mu'temir

121- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Huseyn b. Muhammed tahdis etti, dedi ki: Bize Yezid - yani İbn Atâ- tahdis etti. Onun Mutarriften, onun Ebu's rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki: "Hangi adam arkadaşına 'Ey lâ (bu sözle) döner.'"135

tahdis etti. Onun babasından, onun Nuaym b. Ebî Hind'den rivâyet ettiğine göre Ömer (radiyallahu anh) şöyle demiştir..." Sonra eseri zikretmiştir. Isnâdı munkatıdır.

İbn Kesîr de bunu "Müsnedu'l Fârûk"ta (2/574) el-Lâlekâî'nin isnâdının aynısıyla nakletmiştir.

İbn Kesîr (2/546) bu eserin başka bir tarîkini de nakletmiştir ki bunu İbn Merdûye, Mûsâ b. Ubeyde- Talha b. Ubeydullah b. Kureyz senediyle rivâyet etmiştir: Ömer b. el-Hattâb (radiyallahu anh) dedi ki: "Sizin hakkınızda en çok korktuğum şey kişinin kendi görüşünü beğenmesidir. Kim âlim olduğunu söylerse câhildir. Kim cennetlik olduğunu söylerse cehennemliktir." Bunun isnadı da aynı şekilde munkatıdır.

İbn Kesîr bu tarîki zikrettikten sonra şunları söylemiştir: "Bu ikisi birbirlerine zıt iki tariktir. 'Kim ben müminim derse kâfirdir' sözünde bu hususta istisnâ yapılması gerektiği görüşünü benimseyen âlimlerin kendileri lehine delil çıkarabilecekleri bir yön vardır. Buhârî Şerhi'nin baş taraflarında bu konuda uzun uzun konuşmuştuk. Hamd ve minnet Allah'a mahsustur."

Derim ki: Bu eser 128. maddede Ömer (radiyallahu anh)'tan gelecektir.

¹³⁵ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1067) rivâyet etmiştir.

Muâviye b. Suveyd b. Mukarrin el-Müzenî'nin hadisleri İbn Ebî Hâtim'in söylediği üzere mürseldir.

122- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Haccâc tahdis etti, dedi ki: Bize Şerîk tahdis etti. Onun Âsım'dan, onun Ebû Vâil'den, onun İbn Mes'ûd (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Müslüman, kardeşine 'Sen benim düşmanımsın' dediği zaman mutlaka ikisinden biri İslâm'dan çıkar."¹³⁶

123- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdulmelik b. Amr tahdis etti, dedi ki: Bize Abbâd -yani İbn Râşid- tahdis etti. Onun Dâvûd b. Ebî Hind'den, onun Ebû Nadra'dan, onun Ebû Saîd el-Hudrî (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Siz gözünüzde kıldan önemsiz bazı ameller işliyorsunuz ki biz onları Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) zamanında helak edici günahlardan sayıyorduk."¹³⁷

124- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdulvehhâb es-Sekafî tahdis etti, dedi ki: Bize Eyyûb tahdis etti. Onun Ebû Kılâbe'den, onun Enes (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

"Üç şey vardır ki bunlar kimse bulunursa bunlar sebebiyle imanın tadını alır: Allah'ın ve Resûlü'nün

Hadis Sahîhayn'da İbn Ömer (*radiyallahu anhuma*)'dan rivâyet edilmiştir. Nitekim 314. ve 327. maddelerde gelecektir.

¹³⁶ Lâlekâî (1899) rivâyet etmiştir. Ondan sahihtir. Musannif bu eseri 315, 317, 329, 344 ve 366. maddelerde tekrar edecektir. Bu yerlerde daha fazla açıklama bulunmaktadır. Benzeri 344. maddede merfû olarak gelecektir.

¹³⁷ Ahmed (10995) ve "es-Sünne"de Abdullah b. Ahmed (737) rivâyet etmiştir. Benzeri 146. maddede Huzeyfe (*radiyallahu anh*)'ın sözü olarak gelecektir. Buhârî (6492) benzerini Enes (*radiyallahu anh*)'ın sözü olarak rivâyet etmiştir.

kendisine ikisi dışındaki her şeyden daha sevimli olması, kişiyi ancak Allah için sevmesi, Allah kendisini küfürden kurtardıktan sonra ona dönmeyi bir ateş tutuşturulduktan sonra onun içine atılmayı kerih gördüğü gibi kerih görmesi."¹³⁸

125- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti. Onun Süleymân'dan, onun İbrâhîm'den, onun Abdurrahmân b. Yezîd'den, onun Abdullah (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Üç şey vardır ki bunlar kimde bulunursa münâfıktır: Konuştuğu zaman yalan söyler. Söz verdiği zaman sözünde durmaz. Ahit verdiği zaman ahde vefa göstermez."¹³⁹

126- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Muâviye tahdis etti, dedi ki: Bize el-A'meş tahdis etti. Onun Zeyd b. Vehb'den, onun da Huzeyfe (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre münafıklardan biri öldü de Huzeyfe onun cenâze namazını kılmadı. Ömer ona "O onlardan mıydı?" diye sordu. Huzeyfe "Evet" diye cevap verdi. Ömer "Allah için söyle, ben onlardan mıyım?"

¹³⁸ Ahmed (12002), Buhârî (16) ve Müslim (43) rivâyet etmiştir. Benzeri 62. ve 63. maddelerde geçmişti.

¹³⁹ El-Firyâbî "Sıfetu'l Nifâk"ta (10) rivâyet etmiştir. Yine el-Firyâbî "Sıfetu'n Nifâk"ta (7) İbn Mes'ûd (*radiyallahu anh*)'tan merfû olarak rivâyet etmiştir ki sahih değildir. Sahih olan İbn Mes'ûd (*radiyallahu anh*)'tan mevkûf olan hâlidir. Musannif bunu birçok tarîk ile İbn Mes'ûd (*radiyallahu anh*)'tan merfû olarak rivâyet edecektir. (468, 470, 479) Yine bunun benzeri 472. maddede Ebû Hureyre (*radiyallahu anh*)'tan sahih ve merfû olarak gelecektir.

diye sordu. Huzeyfe "Hayır, ayrıca senden sonra kimseye bu konuda bir şey söylemeyeceğim" dedi.¹⁴⁰

¹⁴⁰ Bezzâr "Müsned"inde (3885), Fesevî "el-Ma'rifetu ve't-Târih"te (2/765) rivâyet etmiştir. El-Busîrî "İthâfu'l Mehera"da (1916) "Bunu Müsedded sahih bir isnâd ile rivâyet etmiştir" demiştir.

El-Firyâbî'nin "Sıfetu'n Nifâk"ında (84) Muhammed b. Süleyman'den -ki o Ebû Hilâl'dir- onun şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Ebân, el-Hasen'e "Nifâk'tan korkuyor musun?" diye sordu. Bunun üzeri-ne o "Ömer b. el-Hattâb (radiyallahu anh) bile ondan korkmuşken beni ondan güvende kılacak nedir?" dedi.

"Câmiu'l Ulûmi ve'l Hikem"de (s. 492) şunlar geçmektedir: "Evzâi 'Ömer (radiyallahu anh) kendisi hakkında nifaktan korktu' dedi. Ona 'Ama onlar "Ömer o gün münâfık olabileceğinden korkup da Huzeyfe'ye bunu sormuş değildi, o ancak ölmeden önce bununla sinanacağından korkmuştu" diyorlar' denildi. Bunun üzerine (Evzâi) 'Bu bidat ehlinin sözüdür' dedi."

İbn Receb sonra şöyle demiştir: "(Evzâi) burada Ömer (radiyallahu anh)'ın kendisi hakkında nifaktan bulunduğu hâl içerisinde korktuğuna işâret etmektedir. Zâhir olan onun Ömer (radiyallahu anh)'ın bulunduğu hâl içerisinde küçük nifaktan korkmakta olduğunu kastetmiş olmasıdır. Küçük nifak ise masiyetlerin küfrün postacısı olduğu gibi büyük nifakın vesîlesidir, yoludur. Bir masiyette ısrar eden kimse hakkında imanın ondan ölüm anında alınabileceğinden endişe edildiği gibi nifak hasletlerinde ısrar eden kimse hakkında da imanın ondan alınabileceğinden ve onun hâlis münâfiğa dönüşebileceğinden endişe edilir. İmam Ahmed'e 'Kendisi hakkında nifaktan korkmayan kimse hakkında ne diyorsun?' diye sorulmuş, o da 'Kim kendisini nifaktan güvende hissedebilir ki?' demiştir."

İbn Batta (rahimehullah) "el-İbânetu'l Kubrâ"da (25/İman Korku ve Ümittir Bâbı) şöyle demiştir: "Ve akıllı müminlerin kendilerinden imanın alınmasından endişe etmeleri, kendisi hakkında nifak-

127- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize İsmâîl tahdis etti, dedi ki: Bize Eyyûb tahdis etti, dedi ki: Ebû Kılâbe şöyle dedi: "Heva ehlinin durumunun tıpkı nifak ehlinin durumuna benzediğini gördüm. Zira Allah nifakı birbirinden farklı sözlerle ve birbirinden farklı amellerle söz konusu etmiştir. Bununla birlikte bunların hepsi sapıklıktır."¹⁴¹

tan korkmayan kimselerin nifakından endişe etmeleri... Kur'ân bununla nâzil olmuş, Sünnet bununla gelmiştir."

Derim ki: Bu konuda Mürcie muhâlefet etmiştir. Onlar nifak diye bir şeyin olmadığını söylerler. Bu, 492. numaralı eserin dipnotunda selefîn nifaka duyduğu korku hususundaki eserler ile birlikte açıklanacaktır. Ayrıca mukaddimeye bakınız.

¹⁴¹ Ebû Nuaym "el-Hilye"de (2/287) şu lafızla rivâyet etmiştir: "Hevâ ehlinin durumu münâfıkların durumuna benzer. Allah Teâlâ münâfıkları birbirinden farklı sözlerle ve birbirinden farklı amellerle söz konusu etmiştir. Fakat bunların tamamı sapıklıktır. Yine hevâ ehlinin tamamı hevâlar hususunda ayrılığa düşmüş fakat (Ümmet-i Muhammed'e) kılıç çekme hususunda görüş birliği etmişlerdir."

Ed-Dârimî'nin (101), "el-Kader"de el-Firyâbî'nin (367) ve "el-İbânetu's Suğrâ"da İbn Batta'nın (118) rivâyet ettiğine göre Ebû Kılâbe şöyle demiştir: "Hevâ ehli dalâlet ehlidir. Onların varacağı yeri ancak cehennem görüyorum. Onlar şöyle bir yokla: Onlardan bir görüşü -ya da sözü dedi- benimseyip de kılıçtan aşağısına razı olan kimseyi bulamazsın. Nifak çeşit çeşittir..." Sonra "Onlardan öyleleri vardır ki Allah'a ahit verirler..." (Tevbe, 75), "Onlardan öyleleri vardır ki sadakalar hususunda seni eleştirir..." (Tevbe, 58) ve "Onlardan öyleleri vardır ki Nebî'yi incitir..." (Tevbe, 61) âyetlerini okudu. (Sonra şöyle devam etti:) "Onların sözleri farklılık gösterdi ama şüphe ve yalanlama hususunda görüş birliği ettiler. Şunların sözleri de farklılık gösterdi ama (Ümmet-i Muhammed'e) kılıç

128- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Mu'temir tahdis etti. Onun Leys'ten, onun Nuaym b. Ebî Hind'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Ömer b. el-Hattâb (*radiyallahu anh*) dedi ki: "Kim 'Ben müminim' derse kâfirdir. Kim alim olduğunu söylerse cahildir. Kim cennetlik olduğunu söylerse cehennemliktir."¹⁴²

129- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ubeydullah - Bize İbn Numeyr tahdis etti, dedi ki: Bize Ubeydullah - yani İbn Ömer- tahdis etti. Onun Nâfi'den, onun İbn Ömer (*radiyallahu anhuma*)'dan rivâyet ettiğine göre Rasu-lullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

"Münâfiğin durumu iki sürü arasında gidip gelen koyunun durumuna benzer. Hangisini takip edeceğini bilmez hâlde bir birine gider, bir birine gider."¹⁴³

130- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdulmelik b. Amr tahdis etti, dedi ki: Bize İkrime, Ebû Abdullah el-Filistî'nin şöyle dediğini tahdis etti: Bana Huzeyfe'nin kardeşi Abdulazîz, Huzeyfe b. el-Yemân (*radiyallahu anh*)'ın şöyle dediğini tahdis etti: "Dininizden ilk yitireceğiniz şey huşûdur. Dininizden son yitireceğiniz şey ise namazdır. Kadınlar hayızlı oldukları hâlde namaz kılacaklar. İslâm'ın bağları teker teker çözüle-

çekme hususunda görüş birliği ettiler. Onların varacağı yeri ancak cehennem görüyorum."

¹⁴² Lâlekâî (1777) Hanbel tarîkinden rivâyet etmiştir. O şöyle demiştir: Bana Ahmed b. Hanbel tahdis etti, dedi ki: Bize Mu'temir tahdis etti. Onun babasından, onun Nuaym b. Ebî Hind'den rivâyet ettiğine göre Ömer "... " demiştir. Sonra eseri zikretmiştir. İsnâdı munkatıdır. Tahrici 120. maddede geçmişti.

¹⁴³ Ahmed (6298) ve Müslim (2784) rivâyet etmiştir.

cek. Sizden öncekilerin yolunu adım adım, karış karış takip edeceksiniz. Onların yolundan ayrılmayacaksınız. Onların yolu da sizden ayrılmayacak. Sonunda birçok fırka arasından iki fırka kalacak. Bunlardan biri şöyle diyecek: 'Beş vakit namaz da ne oluyor? Bizden öncekiler doğru yoldan sapmışlar. Allah (azze ve celle) ancak "Gündüzün iki ucunda ve gecenin (gündüze) yakın saatlerinde namaz kıl" (Hûd, 114) buyurmuştur.' Böyle diyerek iki ya da üç vakit namaz kılarlar. Diğer fırka ise 'Biz Allah'a meleklerin iman ettiği gibi iman ediyoruz, aramızda kâfir ve münâfık yoktur' der. Onları Deccâl ile haşr etmesi Allah üzerine bir haktır."¹⁴⁴

131- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdussamed¹⁴⁵ b. Abdulvâris tahdis etti, dedi ki: Bize İkrime b. Ammâr el-Yemâmî¹⁴⁶ tahdis etti, dedi ki: Bize Humeyd Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bana Huzeyfe'nin kardeşi Abdulazîz'in tahdis ettiğine göre Huzeyfe (radiyallahu anh) şöyle demiştir: "Dininizden ilk yitireceğiniz şey huşûdur..." Sonra aynı manayı zikretti. Şu kadar

¹⁴⁴ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (8) musannifin tarîkinden rivâyet etmiştir.

"Ez-Zühhd"de Ahmed (s. 179) ve İbn Ebî Şeybe (35954) muhtasar olarak rivâyet etmiştir.

"El-İbânetu'l Kubrâ"da İbn Batta (1314), el-Hâkim ve "Tehzîbu'l Âsârda et-Taberî (Müsned-i İbn Abbâs, 1005-1007) rivâyet etmiştir. Eserin baş tarafını destekleyen bir nakil 168. maddede Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'in sözü olarak gelecektir.

¹⁴⁵ Asılda Abdulazîz olarak geçmektedir. Doğru olan yukarıda yazdığımıdır.

¹⁴⁶ Asılda el-Yemânî olarak geçmektedir. Doğru olan yukarıda yazdığımıdır.

var ki "Kadınlar hayızlı oldukları hâlde namaz kılacak-
lar" demedi.

132- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdullah b. Numeyr tahdis etti. Onun es-Salt'tan, onun Âmir'den, onun İbn Mes'ûd (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o "Mümine sövmek fâsıklık, onun başını almak küfürdür" demiştir.

133- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti, dedi ki: Ebû İshâk'ı Ebu'l Ahvas kanalıyla Abdullah (*radiyallahu anh*)'tan onun şöyle dediğini tahdis ederken işittim: "İyi dinleyin! Müslümanı öldürmek küfürdür. Ona sövmek ise fâsıklıktır. Bir müslümana bir müslümanla üç günden fazla küs durması helâl olmaz.¹⁴⁷

134- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize İsmâîl tahdis etti, dedi ki: Bize Süleymân et-Teymî, Ebû Amr eş-Şeybânî'den onun şöyle dediğini tahdis etti: İbn Mes'ûd (*radiyallahu anh*) dedi ki: "Müslümana -ya da mümine dedi- sövmek -ya da onunla sövüşmek dedi- fâsıklık, onunla savaşmak küfürdür."

135- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Süleymân b. Dâvûd tahdis etti.

Bize ayrıca el-Meymûnî haber verdi, dedi ki: Bize İbn Hanbel tahdis etti, dedi ki: Bize Süleymân b. Dâvûd tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be, Zubeyd'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Mürcie konuşmaya başlayınca Ebû Vâil'in yanına gidip ona (bunu) sordum. Bana Abdullah

¹⁴⁷ İsnâdı sahihtir. Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den merfû olarak da sahihtir. Nitekim 135. maddede gelecektir.

(*radiyallahu anh*) kanalıyla Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den onun şöyle buyurduğunu tahdis etti: "Müslümana sövmek fâsıklık, onunla savaşmak küfürdür."¹⁴⁸

Dedi ki: Bunu bana el-A'meş ve Mansûr da tahdis etti. Onların Ebû Vâil'den işittiğine göre o Abdullah (*radiyallahu anh*) kanalıyla Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den aynısını rivâyet etmiştir.

(Şu'be) dedi ki: Hammâd'a¹⁴⁹ "Zubeyd'den mi şüpheleneceğiz, Mansûr'dan mı şüpheleneceğiz, el-A'meş-Vâil'den şüpheleniyorum" diye sordum. "Hayır, fakat Ebû Vâil'den şüpheleniyorum" dedi.¹⁵⁰

¹⁴⁸ Ahmed (3647, 3903), Buhârî (48) ve Müslim (133) rivâyet etmiştir.

¹⁴⁹ Buradaki Hammâd, Mürcie'nin imamlarından Hammâd b. Ebî Süleymân'dır. O bu sözü hadise karşı çıkmak maksadıyla söylemiştir. Çünkü hadis onun mezhebine uymamaktadır. Ebû Vâil ise Tâbiîn'in büyüklerinden Şakîk b. Seleme er-Riyâhî (*rahimehullah*)'tır.

¹⁵⁰ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (624) rivâyet etmiştir. Ayrıca el-Lâlekâî'nin (1839) rivâyet ettiğine göre Şu'be şöyle demiştir: Bize Zubeyd tahdis etti, dedi ki: "Mürcie ortaya çıkınca Ebû Vâil'in yanına gittim. Bana Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den onun 'Müslümana sövmek fâsıklık, onunla savaşmak küfürdür' buyurduğunu tahdis etti." Şu'be dedi ki: "Bana Mansûr ve Süleymân, Ebû Vâil'i kendilerine Abdullah (*radiyallahu anh*) kanalıyla Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den onun aynısını söylediğini rivâyet ederken işittiklerini tahdis ettiler." Yine Şu'be şöyle dedi: "Sonra bu Hammâd'a zikredildi. O 'Ey Şu'be, sen bir damladan başkası değilsin' derdi. Ona 'Zubeyd'den mi şüpheleniyorsun, Mansûr'dan mı şüpheleniyorsun, yoksa el-A'meş Süleymân'dan mı şüpheleniyor-

136- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti. Onun Süleymân'dan, onun Zekvân'dan, onun Ebû Saîd el-Hudrî (*radiyallahu anh*)'tan, onun Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den rivâyet ettiğine göre o şöyle buyurmuştur:

"Allah'a ve âhiret gününe iman eden bir kimse Ensâr'a buğzetmez."¹⁵¹

sun?' diye sordum. 'Onların hepsi bana Ebû Vâil'den tahdis ettiler.' Bunun üzerine o 'Hayır fakat Ebû Vâil'den şüpheleniyorum' dedi."

Hallâl'in (1064) rivâyet ettiğine göre İshâk şöyle demiştir: "Ebû Abdullah'a 'Ebû Vâil'i ne töhmet altında bıraktı?' diye sordum. Bunun üzerine o Hammâd b. Ebî Süleymân'ı kastederek 'Onun habis görüşü' dedi. Yine bana dedi ki: 'İbn Avn şöyle dedi: Hammâd b. Ebî Süleymân ortaya attığını atasıya kadar ashâbımızdandı. O ortaya ircâyı attı.'"

İbn Receb "Fethu'l Bârî"de (1/201) şöyle demiştir: "Görüldüğü üzere Ebû Vâil bu hadisi amelleri imana dâhil etmeyen Mürcie'ye reddiye olarak zikretmiştir. Zira hadis müslümanlarla savaşmak gibi bazı amellerin küfür olarak isimlendirilebileceğine, ayrıca bazı amellere iman bazı amellere ise küfür isminin verilebileceğine delâlet etmektedir. Fukahâ Mürciesi'nden bazı kimseler bu hadisi rivâyeti hususunda Ebû Vâil'i itham etmişlerdir. Hâlbuki Ebû Vâil itham edilecek biri değildir. Aksine o sika, âdil ve güvenilir bir kimsedir. Ayrıca bu hadisi onunla birlikte İbn Mes'ûd'dan Ebû Amr eş-Şeybânî, Ebu'l Ahvas ve Abdurrahmân b. Abdullah b. Mes'ûd da rivâyet etmiştir. Fakat bunlar arasında hadisi mevkûf olarak rivâyet edenler vardır. Yine bunu Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den Sa'd b. Ebî Vakkâs ve başkaları rivâyet etmiştir. Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in 'Benden sonra birbirlerinin boyunlarını vuran kâfirlere dönmeyin!' buyruğu da bu hadise benzemektedir."

¹⁵¹ Ahmed (11407) ve Müslim (77) rivâyet etmiştir.

137- Bana Abdulmelik haber verdi, dedi ki: Bize Ravh tahdis etti, dedi ki: Bize es-Sevrî tahdis etti, dedi ki: Bize Zubeyd el-Eyyâmî tahdis etti. Onun Ebû Vâil'den, onun Abdullah (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) "Müslümana sövmek fık, onunla savaşmak küfürdür" buyurmuştur.¹⁵²

138- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ b. Ğaylân tahdis etti, dedi ki: Bize el-Mufaddal tahdis etti, dedi ki: Bana Ayyâş b. Abbâs tahdis etti. Onun İmrân b. Abdurrahmân el-Kuraşî'den, onun Ebû Hirâş el-Hımyerî'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Fedâle b. Ubeyd el-Ensârî'yi şöyle derken işittim: "Tıyera kimi bir şeyden caydırırsa o kimse şirke bulaşmış olur."¹⁵³

139- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdullah b. Numeyr tahdis etti, dedi ki: Bize el-Hasen -yani İbn Amr- tahdis etti. Onun Fudayl'dan,

¹⁵² Tahrîci az önce geçmişti.

¹⁵³ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (937) rivâyet etmiştir. Tahrîcinin tamamı için oraya bakınız.

Ahmed (7045) Abdullah b. Amr (*radiyallahu anhuma*)'dan rivâyet etmiştir: Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) buyurdu ki: "Tıyera kimi yapmak istediği şeyden döndürürse o kimse şirk koşmuş olur." "Ey Allah'ın Resûlü, bunun kefâreti nedir?" dediler. Buyurdu ki: "Onlardan birinin şöyle demesidir: Allah'ım, Senin hayrından başka hayır yoktur. Senin tayrından başka tayr yoktur. Senden başka ilâh yoktur."

Bunun el-Bezzâr (2031) tarafından Ruveyfi' b. Sâbit (*radiyallahu anh*) kanalıyla Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den rivâyet edilen bir şahidi de vardır.

onun İbrâhîm'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Abdullah (*radiyallahu anh*) dedi ki: Kim bir kâhine ya da sihirbaza gider de söylediği hususunda onu doğrularsa Allah'ın indirdiğine küfretmiş olur."¹⁵⁴

140- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti. Onun Seleme b. Kuheyl'den, onun Habbe el-Urenî'den, onun Abdullah (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Kim bir kâhine ya da arrâfa gider de söylediği hususunda onu doğrularsa Allah'ın Muhammed (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'e indirdiğine küfretmiş olur."¹⁵⁵

141- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Abdurrahmân et-Tufâvî tahdis etti, dedi ki: Bize Leys tahdis etti. Onun Mücâhid'den, onun Ebû Hureyre (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Kim bir kadına ya da adama dübüründen varırsa küfre girer."¹⁵⁶

¹⁵⁴ Bezzâr (1931) el-A'meş- İbrâhîm- Hemmâm- Abdullah (*radiyallahu anh*) tarîkiyle rivâyet etmiştir. Bazıları da bunu İbn Mes'ûd (*radiyallahu anh*)'tan merfû olarak rivâyet etmiştir ki bu sahîh değildir. Sahîh olan İbn Adiyy'in "el-Kâmil"de (7/133), ed-Dârakutnî'nin de "el-İlel"de (5/281; 5/328) tercih ettiği üzere bunun mevkûf hâlidir. Musannif bu eseri ayrıca başka tariklerle İbn Mes'ûd (*radiyallahu anh*)'tan (140, 245, 247), merfû olarak Ebû Hureyre (*radiyallahu anh*)'tan (236, 238, 239) ve Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in eşlerinin birinden (240) nakledecektir.

¹⁵⁵ İsnâdı hasendir. Önceki esere bakınız.

¹⁵⁶ Abdurrazzâk (20959), İbn Ebî Şeybe (17076), "İşretu'n Nisâ"da en-Nesâî (7778) ve "Zemmu'l Livât"ta el-Heysem b. Halef (99-101, 146) rivâyet etmiştir. Hepsi de bunu Leys -yani İbn Ebî

142- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize İsmâîl tahdis etti, dedi ki: Bize Yûnus ve Saîd b. Yezîd, el-Hasen'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Alî (*radiyallahu anh*) dedi ki: "Kim bir arrâfa gider de söylediği hususunda onu doğrularsa Allah'ın Muhammed (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'e indirdiğine küfretmiş olur."¹⁵⁷

143- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Bişr b. el-Mufaddal tahdis etti. Onun Mansûr el-Ğudânî b. Abdurrahmân'dan, onun eş-Şa'bî'den, onun Cerîr

Süleym- tarîkiyle Mücâhid'den rivâyet etmiştir. En-Nesâî'nin "İşretu'n Nisâ"da (7780) Alî b. Bezîme tarîkiyle Mücâhid'den rivâyet ettiği üzere Leys'e bu eser hususunda mutabaat edilmiştir. Yine bunu et-Taberânî "el-Evsat"ta (9179) Ömer b. Yezîd el-Yesârî-Abdolvâris- Leys- Mücâhid- Ebû Hureyre (*radiyallahu anh*) tarîkiyle merfû olarak rivâyet etmiştir. Sonra et-Taberânî "Bu hadisi Leys'ten Abdolvâris'ten başka kimse rivâyet etmemiştir, Ömer b. Yezîd bunda tek kalmıştır" demiştir. İbn Kesîr de "Bu mevkûf olarak daha sahihtir" demiştir. (ed-Dürri'l Mensûr, 1/264) Bunu ayrıca el-Heysem b. Halef "Zemmu'l Livât"ta (11, 20) Ebû Zerr (*radiyallahu anh*) tarîkiyle Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den rivâyet etmiştir ki sahih değildir.

Ebu'l Hâris şöyle demiştir: "Ahmed'e 'Ebû Hureyre'nin kim kadınlara dübürlerinden varırsa küfre girer hadisi?' denildi. Bunun üzerine o 'Bu rivâyet edilmiştir' dedi, bundan başka bir söz de söylemedi." (Fethu'l Bârî, İbn Receb, 1/130) 268. maddede bu serin başka bir tarîki gelecektir.

¹⁵⁷ İsnâdı munkatıdır. Hasen'in Alî (*radiyallahu anh*)'tan hadis işitiği sahih değildir. Bunu destekleyen merfû ve mevkûf rivâyetler 139. ve 140 maddelerde geçmişti.

(*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o "Efendilerinden kaçan¹⁵⁸ bir köle mutlaka küfre girer."¹⁵⁹

144- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân tahdis etti. Onun Süfyân'dan, onun Habîb'den, onun Ebu'l Bahterî'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Huzeyfe (*radiyallahu anh*)'a "Hahamlarını ve rahiplerini Allah'tan gayrı rabler edindiler" (Tevbe, 31) buyruğu zikredilip "Onlara ibâdet mi ediyorlardı?" diye soruldu. Huzeyfe dedi ki: "Hayır. Onlar kendilerine bir şeyi helâl kıldıkları zaman onu helâl sayıyorlar, kendilerine bir şeyi haram kıldıkları zaman da onu haram biliyorlardı."¹⁶⁰

¹⁵⁸ Buradaki ebeka fiilinin manası kölenin korku içinde bulunması ve iç altında ezilmesi söz konusu olmaksızın kaçmasıdır. (Tehzîbu'l Luğa, 1/108)

¹⁵⁹ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (738, 785) rivâyet etmiştir. Müslim de (140) eş-Şa'bî- Mansûr- Cerîr (*radiyallahu anh*) tarîkiyle merfû olarak rivâyet edip zikretmiş, sonra Mansûr'un şöyle dediğini aktarmıştır: "Vallahi bu Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den rivâyet edilmiştir. Fakat ben bunun burada Basra'da benden rivâyet edilmesini istemiyorum."

Ahmed (19243) de Alî b. Âsım- Mansûr- eş-Şa'bî- Cerîr (*radiyallahu anh*)- Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*) tarîkiyle rivâyet edip hadisi zikretmiştir.

¹⁶⁰ "Tefsîr"inde Abdurrazzâk (2/272), İbn Ebî Hâtim (16716) ve et-Taberî (10/115) rivâyet etmiştir. Sahihtir. Benzeri Adiyy b. Hatim kanalıyla Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den merfû olarak rivâyet edilmiştir: Tirmizî (3095) Adiyy (*radiyallahu anh*)'ın şöyle dediğini rivâyet etmiştir: "Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'i Berâe Sûresi'nde 'Onlar hahamlarını ve rahiplerini Allah'tan gayrı rabler edindiler' (Tevbe, 31) âyetini okurken işittim. Buyurdu ki: 'Onlar onlara ibâdet ediyor değillerdi. Fakat kendileri için bir şeyi helâl

145- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Muâviye tahdis etti, dedi ki: Bize el-A'meş tahdis etti. Onun Süleymân b. Meysere'den, onun Târik b. Şihâb-yallahu anh)'a "İsrâîloğulları dinlerini bir günde mi terk ettiler?" diye soruldu. Huzeyfe dedi ki: "Hayır fakat on- getirmiyor, kendilerine bir şey emredildiği zaman onu yerine işliyorlardı. Sonunda adamın gömleğinden sıyrıldığı gibi dinlerinden sıyrıldılar."¹⁶¹

146- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti. Onun Süfyân'dan, onun el-A'meş'ten, onun Hayseme'den, onun Abdullah b. Amr (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "İnsanlar üzerine öyle bir zaman gelir ki Şam'a katılmayan hiçbir mümin kalmaz. Yine insanlar üzerine öyle bir zaman gelir ki mescidlerde toplanırlar da aralarında bir mü- min bulunmaz."¹⁶²

147- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize İsmâîl tahdis etti. Onun Leys'ten, onun Bilâl'den, onun Şuteyr b. Şekl'den, Sıla b. Züfer'den ve Selîk b. Mishâl- den rivâyet ettiğine göre onlar şöyle demiştir: Huzeyfe, biz aramızda konuşmaktayken yanımıza çıktı ve şöyle

kıldıklarında onu helâl biliyor, kendilerine bir şeyi haram kıldıkla- rında onu haram sayıyorlardı."

¹⁶¹ Ebû Nuaym "el-Hilye"de (1/279). İsnâdı sahihtir.

¹⁶² Âcurrî "eş-Şerîa"da "İmanın Arttığıнын ve Azaldığının Delille- rinin Zikri Bâbı"nda el-Merrûzî tarîkiyle (236) ve başka tariklerle (237, 238) rivâyet etmiştir. Ayrıca İbn Ebî Şeybe (19791, 30992), "Sıfetu'n Nifâk"ta el-Firyâbî (108, 109) ve el-Hâkim (4/457, 442) rivâyet etmiştir. Bu 448. maddede de gelecektir.

dedi: "Siz öyle şeyler söylüyorsunuz ki biz Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) zamanında onları nifaktan sayıyorduk."¹⁶³

148- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun Eyyûb'dan, onun Ebû Racâ'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: İbn Abbâs (radiyallahu anhumâ)'yı şöyle derken işittim: "Kim cemaatten bir karış ayrılıp da ölürse onun ölümü câhiliyye ölümüdür."¹⁶⁴

149- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize İsmâîl tahdis etti. Onun Leys'ten, onun Mücâhid'den, onun Abdullah b. Amr (radiyallahu anhumâ)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "İçer de sarhoş olmazsa yedi gün namazı kabul edilmez. İçer de sarhoş olursa kırk gün namazı kabul edilmez. Ölürse kâfir olarak ölür. Tевbe ederse Allah tevbesini kabul eder. (İçmeye) dönerse aynı şey söz konusudur. -Bunu üç kere söyledi- Bundan sonra tevbe ederse Allah yine tevbesini kabul eder. (İçmeye) dönerse aynı şey söz konusudur. -Bunu üç kere söyledi- Bundan sonra tevbe ederse Allah

¹⁶³ Ahmed (23262, 23322, 23278) rivâyet etmiştir. Abdullah da "es-Sünne"de (740) hasen tariklerle Huzeyfe (radiyallahu anh)'tan rivâyet etmiştir. Ebû Saîd el-Hudrî (radiyallahu anh)'ın ve Enes (radiyallahu anh)'ın daha önce geçen sözleri (122) bunu desteklemektedir.

¹⁶⁴ Abdullah "es-Sünne"de (735) rivâyet etmiştir. Ayrıca Ahmed (2487, 2702), Buhârî (7053) ve Müslim (1849) İbn Abbâs (radiyallahu anhumâ) kanalıyla Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem)'den merfû olarak rivâyet etmiştir: Buyurdu ki: "Kim emîrinden hoşlanmadığı bir şey görürse sabretsin. Zira kim cemaatten bir karış ayrılır da ölürse onun ölümü câhiliyye ölümüdür."

dedi: "Siz öyle şeyler söylüyorsunuz ki biz Rasûlullah
(sallallahu aleyhi ve sellem) zamanında onları nilaktan sayı-
yorduk"¹⁶⁴

148- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tabdis etti, dedi ki:
Bize Süfyan tabdis etti. Onun Eyyûb'dan, onun Ebû
Racâ'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: İbn
Abbâs (radıyallahu anhumâ)'yı şöyle derken işittim: "Kim
cemaatten bir karış ayrıp da ölmese onun ölümü
câhiliyye ölümüdür."¹⁶⁴

149- Bize Ebû Abdullah tabdis etti, dedi ki: Bize
İsmâîl tabdis etti. Onun İy's'ten, onun Mücâhid'den,
onun Abdullah b. Amr (radıyallahu anhumâ)'tan rivâyet etti-
ğine göre o şöyle demiştir: "İçer de sarhoş olmasa yedi
gün namazı kabul edilmez. İçer de sarhoş olursa kırk
gün namazı kabul edilmez. Ölürse kâfir olarak ölür.
Tevbe ederse Allah tevbesini kabul eder. (İçmeğe) dö-
nerse aynı şey söz konusudur. -Bunun üç kere söyledi-
Bundan sonra tevbe ederse Allah yine tevbesini kabul
eder. (İçmeğe) dönerse aynı şey söz konusudur. -Bunun
üç kere söyledi- Bundan sonra tevbe ederse Allah

¹⁶⁴ Ahmed (23262, 23322, 23278) rivâyet etmiştir. Abdullah da
"es-Sünne"de (740) Hasan târiklerle Huzeyfe (radıyallahu anh)'tan
rivâyet etmiştir. Ebû Saîd el-Hudrî (radıyallahu anh)'ın ve Ene's
(radıyallahu anh)'ın daha önce geçen sözleri (122) bunun destekle-
mekte.

¹⁶⁵ Abdullah "es-Sünne"de (732) rivâyet etmiştir. Ayrica Ahmed
(2487, 2702), Buhârî (7023) ve Müslim (1849) İbn Abbâs
(radıyallahu anhumâ) kanalıyla Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'den
merfû olarak rivâyet etmiştir. Bu yüzden ki: "Kim emirinden hoş-
lanmadığı bir şey görürse zabıretsin. Zira kim cemaatten bir karış
ayırp da ölmese onun ölümü câhiliyye ölümüdür."

tevbesini kabul eder. Bilmiyorum üçüncüde mi yoksa dördüncüde mi, ona Tînetu'l Hibâl'den içirmesi Allah üzerine bir haktır."¹⁶⁵

150- Bize yine Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize İsmâîl tahdis etti. Onun Leys'ten, onun Talha'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Mesrûk dedi ki:

"Şarap içen Lât'a ve Uzzâ'ya ibâdet eden gibidir. Şarap içen puta tapan gibidir."¹⁶⁶

¹⁶⁵ İbn Ebî Şeybe (24536) ve "Müsned"inde el-Bezzâr (2378) Zeyd b. Ebî Ziyâd- Leys- Mücâhid- Abdullah b. Amr (*radiyallahu anhumâ*)- Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*) tarîkiyle merfû olarak rivâyet etmiştir: Buyurdu ki: "Kim şarap içip onu karnına koyarsa yedi gün namazı kabul edilmez. Bu süre içerisinde ölürse kâfir olarak ölmüş olur. Akli farizalardan birini yerine getiremeyecek derecede giderse kırk gün namazı kabul edilmez. Bu süre içerisinde ölürse kâfir olarak ölmüş olur."

Ahmed (6644) benzerini Abdullah b. Amr b. el-Âs (*radiyallahu anhumâ*)'dan merfû olarak rivâyet etmiştir: Buyurdu ki: "Kim şaraptan bir yudum içerse kırk sabah namazı kabul edilmez. Tевbe ederse Allah tevbesini kabul eder. Dönerse yine kırk sabah namazı kabul edilmez. Tевbe ederse Allah tevbesini kabul eder. Sonra tekrar dönerse -bilmiyorum üçüncü defada mı dedi dördüncü defada mı dedi- kıyâmet günü ona Radğatu'l Habâl'den içirmesi Allah üzerine bir hak olur." Bu sahih bir hadistir. Şahidleri çoktur.

Bunlardan biri Ahmed'in (14880) ve Müslim'in (2002) Câbir (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiği hadistir. O şöyle demiştir: O (*sallallahu aleyhi ve sellem*) buyurdu ki: "Sarhoşluk veren her şey haramdır. Allah'ın sarhoşluk veren şeyi içen kimseye ahdi vardır, onu Tînetu'l Habâl'den içirecektir." "Ey Allah'ın Resûlü, Tînetu'l Habâl nedir?" dediler. "Cehennem ehlinin teridir" ya da "Cehennem ehlinin bedenlerinden çıkan sıvılardır" buyurdu.

151- Dedi ki: Bize yine Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Abdurrahmân tahdis etti, dedi ki: Bize Leys tahdis etti. Onun Talha'dan, onun Mesrûk'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Şarap içen puta tapan gibidir. Şarap içen Lât'a ve Uzzâ'ya ibâdet eden gibidir."

152- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. O Zubeyd'den, o da el-A'meş'ten rivâyet etti.

Dedi ki: Bize Abdurrahmân tahdis etti. Onu bir defasında Seleme- Hayseme- Abdullah b. Amr (*radiyallahu anhuma*) kanalıyla onun şarap hakkında şöyle dediğini rivâyet ederken işittim: "Onu sabahleyin içse akşama mutlaka müşrik çıkar. Akşamleyin içse sabaha mutlaka müşrik çıkar."¹⁶⁷

153- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be, Mansûr'dan onun şöyle dediğini tahdis etti: Ebû Vâil'i bir adam kanalıyla Cerîr (*radiyallahu anh*)'tan onun şöyle dediğini tahdis ederken işittim: "Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'e namazı kılmak, zekâtı vermek, her müslümana nasihat etmek ve müşrikten ayrılmak üzere bey'at ettim."¹⁶⁸

¹⁶⁶ Abdurrazzâk "Musannef"te (17064) rivâyet etmiştir. Benzeri Abdullah b. Amr (*radiyallahu anhuma*)'dan sahîh olarak rivâyet edilmiştir. 96, 102. ve 116 maddelerde de geçmişti.

¹⁶⁷ 96, 115. ve 117. maddelerde geçmişti.

¹⁶⁸ Ahmed (19163) rivâyet etmiştir. Sahîh bir hadistir. 21, 44. ve 154. maddelerde geçmişti.

154- Dedi ki: Bize yine Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti. Onun Süleymân'dan, onun Ebû Vâil'den, onun Cerîr'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'e namazı kılmak, zekâtı vermek, her müslümana nasihat etmek ve müşrikten ayrılmak üzere bey'at ettim." Ya da benzer manada bir söz (söyledi).¹⁶⁹

155- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun Âsım'dan, onun Ebû Sâlih'ten, onun Abdullah b. Amr (radiyallahu anhumâ)'dan rivâyet ettiğine göre o "Şarap içen Lât'a ve Uzzâ'ya ibâdet eden gibidir" demiştir.¹⁷⁰

156- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Osmân tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Avâne tahdis etti, dedi ki: Bize Beyân, Kays b. Ebî Hâzim'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Bilâl (radiyallahu anh) namaz kılmakta olan bir adam gördü ve "Ey namaz kılan, ölseydin Îsâ b. Meryem (aleyhisselam)'ın milletinden başkası üzere ölürdün!" dedi.¹⁷¹

¹⁶⁹ Ahmed (19163) rivâyet etmiştir. Bir üstüne bakınız.

¹⁷⁰ Tahrîci 102, 115, 149. ve 150. maddelerde geçmişti.

¹⁷¹ İbn Ebî Şeybe (2998), "Ta'zîmu Kadri's Salât"ta el-Mervezî (943), "el-Kebîr"de (1085) ve "el-Evsat"ta (2691) et-Taberânî; Beyân- Kays- Bilâl (radiyallahu anh) tarîkiyle rivâyet etmiştir. Bu rivâyete göre Bilâl namazını güzel kılmayan, rükûsunu ve secdesini tam yapmayan bir adam görmüş ve "Şu anda ölmüş olsan mutlaka Îsâ (aleyhisselam)'ın milletinden gayrısı üzere ölmüş olursun" demiştir.

157- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize el-Velîd b. Müslim tahdis etti, dedi ki: El-Evzâî'yi işittim, onun bildirdiğine göre Ömer b. Abdulazîz muhafızlarına onların yanına çıktığı zaman kendisi için ayağa kalkmamalarını, oturuyorlarsa kendisi için yer açmalarını tembihlemişti. Bir gün onların yanına çıktı. Ona yer açtılar. "Hanginiz Mısır'a göndereceğimiz elçimizi tanıyor?" diye sordu. "Hepimiz onu biliriz" dediler. Ömer "Aranızda yaşı en küçük kimse kalkıp onun yanına gitsin (ve yanıma gelmesini söylesin)" dedi. Bunun üzerine onlardan bir adam kalkıp onun yanına gitti. Elçi ona "Beni aceleye getirme de elbiselerimi toplayayım" dedi. Sonra elçi Ömer'in yanına geldi. Ömer (*rahimehullah*) ona dedi ki: "Bugün cuma günüdür, cumayı kılmadan (yola) çıkma. Biz seni müslümanların işlerinden âcıl bir iş için gönderdik. Seni acele ettirmemiz seni namazı vakitle-rinden sonraya ertelemeye sevk etmesin. Sen mutlaka namazları kılacaksın. Allah (*azze ve celle*) bir topluluğu söz konusu edip '*Onlar namazı zâyi ettiler*' (*Meryem, 59*)

Ayrıca el-Heysemî "Mecmeu'z Zevâid"de (2/121) bu hadisin "el-Evsat"ta "Eğer şu ölmüş olsa mutlaka Muhammed (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in milletinden gayrısı üzere ölmüş olur" şeklinde rivâyet edildiğini zikretmiştir.

Derim ki: Benim vâkıf olduğum "el-Evsat" rivâyeti, eseri tahric eden diğer kimselerin kitaplarındaki rivâyetlere muvâfıktır. Allah en iyi bilendir.

Yine "el-Evsat"ta Ebû Hureyre (*radiyallahu anh*)'ın şöyle dediği rivâyet edilmiştir: "Kişi altmış sene namaz kılar da hiçbir namazı kabul olmaz. Rükûyu tam yapıyordur fakat secdeyi tam yapmıyordur. Secdeyi tam yapıyordur fakat rükûyu tam yapmıyordur."

Benzeri 232. maddede gelecektir. Yine benzeri 227. maddede Huzeyfe (*radiyallahu anh*)'ın sözü olarak gelecektir.

buyurmuştur. Onların namazı zayi etmeleri namazı terk etmeleri değildi. Fakat onlar vakitleri zayi ettiler."¹⁷²

158- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize İsmâil tahdis etti, dedi ki: Bize Ğâlib tahdis etti, dedi ki: Hasen'e "Sen Bâbil halkı hakkında 'Onlardan kim öldürülürse cehenneme gider, onlardan kim dönerse tevbe-si söz konusu olmaksızın dönmüş olur' mu diyorsun?" diye sordum. Dedi ki: "Bu bize ulaşan bir hadistir. Biz de bunu söylüyoruz. Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) buyurdu ki: 'Benden sonra birbirlerinin boyunlarını vuran kâfirlere dönmeyin.'"

Şöyle ki bir adam Bâbil halkı arasında isyan etmişti. Sonra cayıp pişman oldu. "Rum diyârına gidip nöbet tutacağım" dedi. Onu bundan sakındırır mısın? Hasen "Hayır" dedi.¹⁷³

159- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Süleymân b. Dâvûd tahdis etti, dedi ki: Bize İmrân tahdis etti. Onun Katâde'den, onun Ebû Miclez'den, onun Cundeb b. Abdullah (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) buyurdu ki:

¹⁷² "Ta'zîmu Kadri's Salât"ta el-Mervezî (40), "Tefsîr"inde et-Taberî (16/98) ve "Târîhu Dimeşk"te (7/276) İbn Asâkir İsâ- el-Evzâi- İbrâhîm b. Yezîd- Ömer b. Abdulazîz tarîkinden rivâyet etmiş, benzerini zikretmiştir.

¹⁷³ Bir yerde bulamadım. Merfû hadis ise 301. maddede geleceği üzere Sahîhayn'da tahriç edilmiştir.

"Kim kör bir sancağın altında asabiyyet için öfkele-
nir ve asabiyyet için savaşır hâlde ölürse bu câhiliyye
ölümüdür."¹⁷⁴

160- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize
Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be,
Süleymân'dan onun şöyle dediğini tahdis etti: Ebû
Zıbyân'ı Cerîr (*radiyallahu anh*)'tan onun şöyle dediğini
tahdis ederken işittim: Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'i
şöyle buyururken işittim:

"İnsanlara merhamet etmeyene Allah merhamet
etmez."¹⁷⁵

161- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki:
Bize Abdurrahmân tahdis etti. Onun Süfyân'dan, onun
Âsım'dan, onun Vâil¹⁷⁶ b. Rabîa'dan, onun Abdullah
(*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o "Yalan şahitlik
Allah'a şirk koşmaya denktir" demiş ve "Pislik olan put-
lardan uzak durun, yalan sözden de uzak durun!" (Hacc,
30) buyruğunu okumuştur.¹⁷⁷

162- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû
Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti. Onun

¹⁷⁴ Müslim (1850) rivâyet etmiştir. Ayrıca Ahmed (7944, 8061)
ve Müslim (1848) benzerini Ebû Hureyre (*radiyallahu anh*)'tan
rivâyet etmiştir.

¹⁷⁵ Ahmed (19164, 19161, 19261), Buhârî (6013, 7376) ve Müs-
lim (2319) rivâyet etmiştir.

¹⁷⁶ Aslında "Ebû Vâil" olarak geçmektedir. Yukarıda yazdığım, ha-
disi tahriç eden diğer kimselerin kitaplarından alınmıştır.

¹⁷⁷ Abdurrazzâk (15395), İbn Ebî Şeybe (23494, 23495) ve
"Tefsîr"inde et-Taberî (17/154) rivâyet edilmiştir. Merfû olarak da
rivâyet edilmiştir fakat sahih değildir.

Süfyân'dan, onun Âsım b. Ebi'n Necûd'dan, onun Vâil b. Rabîa'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: İbn Mes'ûd (*radiyallahu anh*) "Yalancı şahitlik Allah'a şirk koşmaya denk kılınmıştır" dedi ve "Pislik olan putlardan uzak durun, yalan sözden de uzak durun!" buyruğunu okumuştur.

163- Dedi ki: Bize yine Ebû Bekr tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Haccâc tahdis etti, dedi ki: Bize Şerîk tahdis etti. Onun Âsım'dan, onun Ebû Vâil'den, onun İbn Mes'ûd (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Riba altmış küsur baktır. Şirk de bunun gibidir."¹⁷⁸

164- Dedi ki: Bize yine Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Haccâc tahdis etti, dedi ki: Bize Şerîk tahdis etti. Onun Hilâl b. Humeyd'den, onun Abdurrahmân b. Ebî Leylâ'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) buyurdu ki:

"Kim temîmeler takip rukyeler bağlarsa şirkten bir şûbe üzeredir."¹⁷⁹

165- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Safvân b. İsâ tahdis etti, dedi ki: Bize İbn Aclân tahdis etti. Onun babasından, onun Ebû Hureyre (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yılanlar hakkında buyurdu ki:

¹⁷⁸ Abdullah "es-Sünne"de (768) rivâyet etmiştir. İsnâdı sahihtir. Benzeri, "es-Sünne" üzerine yazdığım ta'likte belirttiğim üzere merfû olarak da rivâyet edilmiştir. İleri de yine mevkûf olarak gelecektir. (319, 325, 334, 335)

¹⁷⁹ "El-Ca'diyyât"ta İbnu'l Ca'd (2385) ve İbn Ebî Şeybe (23936) rivâyet etmiştir. İsnâdı munkatıdır.

"Onlarla savaşa başladığımızdan beri onlarla hiç barışmadık. Kim onlardan korktuğundan dolayı onlardan birini bırakırsa bizden değildir."¹⁸⁰

¹⁸⁰ Ahmed (9588, 10741, 2037) ve Ebû Dâvûd (5250) rivâyet etmiştir. Sahih bir hadistir. Ayrıca el-Bezzâr'ın (2335) rivâyet ettiği bir hadiste Osmân b. Ebi'l Âs (radiyallahu anh) şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) yılanları söz konusu edip buyurdu ki: "Kim onların irabinden korkarsa bizden değildir."

Beğavî (rahimehullah) "Şerhu's Sünne"de (12/195) şöyle demiştir: "İrab dehâ (yani kurnazlık ve keskin zekâ) demektir. Bunun manası şudur: Kim câhiliyyede söylenen 'Yılan kendisini öldürene hayâl olarak gözükür' sözünden dolayı onların şerrinden korkar ve onları öldürmeye davranmaktan çekinirse bizden ayrılmış ve üzerinde bulunduğumuz şeye muhâlefet etmiş olur."

El-Kercî el-Kassâb (rahimehullah) "Nüketu'l Kur'ân"da (2/286) "Onu tut ve korkma dedi" (Tâhâ, 21) buyruğunun tefsirinde şunları söylemiştir: "Burada insanoğullarının nefislerinin zarar veren şeylerden korkmaya meyilli yaratıldığının ve böyle bir şey görüldüğü zaman ondan korkmanın tevekkül derecesinden bir şey eksiltmeyeceğinin delili vardır. Yine burada Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'in 'Kim onlardan birini korkusundan dolayı bırakırsa bizden değildir' buyruğundaki korkunun onları öldürme hususunda kişinin başına gelebileceğini düşündüğü sıkıntının korkusu olduğunun delili vardır. Bil ki o kimse cinlerin onların bedenlerinde ve sûretlerinde zuhûr etmesi gibi sakındığı sıkıntıların başına gelmesi söz konusu olmaksızın ecirlendirilecektir. Özellikle de yılanlar çöllerdeyse, kişinin üzerine atlamalarından korkulmuyorsa... Zira nefsi buna aykırı yaratılmışken Allah ona gücünün yetmeyeceği şeyi yüklemes."

Evlerdeki yılanların öldürülmesi meselesindeki ihtilâf için "et-Temhîd"e (16/23) bakınız. Müellif orada bu hususta vârid olan yasaktan dolayı evlerdeki yılanların öldürülmesinin müstesnâ olduğu görüşünü tercih etmiştir. Nitekim Nâfi'nin rivâyet ettiğine

166- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Bişr b. el-Mufaddal tahdis etti. Onun Abdullah b. Osmân'dan, onun Nâfi' b. Sercis'ten, onun Ubeyd b. Umeyr'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) buyurdu ki:

"Başını kazıyan bizden değildir."¹⁸¹

167- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân tahdis etti, dedi ki: Bize Mâlik b. Enes tahdis etti, dedi ki: Ömer b. Abdulazîz dedi ki:

"Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ve ondan sonraki yöneticiler bazı sünnetler ortaya koymuşlardır. Bunları uygulamak; Allah'ın kitabını doğrulamak, Allah'a itaati mükemmelleştirmek ve Allah'ın dini hususunda kuvvet bulmak demektir. Bunları uygulayan doğru yolu bulur. Bunlarla yardım isteyen yardıma mazhar olur. Bunlara

göre İbn Ömer (*radıyallahu anhuma*) bütün yılanların öldürülmesini emrediyordu. Bunun üzerine Ebû Lubâbe ona "Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in evlerdekiileri öldürmeyi yasaklayıp sırtında iki çizgi olanları ve kuyruksuzları öldürmeyi emrettiği sana ulaşmadı mı?" dedi.

İbn Abdulberr bu hadis hakkında şöyle demiştir: "Burada evlerdeki yılanların öldürülmesi hükmünün nesh edildiği beyân edilmektedir. Zira bu (İbn Ömer ile Ebû Lubâbe arasında geçen olay) emirden sonra olmuştur."

¹⁸¹ Abdullah "es-Sünne"de (742) rivâyet etmiştir. Munkatıdır. Ahmed (19539, 19690) ve Müslim (201) Ebû Mûsâ (*radıyallahu anh*) kanalıyla Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den sahih ve merfû olarak rivâyet etmiştir. Burada başı kazımaktan maksat musibet zamanı başı kazımdır.

muhâlefet eden müminlerin yolundan başkasına uymuş olur ve Allah onu girdiği yolda yalnız bırakır."¹⁸²

168- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize el-Velîd b. Müslim tahdis etti, dedi ki: Bana Abdulazîz b. İsmâîl b. Ubeydullah'ın tahdis ettiğine göre Süleymân b. Habîb onlara Ebû Umâme el-Bâhilî (*radiyallahu anh*) kana-lıyla Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den onun şöyle buyurduğunu tahdis etmiştir:

"İslâm'ın düğümleri birer birer çözülecek. Ne zaman bir düğüm çözülse insanlar hemen ondan sonraki-ne yapışacak. İlk çözülecek düğüm hüküm, son çözülecek düğüm ise namaz olacak."¹⁸³

169- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Muâviye tahdis etti, dedi ki: Bize el-A'meş tahdis etti. Onun Ebû Ammâr'dan, onun Huzeyfe (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Ahir zamanda bir topluluk gelecek ki Kur'ân'ı okuyacaklar, onu okun doğrultulduğu gibi doğru okuyacaklar, onun ne bir eli-

¹⁸² Abdullah "es-Sünne"de (743) rivâyet etmiştir. İsnâdı sahihtir. Tahrîcinin tamamı için "es-Sünne"ye bakınız. İbn Batta'nın "el-İbânetu'l Kubrâ"sında (620) ve ed-Dânî'nin "er-Risâletu'l Vâfiye-sinde (199) bir ziyâde vardır ki o da şudur: Mutarrif b. Abdullah'tan şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Kendisinin yanında Ebû Hanîfe'nin ve din hususunda sapan kimselerin anılması üzerine Mâlik b. Enes'i şöyle derken işittim: "Ömer b. Abdulazîz (*rahimehullah*) dedi ki..." Sonra benzerini zikretmiştir.

¹⁸³ Ahmed (22160) ve "es-Sünne"de Abdullah (741) rivâyet etmiştir. İbn Hibbân (6715) sahihlemiştir. Huzeyfe (*radiyallahu anh*)'ın 130. numaradaki eserine bakınız.

fini ne bir vavını atlayacaklar. Fakat imanları gırtlakla-
rını geçmeyecek." 184

170- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Süleymân b. Dâvûd tahdis etti, dedi ki: Bize Hâlid b. Abdurrahmân b. Bukeyr es-Sulemî tahdis etti, dedi ki: Muhammed'in yanındaydım. Yanında Eyyûb vardı. Ona "Ey Ebû Bekr, adam bana 'Sen mümin misin?' diye soruyor" dedim. Eyyûb beni azarladı. Sonra Muhammed şöyle dedi: "Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve resûllerine iman ettim demende senin için ne gibi bir sakınca olabilir?" 185

171- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân, Mu-

184 Saïd b. Mansûr, Sünen, (60). İsnâdı sahihtir.

Ayrıca Ahmed (14855, 15273) Câbir (*radıyallahu anh*)'tan onun şöyle dediğini rivâyet etmiştir: Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*) mes-cide girdi. Orada Kur'ân okuyan bazı kimseler vardı. Buyurdu ki: "Onu okun doğrultulduğu gibi dosdoğru okuyan fakat bunun karşılığını âhirette değil dünyada bekleyen kimseler gelmeden önce Kur'ân'ı okuyun ve onunla Allah'ı(n rızasını) arayın." İsnâdı sahihtir.

185 Abdullah "es-Sünne"de (625) rivâyet etmiştir. Muhammed, Muhammed b. Sîrîn; Eyyûb, Eyyûb es-Sahtiyânî'dir. Ayrıca "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1286) Abdullah b. Ahmed tarîkiyle onun babasından şu rivâyet edilmiştir: Dedi ki: Bize Abdullah b. Meymûn er-Rakkî tahdis etti, dedi ki: Bize el-Hasen -yani Ebu'l Melîh- haber verdi, dedi ki: Bir adam Meymûn b. Mihrân'a "Bir adam bana 'Sen mümin misin?' diye sordu" dedi. Meymûn "Allah'a, meleklerine ve kitaplarına iman ettim de" dedi. Adam "Ama bu sözümle yetinmiyor" dedi. Meymûn "Söylediğini tekrar et" dedi. Adam "Yine razı olmuyor" dedi. Meymûn "Söylediğini ona yine söyle, sonra onu bırak da gayzı içerisinde dönüp dolaşıp dursun!" dedi.

hil'den onun şöyle dediğini tahdis etti: İbrâhîm bana şöyle dedi: "Sana 'Sen mümin misin?' diye sorulduğu zaman 'Ben Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve resûllerine iman ettim' de."¹⁸⁶

172- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân b. Mehdî tahdis etti, dedi ki: Bana Süfyân tahdis etti. O Ma'mer'den, o İbn Tâvûs'tan, o da babasından *aynısını* rivâyet etmiştir.¹⁸⁷

173- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân tahdis etti, dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd tahdis etti. Onun Yahyâ b. Atîk ve Habîb b. eş-Şehîd'den, onların Muhammed b. Sîrîn'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Sana 'Sen mümin misin?' diye sorulduğu zaman 'Allah'a, bize indirilene; İbrâhîm'e, İsmâîl'e ve İshâk'a indirilene iman ettik' de."¹⁸⁸

174- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun el-Hasen b. Amr'dan, onun İbrâhîm'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Sana 'Sen

¹⁸⁶ Âcurrî "eş-Şerîa"da (290) musannifin tarîkinden rivâyet etmiştir. Ayrıca Ebû Ubeyd "el-İmân"da (46), Abdullah da "es-Sünne"de (627) rivâyet etmiştir.

¹⁸⁷ Âcurrî "eş-Şerîa"da (290) musannifin tarîkinden rivâyet etmiştir. Ayrıca Ebû Ubeyd "el-İmân"da (46), İbn Ebî Şeybe "el-İmân"da (29), Abdullah "es-Sünne"de (627) rivâyet etmiştir. 186. maddede başka bir isnad ile gelecektir.

¹⁸⁸ Âcurrî "eş-Şerîa"da (290) musannifin tarîkinden rivâyet etmiştir. Ayrıca Ebû Ubeyd "el-İmân"da (47), Abdullah "es-Sünne"de (626) rivâyet etmiştir.

mümin misin?' diye sorulduğu zaman 'Allah'tan başka ilah yoktur' de."¹⁸⁹

175- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân tahdis etti, dedi ki: Bize Hasen b. Ayyâş tahdis etti. Onun Muğîre'den, onun İbrâhîm'den rivâyet ettiğine göre o "Kişinin kişiye 'Sen mümin misin?' diye sorması bidattir" demiştir.¹⁹⁰

176- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyan tahdis etti. Onun Atâ b. es-Sâib'den, onun Said b. Cubeyr'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "İbn Ömer'e 'Ölü yıkamaktan dolayı gusledeyim mi?' diye sordum. 'O mümin mi?' dedi. 'Öyle olduğunu ümit ederim' dedim. 'O zaman mümini sürt ve bundan dolayı gusletme' dedi."¹⁹¹

177- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ b. Saîd tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti, dedi ki: Bize Seleme b. Kuheyl tahdis etti. Onun İbrâhîm'den, onun Alkame'den rivâyet ettiğine göre o şöyle

¹⁸⁹ Âcurrî musannifin tarîkinden "eş-Şerîa"da (290), Abdullah "es-Sünne"de (629) rivâyet etmiştir.

¹⁹⁰ Âcurrî musannifin tarîkinden "eş-Şerîa"da (291), Abdullah "es-Sünne"de (631) rivâyet etmiştir.

¹⁹¹ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (632) rivâyet etmiştir. İsnâdı sahihtir.

Sâlih b. Ahmed "el-Mesâil"de (393) şöyle demiştir: "Babama ölü-yü yıkayan kimsenin gusledip gusletmeyeceğini sordum. 'Bu konudaki hadis sahih değildir fakat abdest alır' dedi."

Ayrıca İbn Ebî Şeybe'nin "Musannef"ine bakınız. (3/268/Ölüyü Yıkayanın Gusletmesinin Vâcip Olduğunu Söyleyenler)

demıştır: Bir adam Abdullah (*radıyallahu anh*)'ın yanında "Ben müminim" dedi. Bunun üzerine Abdullah dedi ki: "Bir de 'Ben cennetliğim' deseydin bâri! Fakat biz Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve resûllerine iman ederiz."¹⁹²

178- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize el-A'meş, Ebû Vâil'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Bir adam Abdullah (*radıyallahu anh*)'a geldi ve "Ey Ebû Abdurrahmân, ben bir kervanla karşılaştım ve 'Siz kimsiniz?' diye sordum, onlar da 'Biz müminleriz' diye cevap verdiler" dedi. Bunun üzerine Abdullah (*radıyallahu anh*) "Bir de 'Biz cennetliğiz' deselermiş ya!" dedi.¹⁹³

179- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Yahyâ'yı şöyle derken işittim: "Ashabımızdan kimi görmüşsem ve bana kim ulaşmışsa mutlaka istisnâ görüşünü benimsiyordu."

Yine Yahyâ dedi ki: "İman söz ve ameldir."

Yine Yahyâ dedi ki: "Süfyân kişinin 'Ben müminim' demesini hoş karşılamıyordu."

Yine Yahyâ imanın arttığını ve azaldığını onayladı ve bu görüşü benimsedi.¹⁹⁴

¹⁹² Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (633) rivâyet etmiştir.

¹⁹³ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1268) Abdullah tarîkiyle onun babasından rivâyet etmiştir. Ebû Ubeyd'in "el-İmân" kitabında (İmanda İstisnâ Bâbı) ve İbn Ebî Şeybe'nin kitabında (23) geçmişti.

¹⁹⁴ Abdullah "es-Sünne"de (592) rivâyet etmiştir. Buradaki Yahyâ, Yahyâ b. Saîd el-Kattân (*rahimehullah*)'tır.

180- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yezîd b. Hârûn tahdis etti, dedi ki: Bize Ebu'l Eşheb'in el-Hasen'den tahdis ettiğine göre bir adam Abdullah'ın -yani Abdullah b. Mes'ûd (radiyallahu anh)'ın yanında "Ben müminim" dedi. İbn Mes'ûd'a "Ey İbn Mes'ûd, bu kendisinin mümin olduğunu söylüyor?" dediler. Bunun üzerine o "Ona sorun bakalım, cennetlik miymiş yoksa cehennemlik miymiş?" dedi. Ona sordular. "Allah bilir" dedi. Bunun üzerine Abdullah (radiyallahu anh) "İkinciye (Allah'a) havale ettiğin gibi birinciye de havale etseydin ya!" dedi.¹⁹⁵

181- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân tahdis etti, dedi ki: Bana Süfyân tahdis etti. Onun el-Hasen b. Ubeydullah'tan, onun İbrâhîm'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Sana 'Sen mümin misin?' diye sorulduğu zaman 'Umarım' de."¹⁹⁶

182- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Muâviye tahdis etti, dedi ki: Bize el-A'meş tahdis etti. [Onun İbrâhîm'den,] onun Alkame'den rivâyet ettiğine göre Havâric'den bir adam onun (yani Alkame'nin) yanında hoşlanmadığı bir söz söyledi. Bunun üzerine Alkame dedi ki:

"Mümin erkekleri ve mümin kadınları yapmadıkları şeyler sebebiyle incitenler bir bühtânı ve açık bir günahı yüklenmişlerdir." (Ahzâb, 58)

¹⁹⁵ Ebû Ubeyd "el-İmân"da (42), İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1269) rivâyet etmiştir. Benzeri 177. ve 178 maddelerde geçmişti. Yine 203. ve 206. maddelerde gelecektir.

¹⁹⁶ Abdullah "es-Sünne"de (630) rivâyet etmiştir.

Hâricî "Sen onlardan mısın?" diye sordu. Alkame "Umarım" dedi.¹⁹⁷

183- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Müemmel b. İsmâîl tahdis etti, dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd tahdis etti, dedi ki: Hişâm'ı şöyle derken işittim: "Hasen ve Muhammed müslüman derler fakat mümin demekten kaçınırlardı."¹⁹⁸

184- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Müemmel tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti, dedi ki: Bize Mansûr, İbrâhîm'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Alkame'nin Havâric'den bir komşusu vardı ki kendisine sürekli sıkıntı verirdi. Alkame ona şöyle dedi: "Mümin erkekleri ve mümin kadınları yapmadıkları şeyler sebebiyle incitenler bir bühtânı ve açık bir gürûhı yüklenmişlerdir." (Ahzâb, 58) Adam ona "Sen mümin misin?" diye sordu. Alkame "Umarım" diye cevap verdi.¹⁹⁹

185- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Müemmel tahdis etti, dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd tahdis etti, dedi ki: Bize Eyyûb tahdis etti, dedi ki: Saîd b. Cubeyr bana "Seni Talk ile gördüm, değil mi?" diye sordu. "Evet, öyle, ne olmuş ona?" dedim. "Onunla oturma, çünkü o mürciîdir" dedi.

¹⁹⁷ Âcurrî "eş-Şerîa"da (293) musannifin tarîkinden rivâyet etmiştir. Abdullah da "es-Sünne"de (635) rivâyet etmiştir. İki köşeli parantez arası oradandır.

¹⁹⁸ Abdullah "es-Sünne"de (636) rivâyet etmiştir. Hasen, Hasen el-Basrî; Muhammed de Muhammed b. Sîrîn'dir.

¹⁹⁹ Tahrîcî 182. maddede geçmişti.

Eyyûb dedi ki: "Bu konuda onunla istişâre etmemiştim. Fakat müslümanın yapması gereken, kardeşinden hoşlanmadığı bir şeyi gördüğü zaman ona (doğruyu) emretmesi ve onu (yanlıştan) sakındırmasıdır."²⁰⁰

186- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrezzâk tahdis etti, dedi ki: Bize Ma'mer tahdis etti. Onun İbn Tâvûs'tan, onun babasından rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Kişiye 'Sen mümin misin?' diye sorulduğu zaman 'Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve resûllerine iman ettim' der ve buna bir şey ilâve etmez."²⁰¹

187- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti. Onun Süfyân'dan, onun el-Hasen'den, onun Fudayl'dan, onun İbrâhîm'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Sana 'Sen mümin misin?' diye sorulduğunda 'Allah'tan başka ilâh yoktur' de. O zaman seni bırakacaklardır."²⁰²

188- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti. Onun Süfyân'dan, onun bir adamdan, onun İbrâhîm'den rivâyet ettiğine göre o "Bunu sormak bidattir, bununla beraber ben (imanımda) şüphe etmiyorum" demiştir.²⁰³

²⁰⁰ Âcurrî musannifin tarîkinden "eş-Şerîa"da (301), Abdullah da "es-Sünne"de (637) rivâyet etmiştir.

²⁰¹ Âcurrî musannifin tarîkinden "eş-Şerîa"da (293) rivâyet etmiştir. Tahrîci 172. maddede geçmişti.

²⁰² İbn Batta musannifin tarîkinden "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1295), Âcurrî "eş-Şerîa"da (290), Harb el-Kirmânî "es-Sünne"de (160) rivâyet etmiştir.

²⁰³ el-İbânetu'l Kubrâ, 1296. 2 numaralı esere bakınız.

189- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekâ' tahdis etti, dedi ki: Süfyân dedi ki: "İnsanlar bizim nezdimizde hükümler ve miraslar yönünden mümindirler. Biz de öyle olduğumuzu ümit ederiz. Allah katındaki hâlimizi ise bilmeyiz."²⁰⁴

190- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdullah b. Yezîd tahdis etti, dedi ki: Bize Abdullah b. Lehîa tahdis etti, dedi ki: Bana Bekr b. Amr el-Meâfirî, Himyerli bir adamdan onun şöyle dediğini tahdis etti: Ukbe b. Âmir el-Cuhenî dedi ki: "Şüphesiz kişi imanla kadının elbisesinin değerlendirildiği gibi değerlendirilir."²⁰⁵

191- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdullah -yani İbn Habîb b. Ebî Sâbit- annesinden onun şöyle dediğini tahdis etti: "Saîd b. Cubeyr'i işittim de Mürcie'yi söz konusu edip 'Yahudiler' dedi."²⁰⁶

192- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân tahdis etti, dedi ki: Bana Süfyân, Atâ b. es-Sâib'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Saîd b. Cubeyr Zerr'e şöyle dedi: "Bu rey neyin nesidir ki ben-den sonra ortaya çıkmıştır ve Zubeyr b. es-Seykal sizi Kur'ân'dan müstağnî kılmıştır?"

193- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân tahdis etti, dedi ki: Bize Hammâd b. Se-

²⁰⁴ Abdullah "es-Sünne"de (596) rivâyet etmiştir. Benzerini Ebû Ubeyd "el-İmân"da (108) söylemişti.

²⁰⁵ Abdullah "es-Sünne"de (672), İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1035) musannifin tarîkinden "Kişinin derecesi iman ile yükselir..." lafzıyla rivâyet etmiştir.

²⁰⁶ Abdullah "es-Sünne"de (639) rivâyet etmiştir.

leme tahdis etti. Onun Atâ b. es-Sâib'den, onun Saîd b. Cubeyr'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Mürcie'nin durumu Sâbiîler'in durumu gibidir."²⁰⁷

194- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize el-Velîd b. Müslim tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Amr tahdis etti. Onun Yahyâ b. Ebî Amr es-Seybânî'den, onun Huzeyfe (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Ben iki din halkı biliyorum ki bu iki dinin halkı ateştedir: 'İman ancak sözdür' diyen bir topluluk ve 'Beş vakit namaz da neyin nesi, namaz ancak iki vaktir!' diyen bir topluluk..."²⁰⁸

195- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Amr ed-Darîr tahdis etti. Onun Hammâd b. Seleme'den, onun Atâ b. es-Sâib'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Saîd b. Cubeyr'in yanında Mürcie'den bahsedildi. Bunun üzerine o bir misâl getirip şöyle dedi: "Onların durumu Sâbiîler'in durumuna benzemektedir. Onlar yahudilere gittiler ve 'Sizin dininiz nedir?' diye sordular. Onlar da 'Yahudilik' diye cevap verdiler. 'Kitabınız nedir?' diye sordular. Onlar 'Tevrat'tır' diye cevap verdiler. 'Nebîniz kimdir?' diye sordular. Onlar 'Mûsâ' diye cevap verdiler. 'Size tabi olana ne var?' diye sordular. Onlar 'Cennet' diye cevap verdiler.

²⁰⁷ Âcurrî musannifin tarîkinden "eş-Şerîa"da (300), Abdullah da "es-Sünne"de (686) rivâyet etmiştir. Açıklaması 195 numaralı eserde gelecektir.

²⁰⁸ Âcurrî "eş-Şerîa"da (299), İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1314) musannifin tarîkinden rivâyet etmiştir. Ayrıca Ebû Ubeyd "el-İmân"da (74) rivâyet etmiştir. Oradaki tahrîcime bakınız. Bu eser 207. maddede de gelecektir.

Sonra hristiyanlara vardılar ve onlara 'Sizin dininiz nedir?' diye sordular. Onlar 'Hristiyanlık' diye cevap verdiler. 'Kitabınız nedir?' diye sordular. Onlar 'İncil' diye cevap verdiler. 'Nebiniz kimdir?' diye sordular. Onlar 'İsâ' diye cevap verdiler. 'Size tabi olana ne var?' diye sordular. Onlar 'Cennet' diye cevap verdiler. Bunun üzerine (Mürcie) 'Biz bunu din ediniyoruz' dediler."²⁰⁹

196- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Amr tahdis etti, dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme tahdis etti. Onun Atâ b. es-Sâib'den, onun Zâzân'dan ve Meyse-re'den rivâyet ettiğine göre onlar şöyle demişlerdir: "Hasen b. Muhammed'in yanına gittik ve 'Ortaya attığın bu kitap neyin nesidir?' dedik." O "Kitâbu'l Mürcie"yi kaleme alan kimseydi. Zâzân dedi ki: "Bunun üzerine bana 'Ey Ebû Amr, bu kitabı yazmadan önce ölmüş ol-mayı dilerdim' dedi veya 'Bu kitabı ortaya atmadan ön-ce...' dedi."²¹⁰

197- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân tahdis etti. Onun Süfyân'dan, onun Sele-me'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Ed-Dah-hâk el-Meşrikî, Bukeyr et-Tâî, Meysere ve Ebu'l Bahterî bir araya geldiler ve şehâdetin bid'at olduğu, berâetin bid'at olduğu, velâyetin bid'at olduğu ve ircânın bid'at olduğu hususunda görüş birliği ettiler.²¹¹

²⁰⁹ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (642) rivâyet etmiştir.

²¹⁰ Abdullah "es-Sünne"de (643) rivâyet etmiştir.

²¹¹ Abdullah "es-Sünne"de (647) rivâyet etmiştir. Benzeri 66 maddede Ebû Saîd'den geçmişti. 204. maddede tekrar gelecektir.

198- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Müemmel tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti, dedi ki: Bize Saîd b. Sâlih tahdis etti, dedi ki: İbrâhîm dedi ki: "Biz gerçekten bu ümmet için Ezârika'nın fitnesinden çok Mürcie'nin fitnesinden korkuyoruz."²¹²

199- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Müemmel tahdis etti, dedi ki: Süfyân'ı şöyle derken işittim: İbrâhîm dedi ki: "Mürcie, dini sâbirî elbiseden ince hâle getirdi."²¹³

200- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bana el-Kâsım b. Habîb tahdis etti. Onun Nizâr denen bir adamdan, onun İkrime'den, onun İbn Abbâs (*radiyallahu anhuma*)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Bu ümmetten iki sınıf vardır ki onların İslâm'da bir nasipleri yoktur: Mürcie ve Kaderiyye."²¹⁴

201- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yûnus tahdis etti, dedi ki: Bize Hammâd -yani İbn Zeyd-

²¹² Abdullah "es-Sünne"de (604) rivâyet etmiştir. Benzeri 204. maddede geçmişti. Ezârika, Nâfi' b. el-Ezrak'ın takipçileridir. Bunlar Hâricîler'in fırkalarından biridir. Fitneleri Yezîd b. Muâviye'nin ölümünden sonra ortaya çıkmış, 20 seneden fazla devam etmiştir.

Benzeri Ebû Ubeyd'in "el-İmân" kitabında (76) ez-Zuhrî (*rahimehullah*)'tan rivâyet edilmiştir. Selefin Mürcie'nin zemmi ve onların Ehli Sünnet'ten olmadıkları hususundaki sözlerini kitabın mukaddimesinde bir araya getirmiştım.

²¹³ Abdullah "es-Sünne"de (605, 687) rivâyet etmiştir. Sâbirî el-bisesi, altındakini örtmeyen incecik elbisedir.

²¹⁴ Abdullah "es-Sünne"de (644) rivâyet etmiştir. Tahricinin tamamı için oraya bakınız.

İbn Avn'dan onun şöyle dediğini tahdis etti: "İbrâhîm ircâ hakkında söyledikleri sebebiyle Zerr'i kınardı."²¹⁵

202- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân tahdis etti, dedi ki: Bana Muhammed b. Ebî'l Vaddâh tahdis etti. Onun el-Alâ b. Abdullah b. Râfi'den rivâyet ettiğine göre Ebû Amr Zerr bir gün bir ihtiyacından dolayı Saîd b. Cubeyr'in yanına gitti. Saîd b. Cubeyr de "Hayır, bugün hangi din -ya da hangi görüş- üzere olduğunu bana söylemediğin sürece olmaz" dedi. "Sen hep yitirdiğin bir dini arama peşindesin! Kendisinden yaşlı olduğun bir görüşe sahip olmaktan utanmıyor musun?"²¹⁶

203- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti, dedi ki: Bize Muğîre, Ebû Vâil'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Bir adam Abdullah (*radıyallahu anh*)'ın yanında "Ben müminim" dedi. Bunun üzerine Abdullah "'Ben cennetliğim' de de!" dedi.²¹⁷

204- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî tahdis etti. Onun Süfyân'dan, onun Seleme b. Kuheyl'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Cemâcim'de Ebu'l Bahterî, Meysere Ebû Sâlih, ed-Dahhâk el-Meşrikî ve Bukeyr et-Tâî ile bir araya geldik. Onlar ircânın bid'at olduğu, velâyetin bid'at olduğu, berânın

²¹⁵ Abdullah "es-Sünne"de (606) rivâyet etmiştir.

²¹⁶ Abdullah "es-Sünne"de (645) rivâyet etmiştir.

²¹⁷ İbn Ebî Şeybe (31011), "Tehzîbu'l Âsâr"da et-Taberî (999) ve el-Lâlekâî (1780) rivâyet etmiştir. Benzeri 177, 178. ve 180. maddelerde başka tariklerle geçmişti. 206. maddede tekrar gelecektir.

bid'at olduğu ve şehâdetin bid'at olduğu hususunda görüş birliği ettiler."²¹⁸

205- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Bişr tahdis etti, dedi ki: Bana Saîd b. Sâlih, Hakîm b. Cubeyr'den onun şöyle dediğini tahdis etti: İbrâhîm dedi ki: "Ben müslümanlar için Mürcie'den Ezârika'dan korktuğumdan çok daha fazla korkuyorum."²¹⁹

206- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be, Seleme b. Kuheyl'den onun şöyle dediğini tahdis etti: İbrâhîm'i Alkame'den onun şöyle dediğini tahdis ederken işittim: Bir adam Abdullah (*radiyallahu anh*)'ın yanında "Ben müminim" dedi. Bunun üzerine Abdullah şöyle karşılık verdi: "Ben cennetliğim de de bâri! Fakat biz Allah'a, O'nun meleklerine, kitaplarına ve resûllerine iman ederiz."²²⁰

207- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize el-Evzâî tahdis etti. Onun Yahyâ b. Ebî Amr'dan, onun Huzeyfe (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Ben iki din halkı biliyorum ki bunlar ateştedir: 'Kişi zina etse de cana kıysa da iman sözden ibârettir' diyen bir topluluk ve 'Bizden öncekiler sapmış kimselerdi, namazın beş vakit

²¹⁸ Tahrîci ve manası 66, 67. ve 197. maddelerde geçmişti.

²¹⁹ Âcurrî musannifin tarîkinden "eş-Şerîa"da (290), Abdullah "es-Sünne"de (607), Harb el-Kirmânî "es-Sünne"de (195) rivâyet etmiştir. Benzeri 198. maddede geçmişti.

²²⁰ Benzeri 176, 177. ve 179. maddelerde geçmişti.

olduğunu söylerlerdi, namaz ancak yatsı namazı ve sabah namazı olmak üzere ikidir' diyen bir topluluk."²²¹

208- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdussamed b. Abdulvâris tahdis etti, dedi ki: Bize Yezid -yani İbn İbrâhîm- tahdis etti. Onun Leys'ten, onun el-Hakem'den, onun Saîd et-Tâî'den, onun Ebû Saîd el-Hudrî (radiyallahu anhu)'tan rivâyet ettiğine göre o "Velâyet bidattir, ircâ bidattir, şehâdet bidattir" demiştir.²²²

209- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrezzâk tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun Hişâm b. Urve'den, onun Urve'den, onun Süleymân b. Yesâr'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Bana el-Misver tahdis edip şöyle dedi: "Ben ve İbn Abbâs, darbe aldığı zaman Ömer'in yanına girdik ve ona 'Namaz!' dedik. Bunun üzerine 'Namazı zayi edenin İslâm'da nasîbi yoktur' dedi ve yarası kan fişkirtir hâlde namazını kıldı."²²³

210- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Avf, el-Hasen'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Bana ulaştığına göre Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in ashâbı şöyle dermiş: "Kul ile şirk koşup da kâfir olması arasında özrü olmaksızın namazı bırakması vardır."²²⁴

²²¹ Tahrîci 194 numaralı eserin dipnotunda geçmişti.

²²² Abdullah "es-Sünne"de (648). 66. ve 67. maddelerde geçmişti.

²²³ İbn Ebî Şeybe "el-İmân"da (103) rivâyet etmiştir. Ondan sahihtir. 219. ve 226. maddelerde yine gelecektir.

²²⁴ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (935) Abdullah tarîkiyle onun babasından rivâyet etmiştir. Bunu el-Lâlekâî de (1539)

211- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun Ebu'z Zübeyr'den, onun Câbir b. Abdullah (*radiyallahu anhum*)'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) buyurdu ki:

"Kul ile küfür arasında namazın terki vardır."²²⁵

212- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Zeyd b. el-Hubâb tahdis etti, dedi ki: Huseyn b. Vâkîd tahdis etti, dedi ki: Bana Abdullah b. Bureyde, babasından onun şöyle dediğini tahdis etti: Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) buyurdu ki:

"Onlarla aramızda namazın terki vardır. Namazı terk eden kâfir olur."²²⁶

213- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdullah b. el-Velîd tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun el-A'meş'ten, onun Ebû Süfyân'dan, onun Câbir (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) buyurdu ki:

"Kul ile küfür arasında ancak namazın terki vardır."²²⁷

rivâyet etmiştir ki isnâdı ondan sahihtir. Hasen el-Basrî (*rahimehullah*) Sahâbe (*radiyallahu anhum*)'un birçoğunu görmüş olan Tâbiîn'in büyüklerindendir. Onların hiçbirinden buna muhâlif bir şey işitilmemiştir. Şu hâlde onun nakli muteberdir. Bu sahih ve muteber bir icmadır. Buna Mürcie'den başkası ta'n etmez. Nitekim bunu mukaddimede beyân ettim.

²²⁵ "Es-Sünne"de Abdullah b. Ahmed (44) ve Müslim (82) rivâyet etmiştir.

²²⁶ Ahmed (23007), "es-Sünne"de oğlu Abdullah (746) ve "el-İmân"da İbn Ebî Şeybe (46) rivâyet etmiştir.

214- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muâviye b. Amr tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû İshâk tahdis etti. Onun el-A'meş'ten, onun Ebû Süfyân'dan, onun Câbir (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'i şöyle buyururken işittim:

"Kul ile küfür ve şirk arasında namazın terki vardır."²²⁸

215- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Hâşim b. el-Kâsım tahdis etti, dedi ki: Bize Şeybân tahdis etti. Onun Leys'ten, onun Atâ'dan, onun Câbir (radiyallahu anh)'tan, onun Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'den rivâyet ettiğine göre o şöyle buyurmuştur:

"Kul ile şirk arasında namazı terk etmesi vardır."²²⁹

216- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize İsmâîl b. İbrâhîm tahdis etti, dedi ki: Bize el-Cerîrî, Abdullah b. Şakîk'ten onun şöyle dediğini tahdis etti: "Amellerden namaz dışında terkinin küfür olduğu söylenen bir amel bilmiyorduk."²³⁰

²²⁷ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (744) rivâyet etmiştir.

²²⁸ Ahmed (14979) rivâyet etmiştir.

²²⁹ İsnâdı sahihtir. Benzeri az önce geçmişti. Bunu Abdullah "es-Sünne"de (747) rivâyet etmiştir. İbn Teymiyye birçok mana arasından burada kastedilen küfrün İslâm Dini'nden çıkaran büyük küfür olduğunu beyân etmiştir. Nitekim onun sözünü ehemmiyetinden dolayı mukaddimede aktardım.

²³⁰ İbn Ebî Şeybe "el-İmân"da (137) bundan farklı bir lafızla rivâyet etmiştir. Tahrîcinin tamamı için oraya bakınız. Bu eserin senedi ve metni sahihtir. Ehli Sünnet bu eseri kabulle karşılamış, delil getirmiş ve namazı terk eden kimseyi tekfir etmemeleri husu-

217- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ya'kûb b. İbrâhîm tahdis etti, dedi ki: Bana babam, İbn İshâk'tan²³¹ onun söyle dediğini tahdis etti: Bana Ebân b. Sâlih, Ebu'l Haccâc Mucâhid b. Cebr kanalıyla Câbir b. Abdullah el-Ensârî (radiyallahu anhum)'²³¹dan tahdis etti. (Mucâhid) dedi ki: "Ona (yani Câbir'e) 'Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) zamanında sizin nezdinizde küfür ile

sunda Mürcie'ye reddiye olarak zikretmişlerdir. Ne var ki asrımızın mürciesinin büyüklerinden biri bu eseri red ve inkâr etmiş, hem senedine hem de metnine ta'n etmiştir. Önceki Ehli Sünnet'ten hiçbirinin söylemediği bir şeyi ortaya atmıştır. Amelin tamamının terki hususunda Mürcie'nin görüşünü desteklemiştir. Amelin imanın kemâlini sağladığını, imanın amelsiz de sahih olacağını savunmuştur. Eğer o bu eseri zayıflama hususunda haklı olsaydı, bu eseri görüp onu namazı terk eden kimsenin tekfirine delil getiren cerh ve tâdil ehli Ehli Sünnet imamları bu esere ondan önce ta'n ederlerdi!

İmam Ahmed (rahimehullah)'ın, içerisinde bu eserlere ve bu eserlerin delâlet ettiklerine ta'n eden Mürcie'ye reddiye verdiği şu kitapta yaptığı üzerinde bir düşün: O önce namazı terk eden kimsenin tekfiri konusundaki hadisleri zikretmiş, sonra Abdullah b. Şakîk (rahimehullah)'ın eserinin isnâdını aktarmış, sonra değerli sahâbî Câbir b. Abdullah (radiyallahu anhum)'nın namazı terk eden kimsenin tekfiri hakkında bunu destekleyici nitelikteki sözünü getirmiş, sonra Ömer (radiyallahu anh)'ın Sahâbe (radiyallahu anhum)'un hazır bulunduğu bir ortamda söylediği namazı terk eden kimsenin tekfiri hususundaki sözünü getirmiştir. Böylece bu, Câbir b. Abdullah (radiyallahu anh)'ın, Abdullah b. Şakîk'in ve el-Hasen el-Basrî (rahimehullah)'ın naklettiğine muvâfık bir icmâ olmuştur.

²³¹ Aslında "İbn Ebî İshâk" diye geçmektedir. Doğru olan yukarıda yazdığımıdır.

imani birbirinden ayıran amel ne idi?' diye sordum. 'Namazdı' dedi."²³²

218- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize el-Velîd b. Müslim tahdis etti, dedi ki: El-Evzâî'yi el-Kâsım b. Muhaymira'dan onun şöyle dediğini rivâyet ederken işittim: "Onlar vakitleri zayi ettiler, namazı terk etmediler. Namazı terk etselerdi onu terk etmeleri sebebiyle kâfir olurlardı."²³³

219- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti. Onun Hişâm b. Urve'den, onun babasından, onun el-Misver b. Mahreme'den rivâyet ettiğine göre İbn Abbâs, darbe aldıktan sonra Ömer'in yanına girdi. -Bir defasında "İbn Abbâs'la birlikte... girdim" dedi- (İbn Abbâs) "Namaz!" dedi. Bunun üzerine Ömer "Evet, namazı zâyî eden bir kimsenin İslâm'da nasîbi yoktur" dedi ve yara kan fişkırta fişkırta namazını kıldı.²³⁴

220- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize Hanzale el-Cumahî tahdis etti. Onun İkrime b. Hâlid'den, onun İbn Ömer (*radiyallahu anhumâ*)'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) buyurdu ki:

"İslâm beş (temel) üzerine bina edilmiştir: Allah'tan başka ilah olmadığına ve benim Allah'ın resûlü oldu-

²³² "Ta'zîmu Kadri's Salât"ta el-Mervezî (947) ve el-Lâlekâî (1527) rivâyet etmiştir. İsnâdı sahihtir.

²³³ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (748) rivâyet etmiştir.

²³⁴ Tahrîci 209. maddede geçmişti. 226. numaralı eserde yine gelecektir.

ğuma şehâdet etmek, namazı kılmak, zekâtı vermek, Beyt'i haccetmek ve Ramazan'ı oruçlamak."²³⁵

221- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti. O Süfyân'dan, o Mansûr'dan, o Sâlim b. Yezîd b. Bişr'den, o İbn Ömer (*radiyallahu anhu-ma*)'dan, o da Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den aynısını rivâyet etmiştir.

İbn Ömer'e "Ya cihad?" diye soruldu. Bunun üzerine o "Cihad güzeldir, Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bize bu şekilde tahdis etti" dedi.²³⁶

²³⁵ Muttefekun aleyh. Tahrîci 22. maddede geçmişti.

²³⁶ Ahmed (4798) rivâyet etmiştir. İsnâdında inkıta vardır. Sâlim, Sâlim b. Ebî'l Ca'd'dır ve Yezîd'den hadis işitmemiştir. Aralarında Benî Âmir'in mevlâsı Atâ vardır.

Buhârî (*rahimehullah*) "et-Târîhu'l Kebîr"de (8/322) şöyle demiştir: "Osmân Cerîr'den, o Mansûr'dan, o Sâlim'den, o Benî Âmir'in mevlâsı Atıyye'den, o da Yezîd b. Bişr'den..."

Yezîd b. Bişr, Yezîd b. Bişr es-Seksekî'dir. İbn Ebî Hâtim "el-Cerhu ve't Ta'dîl"de (9/254) şöyle demiştir: "Benî Âmir'in mevlâsı Atıyye'den rivâyette bulunmuştur. Babamı bunu söylerken ve 'O meçhûldür' derken işittim."

Müslim'in (16) Tâvûs'tan rivâyet ettiğine göre bir adam Abdullah b. Ömer (*radiyallahu anhumâ*)'ya "Gazaya çıkmıyor musun?" diye sordu. Bunun üzerine o şöyle dedi: "Ben Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'i şöyle buyururken işittim: İslâm beş şey üzerine bina edilmiştir: Allah'tan başka ilâh olmadığına şehâdet etmek..." Sonra kalanını zikretmiştir.

İbn Receb "Câmiu'l Ulûmi ve'l Hikem"de (1/146) şunları söylemiştir: "Cihad amellerin en fazîletlisi olmasına rağmen o İbn Ömer (*radiyallahu anhumâ*)'nın bu hadisinde cihadı söz konusu etmemiştir... Muâz b. Cebel (*radiyallahu anh*) hadisinde de 'Şüphesiz işin başı

222- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize el-Velîd b. Müslim tahdis etti, dedi ki: Bize İbn Câbir tahdis etti, dedi ki: Bana Abdullah b. Ebî Zekerıyyâ'nın tahdis ettiğine göre Ümmü'd Derdâ ona Ebu'd Derdâ (radiyallahu anh)'ı şöyle derken işittiğini tahdis etmiştir: "Namazı olmayanın imanı yoktur. Abdesti olmayanın da namazı yoktur."²³⁷

223- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ b. Saîd, el-Mes'ûdî'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Bize el-Hasen b. Sa'd, Abdurrahmân b. Abdullah'tan onun şöyle dediğini tahdis etti: Abdullah (radiyallahu anh)'a "Allah (azze ve celle) namazı sık sık söz konusu ediyor, 'Onlar ki namazlarını sürekli kılarlar' (Meâric, 23) ve 'Onlar ki namazlarına özen gösterirler' (Meâric, 34) buyuruyor" dediler. Abdullah "Bu namazın vakitleri hakkındadır" dedi. "Biz onun (yani namazına

İslâm'dır, direği namazdır ve doruğunun zirvesi cihaddır' buyrulmuştur. Onun doruğunun zirvesi, kendisindeki en yüce şeydir. Ne var ki o İslâm'ın kendisi üzerine bina edildiği beş temelinden ve rûknünden biri değildir. Bu iki şekilde açıklanabilir:

Birincisi: Cihad cumhur ulemâya göre farz-ı kifâyedir, farz-ı ayn değildir. Bu rûkûnler ise farz-ı ayndır.

İkincisi: Cihad sürekli devam edecek değildir. İsâ (aleyhisselam) indiği ve bundan sonra İslâm dininden başka din kalmadığı zaman savaş ağırlıklarını bırakacaktır ve cihada ihtiyaç duyulmayacaktır. Bu rûkûnler ise müminler üzerine onlar bulundukları hâl üzere iken Allah'ın emri kendilerine gelesiye dek vaciptir. Allah en iyi bilendir."

²³⁷ "Ta'zîmu Kadri's Salât"ta el-Mervezî (945), "el-İbânetu'l Kubrâ"da İbn Batta (945) ve el-Lâlekâî (1536) rivâyet etmiştir. Sahihdir. Şahidleri çoktur. Benzeri 33. ve 60. maddelerde merfû olarak geçmişti. Yine merfû olarak 235. maddede gelecektir.

özen göstermeyen kimsenin) ancak namazı terk eden bir kimse olduğunu düşünüyorduk" dediler. Abdullah "Namazın terki küfürdür" dedi.²³⁸

224- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ tahdis etti. Onun el-Mes'ûdî'den, onun el-Kâsım'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Abdullah (radiyallahu anh) dedi ki: "Küfür namazın terkidir."²³⁹

225- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' Süfyân'dan tahdis etti.

Bize ayrıca Abdurrahmân tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun Âsım'dan, onun Zirr'den, onun Abdullah (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o "Namaz kılmayanın dini yoktur" demiştir.²⁴⁰

226- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize İsmâîl tahdis etti, dedi ki: Bize Eyyûb tahdis etti. Onun İbn Ebî Muleyke'den, onun el-Misver b. Mahrame'den rivâyet ettiğine göre Ömer (radiyallahu anh) yaralandığı zaman ayılıp bayılmaya başladı. "Eğer hayattaysa onu namaza denk bir şeyle ayıltamazsınız" dediler. Sonra "Ey müminlerin emîri, namaz kılındı, uyan!" dediler.

²³⁸ "Tefsîr"de et-Taberî (16/99), "Ta'zîmu Kadri's Salât"ta el-Mervezî (62, 938), "el-Kebîr"de et-Taberânî (8938, 8940) ve el-Lâlekâî (1532-1534) rivâyet etmiştir.

²³⁹ Âcurrî "eş-Şerîa"da (269) musannifin tarîkinden rivâyet etmiştir. Ayrıca Abdullah "es-Sünne"de (750), İbn Batta "el-Kubrâ"da (944) "Küfür onun terkidir" lafzıyla rivâyet etmiştir. Taberânî de "el-Kebîr"de (8939) munkatı bir isnâd ile rivâyet etmiştir. Fakat daha önce geçen hadisler onu desteklemektedir.

²⁴⁰ İbn Ebî Şeybe "el-İmân"da (47), Abdullah da "es-Sünne"de (749) rivâyet etmiştir. Isnâdı hasendir.

Bunun üzerine o şöyle dedi: "Namaz, o zaman haydi yâ Allah! Namazı terk edenin İslâm'da nasibi yoktur." Sonra yarası kan fişkırta fişkırta namazını kıldı.²⁴¹

227- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Muâviye tahdis etti, dedi ki: Bize el-A'meş, Zeyd b. Vehb'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Huzeyfe (radiyallahu anh) mescide girdi ve bir adam gördü. Adam Kinde kapılarına yakın olan tarafta namaz kılmaya başladı. Rükûyu ve secdeyi tam yapmıyordu. Namazı bitirdiği zaman Huzeyfe ona "Ne zamandan beri namazın bu şekilde?" diye sordu. Adam "Kırk senedir" diye cevap verdi. Bunun üzerine Huzeyfe ona dedi ki: "Kırk seneden beri namaz kılmamışsın sen! Namazın bu hâldeyken ölseydin Allah'ın Muhammed'i kendisi üzere yarattığı fitrattan başkası üzere ölmüş olurdun." Sonra ona (namazı) öğretmeye durdu ve "Adam rükûyu ve secdeyi tam yaptığı hâlde de namazını hafif tutabilir" dedi.²⁴²

228- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize el-Mes'ûdî'nin, el-

²⁴¹ Tahrîci 209. ve 219. maddelerde geçmişti. Ondan sahihtir.

²⁴² Ahmed (23258), Abdurrazzâk (3732, 3733), İbn Ebî Şeybe (2983), Nesâî (1312) ve "el-İbânetu'l Kubrâ"da İbn Batta (904) rivâyet etmiştir. Buhârî de (791) şu lafızla rivâyet etmiştir: "...onun Ebû Vâil'den, onun Huzeyfe'den rivâyet ettiğine göre o rükûsunu ve secdesini tam yapmayan bir adam gördü. Adam namazını bitirince Huzeyfe ona 'Sen namaz kılmadın' dedi. Adam 'Ama kıldığımı zannediyorum' dedi. Bunun üzerine Huzeyfe şöyle dedi: 'Eğer ölseydin Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'in sünnetinden gayrısı üzere ölmüş olurdun.'" Benzeri 155. maddede Bilâl (radiyallahu anh)'tan geçmişti.

Kâsım'dan ve el-Hasen b. Sa'd'dan tahdis ettiğine göre onlar şöyle demiş: Abdullah dedi ki: "(Namazın) terki küfürdür."²⁴³

229- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân tahdis etti. Onun Süfyân'dan, onun Seleme b. Kuheyl'den, onun Ebu'z Za'râ'dan, onun Abdullah (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Dininizden ilk kaybedeceğiniz emânettir. Dininizden son kaybedeceğiniz de namazdır."²⁴⁴

230- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân b. Uyeyne tahdis etti. Onun Ca'fer'den, onun basından rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) oturmakta iken bir adam mescide girdi ve namaza durdu. Sonra karganın yemi gagaladığı gibi eğilip doğrulmaya başladı. Bunun üzeri-

²⁴³ Tahrîci 223. ve 224. maddede geçmişti.

²⁴⁴ "Tefsîr"inde Saîd b. Mansûr (97), Abdurrazzâk (5981) ve İbn Ebî Şeybe (36984, 37028, 38740) rivâyet etmiştir. Ondan sahih bir eserdir.

Ed-Diyânın "el-Muhtâra"da (1538) Enes (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki: "Dininizden ilk önce kaybedeceğiniz şey emânettir. Sonra namazdır."

Yine et-Taberânî "el-Kebîr"de (7182) Şeddâd b. Evs (radiyallahu anh) kanalıyla Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'den benzerini rivâyet etmiştir.

Ahmed (rahimehullah) "Hangi şeyin sonu gitmişse onun hiçbir şeyi kalmamış demektir" demiştir.

Bunu destekleyen merfû ve mevkûf rivâyetler 130. ve 168. maddelerde geçmişti.

ne Rasulullah "Bu ölseydi Muhammed'in dininden bay-
kasi üzerine ölmüş olurdu" buyurdu.²⁴⁵

231- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki:
Bize Abdullah b. Numeyr tahdis etti. Onun Muham-
med'den -yani İbn Ebî İsrâîl'den- onun da Ma'kil el-
Has'amî'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Bir
adam, avludayken Alî (*radiyallahu anh*)'ın yanına geldi ve
"Ey müminlerin emîri, namaz kılmayan kadın hakkında
ne diyorsun?" diye sordu. Alî "Namaz kılmayan kâfir-
dir" diye cevap verdi. Adam "Fakat o istihâza görüyor"
dedi. Bunun üzerine Alî şöyle cevap verdi: "Namazı
hayzının süresi kadar bıraksın. Hayzının süresi kadar

²⁴⁵ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (947) Ahmed'in tarîkinden
rivâyet etmiştir. Ayrıca İbn Ebî Şeybe (2986), "el-Îmân"da el-Adenî
(30), "el-Muhaddisu'l Fâsıl"da er-Râmehurmuzî (730) rivâyet et-
miştir.

"Müsned"inde Ebû Ya'lâ (7184), "Sahîh"inde İbn Huzeyme (665)
Ebû Abdullah el-Eş'arî (*radiyallahu anh*)'tan onun şöyle dediğini
rivâyet etmişlerdir: "Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ashâbına
namaz kıldırıldı. Sonra onlardan bir grubun arasında oturdu. Sonra
bir adam içeri girdi ve namaza durdu. Rükûya gitmeye ve secde
ederken başını hızlı hızlı eğip kaldırmaya başladı. Bunun üzerine
Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*) buyurdu ki: 'Şunu görüyor musu-
nuz? Kim bu hâl üzere ölürse Muhammed'in milletinden gayrısı
üzere ölmüş olur. Karganın kanı gagaladığı gibi namazını hızlı hızlı
kılıyor. Rükûya giden ve secde ederken başını hızlı hızlı eğip kaldı-
ran kimsenin durumu ancak bir veya iki hurma yiyen aç kimsenin
durumu gibidir. İki hurmanın ona ne yararı olur ki? Şu hâlde ab-
destinizi tam bir şekilde alın. Ateşten dolayı vay ökçelerin hâline!
Rükûyu ve secdeyi tam yapın!'"

süre geçtikten sonra her gün gusleder ve içinde tereyağı ya da bitkisel yağ olan bir yün parçası edinir."²⁴⁶

232- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Hâlef b. el-Velîd tahdis etti, dedi ki: Bize Hâlid tahdis etti. Onun Beyân'dan, onun Kays'tan rivâyet ettiğine göre Bilâl özensizce namaz kılan bir adam gördü ve şöyle dedi: "Ey namaz kılan! Şu anda ölsem İsâ (aleyhisselam)'ın milletinden başkası üzerine ölmüş olursun."²⁴⁷

233- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti. Onun Ya'lâ b. Atâ'dan, onun Hassân b. Ebî Vecze'den, onun babasından, onun Abdullah b. Amr (radiyallahu anhumâ)'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Zina etmem bana şarap içmemden daha sevimlidir. Çünkü şarap içtiğim zaman namazı terk ederim. Namazı terk edenin de dini yoktur."²⁴⁸

234- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yezîd b. Hârûn tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed'in - yani İbn İshâk'ın- Mekhûl'den tahdis ettiğine göre Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) el-Fadl b. el-Abbâs'a şöyle öğüt vermiştir:

"Öldürülse de yakılsan da Allah'a şirk koşma! Namazı da kasıtlı olarak terk etme! Çünkü kim namazı

²⁴⁶ Âcurrî "eş-Şerîa"da (277) el-Merrûzî'nin tarîkinden rivâyet etmiştir.

²⁴⁷ Tahrici 156. maddede geçmişti.

²⁴⁸ İbn Ebî Şeybe (24537) ve "Zemmu'l Müskir"de İbn Ebî'd Dünyâ (6) rivâyet etmiştir. Namaz kılmayan kimsenin dininin ve imanının olmadığı hususundaki eserler daha önce geçmişti. (221, 225, 235)

kasıtlı olarak terk ederse Allah'ın zimmeti ondan beri olur."²⁴⁹

²⁴⁹ Abdurrazzâk'ın (5008) Muhammed b. Râşid'den rivâyet ettiğine göre o Mekhûl'ü şöyle derken işitmiştir: Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki: "Kim namazı kasıtlı olarak terk ederse Allah'ın zimmeti ondan beri olur. Ebû Bekr dedi ki: Bana İsmâil b. Ayyâş'ın Ubeydullah b. Ubeyd el-Kelâî'den haber verdiğine göre Mekhûl ona Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'den aynısını haber vermiştir. Sonra dedi ki: "Ey Ebû Vehb, Allah'ın zimmeti kimden beri olursa o kimse kâfir olur." Hadis mürseldir fakat isnâdındakiler sikadır.

Ahmed (27364) el-Velîd b. Müslim'den onun şöyle dediğini rivâyet etmiştir: Bize Saîd b. Abdulazîz haber verdi. Onun Mekhûl'den, onun Ümmü Eymen (rha)'dan rivâyet ettiğine göre Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Namazı kasıtlı olarak terk etme. Zira kim namazı kasıtlı olarak terk ederse Allah'ın ve Resûlü'nün zimmeti ondan beri olur."

Abd b. Humeyd "el-Müntehab"da (1595) bundan daha uzun bir metinle rivâyet etmiştir. Orada "O (yani Ümmü Eymen) Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'i âilesinden birine şöyle tavsiyede bulunurken işitmiştir" lafzı geçmektedir.

Derim ki: Isnâdında inkıta vardır. Mekhûl Ümmü Eymen (rha)'dan hadis işitmemiştir. Hadisin kendileriyle hasen derecesine yükseldiği şahidleri vardır ki onlardan biri Ahmed'in (22075) Abdurrahmân b. Cubeyr b. Nufeyr el-Hadramî kanalıyla Muâz (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiği hadistir. Muâz dedi ki: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bana on sözü tavsiye etti, buyurdu ki: "Öldürülse de yakılsan da Allah'a hiçbir şeyi ortak koşma... Farz kılınmış bir namazı kasıtlı olarak sakın terk etme. Zira kim farz kılınmış bir namazı kasıtlı olarak terk ederse Allah'ın zimmeti ondan beri olur..." Bu hadisin isnâdında da inkıta vardır. Zira Abdurrahmân Muâz (radiyallahu anh)'tan hadis işitmemiştir.

235-
Ya'kûb b.
İshâk'tan
dullah
Bekr'den
tahdis e
da bana
nun üz
güzelce
tur. Na
kıldığı
Hâcet
daki
kes.
sund
bak

Di
me
(ra

(1

(se

y

t

c

235- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ya'kûb b. İbrâhîm tahdis etti, dedi ki: Bize babam, İbn İshâk'tan²⁵⁰ onun şöyle dediğini tahdis etti: Bana Abdullah b. Ebî Bekr ve Yahyâ b. Saîd'in, Benî Sa'd b. Bekr'den olan ve sahâbîliği bulunan Saîd b. Umâra'dan tahdis ettiklerine göre bir adam ona "Nefsim hususunda bana nasihat et, Allah sana rahmet etsin!" dedi. Bunun üzerine o şunları söyledi: "Namaza kalktığın zaman güzelce abdest al. Zira abdesti olmayanın namazı yoktur. Namazı olmayanın da imanı yoktur. Sonra, namaz kıldığın zaman veda edenin namazı gibi namaz kıl. Hâcetlerin birçoğunu istemeyi bırak. Zira bu hâlihazır-daki yokluktur. İnsanlarda bulunanlardan iyice ümidini kes. İşte bu zenginliğin ta kendisidir. Kendileri hususunda mazeretler ileri süreceğin sözlerine ve fiillerine bak da onlardan uzak dur."²⁵¹

Diğer bir şahid Buhârî'nin "el-Edebu'l Mufred"de (18), Muhammed b. Nasr'ın "Ta'zîmu Kadri's Salât"ta (911) Ebu'd Derdâ (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettikleri hadistir.

Ayrıca "el-İbânetu'l Kubrâ"da (896) ve "İthâfu'l Mehera"da (1787) Mekhûl- Ebû Zerr (*radiyallahu anh*) kanalıyla Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den rivâyet edildiğine göre o şöyle buyurmuştur: "Kim namazı kasıtlı olarak terk ederse Allah'ın zimmeti ondan beri olur." Mekhûl dedi ki: "Allah'ın zimmeti kimden beri olmuşsa o kâfir olmuş demektir."

El-Bûsîrî "Bunu İshâk rivâyet etmiştir, isnâdında ismi zikredilmeyen bir râvi vardır" demiştir.

²⁵⁰ Aslında "Ebû İshâk" olarak geçmektedir. Doğru olan "Ta'zîmu Kadri's Salât"ta da (946) geçtiği üzere yukarıda yazdığımıdır.

²⁵¹ "Ta'zîmu Kadri's Salât"ta el-Mervezî (946), "el-Kebîr"de et-Taberânî (5459) rivâyet etmiştir.

236- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ravh tahdis etti, dedi ki: Bize Avf tahdis etti. Onun Hilâs'tan, onun Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

"Kim bir arrâfa ya da kâhine gider de söyledikleri hususunda onu doğrularsa Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'e indirilene küfretmiş olur."²⁵²

237- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdullah b. Yezîd tahdis etti, dedi ki: Bize Hayve tahdis etti, dedi ki: Bana Ca'fer b. Rabîa el-Kuraşî'nin²⁵³ tahdis ettiğine göre İrâk b. Mâlik ona Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'ı şöyle derken işittiğini haber vermiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'i şöyle buyururken işittim:

"Babalarınızdan yüz çevirmeyin. Kim babasından yüz çevirirse bu şüphesiz küfürdür."²⁵⁴

238- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ b. Saîd, Avf'tan onun şöyle dediğini tahdis etti: Bize Hilâs Ebû Hureyre (radiyallahu anh) ve el-Hasen kanalıyla Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'den onun şöyle buyurduğunu tahdis etti:

"Kim bir kâhine ya da arrâfa gider de söylediği hususunda onu tasdik ederse Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'e indirilene küfretmiş olur."²⁵⁵

²⁵² Beyhakî "el-Kubrâ"da (8/135) Ravh tarîkiyle Avf'tan rivâyet etmiştir. İsnâdı munkatıdır. 238. maddeye bakınız.

²⁵³ Aslında Ca'fer ismi tekrar etmektedir.

²⁵⁴ Ahmed (10813), Buhârî (6768) ve Müslim (62) rivâyet etmiştir.

239- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme el-Hecîmî'den, onun Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

"Kim bir kâhine gider de söylediği şey hususunda onu doğrularsa Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'e indirilene küfretmiş olur."²⁵⁶

240- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ b. Saîd, Ubeydullah'tan onun şöyle dediğini tahdis etti: Bana Nâfi' haber verdi. Onun Safiyye'den, onun Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'in eşlerinden birinden, onun Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'den rivâyet ettiğine göre o şöyle buyurmuştur:

"Kim bir arrâfa ya da kâhine gider de söylediği hususunda onu doğrularsa kırk gün namazı kabul olmaz."²⁵⁷

²⁵⁵ Ahmed (9536) ve "el-İbânetu'l Kubrâ"da İbn Batta (1004) musannifin tarîkinden rivâyet etmiştir. Ayrıca İbn Râhûye "Müsned"inde (503) rivâyet etmiştir. Sahih bir hadistir. Bir sonraki hadis, ayrıca 89. ve 90. maddede geçenler bunu desteklemektedir.

²⁵⁶ Ahmed (10167) aynı isnad ile rivâyet etmiştir. Lafzı şudur:

"Kim bir hayızlıya varırsa ya da bir kadına dübüründen varırsa veya bir kâhine gidip söylediği hususunda onu doğrularsa Allah'ın Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'e indirdiğine küfretmiş olur." 89. maddede geçmişti.

²⁵⁷ Ahmed (23222, 16638) ve Müslim (4917) kâhini söz konusu etmeksizin rivâyet etmişlerdir.

241- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ubeyd tahdis etti, dedi ki: Bize el-A'meş tahdis etti. Onun Ebû Sâlih'ten, onun Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

"İki şey vardır ki insanlardaki birer küfürdür: Ölünün arkasından yas tutma ve nesebe ta'n etme."²⁵⁸

242- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti. Onun Süfyân'dan, onun Seleme b. Kuheyl'den, onun İsâ²⁵⁹ b. Âsım'dan, onun Zirr b. Hubeyş'ten, onun Abdullah (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

²⁵⁸ Ahmed (9690) ve Müslim (67) rivâyet etmiştir. 336. ve 337. maddelerde yine gelecektir.

İbn Teymiyye "İktidâu's Sırâtî'l Müstakîm"de (1/237) şöyle demiştir: "Onun 'Bu ikisi onlardaki birer küfürdür' buyruğu şu manaya gelmektedir: Bu iki haslet insanlarda bulunan birer küfürdür. Yine bu iki haslet kâfirlerin amelleri olmaları yönünden birer küfürdür ve insanlarda bulunmaktadır. Fakat kendisinde küfrün şübelerinden biri bulunan her bir kimse, küfrün hakîkati kendisinde bulunmadığı sürece mutlak manada kâfir değildir. Nitekim kendisinde imanın şübelerinden biri bulunan her kimse, imanın aslı kendisinde bulunmadığı sürece mümin değildir. O lâm harfiyle muarref/belirli olan küfür ile münekker/belirsiz olan küfrü birbirinden ayırmıştır. Örneğin o (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: 'Kul ile küfür ya da şirk arasında ancak namazın terki vardır.'"

²⁵⁹ Aslında "Kays" olarak geçmektedir. Doğru olan "Müsned"de geçtiği üzere yukarıda yazdığımıdır.

"Tiyera şirktir, tiyera şirktir. Fakat Allah onu tevekkül ile giderir."²⁶⁰

243- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun Habîb b. Ebî Sâbit'ten, onun Urve b. Âmir el-Kuraşî'den²⁶¹ rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'in yanında tiyeradan söz ettim de şöyle buyurdu:

"En güzeli fe'ldir. O müslûmanı (yapacağından) caydırmaz. Şu hâlde herhangi biriniz bundan hoşlanmadığı bir şey gördüğü zaman şöyle desin: Allahım! İyilikleri

²⁶⁰ Ahmed (3687) bu isnâd ile rivâyet etmiştir. Lafzı şudur: "Tiyera şirktir. Bizden kimse yoktur ki... Ancak Allah onu tevekkül ile giderir." İmam Ahmed burada zikrettiği bu lafzı "Müsned"de (4194) zikredip şöyle demiştir: "Bize Abdurrahmân tahdis etti. Onun Süfyân'dan, onun Seleme'den, onun İsâ b. Âsım'dan, onun Zirr b. Hubeyş'ten, onun Abdullah'tan rivâyet ettiğine göre..." Sonra hadisi zikretmiştir. Yine o bu hadisi başka bir tarikten 248. maddede rivâyet edecektir.

Hadisi "el-Edebu'l Mufred"de Buhârî (909), Ebû Dâvûd (3910) ve Tirmizî (1712) rivâyet etmiştir. Tirmizî şöyle demiştir: "Bu bapta Ebû Hureyre'den, Hâbis et-Temîmî'den, Âişe'den, İbn Ömer'den ve Sa'd'dan gelen rivâyetler vardır. Bu hasen sahîh bir hadistir. Bunu ancak Seleme b. Kuheyl tarîkiyle biliyoruz. Şu'be de Seleme'den bu hadisi rivâyet etmiştir. Muhammed b. İsmâîl'i şöyle derken işittim: 'Süleymân b. Harb "Bizden kimse yoktur ki... ancak Allah onu tevekkül ile giderir" hadisi hakkında "Bizden kimse yoktur ki sözü bana göre Abdullah b. Mes'ûd (radiyallahu anh)'in sözüdür" derdi."

²⁶¹ Aslında "O Urve'den rivâyet etti, onun Âmir el-Kuraşî'den işittiğine göre" diye geçmektedir. Doğru olan yukarıda yazdığımdır. "Tehzîbu'l Kemâl"e (20/26) bakınız.

ancak Sen getirirsin. Kötülükleri ancak Sen savarsın. Güç ve kuvvet ancak Seninledir."²⁶²

244- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bana Muhammed b. Abdullah b. Ulâse tahdis etti. Onun Abdulkerîm el-Cezerî'den, onun Ziyâd b. Ebî Meryem'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Sa'd b. Mâlik (*radiyallahu anh*) Müslümanların ordularından birinin başında yola çıktı. Yoldayken bir ceylan sürüsü sağ taraftan çıkageldi.²⁶³ Sa'd'ın ashâbından bir adam kendisine gelip "Geri dön ey emir!" dedi. Bunun üzerine Sa'd ona şöyle dedi: "Hangi şeyden uğursuzluk manası çıkardın? Geldikleri zaman boynuzlarından mı? Arkasını döndükleri zaman kuyruklarından mı? Yürü! Zira tıyera şirktir."²⁶⁴

245- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun Ebû İshâk'tan, onun Hubeyre'den, onun Abdullah (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Kim bir sihirbaza, kâhine ya da arrâfa gider de söyle-

²⁶² Ebû Dâvûd (3919) ve İbn Ebî Şeybe (26920) rivâyet etmiştir. El-Mizzî "Tehzîbu'l Kemâl"de (20/26) Urve b. Âmir'in tercemesinde "Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den tıyera konusunda mürsel rivâyette bulunmuştur" demiştir.

²⁶³ Sânih, sana sağ tarafından gelen kuş, ceylan ve diğer varlıklardır. (Araplar) bir ceylan sağdan sola doğru koşuyorsa bu eserde de görüldüğü üzere bundan uğursuzluk manası çıkarırlardı. (Tehzîbu'l Luğa, 2/1769)

²⁶⁴ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (754) rivâyet etmiştir. Tahrîci için oraya bakınız.

ancak Sen getirirsin. Kötülükleri ancak Sen savarsın. Güç ve kuvvet ancak Seninledir."²⁶²

244- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bana Muhammed b. Abdullah b. Ulâse tahdis etti. Onun Abdulkerîm el-Cezerî'den, onun Ziyâd b. Ebî Meryem'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Sa'd b. Mâlik (*radiyallahu anh*) Müslümanların ordularından birinin başında yola çıktı. Yoldayken bir ceylan sürüsü sağ taraftan çıkageldi.²⁶³ Sa'd'ın ashâbından bir adam kendisine gelip "Geri dön ey emir!" dedi. Bunun üzerine Sa'd ona şöyle dedi: "Hangi şeyden uğursuzluk manası çıkardın? Geldikleri zaman boynuzlarından mı? Arkasını döndükleri zaman kuyruklarından mı? Yürü! Zira tıyera şirktir."²⁶⁴

245- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun Ebû İshâk'tan, onun Hubeyre'den, onun Abdullah (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Kim bir sihirbaza, kâhine ya da arrâfa gider de söyle-

²⁶² Ebû Dâvûd (3919) ve İbn Ebî Şeybe (26920) rivâyet etmiştir. El-Mizzî "Tehzîbu'l Kemâl"de (20/26) Urve b. Âmir'in tercemesinde "Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den tıyera konusunda mürsel rivâyette bulunmuştur" demiştir.

²⁶³ Sânih, sana sağ tarafından gelen kuş, ceylan ve diğer varlıklardır. (Araplar) bir ceylan sağdan sola doğru koşuyorsa bu eserde de görüldüğü üzere bundan uğursuzluk manası çıkarırlardı. (Tehzîbu'l Luğa, 2/1769)

²⁶⁴ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (754) rivâyet etmiştir. Tahrîci için oraya bakınız.

diği hususunda onu doğrularsa Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'e indirilene küfretmiş olur."265

246- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize el-A'meş, Sa'd b. Ubeyde'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Bir halkada İbn Ömer (radiyallahu anhuma) ile birlikteydim. O başka halkadaki bir adamı "Babama yemin olsun ki hayır!" derken işitti. Bunun üzerine İbn Ömer ona taş attı ve şöyle dedi: "Bu Ömer'in yemini idi. Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) onu bundan sakındırdı ve 'Bu şirktir' buyurdu."266

247- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ, Süfyân'dan onun şöyle dediğini tahdis etti: Bize Süleymân tahdis etti. Onun İbrâhîm'den, onun Hemmâm b. el-Hâris'ten, onun Abdullah (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Kim bir kâhine ya da arrâfa gider de söylediği hususunda onu doğrularsa Muhammed'e indirilene küfretmiş olur."267

²⁶⁵ Tayâlisî (381), Bezzâr (1873) ve "Müsned"inde eş-Şâî (2/311) bu tarikten rivâyet etmiştir. Abdullah (radiyallahu anh)'tan sahihtir. 139. ve 140. maddelerde geçmişti.

²⁶⁶ Ahmed (5222, 5256), İbn Ebî Şeybe (12412) ve "el-Muhtâra"da ed-Dıyâ (206) rivâyet etmiştir. İsnâdı sahihtir. Hadisi Müslim de (1646) şu lafızla rivâyet etmiştir: ...Onun İbn Ömer (radiyallahu anhuma)'dan, onun Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'den rivâyet ettiğine göre o, bir grup bineklinin arasındayken Ömer b. el-Hattâb'a yetişti. O esnâda Ömer babası adına yemin ediyordu. Bunun üzerine Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) onlara şöyle seslendi: "İyi dinleyin! Allah (azze ve celle) size babalarınız adına yemin etmenizi yasakladı. Şu hâlde kim yemin edecekse Allah adına yemin etsin ya da sussun."

²⁶⁷ Tahrici 139, 140. ve 245. maddelerde geçmişti. Sahihdir.

248- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti. Onun Seleme b. Kuheyl'den, onun İsâ el-Esedî'den, onun Zirr'den, onun Abdullah (radiyallahu anh)'tan, onun Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'den rivâyet ettiğine göre o şöyle buyurmuştur:

"Tiyera şirktir. [Bizden kimse yoktur ki (bu zanna kapılmıyor olsun).] Fakat Allah (azze ve celle) bunu tevek-kül ile giderir."²⁶⁸

249- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ b. Âdem tahdis etti, dedi ki: Bize Şerîk tahdis etti. Onun es-Süddî'den, onun Ebu'd Duhâ'dan, onun Mesrûk'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Abdullah'a süht soruldu da o "Rüşvettir" diye cevap verdi. "Hükümde mi?" diye soruldu. Bunun üzerine "Küfürdür" dedi ve şu âyeti okudu: "*Kim Allah'ın indir-diği ile hükmetmezse işte onlar kâfirlerin ta kendileri-dir.*" (Mâide, 44)²⁶⁹

250- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Huşeym tahdis etti, dedi ki: Bize Abdulmelik b. Ebî Süleymân tahdis etti. Onun Seleme b. Kuheyl'den, onun

²⁶⁸ Ahmed (4171) rivâyet etmiştir. İlk köşeli parantez arası oradandır. İsnâdı sahihtir. Tahrîci 242. maddede geçmişti.

²⁶⁹ Ebû Ya'lâ el-Mevsılî (5266), "el-Kebîr"de et-Taberânî (9098-9101) ve "Tefsîr"de et-Taberî (6/240) rivâyet etmiştir. "İthâfu'l Hîrati'l Mehera" (39063) sahibi "Bunu et-Taberânî mevkûf olarak sahih bir isnad ile rivâyet etmiştir" demiştir. Bir sonraki esere bakınız. Ayrıca et-Taberî (6/239) Abdullah (radiyallahu anh)'tan onun "*çokça suht yiyenler*" (Mâide, 42) buyruğu hakkında "Suht rüşvettir" dediğini rivâyet etmiştir.

Alkame'den ve el-Esved'den²⁷⁰ rivâyet ettiğine göre onlar İbn Mes'ûd (radiyallahu anh)'a rüşveti sormuş, o da "Sühtür" diye cevap vermiştir. "Bu hükümde midir?" diye sormuşlar, o da "O küfürdür" demiş ve şu âyeti okumuştur: "Kim Allah'ın indirdiği ile hükmetmezse işte onlar kâfirlerin ta kendileridir." (Mâide, 44)²⁷¹

251- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdulazîz el-Ammî tahdis etti, dedi ki: Bana Mansûr b. el-Mu'temir tahdis etti. Onun Sâlim b. Ebi'l Ca'd'dan, onun Mesrûk'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Adamın biri Abdullah b. Mes'ûd (radiyallahu anh)'a sühtü sordu. İbn Mes'ûd "Rüşvettir" diye cevap verdi. Adam "Hükümde rüşvet mi?" diye sordu. Bunun üzerine İbn Mes'ûd şöyle dedi: "Hayır. Kim Allah'ın indirdiği ile hükmetmezse işte onlar kâfirlerin ta kendileridir. (Mâide, 44) Kim Allah'ın indirdiği ile hükmetmezse işte onlar zâlimlerin ta kendileridir. (Mâide, 45) Kim Allah'ın indirdiği ile hükmetmezse işte onlar fâsıkların ta kendileridir. (Mâide, 47)"²⁷²

252- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî tahdis etti. Onun Süfyân'dan, onun Ma'mer'den, onun İbn Tâvûs'tan, onun babasından, onun İbn Abbâs

²⁷⁰ "El-İbânetu'l Kubrâ"da (1013) "Alkame'den ve Mesrûk'tan" diye geçmektedir.

²⁷¹ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1013) rivâyet etmiştir. Bir önceki esere bakınız.

²⁷² Taberî "Tefsîr"de (6/240), Taberânî "ed-Duâ"da (2105) rivâyet etmiştir. Ziyâde olarak âyetleri zikrettikten sonra şöyle demiştir: "Fakat suht adamın senden zulüm hususunda yardım istemesi, senin de ona zulüm hususunda yardım etmen, sonra onun sana hediye vermesi, senin de hediyeyi kabul etmendir."

(*radıyallahu anhum*)'dan rivâyet ettiğine göre o "Kim Allah'ın indirdiği ile hükmetmezse işte onlar kâfirlerin ta kendileridir" (Mâide, 44) buyruğu hakkında şöyle demiştir: "Bu kişideki bir küfürdür ama o Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve resûllerine küfreden kimse gibi değildir."²⁷³

253- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî tahdis etti, dedi ki: Bize Zekerıyyâ, Âmir'den onun şöyle dediğini tahdis etti: "Kâfirler" müslümanlar hakkında, "zâlimler" yahudiler hakkında, "fâsıklar" hristiyanlar hakkında indirildi.²⁷⁴

254- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun Mansûr'dan, onun İbrâhîm'den rivâyet ettiğine göre o "Kim Allah'ın indirdiğiyle hükmetmezse işte onlar kâfirlerin ta kendileridir" (Mâide, 44) buyruğu hakkında "Bu İsrâiloğulları hakkında nâzil oldu ve (Allah) sizin için de bundan razı oldu."²⁷⁵

255- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun İbn Cureyc'den, onun Atâ'dan rivâyet ettiğine göre o

²⁷³ Taberî "Tefsîr"de (6/256), Muhammed b. Nasr "Ta'zîmu Kadri's Salât"ta (571, 572), İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1016) rivâyet etmiştir. İsnâdı sahihtir.

²⁷⁴ Abdurrazzâk "Tefsîr"de (1/191) ve Taberî "Tefsîr"de (6/255) rivâyet etmiştir. Âmir, eş-Şa'bî (*rahimehullah*)'tır. Abdurrazzâk'ın kitabında geçen lafız şu şekildedir: Eş-Şa'bî'den şöyle dediği rivâyet edilmiştir: "Birincisi müslümanlar, ikincisi yahudiler, üçüncüsü de hristiyanlar hakkındadır."

²⁷⁵ Taberî "Tefsîr"de (6/256), İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1075) rivâyet etmiştir. Benzeri 259. maddede geçmişti.

şöyle demiştir: "Küfrün altında küfür, zulmün altında zulüm ve fıskın altında fısk."²⁷⁶

256- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun Saîd el-Mekkî'den, onun Tâvûs'tan rivâyet ettiğine göre o "Dinden çıkaran bir küfür değildir" demiştir.²⁷⁷

257- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân b. Uyeyne tahdis etti. Onun Hişâm b. Huceyrden, onun Tâvûs'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: İbn Abbâs dedi ki: "Bu düşündükleri küfür değildir."

Süfyân dedi ki: Yani "Kim Allah'ın indirdiğiyle hükmetmezse işte onlar kâfirlerin ta kendileridir" âyetindeki küfür dinden çıkaran küfür değildir.²⁷⁸

²⁷⁶ Abdurrazzâk "Tefsîr"de (1/191), Taberî "Tefsîr"de (6/256), es-Sevrî "Tefsîr"inde (242), Muhammed b. Nasr "Ta'zîmu Kadri's Salât"ta (575) rivâyet etmiştir. Muhammed b. Nasr sonra şöyle demiştir: "Demişlerdir ki: Atâ doğru söylemiştir. Kâfire zâlim denebilir. Müslümanlardan âsî bir kimseye de zâlim denebilir. Şu hâlde bir İslâm'dan çıkaran zulüm vardır, bir de (İslâm'dan) çıkarmayan zulüm vardır. Allah 'Onlar ki iman etmişler ve imanlarına hiçbir zulüm karıştırmamışlardır' buyurmuştur. Yine O 'Şüphesiz şirk büyük bir zulümdür' buyurmuştur."

Ebû Ubeyd de bu "el-Îmân"da (125) muhtasar olarak zikretmiştir.

²⁷⁷ Abdurrazzâk "Tefsîr"de, Taberî "Tefsîr"de (6/256), Muhammed b. Nasr "Ta'zîmu Kadri's Salât"ta (575) rivâyet etmiştir.

²⁷⁸ Muhammed b. Nasr "Ta'zîmu Kadri's Salât"ta (569) rivâyet etmiştir.

258- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrezzâk tahdis etti, dedi ki: Bize Ma'mer tahdis etti. Onun İbn Tâvûs'tan, onun babasından rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: İbn Abbâs (radiyallahu anhu) 'ya "Kim Allah'ın indirdiği ile hükmetmezse işte onlar *kâfirlerin ta kendileridir*" buyruğu hakkında soruldu. O da "Bu ondaki bir küfürdür" dedi.

İbn Tâvûs dedi ki: "O; Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve resûllerine küfreden kimse gibi değildir."²⁷⁹

259- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân b. Mehdî tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun Mansûr'dan, onun İbrâhîm'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Kim Allah'ın indirdiği ile hükmetmezse işte onlar *fâsıkların ve zâlimlerin ta kendileridir*. Bu İsrâîloğulları hakkında nâzil oldu ve (Allah) şunlar için de bundan razı oldu."²⁸⁰

260- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân b. Mehdî tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun İbn Cureyc'den, onun Atâ'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Küfrün altında küfür, zulmün altında zulüm, fiskın altında fisk."²⁸¹

²⁷⁹ Abdurrazzâk "Tefsîr"de (1/191), İbn Ebî Hâtim "Tefsîr"de (6435), Taberî "Tefsîr"de (6/256), Muhammed b. Nasr "Ta'zîmu Kadri's Salât"ta (570), İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1072) rivâyet etmiştir. İsnâdı sahihtir. Benzeri 254. maddede geçmişti.

²⁸⁰ Abdurrazzâk "Tefsîr"de (1/191), Taberî "Tefsîr"de (6/257), İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1075) rivâyet etmiştir.

²⁸¹ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1078) musannifin tarîkin-den rivâyet etmiştir. Benzeri 255. maddede geçmişti.

261- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân, Habîb b. Suleym'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Hasen'i şöyle derken işittim: "Bu kitap ehli hakkında Allah (azze ve celle)'nin hükümlerinin tamamını terk etmeleri sebebiyle nâzil oldu."²⁸²

262- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Cenâb'ın ed-Dahhâk'tan tahdis ettiğine göre o şöyle demiştir: "Kim Allah'ın indirdiği ile hükmetmezse işte onlar kâfirlerin, zâlimlerin ve fâsıkların ta kendileridir. Bu âyetler kitap ehli hakkında nâzil olmuştur."²⁸³

263- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun Habîb b. Ebî Sâbit'ten, onun Ebu'l Bahterî'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Huzeyfe (radiyalla-hu anh)'a "Kim Allah'ın indirdiği ile hükmetmezse işte on-lar kâfirlerin ta kendileridir" âyetinin İsrâîloğulları hak-kında inip inmediği soruldu. Huzeyfe dedi ki: "İsrâîloğulları size ne güzel kardeştir! Tatlı olan her şey sizin, acı olan her şey onlarındır(!) Onların yolunu karış karış takip edeceksiniz."²⁸⁴

²⁸² Taberî "Tefsîr"de (6/257) benzerini rivâyet etmiştir.

²⁸³ Taberî "Tefsîr"de (6/253) rivâyet etmiştir.

²⁸⁴ Abdurrazzâk "Tefsîr"de (1/191), İbn Ebî Hâtim "Tefsîr"de (6430), Taberî "Tefsîr"de (6/253), İbn Batta, el-İbânetu'l Kubrâ'da (1079) rivâyet etmiştir. Ayrıca el-Hâkim "el-Müstedrek"te (2/312) şu lafızla rivâyet etmiştir: "Ne güzel kardeş şu İsrâîloğulları(!) Tatlı olan ne varsa sizin, acı olan ne varsa onların! Hayır! Nefsim elinde olana yemin ederim ki onların yolunu karış karış takip edeceksiniz." Sonra el-Hâkim "Bu Şeyhayn'ın şartlarına uygun bir hadistir fakat bunu tahriç etmemişlerdir" demiştir.

264- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti. Onun Mansûr'dan, onun Sâlim b. Ebî'l Ca'fer'dan, onun Mesrûk'tan, onun Abdullah (radiyallahu anhu) tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Hükûmda adâletsizlik küfürdür. Süht ise rüşvettir."

(Sâlim) dedi ki: İbrâhîm'e "Abdullah'ın sözüne göre mi süht rüşvettir?" diye sordum. "Evet" dedi.²⁸⁵

265- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Kâmil tahdis etti, dedi ki: Bize Hammâd tahdis etti, dedi ki: Bize Hakîm el-Esram tahdis etti. Onun Ebû Temîme el-Hecîmî'den, onun Ebû Hureyre (radiyallahu anhu) tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

"Kim bir hayızlıya varırsa veya bir kadına dübüründen varırsa ya da bir kâhine gidip onu doğrularsa Muhammed'e indirilenden beri olmuş olur."²⁸⁶

266- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrezzâk tahdis etti, dedi ki: Bize Ma'mer tahdis etti. Onun İbn Tâvûs'tan, onun babasından rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: İbn Abbâs (radiyallahu anhuma) ya karısına arkasından varan kimse hakkında

²⁸⁵ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ" da Abdullah tarîkinden rivâyet etmiştir. Tahrîci 250. ve 251. maddelerde geçmiştir.

²⁸⁶ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ" da (1081) musannifin tarîkinden rivâyet etmiştir. Ahmed de (9290, 10167) Affân&Vekî'- Hammâd b. Seleme- Hakîm kanalıyla rivâyet etmiştir. Hadisin tahrîci 89. ve 90. maddelerde geçmiştir.

soruldu da o "Bu bana küfrü soruyor" diye cevap verdi.²⁸⁷

267- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ b. Saîd tahdis etti. Onun Saîd'den, onun Katâde'den, onun Ukbe b. Vessâc'dan²⁸⁸, onun Ebu'd Derdâ (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o "Bunu kâfirden başkası yapar mı?!" demiştir.²⁸⁹

268- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize İsmâîl tahdis etti. Onun Leys'ten, onun Mücâhid'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Ebû Hureyre (radiyallahu anh) dedi ki: "Kim kadınlara ve erkeklere dübürlerinden varırsa kâfir olur."²⁹⁰

269- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân tahdis etti, dedi ki: Bana Muhammed b. Müslim'in Amr²⁹¹ b. Katâde'den tahdis ettiğine göre o Tâvûs'a bu meseleyi sormuş o da şöyle demiştir: "Bu bir küfürdür. Lût Kavmi'nin işinin başlangıcını bili-

²⁸⁷ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1082) musannifin tarîkinden rivâyet etmiştir. İsnâdı sahihtir. Ayrıca Abdurrazzâk (20953) rivâyet etmiştir. Bakınız: Telhîsu'l Habîr, 3/181

²⁸⁸ Asılda "Vişâh" diye geçmektedir. Doğru olan yukarıda yazdığım'dır. "Tehzîbu'l Kemâl"e (22/189) bakınız.

²⁸⁹ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1083) Abdullah b. Ahmed tarîkinden rivâyet etmiştir. İsnâdı sahihtir. Ayrıca Abdurrazzâk (20957), İbn Ebî Şeybe (17073) ve "el-Kubrâ"da Beyhakî (7/199) rivâyet etmiştir.

²⁹⁰ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1084) Abdullah tarîkinden rivâyet etmiştir. Tahrîci 141. maddede geçmişti.

²⁹¹ Asılda "Ömer" diye geçmektedir. Doğru olan yukarıda yazdığım'dır. "Tehzîbu'l Kemâl"e (22/189) bakınız.

yor musun sen? Bunu ilk önce erkekler kadınlara yaptı, sonra erkekler erkeklere yaptı.”²⁹²

270- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdulvehhâb el-Haffâf tahdis etti, dedi ki: Bize İbn Cureyc'in İbrâhîm b. Ebî Bekr'den²⁹³ haber verdiğine göre bir adam Tâvûs'a bu meseleyi sordu da Tâvûs "Bu bana küfrü soruyor" dedi.²⁹⁴

²⁹² İbn Asâkir "Târih"inde (50/320) İbn Ebî'd Dünyâ- Muhammed b. Müslim et-Tâifî kanalıyla rivâyet etmiştir: Tâvûs'a kadına dübüründen varan adam hakkında soruldu. Dedi ki: "Bu onun küfrüdür. Lût kavmi de bundan başladı. Önce erkekler kadınlara yapıyordu. Sonra erkekler erkeklere yapmaya başladı."

²⁹³ Aslında "...İbrâhîm'den, onun Ebû Bekr'den..." diye geçmektedir. Yukarıda yazdığım, "Tehzîbu'l Kemâl"de (2/63) geçtiği üzere doğru olandır.

²⁹⁴ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1026) Abdullah kanalıyla babasından rivâyet etmiştir. Ayrıca ed-Dârimî'nin "Müsned"inde (1185) Ebân b. Sâlih kanalıyla Tâvûs'tan, Saîd'den, Mücâhid'den ve Atâ'dan rivâyet ettiğine göre onlar kadınlara dübürlerinden varmayı çirkin görüyorlar ve "Bu küfürdür" diyorlardı. İsnâdı sahihtir.

Fâlde: İbn Kesîr "Tefsîr"inde (1/598) şöyle demiştir: "Ebû Bekr b. Ziyâd en-Neysâbûrî dedi ki: Bana İsmâîl b. Hısn tahdis etti, dedi ki: Bana İsrâîl b. Ravh tahdis etti, dedi ki: Mâlik b. Enes'e 'Kadınlara dübürlerinden varmak hakkında ne diyorsun?' diye sordum. Dedi ki: 'Siz ancak arap bir toplumsunuz. Tarla ekimin yapıldığı yerden başkası olur mu hiç? Ferci aşmayın!' 'Ey Ebû Abdullah, onlar senin böyle dediğini söylüyorlar!' dedim. 'Hakkımda yalan söylüyorlar, hakkımda yalan söylüyorlar' dedi."

İbn Kesîr şöyle devam etmiştir: "Ondan sâbit olan budur. Bu aynı zamanda Ebû Hanîfe'nin, eş-Şâfiî'nin, Ahmed b. Hanbel'in ve bunların mezhebine mensup bütün âlimlerin görüşüdür. Yine bu Saîd b. el-Museyyeb'in, Ebû Seleme'nin, İkrime'nin, Tâvûs'un, Atâ'nın,

271- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yezîd tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed -yani İbn Amr- haber verdi. Onun Ebû Seleme'den, onun Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'tan, onun Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'den rivâyet ettiğine göre o "Kur'ân hakkında tartışmak küfürdür" buyurmuştur.²⁹⁵

272- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Hammâd b. Usâme tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Amr el-Leysî tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Usâme, Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'tan onun şöyle dediğini tahdis etti: "Kur'ân hakkında tartışmak küfürdür."²⁹⁶

Saîd b. Cubeyr'in, Urve b. ez-Zubeyr'in, Mücâhid b. Cebr'in, el-Hasen'in ve seleften diğer kimselerin görüşüdür. Onlar bunu son derece çirkin görüyorlardı. Bazıları bu fiil hakkında küfür ifâdesii kullanıyordu. Cumhûr ulemânın görüşü de budur."

²⁹⁵ Ahmed (10539) rivâyet etmiştir. Sahih bir hadistir. Tahrîcini Abdullah'ın "es-Sünne" kitabında (60) ve "el-İbânetu's Suğrâ"da (15) yapmışım. Manasını orada beyân etmişim.

İbn Batta (rahimehullah)'ın "el-İbânetu'l Kubrâ"da (852) söylediği şu sözler de bu baprandır: "Hevâ ehli, (bâtıl) mezheplere tâbi olanlar ve bidat ehli arasındaki tartışmalar ki onlar Allah'ın âyetlerine dalan, fitne çıkarmak ve Allah'tan ve ilimde derinleşenlerden başka hiç kimsenin bilmediği tevilini aramak maksadıyla onun (Kitâb'ın) müteşâbihinin peşine düşen kimselerdir. Onu isteklerine göre yorumlarlar, isteklerine göre tefsir ederler. Onu akıllarının yordukları şeye yorarlar. Böylece hem kendileri saparlar hem de kendilerine uyanları saptırırlar."

Ayrıca "eş-Şerîa"ya bakınız. (1/465, Kur'ân Hakkında Tartışmaktan Sakındırma Bâbı)

²⁹⁶ Ahmed (7848) rivâyet etmiştir.

273- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Seleme Mansûr b. Seleme el-Huzâî tahdis etti, dedi ki: Bize Süleymân b. Bilâl tahdis etti, dedi ki: Bana Yezîd b. Husayfe tahdis etti, dedi ki: Bana Bûsr²⁹⁷ b. Saîd haber verdi, dedi ki: Bana Ebû Cuheym'in haber verdiğine göre iki adam Kur'ân'dan bir âyet hususunda ihtilâf ettiler. Biri "Ben bunu Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'den öğrendim" dedi. Diğeri de "Ben bunu Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'den öğrendim" dedi. Sonra Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'e onu sordular. Buyurdu ki:

"Kur'ân yedi harf üzere okunur. Şu hâlde Kur'ân hakkında tartışmayın. Zira onun hakkında tartışmak küfürdür."²⁹⁸

274- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ b. Saîd, Habîb b. eş-Şehîd'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Bize el-Hasen tahdis etti. Onun Ebu'l Ahvas'tan, onun Abdullah (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o "Mümine sövmek fâsıklık, onunla savaşmak küfürdür" demiştir.²⁹⁹

275- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' ve Abdurrahmân tahdis etti. Onların Süf-yân'dan, onun Zubeyd'den, onun Ebû Vâil'den, onun Abdullah (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

²⁹⁷ Aslında "Bişr" diye geçmektedir. Yukarıda yazdığım doğru olandır. "Tehzîbu'l Kemâl"e (4/72) bakınız.

²⁹⁸ Ahmed (17542) rivâyet etmiştir.

²⁹⁹ Abdullah "es-Sünne"de (761) rivâyet etmiştir. Merfû ve mevkûf olarak 132. ilâ 135. maddelerde geçmişti.

"Müslümana sövmek fâsıklık, onunla savaşmak küfürdür."

Abdurrahmân hadisinde dedi ki: (Zubeyd şöyle dedi:) "Ebû Vâil'e 'İbn Mes'ûd'u bunu Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'den tahdis ederken işittin mi?" diye sordum. 'Evet' dedi."³⁰⁰

276- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Süfyân dedi ki: "Zubeyd'e 'Bunu Ebû Vâil'den sen mi duydun?' diye sordum. 'Evet' dedi."

277- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize İsmâîl tahdis etti. O Ebû İshâk'tan, o da Abdullah (radiyallahu anh)'tan aynısını rivâyet etmiştir.

278- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân b. Uyeyne'nin Ebu'z Za'râ'dan tahdis ettiğine göre o amcası Ebu'l Ahvas'tan onun Abdullah (radiyallahu anh)'ı şöyle derken işittiğini işitmiştir: "Müslümana sövmek fâsıklık, onunla savaşmak küfürdür."³⁰¹

279- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Huşeym tahdis etti. Onun Ya'lâ b. Atâ'dan, onun Mücâhid'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: İbn Ömer'in yanından ayrılmıştım. Sonra geldiğimde onun yanına vardım. Bana "İnsanların senden sonra küfre

³⁰⁰ Abdullah "es-Sünne"de (760) rivâyet etmiştir. Bir önceki esere bakınız.

³⁰¹ Abdullah b. Ahmed "el-İlelu ve Ma'rifetu'r Ricâl"de (136) rivâyet etmiştir.

girdiklerini fark ettin mi?" dedi. Bununla birbirlerini öldürmelerini kastediyordu.³⁰²

280- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ tahdis etti. Onun et-Teymî'den, onun Ebû Amr eş-Şeybânî'den, onun Abdullah (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Müslümana -ya da mümine- sövmek -ya da onunla sövüşmek- fâsıklıktır. Onunla savaşmak -ya da onu öldürmek- ise küfürdür."

281- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ, Şu'be'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Bana Zubeyd tahdis etti. Onun Ebû Vâil'den, onun Abdullah (*radiyallahu anh*)'tan, onun Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den rivâyet ettiğine göre o şöyle buyurmuştur:

"Müslümana -ya da mümine- sövmek fâsıklık, onunla savaşmak küfürdür."

(Zubeyd dedi ki:) Ebû Vâil'e "Bunu Abdullah'tan sen mi duydun?" diye sordum. "Evet" dedi.³⁰³

282- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti. Onun Mansûr'dan, onun Ebû Vâil'den, onun Abdullah (*radiyallahu anh*)'tan, onun Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den rivâyet ettiğine göre o şöyle buyurmuştur:

"Müslümana sövmek fâsıklık, onunla savaşmak küfürdür."³⁰⁴

³⁰² İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1090) Abdullah kanalıyla onun babasından rivâyet etmiştir. İsnâdı sahihtir.

³⁰³ Ahmed (3647) rivâyet etmiştir. 134. maddede geçmişti.

³⁰⁴ Ahmed (4178) rivâyet etmiştir.

283- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be, Zübeyd el-Eyyâmî'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Ebû Vâil'i Abdullah (radıyallahu anh) kanalıyla Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'den onun şöyle buyurduğunu tahdis ederken işittim:

"Müslümana sövmek fâsıklık, onunla savaşmak küfürdür."³⁰⁵

284- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrezzâk tahdis etti, dedi ki: Bize Ma'mer tahdis etti. Onun Ebû İshâk'tan, onun Ömer b. Sa'd'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Bize Sa'd b. Ebî Vakkâs (radıyallahu anh) tahdis etti, dedi ki: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

"Müslümanla savaşmak küfürdür. Ona sövmek ise fâsıklıktır. Bir müslümana kardeşine üç günden fazla küs durması helâl olmaz."³⁰⁶

285- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muâz b. Muâz tahdis etti, dedi ki: Bize İbn Cureyc tahdis etti. Onun Meymûn Ebû Muğallis'ten, onun Ebû Necîh'ten rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

³⁰⁵ Ahmed (4178) rivâyet etmiştir.

³⁰⁶ Ahmed (1519) ve Abdurrazzâk (20224) rivâyet etmiştir. Hadis, 135. maddede geçtiği üzere sahihtir. Buhârî (6076, 6077) ve Müslim (2560, 2561) üç günden fazla küsmenin yasaklığı hususunda Enes'ten, Ebû Hureyre'den, Ebû Eyyûb el-Ensârî'den ve başka sahâbîlerden rivâyette bulunmuşlardır. Allah onlardan razı olsun.

"Evlenmeye imkânı olduğu hâlde evlenmeyen bizden değildir."³⁰⁷

286- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Hâşim b. el-Kasım tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Ca'fer tahdis etti. Onun er-Rabî' b. Enes'ten ve Humeyd'den, onların Enes b. Mâlik (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) yağmacılığı yasakladı ve "Yağmalayan bizden değildir" buyurdu.³⁰⁸

287- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yezîd b. Hârûn tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed -yani İbn İshâk³⁰⁹- tahdis etti. Onun Amr b. Şuayb'dan, onun babasından, onun dedesinden rivâyet ettiğine göre Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur: "Büyüğümüzün hakkını tanımayan, küçüğümüze merhamet etmeyen bizden değildir."³¹⁰

³⁰⁷ Abdurrazzâk (10376), İbn Ebî Şeybe (16152), "es-Sünen"de ed-Dârimî (2164) ve "el-Merâsîl"de Ebû Dâvûd (140) rivâyet etmiştir. Mürsel bir hadistir. Mürsel olduğuna hükmedenler arasında Ahmed b. Hanbel, Ebû Dâvûd, Ebû Hâtim, Ebû Zur'a ve el-Fellâs da vardır.

³⁰⁸ Ahmed (12422, 13032) ve "el-Muhtâra"da ed-Dıyâ (2124) musannifin tarîkinden rivâyet etmiştir. Hadis sahihtir.

³⁰⁹ Aslında "Ebû İshâk" diye geçmektedir. Doğru olan "Müsned"de geçtiği üzere yukarıda yazdığım dır.

³¹⁰ Ahmed (2935, 2937) ve Tirmizî (1921) rivâyet etmiştir. Tirmizî şöyle demiştir: Hasen sahih bir hadistir. Abdullah b. Amr'dan bundan başka vecihlerle de rivâyet edilmiştir. İlim ehlerinden biri dedi ki: 'Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in "Bizden değildir" buyruğu "Bizim sünnetimizden değildir, bizim edebimizden değildir" manasına gelmektedir.' Alî b. el-Medînî de şöyle dedi: Yahyâ b.

288- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân b. Uyeyne tahdis etti. Onun el-Alâ'dan, onun babasından, onun Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bir yiyecek satmakta olan bir adamın yanından geçiyordu. Ona "Bunu nasıl satıyorsun?" diye sordu. Adam da ona anlattı. Sonra ona "Elini onun içine daldır" diye vahyedildi. Bunun üzerine elini daldırdı. Gördü ki ıslak! Bunun üzerine Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) "Aldatan bizden değildir" buyurdu.³¹¹

289- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ tahdis etti. Onun Yûsuf b. Suheyb'den, onun Habîb b. Yesâr'dan, onun Zeyd b. Erkam (radiyallahu anh)'tan, onun Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'den rivâyet ettiğine göre o şöyle buyurmuştur:

"Bıyığından almayan bizden değildir."³¹²

290- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun Zubeyd'den, onun İbrâhîm'den, onun Mesrûk'tan, onun Abdullah (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

Saîd dedi ki: Süfyân es-Sevrî 'Bizden değildir' buyruğunun 'bizim gibi değildir' manasına yorulmasını hoş karşılamazdı."

Ebû Ubeyd'in "el-İmân" kitabında (117, 118) bu mesele hakkında bazı şeyler söylenmişti.

³¹¹ Ahmed (7292) ve Müslim (102) rivâyet etmiştir. Aslında şöyle yazmaktadır: "Ondan nakledilen aslın dördüncü cüzünün sonu. Bismillâhirrahmânirrahîm. Beşinci cüz."

³¹² Ahmed (19263) ve "Hasen sahih bir hadistir" diyerek Tirmizî (2761) rivâyet etmiştir.

"Yanaklara vuran, yakaları yırtan ve câhiliyye davası güden bizden değildir."³¹³

291- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân tahdis etti. O Süfyân'dan, o da Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'den isnâdıyla aynısını tahdis etti.

292- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun el-Hasen b. Ubeydullah'tan, onun eş-Şa'bî'den, onun Cerîr'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Her büyüklenmeyle birlikte bir küfür vardır."³¹⁴

293- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ, İbn Cureyc'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Bana Ebû Muğallis tahdis etti. Onun Ebû Necîh'ten, onun Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'den rivâyet ettiğine göre o şöyle buyurmuştur:

"Evlenmeye imkânı olduğu hâlde evlenmeyen bizden değildir."³¹⁵

294- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ, Mis'ar'dan onun şöyle dediğini tahdis etti: Bana Abdulmelik b. Meysere tahdis etti. Onun el-Hasen b. Muhammed'den, onun Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'den rivâyet ettiğine göre o şöyle buyurmuştur:

"Kim Allah (azze ve celle)'den başkası adına yemin eder ise bizden değildir."³¹⁶

³¹³ Ahmed (4215), Buhârî (1297) ve Müslim (103).

³¹⁴ Bir yerde bulamadım.

³¹⁵ Tahrîci 285. maddede geçmişti.

³¹⁶ Isnâdı munkatıdır.

295- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize vekî tahdis etti, dedi ki: Bize el-Velîd b. Sa'lebe et-Tâî tahdis etti. Onun Abdullah b. Bureyde'den, onun babasından rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

"Emânet adına yemin eden bizden değildir. Adama karşı karısını veya kölesini ayartan bizden değildir."³¹⁷

296- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ b. Saîd, Ubeydullah'tan onun şöyle dediğini tahdis etti. Bana Nâfi' Abdullah'tan haber verdi.

Bize Abdula'lâ da tahdis etti, dedi ki: Bize Ubeydullah b. Ömer tahdis etti. Onun Nâfi'den, onun İbn Ömer (radiyallahu anhuma)'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

"Bize karşı silah taşıyan bizden değildir."³¹⁸

297- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bana Behz b. Esed Ebu'l Esved tahdis etti, dedi ki: Bize İkrime tahdis etti. Onun İyâs b. Seleme'den, onun babasından rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

"Bize karşı silah sıyıran bizden değildir."³¹⁹

³¹⁷ Ahmed (22980), Ebû Dâvûd (3255) ve "Sahîh"inde İbn Hibbân (4363) rivâyet etmiştir. El-Münzirî "et-Terğîbu ve't Terhîb"de (3/59) "Ahmed sahih bir isnad ile rivâyet etmiştir, lafız onundur, ayrıca el-Bezzâr ve 'Sahîh'inde İbn Hibbân rivâyet etmiştir" demiştir.

³¹⁸ Ahmed (4649), Buhârî (6874, 7070) ve Müslim (98).

³¹⁹ Ahmed (16500) ve Müslim (99) rivâyet etmiştir.

298- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize ed-Dahhâk b. Mahled tahdis etti, dedi ki: Bize İbn Aclân tahdis etti. Onun babasından, onun Ebû Hureyre (radiyallahu anh) 'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

"Bize karşı silah taşıyan bizden değildir."³²⁰

299- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ubeyd tahdis etti, dedi ki: Bize el-A'meş tahdis etti.

Bize ayrıca İbn Numeyr tahdis etti, dedi ki: Bize el-A'meş tahdis etti. Onun Abdullah b. Murra'dan, onun Mesrûk'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Abdullah (radiyallahu anh) dedi ki: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

"Yanaklara vuran, yakaları yırtan ve câhiliyye davası güden bizden değildir."

Dedi ki: İbn Numeyr ise şöyle dedi: "...ya da yakaları yırtan ya da câhiliyye davası güden..."³²¹

300- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Muâviye tahdis etti, dedi ki: Bize el-A'meş tahdis etti.

³²⁰ Ahmed (8359) ve Müslim (101) rivâyet etmiştir.

³²¹ Ahmed (4361) el-A'meş- Abdullah tarîkiyle Mesrûk'tan rivâyet etmiştir. Lafzı şudur: "Yanakları tokatlayan ya da yakaları yırtan veya câhiliyye davası güden bizden değildir."

Hadisi Müslim (103) bu lafızla rivâyet etmiş ve şöyle demiştir: "Bu Yahyâ'nın hadisidir. İbn Numeyr'e ve Ebû Bekr'e gelince onlar (vâvın başında) elif söz konusu olmaksızın 've (yakaları) yırtan ve (câhiliyye davası) güden' demişlerdir."

Hadis 290. maddede geçmişti.

Onun Abdullah b. Murra'dan, onun Mesrûk'tan, onun Abdullah (radiyallahu anhu)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

"Yanakları tokatlayan, yakaları yırtan ve câhiliyye davası güden bizden değildir."³²²

301- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdullah b. Numeyr tahdis etti, dedi ki: Bize Fudayl -yani İbn Ğazvân- tahdis etti. Onun İkrime'den, onun İbn Abbâs (radiyallahu anhuma)'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Veda Haccı'nda buyurdu ki:

"Benden sonra birbirlerinin boyunlarını vuran kâfirlere dönmeyin!"³²³

302- Bize Ebû Abdullah tahdis etti: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti, dedi ki: Bize Vâkîd b. Muhammed b. Zeyd'in tahdis ettiğine göre o babasını Abdullah b. Ömer (radiyallahu anhuma) kanalıyla Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'den onun Veda Haccı'nda şöyle buyurduğunu tahdis ederken işitmiştir:

"Dikkat edin -ya da yazıklar olsun size- Benden sonra birbirlerinin boyunlarını vuran kâfirlere dönmeyin!"³²⁴

303- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ b. Saîd tahdis etti, dedi ki: Bize Kurra tahdis

³²² Ahmed (4361) rivâyet etmiştir.

³²³ Ahmed (2036) ve Buhârî (2036) rivâyet etmiştir. Hadis gerek Sahîhayn'da gerekse başka kitaplarda Sahâbe'den bir topluluktan rivâyet edilmiştir ki bu rivâyetlerin bir kısmı burada gelecektir.

³²⁴ Ahmed (5578), Buhârî (4402) ve Müslim (66).

etti, dedi ki: Bize Muhammed tahdis etti. Onun Abdurrahmân b. Ebî Bekre'den³²⁵, onun benim gözümde Abdurrahmân b. Ebî Bekre'den daha fazîletli olan başka bir adamdan, onun Ebû Bekre'den rivâyet ettiğine göre Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) insanlara Mina'da hitap etti ve "Benden sonra birbirlerinin boyunlarını vuran kâfirlere dönmeyin!" buyurdu.³²⁶

304- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Huşeym tahdis etti, dedi ki: Bize el-A'meş tahdis etti. Onun Abdullah b. Murra'dan, onun Ebû Ma'mer'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Ebû Bekr dedi ki: "Az da olsa nesepten teberri etmek Allah'a küfürdür. Bilinmeyen bir nesebe âidiyet iddiası da Allah (azze ve celle)'ye küfürdür."³²⁷

305- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ b. Saîd, İsmâîl ve Mücâlid'den onların şöyle dediklerini tahdis etti: Bize Kays tahdis etti, dedi ki: Ebû Bekr (radiyallahu anh)'ı şöyle derken işittim: "Yalandan sakının. Zira yalan imanla birlikte bulunmaz."³²⁸

³²⁵ Aslında "Bize Muhammed b. Abdurrahmân b. Ebî Bekre tahdis etti" diye geçmektedir. Yazdığım doğru olandır.

³²⁶ Ahmed (20407), Buhârî (1741) ve Müslim (1679).

³²⁷ Tahrîci 93. maddede geçmişti.

³²⁸ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (763), el-Adenî "el-İmân"da (54-57) rivâyet etmiştir. Ebû Bekr (radiyallahu anh)'tan sahihtir. Merfû olarak da rivâyet edilmiştir ama sahih değildir. Nitekim bunu Abdullah'ın "es-Sünne" kitabının tahkîkinde beyân ettim. 308. maddede başka bir tarikten tekrar gelecektir. Ayrıca Ebû Ubeyd bunu "el-İmân" kitabında (58) isnadsız olarak zikretmiştir.

306- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be, Süleymân'dan onun şöyle dediğini tahdis etti: Ebu'd Duhâ'yı Mesrûk'tan tahdis ederken işittiğime göre Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Veda Haccı'nda insanlara hitap etti ve "Benden sonra birbirlerinin boyunlarını vuran kâfirlere dönmeyin" buyurdu.³²⁹

307- Bize Ebû Bekr el-Merrûzî haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be, Alî b. Müdrik'ten onun şöyle dediğini tahdis etti: Ebû Zur'a Amr b. Cerîr'i, Cerîr (radiyallahu anh)'tan şunu tahdis ederken işittim: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Veda Haccı'nda Cerîr'e "İnsanlara susmalarını söyle" dedi ve şöyle buyurdu:

"Benden sonra birbirlerinin boyunlarını vuran kâfirlere dönmeyin."³³⁰

308- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Kâmil tahdis etti, dedi ki: Bize Zuheyr tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû İshâk, Kays b. Ebî Hâzim'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Ebû Bekr (radiyallahu anh)'ı şöyle derken işittim: "Aman ha, yalandan sakının! Zira yalan imanla birlikte bulunmaz."³³¹

309- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdullah b. Numeyr tahdis etti, dedi ki: Bize el-A'meş, Mesrûk'tan onun şöyle dediğini tahdis etti:

³²⁹ İsnâdı munkatıdır. Sahîhayn'da ve başka kitaplarda mevsûl olarak rivâyet edilmiştir.

³³⁰ Ahmed (19217), Buhârî (121, 4405) ve Müslim (65).

³³¹ Abdullah b. Ahmed (763) rivâyet etmiştir. 305. maddede geçmişti.

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Veda Haccı'nda bir hutbe îrâd etti ve hutbesinde şöyle buyurdu:

"Sakın sizi benden sonra birbirlerinin boyunlarını vuran kâfirlere dönmüş bulmayayım!"³³²

310- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vehb b. Cerîr tahdis etti, dedi ki: Bize babam tahdis etti, dedi ki: Abdulmelik b. Umeyr'i, Abdurrahmân b. Abdullah kanalıyla onun babasından Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu tahdis ederken işittim:

"Benden sonra birbirlerinin boyunlarını vuran kâfirlere dönmeyin!"³³³

311- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Affân b. Müslim tahdis etti, dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme tahdis etti, dedi ki: Bize Alî b. Zeyd tahdis etti. Onun Ebû Hurra er-Rakkâşî'den, onun amcasından rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Ben teşrîk günlerinin ortancasında Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'in devesinin yularını tutuyordum. Sonra hutbesini zikretti ve şöyle buyurdu:

"Benden sonra birbirlerinin boyunlarını vuran kâfirlere dönmeyin!"³³⁴

312- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ b. Saîd tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti, dedi ki: Bize Süleymân, Zeyd b. Vehb'den onun şöyle

³³² Aslında "Sizi mutlaka... bulacağım" diye geçmektedir. Doğru olan Nesâî'de (1352) geçtiği üzere yukarıda yazdığım'dır. Hadisin isnâdı munkatıdır. Az önce mevsûl olarak geçmişti.

³³³ Ahmed (3815) rivâyet etmiştir.

³³⁴ Ahmed (20695) rivâyet etmiştir.

dediğini tahdis etti: Abdullah (*radiyallahu anh*) dedi ki: "İki adam İslâm'a girseler, sonra küsüßseler; ikisinden biri - yani zâlim olan- (küslükten) dönene kadar dininin dışındadır."³³⁵

313- Dedi ki: Bana Muhammed b. Cuhâde tahdis etti. O Talha b. Musarrif'ten, o Zeyd b. Vehb'den, o da Abdullah (*radiyallahu anh*)'tan (aynısını) rivâyet etti.³³⁶

314- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be, Abdullah b. Dînâr'dan onun şöyle dediğini tahdis etti: İbn Ömer (*radiyallahu anhuma*)'yı Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den onun şöyle buyurduğunu tahdis ederken işittim:

"Kişi kardeşine 'Ey kâfir!' dediği zaman mutlaka ikisinden biri onunla döner. Eğer dediği gibiyse (kâfir karşındakidir). Değilse (bu söz) diğerine döner."³³⁷

315- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muâviye b. Amr tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû İshâk tahdis etti. Onun el-A'meş'ten, onun Umâra b. Umeyr'den, onun Abdurrahmân b. Yezîd'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Abdullah (*radiyallahu anh*)'ı şöyle derken işittim:

"Kişi kardeşine 'Sen benim düşmanımsın' dediği zaman mutlaka ikisinden biri küfre girmiştir."³³⁸

³³⁵ Abdullah b. Ahmed, es-Sünne, (764) Sahihtir.

³³⁶ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (765) rivâyet etmiştir.

³³⁷ Ahmed (5035) ve Müslim (60) rivâyet etmiştir. Buhârî'deki (6104) lafızda ise "Eğer dediği gibiyse... Değilse diğerine döner" buyruğu geçmemektedir.

316- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize el-Hasen b. Mûsâ tahdis etti, dedi ki: Bize Hammâd, Ebû Muhezzim'den onun şöyle dediğini rivâyet etmiştir. Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'ı şöyle derken işittim: "Cennette iki adam bir araya gelmez: Kardeşine 'Ey kâfir' diyen adam (ve onun bu sözü söylediği adam)."³³⁹

317- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti. Onun İsmâîl'den, onun Kays'tan, onun Abdullah (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Kişi arkadaşına 'Sen benim düşmanımın' dediği zaman mutlaka ikisinden biri İslâm'dan çıkmıştır."

Kays dedi ki: Bana Ebû Cuhayfe Abdullah'ın "tevbe eden hâriç" dediğini tahdis etti.³⁴⁰

318- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun Süleymân et-Teymî'den, onun Kurdûs'tan³⁴¹ rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Abdullah (radiyallahu anh) dedi ki: "Şirk karıncanın yürüyüşünden daha gizlidir."³⁴²

³³⁸ İsnâdı sahihtir. Tahrîci 316. maddede geçmişti.

³³⁹ İsnâdında Ebu'l Mühelzem vardır. Şu'be ve İbn Maîn onu zayıflamıştır. (el-Cerhu ve't Ta'dîl, 9/269)

³⁴⁰ "El-Ma'rifetu ve't Târîh"te el-Fesevî (2/677) ve el-Lâlekâî (1899) rivâyet etmiştir. İsnâdı sahihtir. Az önce geçmişti.

³⁴¹ Aslında "Kurûs" diye geçmektedir. Doğru olan yukarıdakidir.

³⁴² Vekî' "ez-Zühed"de (304), İbn Hibbân "es-Sikât"ta (5/342) rivâyet etmiştir: O şöyle demiştir: "Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) ümmeti arasında ve namaz kılanlar arasında şirk karınca yürüyüşünden gizlidir."

319- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Vekî' ve Abdurrahmân'ın Süfyân'dan, onun Zubeyd'den, onun İbrâhîm'den, onun Mesrûk'tan, onun Abdullah (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Ribâ yetmiş küsur baktır. Şirk de bunun gibidir."³⁴³

320- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize el-A'meş tahdis etti. Onun İbrâhîm'den, onun Ebû Ubeyde'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Abdullah (radiyallahu anh) hanımının yanına girdi ve onun göğsüne dokundu. Gördü ki boynunda takınmış olduğu bir ip var! "Bu nedir?" dedi. Hanımı "İçerisine hummadan korunmam için rukye yazılmış bir şey" diye cevap verdi. Abdullah he-

Ahmed (19606) Ebû Mûsâ (radiyallahu anh)'tan rivâyet etmiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bir gün bize hitap edip şöyle dedi: "Ey insanlar! Şu şirkten sakının! Zira o karınca yürüyüşünden daha gizlidir." Bunun üzerine Allah'ın konuşmasını dilediği biri ona "O karınca yürüyüşünden daha gizliyen ondan nasıl sakınacağız ey Allah'ın Resûlü?" diye sordu. Buyurdu ki: "Deyin ki: Allahım! Biz Sana bildiğimiz bir şeyi ortak koştuktan Sana sığınıyoruz. Bilmediğimiz için de Senden bağışlanma diliyoruz."

Ebû Ya'lâ "Müsned"inde (60, 61), ed-Dıyâ "el-Muhtâra"da (62) Ebû Bekr es-Sıddık (radiyallahu anh)'tan; el-Hâkim Âişe (rha)'dan benzerini rivâyet etmiştir.

İbn Ebî Hâtim "Tefsîr"inde (229) İbn Abbâs (radiyallahu anhu-ma)'dan rivâyet etmiştir: "Şirk kapkaranlık gecede kara kaya üzerindeki karıncanın yürüyüşünden daha gizlidir..."

³⁴³ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (768) rivâyet etmiştir. Tahrîci 163. maddede geçmişti.

men onu çıkardı ve "Gerçekten Abdullah'ın ailesi şir-
ten uzak sabahladı" dedi.³⁴⁴

321- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî tahdis etti, dedi ki: Bize el-A'meş, Ebû Zıbyân'dan onun şöyle dediğini tahdis etti: Huzeyfe (radiyallahu anh) Abs'ten bir adamın yanına hasta ziyâreti yapmak amacıyla girdi. Onun pazısına dokundu. Bak ki bir ip! "Bu nedir?" diye sordu. Adam "İçerisine benim için rukye yazılmış bir şey" diye cevap verdi. Bunun üzerine Huzeyfe onu kopardı ve "Eğer bu üzerindeyken ölseydin cenâze namazını kılmazdım!" dedi.³⁴⁵

322- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî tahdis etti, dedi ki: Bana Osmân eş-Şahhâm, el-Hasen'den onun şöyle dediğini işittiğini tahdis etti: Ebu'l Hasen'i -yani Alî b. Ebî Tâlib'i- şöyle derken işittim: "Şu temîmelerin ve rukyelerin birçoğu Allah (azze ve celle)'ye koşulan birer şirktir. Onlardan sakının!"³⁴⁶

323- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun Ebû İshâk'tan, onun Hubeyre b. Yerîm'den, onun Abdullah (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Kim bir kâhine, sihirbaza ya da arrâfa gider de söylediği hususunda onu doğrularsa Allah'ın Muhammed üzerine indirdiğine küfretmiş olur."³⁴⁷

³⁴⁴ İbn Mâce (3530), İbn Ebî Şeybe (23924), "Sahîh"inde İbn Hibbân (6090) ve el-Hâkim (4/217) rivâyet etmiştir.

³⁴⁵ İbn Ebî Şeybe, (23928, 23929). İsnâdı sahihtir.

³⁴⁶ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ" da (1043) rivâyet etmiştir.

³⁴⁷ Tahrîci 139, 140. ve 245. maddelerde geçmişti.

324- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Kâmil tahdis etti, dedi ki: Bize Zuheyr tahdis etti. Onun Amr b. Kays'tan, onun el-Minhâl'den, onun Ebû Ubeyde'nin kardeşi Sîrîn'den³⁴⁸, onun Abdullah (radiyallahu anh)-tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Temîmeler, rukyeler ve tivele şirktir."³⁴⁹

325- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân tahdis etti. O Süfyân'dan, o Seleme'den, o Ebu'd Duhâ'dan, o Mesrûk'tan, o da Abdullah (radiyallahu anh)'tan (aynısını) rivâyet etti.

(Süfyân) ayrıca Zubeyd'den, o İbrâhîm'den, o Mesrûk'tan, o da Abdullah (radiyallahu anh)'tan rivâyet etti.

(Süfyân) ayrıca el-A'meş'ten, o Umâra'dan, o Abdurrahmân b. Yezîd'den, o Abdullah (radiyallahu anh)-tan onun şöyle dediğini rivâyet etti: "Riba yetmiş küsur baktır. Şirk de bunun gibidir."³⁵⁰

326- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti.

(Ebû Abdullah dedi ki:) Bize ayrıca Vekî' tahdis etti. Onun Süfyân'dan, onun Kays b. Müslim'den, onun Târik b. Şihâb'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Abdullah (radiyallahu anh) dedi ki: "Kişi evinden dini yanında

³⁴⁸ Abdullah'ın "es-Sünne"sinin bir nüshasında "Ebû Ubeyde'nin annesi Sîrîn'den" diye, başka bir nüshasında da Ümmü Ubeyde'nin oğlu Sîrîn'den" diye geçmektedir.

³⁴⁹ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (767) rivâyet etmiştir. 333. maddede merfû olarak gelecektir.

³⁵⁰ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (791) rivâyet etmiştir. 163. maddede geçmişti.

olduğu hâlde çıkar da beraberinde hiçbir şey olmadığı hâlde geri döner. Kendisine ne bir zarar ne bir fayda veremeyecek bir adamla karşılaşır da ona Allah adına yemin ederek 'Sen söylesin, sen böylesin' der. Arkasından bir şey görmemiş ve bununla birlikte Allah (ame ve celle) kendisine öfkelenmiş olduğu hâlde geri döner."³⁵¹

327- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti. Onun Süfyân'dan, onun Abdullah b. Dînâr'dan, onun İbn Ömer (radiyallahu anhumâ)'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

³⁵¹ Ahmed "el-İlelu ve Ma'rifetu'r Ricâl"de (1816) rivâyet etmiştir. İçerisinde şunlar geçmektedir: Ebû Dâvûd dedi ki: Bize Şu'be haber verdi, dedi ki: Bana Kays b. Müslim haber verdi, dedi ki: Târik b. Şihâb'ı Abdullah (radiyallahu anh)'tan şunu tahdis ederken işittim: "Bir adam beraberinde dîni olduğu hâlde evinden çıkar da kendisine ihtiyaç duyduğu bir adamla karşılaşır. Hemen 'Sen söylesin, sen böylesin' diyerek onu övmeye başlar. Hâlbuki ihtiyaçlarından belki de hiçbir şey görülmez. Böylece geri döner. Allah da ondan hoşnutsuz olur. Beraberinde dini adına hiçbir şey olmadığı hâlde geri döner."

Abdullah dedi ki: Bana babam tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Dâvûd tahdis etti, dedi ki: Şu'be dedi ki: "Ona (yani Kays b. Müslim'e) bu hadisi sorduğumda mutlu oldum. Çünkü o Mürctie'nin görüşünü benimsemiş olmasına rağmen bunu bana tahdis etmişti."

Bunu ayrıca "ez-Zühed"de İbnu'l Mubârek (382), "Sıfetu'n Nifâk"ta el-Firyâbî (111), "Tefsîr"de et-Taberî (5/128), "el-İmân"da el-Adenî (74) rivâyet etmiştir. Orada daha fazla açıklama vardır. Ondan sahihtir. 388. ve 314. maddelerde başka bir tarikten gelecektir.

"Kim kardeşine 'Ey kâfir!' derse mutlaka ikisinden biri bununla döner."³⁵²

328- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be'nin Amr b. Murra'dan tahdis ettiğine göre o Ebû Vâil'i şöyle derken işitmiştir: Abdullah b. Mes'ûd (radiyallahu anh)'i şöyle derken işittim: "Adam başka bir adama 'Sen benim düşmanımsın' derse mutlaka ikisinden biri İslâm'a küfretmiştir."³⁵³

329- Bana ayrıca Abdulmelik haber verdi, dedi ki: Bize Ebu'n Nadr Hâşim b. el-Kâsım tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti, dedi ki: Bana Amr b. Murra haber verdi, dedi ki: Ebû Vâil'in şöyle dediğini işittim: Abdullah (radiyallahu anh)'i şöyle derken işittim: "Adam başka bir adama 'Sen benim düşmanımsın' derse mutlaka ikisinden biri İslâm'a küfretmiştir."³⁵⁴

330- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî tahdis etti, dedi ki: Hişâm'ı babası kanalıyla Ömer (radiyallahu anh)'tan onun şöyle dediğini zikrederken işittim: "Kişinin namazı ya da orucu sakın seni aldatmasın. Dileyen oruç tutar. Fakat dikkat edin, emâneti olmayanın dini yoktur!"³⁵⁵

³⁵² Ahmed (5259) rivâyet etmiştir. 314. maddede geçmişti.

³⁵³ 315. ve 317. maddelerde geçmişti. 329, 344. ve 366. maddelerde de gelecektir. Ondandır sahihtir.

³⁵⁴ Bir önceki esere bakınız.

³⁵⁵ Isnâdı munkatıdır. Ebû Ubeyd "el-İmân"da (86) isnadsız olarak zikretmiştir. İbn Ebî Şeybe (30962) Urve (rahimehullah)'ın sözü olarak rivâyet etmiştir. Ebû Dâvûd'un "ez-Zühed"de (66, 67) ve el-Harâitî'nin "Mekârimu'l Ahlâk"ta (1/117) rivâyet ettiğine göre

331- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ya'lâ b. Ubeyd tahdis etti, dedi ki: Bize el-A'meş tahdis etti. Onun Umâra'dan, onun Ebû Ammâr'dan, onun Huzeyfe (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Üzerinize öyle bir zaman gelecek ki kişi görür hâlde sabahlayacak fakat akşama göz kapığı(nun altındaki göz) ile bakamaz hâlde çıkacaktır."³⁵⁶

332- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân b. Mehdî tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun Kays b. Müslim'den, onun Târik b. Şihâb'dan³⁵⁷ rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Huzeyfe (*radiyallahu anh*) dedi ki: "Aranızda yüz müminin olduğunu bilmem bana kırmızı ve siyah develerden daha sevimlidir. "Hâciramızda, Şâmımızda ve Irakımızda yüz (mümin) yok mu?" diye sordular. Dedi ki: "Aranızda Allah yolunda hiçbir kınayıcının kınamasından korkmayan bir adam var ki onun ancak Ömer b. el-Hattâb (*radiyallahu anh*) olduğunu biliyorum. Peki o aranızdan ayrılmış olsa durumunuz ne olur?" Sonra öyle

Ömer b. el-Hattâb (*radiyallahu anh*) şöyle demiştir: "Bir kimsenin namazı ya da orucu sizi aldatmasın. Fakat (hakiki mümin) konuştuğu zaman doğru söyler, kendisine bir şey emânet edildiğinde onu yerine teslim eder, bir dünyalıkla karşılaştığı zaman veralı davranır." Bakınız: el-İlel, ed-Dârakutnî, 2/148

³⁵⁶ İbn Ebî Şeybe "el-İmân"da (62) rivâyet etmiştir. Tahrîcinin tamamı ve manası için oraya bakınız. Ayrıca 449. ve 450. maddelerde gelecektir.

³⁵⁷ Aslında "onun Târik'tan, onun İbn Şihâb"dan diye geçmektedir. Doğru olan yukarıda yazdığımıdır.

ağladı ki göz yaşları sakallarına -ya da bıyıklarına- ak-
 tı.³⁵⁸

333- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Muâviye tahdis etti, dedi ki: Bize el-A'meş tahdis etti. Onun Amr b. Murra'dan, onun Yahyâ b. el-Cezzâr'dan, onun Zeyneb'in yeğeninden, onun Abdullah'ın hanımı Zeyneb'den, onun Abdullah (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'i şöyle buyururken işittim: "Rukyeler, temîmeler ve tivele şirktir."³⁵⁹

334- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti. Onun Zubeyd'den, onun İbrâhîm'den, onun Mesrûk'tan, onun Abdullah (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Riba yetmiş üç bapıdır. Şirk de bunun gibidir."

335- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti. Onun Seleme b. Kuheyl'den, onun Ebu'd Duhâ'dan, onun Mesrûk'tan, onun Abdullah (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Riba yetmiş üç bapıdır. Şirk de bunun gibidir."³⁶⁰

336- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdullah b. Numeyr tahdis etti, dedi ki: Bize el-A'meş tahdis etti. Onun Ebû Sâlih'ten, onun Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir:

³⁵⁸ İbn Bata "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1244) rivâyet etmiştir.

³⁵⁹ Ahmed (3615) ve "es-Sünne"de Abdullah (769) rivâyet etmiştir. Sahih bir hadistir. Mevkûf olarak 324. maddede geçmişti.

³⁶⁰ Tahrîci 163, 319, 325. ve 335. maddelerde geçmişti.

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

"İnsanlarda iki şey vardır ki bunlar onlardaki birer küfürdür: Nesebe ta'n etmek ve ölünün arkasından yas tutmak."³⁶¹

337- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân b. Mehdî tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyan tahdis etti. Onun el-A'meş'ten, onun Ebû Sâlih'ten, onun Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre şöyle demiştir: "İnsanlarda iki şey vardır ki birer küfürdür: Nesebe ta'n etmek ve ölünün arkasından yas tutmak."³⁶²

338- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Zeyd b. el-Hubâb tahdis etti, dedi ki: Bana Huseyn tahdis etti, dedi ki: Bana Abdullah b. Bureyde babasından onun şöyle dediğini tahdis etti: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki: "

Kim (yalan söylediği takdirde) İslâm'dan berî olduğunu söyleyerek yemin ederse eğer yalancıysa söylediği gibidir. Doğru söylüyorsa İslâm'a sağ sâlim dönermez."³⁶³

³⁶¹ 241. maddede geçtiği üzere Ahmed (10434) ve Müslim rivâyet etmiştir.

³⁶² İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1102) musannifin tarîkiyle rivâyet etmiştir. Bir öncesine bakınız.

³⁶³ Ahmed (23006), Ebû Dâvûd (3258) ve İbn Mâce (2100) rivâyet etmiştir. İsnâdı sahihtir. Ayrıca Buhârî (1363) Sâbit b. ed-Dahhâk (radiyallahu anh)'tan Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu rivâyet etmiştir: "Kim İslâm'dan başka bir din üzere yalan yere yemin ederse dediği gibidir."

339- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize vekî tahdis etti, dedi ki: Bize el-Hasen b. Sâlih tahdis etti. Onun Mutarrif'ten, onun Ebû İshâk'tan, onun Ebu'l Ahvas'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Abdul-lah (*radiyallahu anh*) dedi ki: "Zekât vermeyen müslüman değildir."³⁶⁴

340- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti. Onun Yûnus'tan, onun el-Hasen'den rivâyet ettiğine göre Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

"Lâ ilâhe illallâh demelerine, namazı kılmalarına, zekâtı vermelerine kadar insanlarla savaşmakla

³⁶⁴ Abdullah b. Ahmed, es-Sünne, (789). İsnâdı sahihtir.

İslâm'ın namaz hâricindeki tamellerinden birini ya da birkaçını terk eden kimsenin tekfiri hususunda selef arasında bir ihtilâf vâki olmuştur. Namaza gelince Sahâbe (*radiyallahu anhum*) onu terk edenin tekfiri üzerinde icma etmiştir. Nitekim bu mukaddimede açıklanmıştı. Bu baptan olmak üzere el-Hakem b. Uteybe şöyle demiştir: "Kim kasıtlı olarak namazı terk ederse kâfir olur. Kim kasıtlı olarak zekâtı terk ederse kâfir olur. Kim kasıtlı olarak haccı terk ederse kâfir olur. Kim kasıtlı olarak Ramazan orucunu terk ederse kâfir olur."

Saîd b. Cubeyr şöyle demiştir: "Kim kasıtlı olarak namazı terk ederse Allah'a kâfir olur. Kim kasıtlı olarak zekâtı terk ederse Allah'a kâfir olur. Kim kasıtlı olarak Ramazan orucunu terk ederse Allah'a kâfir olur."

Ed-Dahhâk "Namaz ancak zekât ile yükseltilir" demiştir.

Abdullah b. Mes'ûd (*radiyallahu anh*) şöyle demiştir: "Kim namazı kılar da zekâtı vermezse onun namazı yoktur."

Bunları Esed b. Mûsâ rivâyet etmiştir. Bu bölüm İbn Teymiyye'nin "el-İmân" kitabından alınmıştır.

emrolundum. Bunları yaptıkları zaman -hakkı ile olması müstesna- kanlarını ve mallarını benden korumuş olurlar. Hesapları ise Allah'a aittir."³⁶⁵

341- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize İsrâîl tahdis etti. Onun Ebû İshâk'tan, onun Ebu'l Ahvas'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Abdullah (*radiyallahu anh*) dedi ki: "Kim namazı kıldığı hâlde zekâtı vermezse onun namazı yoktur."³⁶⁶

342- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdussamed b. Abdulvâris tahdis etti, dedi ki: Bana Mehdî b. Meymûn tahdis etti, dedi ki: Bize Vâsıl el-Ahdeb tahdis etti. Onun Ebû Vâil'den, onun Huzeyfe (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o rükûsunu ve secdesini tam yapmadan namaz kılan bir adam gördü. Adam namazını bitirince onu yanına çağırdı ve "Ne zamandan beri böyle namaz kılıyorsun?" diye sordu. Adam "Şu zamandan beri böyle namaz kılıyorum" diye cevap verdi. Huzeyfe bunun üzerine "Sen hiç namaz kılmamışsın" ya da "Sen hiç Allah'a namaz kılmamışsın" diye cevap verdi.

Mehdî dedi ki: Zannediyorum "Ölseydin Muhammed'in sünnetinden gayrısı üzerine ölmüş olurdun" da dedi.³⁶⁷

343- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Hammâd b. Usâme tahdis etti, dedi ki: Bize Ubeydullah

³⁶⁵ İsnâdı munkatıdır. 12. ve 37. maddelerde mevsûl olarak geçmişti.

³⁶⁶ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (790) rivâyet etmiştir.

³⁶⁷ Buhârî (791) rivâyet etmiştir. Benzeri 227. maddede geçti.

tahdis etti. Onun Nâfi'den, onun İbn Ömer (radiyallahu anhumâ)'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

"Kim kardeşini küfre nispet ederse mutlaka ikisinden biri onunla döner."³⁶⁸

344- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdussamed tahdis etti, dedi ki: Bize babam tahdis etti, dedi ki: Bize el-Huseyn, İbn Bureyde'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Bana Yahyâ b. Ya'mer'in tahdis ettiğine göre Ebu'l Esved ona Ebû Zerr (radiyallahu anh)'tan onun Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'i şöyle buyururken işittiğini tahdis etmiştir:

"Babasını bildiği hâlde babasından başkasının oğlu olduğunu iddia eden hiçbir adam yoktur ki küfre girmesin. Yine kim kendisinin olmayanın kendisinin olduğunu iddia ederse bizden değildir, cehennemde oturacağı yere hazırlansın. Yine kim bir adamı küfrü söz konusu ederek (yani kâfir diyerek) çağırırsa ya da 'Allah'ın düşmanı' derse, adam öyle değilse (söylediği söz) kendisine döner."³⁶⁹

345- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize el-Hasen b. Mûsâ tahdis etti, dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme tahdis etti. Onun Habîb eş-Şehîd'den, onun el-Hasen'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Bunlar bazı amellerin diğerlerini boşa çıkaracağına inanmıyorlar. Halbuki Allah (azze ve celle) şöyle buyurmaktadır: 'Seslerinizi Nebî'nin sesinin üzerine çıkarmayın... Sonra

³⁶⁸ Ahmed (6280) rivâyet etmiştir. Tahrîci 314. ve 327. maddelerde geçmişti.

³⁶⁹ Ahmed (21465) ve Müslim (61) rivâyet etmiştir.

amelleriniz boşa çıkar da farkında olmazsınız.' (Hucurâ, 2)³⁷⁰

346- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muâz b. Muâz tahdis etti, dedi ki: Bize İbn Avn, Muhammed'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Abdullah b. Utbe Acemlerin davranışlarından birini sergileyen bir adam gördü de "Kişi farkında olmaksızın yahudi ya da hristiyan olup çıkmaktan sakınsın" dedi.³⁷¹

347- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdullah b. Yezîd tahdis etti, dedi ki: Bize Mûsâ tahdis etti, dedi ki: Babamı Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'tan onun şöyle dediğini tahdis ederken işittim: "Akşama kâfir çıkmayacağıma ya da sabahı kâfir etmeyeceğime dair yemin etmeyi istemem."³⁷²

³⁷⁰ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1245) musannifin tarîkin-den rivâyet etmiştir.

³⁷¹ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1246) musannifin tarîkin-den rivâyet etmiştir. Ayrıca İbn Ebî Hâtim "Tefsîr"inde (6511) rivâyet etmiştir.

³⁷² İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1261) rivâyet etmiştir. 451 maddede başka bir lafızla gelecektir.

İbn Batta (rahimehullah) "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1260) rivâyet etmiştir: "Allah'a iman edenlerden isen, kalbinin O'nun elinde olduğunu ve onu dilediği zaman çevirdiğini biliyorsan kesin bir şekilde 'Ben yarın sabaha mümin olarak çıkacağım' demen ya da 'Ben yarın sabaha kâfir veya münâfık olarak çıkacağım' demen sana câiz değildir. Ancak sözünün sonuna istisnâ ekleyip 'İnşâallah' dediğin takdirde bu câizdir. Müminlerden akıllı olanların sıfatları böyleydi..." Sonra Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'ın bu eserini isnâdıyla zikretmiştir.

348- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân tahdis etti. Onun Süfyân'dan, onun el-A'meş'ten, onun Ebû Zıbyân'dan, onun Alkame'den, onun Abdullah (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Sabır imanın yarısıdır. Yakîn ise imanın tamamıdır."³⁷³

³⁷³ Buhârî muallak olarak rivâyet etmiştir. Ayrıca Abdullah "es-Sünne"de (792), et-Taberânî "el-Kebîr"de (8544) rivâyet etmiştir. "Tağlîku't Ta'lik" müellifi (2/21) isnâdını sahihlemiş ve bunun merfû olarak da rivâyet edilmiş olduğunu fakat sahih olmadığını söz konusu etmiştir.

İbn Receb "Fethu'l Bârî"de (1/15) bu eser hakkında şu yorumlarda bulunmuştur: "Yakîn nazardan (düşünmeden) ve istidlâlden (delillendirmeden) sonra kalpte meydana gelen ilimdir. Yakîn şüpheyi ortadan kaldıracak derecede kuvvetli bir tasdîki gerektirir. Kalbin iman ile mutmainliğe ulaşmasını, sükûna ermesini ve rahatlamasını gerektirir. İbn Mes'ûd yakînin imanın tamamı olduğunu söylemiştir. Şa'bî de bunun aynısını söylemiştir. Bu 'İman tasdikten ibârettir' diyenlerin tutundukları delillerdendir. Çünkü İbn Mes'ûd yakînin imanın tamamı olduğunu söylemiştir. Yani imanı yakînle sınırlamıştır. Hâlbuki İbn Mes'ûd burada amellerin imandan olmadığını söylemek istememiştir. Onun söylemek istediği yakînin bütünüyle imanın aslı olduğudur. Dolayısıyla kalp Allah'a, O'nun meleklerine, kitaplarına, resûllerine ve âhiret gününe yakînen inandığı zaman uzuvların tamamı Allah Teâlâ'nın huzuruna sâlih amellerle çıkmak için hazırlık yapmaya başlar. Bunların tamamı yakînden kaynaklanır. Hasen el-Basrî şöyle demiştir: 'Cennet ancak yakîn ile talep edilmiştir. Cehennemden ancak yakîn ile kaçılmıştır. Farzlar ancak yakîn ile yerine getirilmiştir. Hak üzere ancak yakîn ile sabredilmiştir.' Süfyân es-Sevrî şöyle demiştir: 'Yakîn lâıyk olduğu şekilde bir kalbe düşmeyegörsün, kalpler mutlaka cennete olan özleminden ve cehenneme olan korkusundan dolayı uçar.' Lokman'ın da şöyle dediği zikredilmiştir: 'Amele

349- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Affân tahdis etti, dedi ki: Bize Ebân tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ tahdis etti. Onun Zeyd'den, onun Ebû Selâm'dan, onun Ebû Mâlik el-Eş'arî (radiyallahu anhu) tahdis rivâyet ettiğine göre Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle derdi:

"Temizlik (abdest) imanın yarısıdır. Elhamdulillah mizanı doldurur. Subhânallah ve Allahu Ekber göklerle yerin arasını doldurur."³⁷⁴

350- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize Yûnus b. Ebî İshâk tahdis etti, dedi ki: Cureyy b. Kuleyb en-Nehdî'yi Benî Süleym'den bir adamdan onun şöyle dediğini rivâyet ederken işittim: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bunları elimle ya da eliyle saydı:

"Tesbîh mizanın yarısıdır. Hamd ise onu doldurur. Tekbîr göklerle yer arasını doldurur. Oruç sabrın yarısıdır. Temizlik (abdest) imanın yarısıdır."³⁷⁵

351- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti. O Süfyân'dan, o Ebû İshâk'tan, o

ancak yakîn ile güç yetirilir. Yakîni zayıf olanın ameli az olur.' Abdullah b. Ukeym şöyle demiştir: 'Abdullah b. Mes'ûd'u duasında "Allahım; imanımızı, yakînimizi ve anlayışımızı arttır!" derken işittim."

³⁷⁴ Ahmed (22902) ve Müslim (223) rivâyet etmiştir. İbn Ebî Şeybe'nin kitabının 121. maddesinde geçmişti.

³⁷⁵ Ahmed (23073), Tirmizî (3519) ve "Ta'zîmu Kadri's Salât"ta el-Mervezî (432) rivâyet etmiştir. Tirmizî şöyle demiştir: "Bu hasen bir hadistir. Bunu Şu'be ve Süfyân es-Sevrî, Ebû İshâk'tan rivâyet etmiştir."

İmam Ahmed b. Hanbel

Cereyy b. Kuleyb en-Nehdî'den, o Benî Süleym'den bir adamdan, o da Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'den aynısını rivâyet etti.

352- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize el-A'meş tahdis etti. Onun Ebû Sâlih'ten, onun Ebû Hureyre (radiyallahu anhu)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

"Nefsim elinde olana yemin ederim ki iman etmedikçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olmazsınız. Size yaptığınız takdirde birbiri-nizi seveceğiniz bir şey söyleyeyim mi? Selâmı aranızda yayınız."³⁷⁶

353- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be, Ya'lâ b. Atâ'dan onun şöyle dediğini tahdis etti: Nâfi' b. Âsım'ı Abdullah b. Amr (radiyallahu anhuma)'dan onun şöyle dediğini tahdis ederken işittim: "Hazîre-i Kuds'e büyüklenen, iyiliği başa kakan ve ana babasına eziyet eden kimse giremez."³⁷⁷

354- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti. Onun Mansûr'dan, onun Sâlim b. Ebi'l

³⁷⁶ Ahmed (9709) ve Müslim (54) rivâyet etmiştir. 398. maddede gelecektir.

³⁷⁷ İbn Ebî Şeybe (27116) rivâyet etmiştir. Onun kitabında "iyiliği başa kakan ve ana babasına eziyet eden kimse" lafzı yoktur. İsnâdı sahihtir.

Ca'd'dan, onun Nubeyt b. Şerî'ten³⁷⁸, onun Câbân'dan, onun Abdullah b. Amr (*radiyallahu anhuma*)'dan, onun Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den rivâyet ettiğine göre o şöyle buyurmuştur:

"Cennete; iyiliği başa kakan, ana babasına eziyet eden ve (şarap içme) alışkanlığı olan kimse giremez."³⁷⁹

355- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti. Onun el-Hakem'den, onun Sâlim b. Ebi'l Ca'd'dan rivâyet ettiğine göre Abdullah b. Amr (*radiyallahu anhuma*) şöyle demiştir: "Cennete; iyiliği başa kakan, ana baba-

³⁷⁸ Aslında "Şebî't" olarak geçmektedir. Doğru olan "Tehzîbu'l Kemâl"de (29/316) geçtiği üzere yukarıda yazdığım dır.

³⁷⁹ Ahmed (6882) ve "es-Sünne"de Abdullah b. Ahmed (804) rivâyet etmiştir. Şahidleri çoktur. Bunların bir kısmını musannif ileride zikredecektir. Onların haricinde şunlar da bu hadisin şahidlerindendir:

Buhârî (5984) ve Müslim (2556) Cubeyr b. Mut'im (*radiyallahu anh*)'tan onun Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'i şöyle buyururken işittiğini rivâyet etmiştir: "Kesen cennete giremez." Süfyân dedi ki: "Yani akrabalık bağlarını kesen..."

Yine Buhârî (6056) ve Müslim (105) Huzeyfe (*radiyallahu anh*)'tan onun şöyle dediğini rivâyet etmiştir: Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*) buyurdu ki: "Koğuculuk yapan cennete giremez." Müslim'de geçen başka bir lafızda "İyiliği başa kakan cennete giremez" buyrulmuştur.

İbn Mâce (3376) Ebu'd Derdâ kanalıyla Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den onun şöyle buyurduğunu rivâyet etmiştir: "Şarap bağımlısı cennete giremez." "Misbâhu'z Zücâce" müellifi (4/39) "İs-nâdı hasendir" demiştir.

sına eziyet eden ve (şarap içme) alışkanlığı olan kimse
giremez."380

356- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ravh b. Ubâde tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti, dedi ki: Bize el-Hakem ve Yezîd b. Ebî Ziyâd tahdis etti. Onun Sâlim b. Ebi'l Ca'd'dan, onun Abdullah b. Amr (radiyallahu anhumu)'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Cennete; iyiliği başa kakan, ana babasına eziyet eden ve şarap bağımlısı olan kimse giremez."

357- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ravh tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti, dedi ki: Bize Mansûr tahdis etti. O Sâlim b. Ebi'l Ca'd'dan, o Nubeyt'ten, o Câbân'dan, o Abdullah b. Amr (radiyallahu anhumu)'dan, o Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'den aynısını rivâyet etmiştir.

358- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti. Onun Yezîd b. Ebî Ziyâd'dan, onun Mücâhid'den, onun Ebû Saîd el-Hudrî (radiyallahu anh)'tan, onun Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'den rivâyet ettiğine göre -başka bir sefer "zannediyorum Ebû Saîd el-Hudrî (radiyallahu anh)'tan" dedi- o şöyle buyurmuştur:

"Cennete; iyiliği başa kakan, ana babasına eziyet eden ve (şarap içme) alışkanlığı olan kimse giremez."381

380 İbn Ebî Şeybe (24554) . Bir önceki maddeye bakınız.

381 Ahmed (11398) ve "Müsned"inde Ebû Ya'lâ (1168) rivâyet etmiştir. İsnâdında inkıta vardır. Zira Mücâhid Ebû Saîd (radiyallahu anh)'tan hadis işitmemiştir. Fakat daha önce zikredilenler bunu desteklemektedir.

359- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ravh ve Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Avf tahdis etti. Onun Alî b. Zeyd'den, onun Saîd b. el-Museyyeb'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Falanca dedi ki: "Kim Allah (*azze ve celle*)'nin huzuruna şarap bağımlısı olduğu hâlde çıkarsa Allah'ın huzuruna putperest gibi çıkmış olur."

Ebû Ca'fer "putperest olarak" dedi.³⁸²

360- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ravh tahdis etti, dedi ki: Bize Hişâm b. Ebî Abdullah tahdis etti. Onun Katâde'den, onun Ebu'l Halîl'den, onun Mücâhid Ebu'l Haccâc'dan rivâyet ettiğine göre Nebî (*aleyhissalâtu vesselâm*) şöyle buyurmuştur:

"Üç kişi vardır ki cennetin kokusunu alamayacaklardır. Hâlbuki onun kokusu beş yüz yıllık yürüme mesafesinden alınır: Ana babasına eziyet eden kimse, şarap bağımlısı kimse ve iyiliği başa kakan cimri kimse."³⁸³

361- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdullah b. Yezîd tahdis etti, dedi ki: Bize Hayve ve İbn Lehîa tahdis etti, dediler ki: Bize Ebû Sahr'ın haber verdiğine göre o Yezîd b. Abdullah b. Kusayt'ı şöyle derken işitmiştir: Ebû Sâlih es-Semmân'ı şöyle derken işittim: Ebû Hureyre (*radiyallahu anh*)'ı şöyle derken işit-

³⁸² Benzeri Abdullah b. Amr (*radiyallahu anh*)'tan ve Mesrûk'tan geçmişti. 116, 150, 151, 155. ve 359. maddelere bakınız.

³⁸³ Taberî "Tehzîbu'l Âsâr" da (Müsned-i Alî, 313) rivâyet etmiştir. İsnâdı mürseldir. Bunu destekleyen bir eser 354. maddede geçmişti.

tim: "Kim mesânesinde üç damla şarap olduğu hâlde gecelerse kırk gece namazı kabul edilmez."

Ebû Sâlih dedi ki: Bunu çok büyüksedik ve ben İbn Abbâs'ın yanına gidip ona hadisi tahdis ettim. Bunun üzerine o "Ebû Hureyre doğru söylemiş" dedi. "Ayrıca kırk gecenin içinde ölürse Allah'a kâfir olarak ölmüş olur." Bunu da büyüksedik. Sonra bize İbn Mes'ûd'a da bu sorunun sorulduğu ve onun şöyle dediği ulaştı: "Doğrudur. Onu içip mesânesinden ondan yedi damla olduğu hâlde geceleyen kimsenin kırk gece namazı kabul olmaz. Ondan kanasıya kadar içip o karnındayken ölen ve Allah (*azze ve celle*)'ye tevbe de etmeyen kimse Allah'ın huzuruna puta tapan gibi çıkar."³⁸⁴

362- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Süleymân b. Dâvûd tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be haber verdi. Onun Ya'lâ b. Atâ'dan, onun Hassân b. Ebî Vecze'den, onun babasından, onun Abdullah b. Amr (*radiyallahu anhum*)'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Zina etmem bana şarap içmemden kesinlikle daha sevimlidir. Çünkü sarhoş olan... -Yani namazı terk eder- Namazı terk edenin de dini yoktur."³⁸⁵

363- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be, Seleme b. Kuheyl'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Mus'ab b. Sa'd'ı babası Sa'd (*radiyallahu anh*)'tan tahdis

³⁸⁴ Tahrîci 232. maddede geçmişti.

³⁸⁵ Tahrîci 233. maddede geçmişti.

ederken işittiğıme göre müslümanda her huy bulunabilir
lirmiş ama hıyanet ve yalan bulunmazmış.³⁸⁶

364- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ, Süfyân'dan onun şöyle dediğini tahdis etti: Bana Seleme b. Kuheyl tahdis etti. Onun Mus'ab b. Sa'd'dan, onun babasından rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Müminde her huy bulunabilir fakat hıyanet ve yalan bulunmaz."

365- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti. Onun Muhavvel'den, onun Fudayl'dan, onun Ebû Vâil'den, onun Abdullah (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Müslümanda her huy bulunabilir ama hıyanet ve yalan bulunmaz."³⁸⁷

366- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ b. Saîd tahdis etti, dedi ki: Bize İsmâîl tahdis etti, dedi ki: Bana Kays, İbn Mes'ûd (radiyallahu anh)'tan onun şöyle dediğini tahdis etti: "Adam kardeşine 'Sen benim düşmanımsın!' dediği zaman İslâm'dan çıkmış olur."

³⁸⁶ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (971) Abdullah b. Ahmed kanalıyla onun babasından rivâyet etmiştir. Yine bunu İbn Ebî Şeybe "el-İmân" kitabında (81) rivâyet etmiştir.

³⁸⁷ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (968) Abdullah b. Ahmed kanalıyla onun babasından rivâyet etmiştir. Yine bunu İbn Ebî Şeybe "el-İmân" kitabında (80) rivâyet etmiştir. Tahrîcinin tamamı için oraya bakınız.

Dedi ki: Ebû Cuhayfe bana onun ayrıca "tevbe eden müstesna" dediğini haber verdi.³⁸⁸

367- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti. Onun Süfyân'dan, onun Sele-me'den, onun Mus'ab b. Sa'd'dan, onun babasından rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Müminde her ahlâk bulunabilir ama hıyanet ve yalan bulunmaz."³⁸⁹

368- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî', Süfyân'dan onun şöyle dediğini tahdis etti: Bize Zekerıyyâ el-Abdî, Ebû Vâil'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Abdullah (*radiyallahu anh*)'ın şöyle dediğini işittim: "Az da olsa nesepten teberrî etmek Allah'a küfürdür. Kişi bilinmeyen bir nesebe ait olduğunu iddia ettiği zaman, bu da Allah'a küfürdür."³⁹⁰

369- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti. Onun Süfyân'dan, onun Mansûr'dan, onun Mâlik b. el-Hâris'ten, onun Abdullah (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Mümin kendisinde her huyu barındırabilir ama hıyaneti ve yalanı barındıramaz."³⁹¹

370- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti. Onun Süfyân'dan, onun bir adamdan, onun Tâvûs'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir:

³⁸⁸ Benzerleri ve şahidleri daha önce geçmişti. Bakınız: 314, 315, 317, 327, 318, 343, 344, 366.

³⁸⁹ Benzerleri daha önce geçmişti. (345-363)

³⁹⁰ İsnâdı sahihtir. Benzeri Ebû Bekr es-Sıddık (*radiyallahu anh*)'tan (93, 304) nakledilmişti.

³⁹¹ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (970) Abdullah b. Ahmed kanalıyla babasından rivâyet etmiştir.

"Ey Irak halkı! Siz Haccâc'ın mümin olduğunu söylüyor sunuz ha!"

Dedi ki: Mansûr, İbrâhîm'den onun şöyle dediğini rivâyet etti: "Haccâc'ın durumu kendisine kapalı kalan kimseye körlük olarak bu yeter."

Yine Mansûr'un İbrâhîm'den rivâyet ettiğine göre o Haccâc'ı söz konusu edip "Allah'ın laneti zâlimlerin üzerine olsun!" (Hûd, 18) demiştir.³⁹²

371- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ b. Saîd tahdis etti, dedi ki: Bana Mansûr tahdis etti. Onun Mâlik b. el-Hâris'ten, onun Abdurrahmân b. Yezîd'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Abdullah (radiyallahu anh) dedi ki: "Mümin her huyu kendisinde barındırabilir fakat hıyaneti ve yalanı barındıramaz."³⁹³

372- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân, Rey halkından Zekâriyyâ'dan onun şöyle dediğini rivâyet etmiştir: Ebû Vâil'e babasının ismini dîvânda değişik yazdıran kimse hakkında sordum. -Abdurrahmân "ya da benzer bir şey (söyledi) dedi- Dedi ki: Abdullah (radiyallahu anh)'ın şöyle dediğini işittim -ya da Abdullah şöyle dedi: "Bilinmeyen bir nesebe ait olduğunu iddia eden kimse(nin yaptığı) Allah'a küfürdür. Az da olsa nesepten teberrî etmek de Allah'a küfürdür."³⁹⁴

³⁹² Tahrîci 3. maddede geçmişti. Aslında bu eserden sonra "Sonra bu yaprağın kenarındaki hadise döndüm" denmektedir.

³⁹³ Tahrîci 365. maddede geçmişti.

³⁹⁴ Tahrîci 368. maddede geçmişti.

373- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Esved b. Âmir tahdis etti, dedi ki: Bize Şerîk, el-Muğîre'den onun şöyle dediğini tahdis etti: İbrâhîm et-Teymî İbrâhîm en-Nehaî'nin yanına uğradı ve ona selâm verdi fakat (İbrâhîm en-Nehaî) onun selâmını almadı.³⁹⁵

374- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Esved b. Âmir tahdis etti, dedi ki: Bize Ca'fer el-Ahmer, Ebu'l Cahhâf'tan onun şöyle dediğini tahdis etti: Saîd b. Cubeyr Zerr'e dedi ki: "Ey Zerr! Bana ne oluyor da seni her gün din değiştirir görüyorum?!"³⁹⁶

375- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Esved b. Âmir tahdis etti, dedi ki: Bize Ca'fer b. Ziyâd tahdis etti. Onun Hamze ez-Zeyyât'tan, onun Ebu'l Muhtâr'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Zerr, Ebu'l Bahterî et-Tâî'ye Saîd b. Cubeyr'i şikâyet edip "Yanına gidip selâm verdim ama selâmımı almadı" dedi. Bunun üzerine Ebu'l Bahterî Saîd b. Cubeyr'e bunu sordu. Saîd b. Cubeyr de dedi ki: "Bu var ya, her gün din değiştiriyor. Hayır vallahi, onunla asla konuşmam!"³⁹⁷

376- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî tahdis etti. Onun Şerîk'ten, onun Umeyy'den, onun eş-Şa'bî'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "On-

³⁹⁵ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (650) rivâyet etmiştir. İbrâhîm et-Teymî mürciîdir.

³⁹⁶ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (651) rivâyet etmiştir.

³⁹⁷ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (652) rivâyet etmiştir.

lara cehenneme düşecek olmalarından dolayı ashâbu'l ehvâ ismi verilmiştir."³⁹⁸

377- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize İsmâîl tahdis etti, dedi ki: Bana Hâlid tahdis etti, dedi ki: Bana bir adam tahdis etti, dedi ki: Ebû Kılâbe benî Abdulkerîm'in yanındayken gördü ve "Senin şu maskaralıkla işin ne?" dedi.³⁹⁹

378- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Hâşim b. el-Kâsım tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Talha -yani Seleme b. Kuheyl'den- tahdis etti, dedi ki: İrcâyı ilk gündeme getiren kişi olan Zerrircâyı anlattı ve "Ben bunun din edinilmesinden endişeleniyorum" dedi.

(Ravi) dedi ki: Ona uzaklardan kitaplar geldiği zaman onu "Bundan başka bir şey olabilir mi ki?!" derken işittim.⁴⁰⁰

379- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muâz b. Muâz tahdis etti, dedi ki: Bize İbn Avn tahdis etti, dedi ki: Benî Adıyy mescidinde oturuyorduk. Aramızda Ebu's Sevvâr el-Adevî de vardı. O esnada Ma'bed el-Cuhenî kapıların birinden girdi. Bunun üzerine Ebu's Sevvâr şöyle demeye başladı: "Bunu mescidimize sokan nedir? Onun bizimle oturmasına müsaade etmeyin!"

Orada bulunanlardan biri "O ancak bu kubbe altında itikâfta bulunan bir yakınıni ziyârete gelmiştir" dedi.

³⁹⁸ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (653) rivâyet etmiştir.

³⁹⁹ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (654) rivâyet etmiştir.

⁴⁰⁰ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (655) rivâyet etmiştir.

Derken (Ma'bed) geldi, yakınının yanına girdi ve sonra çıkıp gitti.⁴⁰¹

380- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize İsmâîl, Eyyûb'dan onun şöyle dediğini tahdis etti: Saîd b. Cubeyr ona sormadığım ve sözünü etmediğim hâlde bana 'Talk ile oturma' dedi.⁴⁰²

381- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize İsmâîl tahdis etti, dedi ki: Bize İbn Avn tahdis etti, dedi ki: İbrâhîm şöyle dedi: "Onlardan (yani öncekilerden) bir şey saklanıp kenara konulmamıştır ki sizde bulunan bir üstünlükten dolayı o size ayrılmış olsun."⁴⁰³

⁴⁰¹ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (805) rivâyet etmiştir. Ma'bed el-Cuhenî Kaderiyye'nin imamıdır.

⁴⁰² Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (608) rivâyet etmiş ve "Onun Mürcie'nin görüşünü benimsediğini kastederek..." ziyâdesinde bulunmuştur. Benzeri 185. maddede geçmişti.

⁴⁰³ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1253) rivâyet etmiştir.

İmam Ahmed'in oğlu Sâlih "Mesâil"inde (214) şöyle demiştir: "Babama İbrâhîm'in 'Onlardan bir şey saklanıp kenara konulmamıştır ki sizde bulunan bir üstünlükten dolayı o size ayrılmış olsun' sözünü sordum. Dedi ki: 'O "Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)"in ashâbından bir şey saklanmamıştır" demek istemektedir."

"Hilyetu'l Evliyâ"da (8/255) el-Evzâî'nin şöyle dediği rivâyet edilmiştir: "Eğer bu bir hayır olsaydı seleflerinizin hâricinde bununla ayrıcalıklı kılınmazdınız. Zira size ait bir hak sizde bulunan bir fazîletten dolayı onların haricinde sizin için saklanmamıştır. Onlar, O'nun Nebîsi Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'in ashâbıdır ki onları onun için seçmiştir..."

382- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize İsmâîl tahdis etti, dedi ki: Bize Yûnus tahdis etti, dedi ki: Hasen hevâyı kastederek "O kalbe bulaşan en kötü hastalıktır" derdi.⁴⁰⁴

383- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize İsmâîl tahdis etti, dedi ki: Bize Ğâlib, Bekr b. Abdullah'tan onun şöyle dediğini rivâyet etti: İçindekilerle dopdolu ve adamlarla tıklım tıklım olduğu hâlde şu mescide varsam da bana 'Şunların hangisi daha hayırlıdır?' diye sorulsa bana bunu sorana 'Onlar arasında onlara karşı en samimi olan kimdir, biliyor musun?' derim. Kim olduğunu bilirse onun onların en hayırlısı olduğunu bilirim. Yine ben içindekilerle dopdolu ve adamlarla tıklım tıklım olduğu hâlde mescide varsam da bana 'Şunların hangisi daha şerlidir?' diye sorulsa bana bunu sorana 'Onlar arasında onları en çok aldatan kimdir, biliyor musun?' derim. Kim olduğunu bilirse onun onların en şerlisi olduğunu bilirim. Bununla birlikte ben onların en hayırlısının kâmil imana sahip bir mümin olduğuna şehâdet etmem. Buna şehâdet edecek olsam onun cennetlik olduğuna da şehâdet etmem gerekir. Yine ben onların en şerlisinin imandan tamamen uzak bir münâfık olduğuna da şehâdet edecek değilim. Buna şehâdet edecek olsam onun cehennemlik olduğuna da şehâdet etmem gerekir. Fakat ben onların en hayırlısı için endişelenir, en şerlisi için de ümit beslerim. En hayırlıları hakkında bile endişeleniyorsam en şerlileri hakkındaki endişemin hangi boyutta olması beklenir? En şerlileri hakkında bile endişeleniyorsam en ha-

⁴⁰⁴ Ahmed "ez-Zühed"de (s. 264) rivâyet etmiştir. İbn Batta da "el-İbânetu'l Kubrâ"da (68) zikretmiştir.

Yarhları hakkındaki ümidimin hangi derecede olması beklenir? Sünnet işte böyledir."⁴⁰⁵

384- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Fudayl tahdis etti, dedi ki: Bize babam tahdis etti. Onun Şibâk'tan, onun İbrâhîm'den, onun Alkame'den rivâyet ettiğine göre o ashâbına "Bizimle yürüyün de imanımızı -yani anlayışımızı- arttıralım" dedi.⁴⁰⁶

385- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ubeyd tahdis etti, dedi ki: Bize el-A'meş tahdis etti. Onun Ebû Sâlih'ten, onun Abdullah b. Damra'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Ka'b dedi ki: "Kim namazı kılar, zekâtı verir, ıstır ve itaat ederse orta yolu tutmuş olur. Kim de Allah için sever, Allah için buğzeder, Allah için verir ve Allah için alırsa imanını kemâle erdirmiş olur."⁴⁰⁷

386- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ya'lâ b. Ubeyd tahdis etti, dedi ki: Bize el-A'meş, Ebû İshâk'tan onun şöyle dediğini tahdis etti: Selmân

⁴⁰⁵ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1114) musannifin tarîkin-den rivâyet etmiştir. Benzerini İbn Ebî Şeybe "el-İmân" kitabında (70) muhtasar olarak rivâyet etmiştir.

⁴⁰⁶ İbn Ebî Şeybe "el-İmân" kitabında (104) rivâyet etmiştir. Tahrîcinin tamamı için oraya bakınız.

⁴⁰⁷ İbn Ebî Şeybe "el-İmân" kitabında (128, 129) rivâyet etmiştir. Tahrîcinin tamamı için oraya bakınız. Burada 459. maddede de gelecektir.

Hucr'a dedi ki: "Ey Ümmü Huceyye'nin oğlu, uzuvlarına ayrılсан da imana ulaşamazsın!"⁴⁰⁸

387- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ, Süfyân'dan onun şöyle dediğini tahdis etti: Bana Câmi' b. Şeddâd, onun el-Esved b. Hilâl'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Muâz (radiyallahu anh) bazı insanların arasında dışarı çıktı ve "Oturun da bir süre iman edelim, Allah'ı zikredelim" dedi.⁴⁰⁹

388- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun Eyyûb et-Tâî'den, onun Kays b. Müslim'den, onun Târik b. Şihâb'dan, onun Abdullah (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Bir adam ne ona ne de kendisine ne bir zarar vermeye ne bir fayda sağlamaya muktedir olmayan bir adama gider de 'Sen şöylesin, sen böylesin' diyerek yeminler eder. Belki ondan bir şey görür ama beraberinde dini adına hiçbir şey olmadığı hâlde döner." Sonra Abdullah şu âyeti okudu: "*Kendilerini temize çıkaranları görmüyor musun? Hayır! Allah dilediğini temize çıkarır ve onlar kıl kadar haksızlığa uğratılmazlar. Bak, nasıl da Allah'a yalan uyduruyorlar? Açık bir günah olarak bu yeter.*" (Nisâ, 49-50)⁴¹⁰

⁴⁰⁸ İbn Ebî Şeybe "el-İmân" kitabında (69) rivâyet etmiştir. Tahrîcinin tamamı için oraya bakınız.

⁴⁰⁹ Ebû Ubeyd "el-İmân" da (57), İbn Ebî Şeybe "el-İmân" da (105) rivâyet etmiştir. Tahrîcinin tamamı için oraya bakınız.

⁴¹⁰ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ" da (1105, 1256) Abdullah b. Ahmed kanalıyla babasından rivâyet etmiştir. Tahrîci 326. madde de geçmişti.

389- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Süleymân b. Dâvûd tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti, dedi ki: Bana Kays b. Müslim haber verdi, dedi ki: Târik b. Şihâb'ı, Abdullah (radiyallahu anh)'tan onun şöyle dediğini tahdis ederken işittim: "Kişi evinden beraberinde dini olduğu hâlde çıkar da kendisine ihtiyaç duyduğu bir adamla karşılaşır. 'Sen şöylesin, sen böylesin' demeye ve ona övgüler düzmeye başlar. Belki de ihtiyacından bir şey görülmez, bunun yanında Allah kendisine öfkelenmiş ve beraberinde dini namına bir şey olmadığı hâlde döner."⁴¹¹

390- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ya'lâ b. Ubeyd tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed - yani İbn İshâk- tahdis etti. Onun Ebû Ca'fer'den, onun Ali b. Huseyn'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in kılıcının kabzasına ilâştirilmiş bir sahife bulundu. (Sahifede şöyle yazıyordu:) "Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla. Yarın Allah nezdinde insanlar arasında en şerli kimse kendisiyle savaşmayı öldüren ve kendisiyle dövüşmeyene vuran kimsedir. Kim kendisini nimetlendirenin iyiliğini inkâr ederse Allah'ın indirdiğine küfretmiş olur. Kim bir yenilikçiye barındırırsa Allah'ın laneti ve gazabı onun üzerinedir! Kıyâmet günü onun ne bir farzı ne bir nâfilesi kabul edilmeyecektir!"⁴¹²

⁴¹¹ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1106) Abdullah b. Ahmed kanalıyla babasından rivâyet etmiştir. Bir önceki esere bakınız.

⁴¹² İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1104) Abdullah kanalıyla onun babasından rivâyet etmiştir. Bunu ayrıca Abdurrazzâk (18847) ve Ebû Ya'lâ (330) da rivâyet etmiştir.

391- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdussamed tahdis etti, dedi ki: Bana babam tahdis etti, dedi ki: Bana Huseyn tahdis etti, dedi ki: İbn Bureyde dedi ki: Bana Yahyâ b. Ya'mer'in tahdis ettiğine göre Ebu'l Esved ona Ebû Zerr (*radiyallahu anh*)'in kendisine Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'i şöyle buyururken işittiğini rivâyet ettiğini tahdis etmiştir:

"Bir adam bir adamı fâsıklıkla ya da küfürle itham ederse, karşısındaki dediği gibi değilse mutlaka söylediği kendisine döner."⁴¹³

392- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize Cerîr b. Hâzim'in İsa b. Âsım el-Esedî'den tahdis ettiğine göre Ömer b. Abdulazîz Adıyy'e şöyle yazmış: "Bundan sonra: Şüphesiz İslâm kanunlardan, sınırlardan ve sünnetlerden oluşmaktadır. Bunlara tam olarak riayet eden kimse imanını kemâle erdirmiştir. Bunlara tam olarak riayet etmeyen kimse ise imanını kemâle erdiremez. Eğer yaşarsam bunları size açıklayacağım. Ölürsem vallahi sizin yanınızda olmaya çok da meraklı değilim!"⁴¹⁴

393- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize babam, İsrâîl ve Alî b. Sâlih tahdis etti. Onun Ebû İshâk'tan, onun Sıla b. Züfer el-Absî'den, onun Huzeyfe (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "İslâm sekiz paydır: İs-

⁴¹³ Ahmed (21571) ve Buhârî (6045) rivâyet etmiştir.

⁴¹⁴ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1248) Abdullah b. Ahmed kanalıyla rivâyet etmiştir. Yine İbn Ebî Şeybe "el-İmân" kitabında (135) rivâyet etmiştir. Tahrîcinin tamamı için oraya bakınız.

İslâm⁴¹⁵ bir paydır. Namaz bir paydır. Zekât bir paydır. Hac bir paydır. Ramazan bir paydır. Cihâd bir paydır. Marufu emretmek bir paydır. Münkerden sakındırmak bir paydır. Hiçbir payı olmayan zarar etmiştir.”⁴¹⁶

394- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ b. Saîd, İsmâîl b. Ebî Hâlid'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Bana Âmir haber verdi, dedi ki: Bir adam, yanında bazı kimseler olduğu hâlde Abdullah b. Amr'ın yanına geldi ve ona doğru birkaç adım attı. Ona engel oldular. (Abdullah) “Onu bırakın!” dedi. Bunun üzerine adam yaklaştı ve onun yanına oturdu. “Bana Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)’den bellediğin bir şeyi bildir” dedi. (Abdullah) dedi ki: “Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)’i şöyle buyururken işittim:

‘Müslüman müslümanların kendisinin dilinden ve elinden güvende olan kimsedir. Muhâcir ise Allah (azze ve celle)’nin yasakladıklarından uzak duran kimsedir.’”⁴¹⁷

⁴¹⁵ Abdurrazzâk'ın kitabında “İslâm” yerine “Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın resûlü olduğuna şehâdet etmek” geçmektedir.

⁴¹⁶ Abdurrazzâk (5011, 9280), İbn Ebî Şeybe (19910, 30949) ve Ebû Dâvûd et-Tayâlisî (430) rivâyet etmiştir. İbn Receb “Fethu'l Bârî”de (1/26) “Merfû olarak da rivâyet edilmiştir fakat mevkûf olanı daha sahihtir” demiştir. Ayrıca ed-Dârakutnî'nin “el-İlel”ine (3/171) bakınız.

İbn Receb “Câmiu'l Ulûmi ve'l Hikem”de (1/101) şöyle demiştir: “İslâm bir paydır’ sözünde kastedilen şehâdeteyndir. Çünkü şehâdeteyn İslâm'ın alâmetidir. Kişi ancak şehâdeteyn ile müslüman olur.”

⁴¹⁷ Ahmed (6806) ve Buhârî (9, 6484) rivâyet etmiştir.

395- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân tahdis etti. Onun Süfyân'dan, onun Ebû Ishâk'tan, onun Sa'd⁴¹⁸ b. Huzeyfe'den, onun Hu-

İbn Receb "Fethu'l Bârî"de (1/37) şöyle demiştir: "Müslüman lafzı geçen rivâyet müslümanın müslümanların kendisinin dilinden ve elinden selâmette olduğu kimseyle sınırlandırılmaması gerektirmektedir. Burada kastedilen müslüman müslümanlığı kâmil müslümandır. Dolayısıyla müslümanların kendisinin dilinden ve elinden selâmette olmadığı kimseden vacip olan İslâm'ın kemâl zâil olur. Zira müslümanların kulun dilinden ve elinden selâmette olması vaciptir. Yine müslümana dille veya elle sıkıntı vermek de haramdır. Elin verdiği sıkıntı fiil, dilin verdiği sıkıntı sözdür. Zâhir olan Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'in bu hadiste bu özelliği soru konusu etmesinin sebebinin soru soran kimsenin İslâm'ın Allah (azze ve celle) için vacip olan rükünlerini yerine getirmiş olan fakat kulların hakları adına bu vacip miktarın İslâm'a dâhil olup olmadığını bilmeyen bir kimse olmasıdır. Bu yüzden Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) ona bilmediğini açıklamıştır... 'Muhâcir de Allah'ın yasakladığından uzak duran kimsedir' buyruğuna gelince hicret asıl itibarıyla hayrı elde etmek için, hayra duyulan sevgiden ve rağbetten ötürü kötülüğü terk edip ondan uzak durmaktır. Hicret Kitab ve Sünnet'te mutlak olarak kullanıldığı zaman İslâm'ı öğrenip ona göre amel etmek maksadıyla şirk beldesini terk edip İslâm yurduna göçmek manasına gelir. Bu tanıma göre hicretin aslı kişinin Allah'ın yasaklamış olduğu masiyetlerden uzak durmasıdır. Bunun kapsamına İslâm yurduna varmayı hedefleyerek şirk beldesini terk etmek de girer. Değilse masiyetlerde ısrar eder hâlde mücerred olarak şirk beldesini terk etmek tam ve kâmil bir hicret değildir. Tam ve kâmil hicret Allah'ın yasakladıklarını terk etmektir. Güç yetirildiği takdirde şirk beldesini terk etmek de bu kapsama girer."

⁴¹⁸ Aslında "Saîd" olarak geçmektedir. Doğru olan "Târîhu Bağdâd"da (4693) geçtiği üzere yukarıda yazdığımıdır.

seyfe (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Kim cemaatten bir karış ayrılırsa İslâm'ın hal-kasını boynundan çıkarmış olur."⁴¹⁹

396- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be, Ebû İshâk'tan onun şöyle dediğini tahdis etti: Sıla b. Züfer'i, Huzeyfe (*radiyallahu anh*)'tan onun şöyle dediğini tahdis ederken işittim: "İslâm sekiz paydır. Namaz bir paydır. İslâm bir paydır. Zekât bir paydır. Ramazan orucu bir paydır. Beyt'i haccetmek bir paydır. Allah yolunda cihâd bir paydır. Marufu emretmek bir paydır. Münkerden sakındırmak bir paydır. Hiçbir payı olmayan zarar etmiştir."⁴²⁰

397- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ, Şu'be'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Bana Ebû İshâk haber verdi. Onun Sa'd⁴²¹ b. Huzeyfe'den, onun Huzeyfe (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Kim cemaatten bir karış ayrılırsa İslâm'dan ayrılmış olur."⁴²²

398- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdullah b. Numeyr tahdis etti. Onun el-A'meş'ten, onun Ebû Sâlih'ten, onun Ebû Hureyre (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) buyurdu ki: "Nefsim elinde olana

⁴¹⁹ İbn Ebî Şeybe (38309) rivâyet etmiştir. Benzeri bu kitapta (148) İbn Abbâs'tan nakledilmişti.

⁴²⁰ Tahrîci 393. maddede geçmişti.

⁴²¹ Aslında "Saîd" olarak geçmektedir. Doğru olan az önce geçtiği üzere yukarıda yazdığımındır.

⁴²² İbn Ebî Şeybe (38299) rivâyet etmiştir. Az önce geçmişti.

yemin ederim ki iman etmedikçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olmazsınız. İster-
seniz size yaptığınız takdirde birbirinizi seveceğiniz bir
şey söylerim." "İsteriz" dediler. "Aranızda selâmi yayın"
buyurdu.⁴²³

399- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki:
Bize Ravh ve Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dediler ki:
Bize Avf, Kasâme b. Zuheyr'den onun şöyle dediğini
tahdis etti: "Emaneti olmayanın imanı yoktur. Ahdi ol-
mayanın da dini yoktur."⁴²⁴

400- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki:
Bize Abdulmelik b. Umeyr tahdis etti, dedi ki: Bize Ebu'l
Eşheb tahdis etti. Onun Avf'tan, onun Kasâme b. Zu-
heyr'den, onun el-Eş'arî'den rivâyet ettiğine göre o şöy-
le demiştir: "Emaneti olmayanın imanı yoktur. Ahdi ol-
mayanın da dini yoktur."⁴²⁵

401- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki:
Bize Affân tahdis etti, dedi ki: Bize Hammâd tahdis etti,
dedi ki: Bana el-Muğîre b. Ziyâd es-Sekafî Enes (*radiyal-
lahu anh*)'ı şöyle derken işittiğini haber verdi: Rasulullah
(*sallallahu aleyhi ve sellem*) buyurdu ki:

"Emaneti olmayanın imanı yoktur. Ahdi olmayanın
da dini yoktur."⁴²⁶

⁴²³ Ahmed (10431) rivâyet etmiştir. 352. maddede geçmişti.

⁴²⁴ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1030) Abdullah b. Ahmed kanalıyla babasından rivâyet etmiştir. İbn Ebî Şeybe de (51) "el-İmân"da rivâyet etmiştir.

⁴²⁵ Bir yerde bulamadım.

⁴²⁶ Ahmed (13637) rivâyet etmiştir. Tahrîci 60. ve 61. maddeler-
de geçmişti.

402- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Hâşim b. el-Kâsım tahdis etti, dedi ki: Bize yani İbn Râşid- tahdis etti. Onun Süleymân'dan, onun Amr b. Şuayb'dan, onun babasından, onun dedesinden, onun Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'den rivâyet ettiğine göre o şöyle buyurmuştur:

"Bize karşı silah taşıyan ya da yolumuzu gözetleyen bizden değildir."⁴²⁷

403- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ b. Âdem tahdis etti, dedi ki: Bize Zuheyr tahdis etti. Onun Ebu'z Zubeyr'den, onun Câbir b. Abdullah (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

"Kim bir malı yağmalarsa bizden değildir."⁴²⁸

404- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti. Onun Mansûr'dan, onun İbrâhîm'den, onun Yezîd b. Evs'ten, onun Ebû Mûsâ'dan rivâyet ettiğine göre o bir baygınlık geçirdi. Bunun üzerine ümmü veledi (kendisinden çocuğu olan câriyesi) kendisine ağladı. Ayıldığı zaman ona "Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in ne buyurduğu sana ulaşmadı mı?" dedi. (Râvi) dedi ki: Ona (yani ümmüvelede Rasulullah'ın ne buyurduğunu) sordum. Dedi ki: (Ebû Mûsâ) şöyle dedi: (Rasulullah buyurdu ki:)

⁴²⁷ Ahmed (6724) rivâyet etmiştir. Sahih tir. Benzeri 297. ve 298. maddelerde geçmişti.

⁴²⁸ Ahmed (14464) rivâyet etmiştir. Sahih bir hadistir. Tahrîci 286. maddede geçmişti.

"Feryat figân eden, başını tıraş eden ve (yakasını) yırtan bizden değildir."⁴²⁹

405- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize İbn Âdem tahdis etti, dedi ki: Bize Zuheyr tahdis etti. Onun Humeyd et-Tavîl'den, onun el-Hasen'den, onun İmrân b. Husayn (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) buyurdu ki:

"Kim bir malı yağmalarsa bizden değildir."⁴³⁰

406- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ b. Âdem tahdis etti, dedi ki: Bize Şerîk tahdis etti. Onun Yezîd b. Ziyâd'dan, onun Abdurrahmân b. Ebî Leylâ'dan, onun Ebû Mûsâ (*radiyallahu anh*)'tan, onun Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den rivâyet ettiğine göre o şöyle buyurmuştur:

"Başını tıraş eden, (yakasını) yırtan ve feryat figân eden -yani bizden- değildir."⁴³¹

407- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Muâviye tahdis etti, dedi ki: Bize el-A'meş tahdis etti. Onun İbrâhîm'den, onun Sehm b. Mincâb'dan, onun Karsa'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Ebû Mûsâ ağırlaştığı zaman karısı bir çığlık attı. (Ebû Mûsâ) ona "Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in ne buyurduğunu bilmiyor musun?" diye sordu. (Karısı) "Biliyorum" dedi, sonra sesini kesti. (Ebû Mûsâ) öldüğü zaman ona (yani karısına) "Rasulullah ne buyurdu?"

⁴²⁹ Ahmed (19535) ve Müslim (104) rivâyet etmiştir.

⁴³⁰ Ahmed (19929) rivâyet etmiştir.

⁴³¹ Ahmed (19690). Tahrîci 404. maddede geçmişti.

diye soruldu. Dedi ki: "(Ebû Mûsâ) şöyle dedi: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) (yakasını) yırtana, başını tıraş edene ya da feryat figân edene lanet etti."⁴³²

408- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân b. Mehdî tahdis etti, dedi ki: Bize Cerîr b. Hâzîm tahdis etti. Onun Ya'lâ b. Hakîm'den, onun Ebû Lebid'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Abdurrahmân b. Semura ile Kâbil'e gazveye çıktık. İnsanlar bir ganîmete denk geldiler ve onu yağmaladılar. Bunun üzerine Abdurrahmân bir münâdiye "Ben Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'i 'Kim bir malı yağmalarsa bizden değildir' derken işittim, şu ganîmeti geri verin!" diye nida etmesini emretti. Onlar da ganîmeti geri verdiler. (Abdurrahmân) ganîmeti onlar arasında eşit şekilde üleştirdi.⁴³³

409- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Cerîr tahdis etti. Onun Kâbûs'tan, onun babasından rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

"Yağmalayan, üst soyan ve silâhla işâret eden bizden değildir."⁴³⁴

410- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Huşeym tahdis etti, dedi ki: Bize Mansûr, el-Hasen'den onun şöyle dediğini haber verdi: Ömer b. el-Hattâb (radiyallahu anh) dedi ki: "Öyle içimden geçirdim ki birkaç kişiyi şu şehirlere göndereyim. İmkânları olduğu

⁴³² Ahmed (19626) rivâyet etmiştir.

⁴³³ Ahmed (20619) rivâyet etmiştir.

⁴³⁴ İsnâdı munkatıdır. Bunu destekleyen rivâyetler 286. ve 296. maddelerde geçmiştir.

hâlde haccetmemiş olan kimselere baksınlar ve onların üzerine cizye koysunlar. Onlar müslüman değillerdir! Onlar müslüman değillerdir!"⁴³⁵

411- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Huşeym tahdis etti, dedi ki: Bize Dâvûd b. Ebî Hind tahdis etti, dedi ki: Bize Saîd b. Cubeyr tahdis etti, dedi ki: Ömer b. el-Hattâb şöyle dedi: "İnsanlar hacca terk edecek olsalar mutlaka onlarla namaz ve zekât uğruna savaştığımız gibi savaşırız."⁴³⁶

412- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Huşeym tahdis etti, dedi ki: Bize Mansûr tahdis etti. Onun el-Hakem'den, onun Adiyy b. Adiyy'den, onun ed-Dahhâk b. Arzem'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Ömer b. el-Hattâb (*radiyallahu anh*) dedi ki:

⁴³⁵ İsnâdı munkatıdır. Ömer (*radiyallahu anh*)'tan sahihtir. Bir sonraki eser bunun şâhididir.

İbn Kesîr "Tefsîr"de (1/387) şöyle demiştir: "Hâfız Ebû Bekr el-İsmâîlî Ebû Amr el-Evzâî'den rivâyet etmiştir: Bana İsmâîl b. Ubeydullah b. Ebi'l Muhâcir tahdis etti, dedi ki: Bana Abdurrahmân b. Ğanm'ın tahdis ettiğine göre o Ömer b. el-Hattâb (*radiyallahu anh*)'ı şöyle derken işitmiştir: 'Kim hacca güç yetirdiği hâlde haccetmezse yahudi veya hristiyan olarak ölsün onun için fark etmez.' Bu Ömer (*radiyallahu anh*)'a kadar sahih bir hadistir."

Bunu "et-Telhîsu'l Habîr" (2/223) müellifi de sahihlemiştir. Ayrıca el-Adenî'nin "el-İmân" kitabına (409) bakınız. Orada daha fazla açıklama vardır.

⁴³⁶ Bu eseri "ed-Dürrü'l Mensûr"da (2/276) zikredildiği üzere Saîd b. Mansûr, "el-İmân"da el-Adenî (34) "Ahbâru Mekke"de el-Fâkihî (813) rivâyet etmiştir. İsnâdı munkatıdır.

"Kim imkânı olduğu hâlde haccetmemiş hâlde ölürse isterse yahudi olarak isterse hristiyan olarak ölsün."⁴³⁷

413- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Hüseyim tahdis etti, dedi ki: Bize Muğîre tahdis etti. Onun İbrâhîm'den, onun el-Esved'den rivâyet ettiğine göre o Miklâs denen bir azatısına "Haccetmemiş hâlde ölürsen cenâze namazını kılmam" demiştir.⁴³⁸

414- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti. Onun Ebu'l Ma'lâ'dan, onun Saîd b. Cubeyr'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Bir komşum imkânı olmasına rağmen haccetmemiş hâlde ölse onun cenâze namazını kılmam."⁴³⁹

415- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân, Mücâhid b. Rûmî'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Saîd b. Cubeyr'e, Abdurrahmân b. Ebî Leylâ'ya ve İbn Ma'kil'e imkânı olmasına rağmen haccetmeden ölen kimseyi sordum. İbn Ebî Leylâ "Velîsi onun adına haccettiği takdirde onun için ümitvar olurum" dedi. Saîd b. Cubeyr "Ateş, ateş!" dedi. Abdullah b. Ma'kil de "Allah'a âsî olduğu hâlde ölmüştür" dedi.⁴⁴⁰

416- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti. Onun Süfyân'dan, onun Leys'ten, onun İbn Sâbit'ten rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

⁴³⁷ İbn Ebî Şeybe (14671) rivâyet etmiştir.

⁴³⁸ İbn Ebî Şeybe (14666) rivâyet etmiştir.

⁴³⁹ İbn Ebî Şeybe (14668) rivâyet etmiştir.

⁴⁴⁰ İbn Ebî Şeybe (14667) rivâyet etmiştir.

"Kim haccetmeden ölürse, kendisini bundan alıkoyucu bir hastalık, zâlim bir sultan ya da açık bir ihtiyaç engellemediyse ne hâl üzere ölürse ölsün: İsterse yahudi olarak isterse hristiyan olarak..."⁴⁴¹

417- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun Muğîre'den, onun Mansûr'dan, onun İbrâhîm'den rivâyet ettiğine göre el-Esved Miklâs denen varlıklı bir azatlısına şöyle demiştir: "Ey Miklâs, haccettin mi? Haccetmediysen cenâze namazını kılmam ha!"⁴⁴²

418- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize İsmâîl tahdis etti. Onun Leys'ten, onun Abdurrahmân b. Sâbit'ten rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) buyurdu ki:

"Kim tek bir hac bile yapmadan ölürse, eğer onu bundan açık bir ihtiyaç, alıkoyucu bir hastalık ya da zâlim bir sultan engellemediyse ne hâl üzere ölürse ölsün: İsterse yahudi olarak isterse hristiyan olarak..."

419- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti. Onun el-Hakem'den, onun Adiyy b. Adiyyden, onun ed-Dahhâk b. Abdurrahmân b. Arzem'den, onun babasından, onun Ömer (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet

⁴⁴¹ İbn Ebî Şeybe (14665) ve "el-İmân"da el-Adenî (37) rivâyet etmiştir. İsnâdı mürseldir. Ebû Umâme (*radiyallahu anh*)'tan merfû olarak da rivâyet edilmiştir fakat sahih değildir. Beyhâkî de "es-Sünenu'l Kubrâ"da (4/334) rivâyet edip şöyle demiştir: "Bunun, isnâdı kuvvetli olmasa da Ömer b. el-Hattâb (*radiyallahu anh*)'ın sözü olan bir şâhidi vardır."

⁴⁴² İbn Ebî Şeybe (14666) rivâyet etmiştir.

ettiğine göre o şöyle demiştir: "Kim imkânı olduğu hâlde haccetmeden ölürse isterse yahudi olarak isterse hristiyan olarak ölsün."⁴⁴³

420- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Affân tahdis etti, dedi ki: Bize Saîd b. Zeyd tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Süleymân el-Usarî tahdis etti, dedi ki: Bana Ukbe b. Suhbân tahdis etti, dedi ki: Ebû Bekre (radiyallahu anh)'ı Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'den şu rivâyet ederken işittim:

"İnsanlar kıyâmet günü Sırat üzerinde taşınırlar. Sırat'ın iki yanı onları kelebeklerin düşüştüğü gibi birbirleri ardınca ateşe düşürür. Bundan sonra Allah (azze ve celle) dilediğini rahmetiyle kurtarır."

Buyurdu ki: "Sonra şefa'at etmeleri için meleklerle, nebîlere ve şehidlere izin verilir. Şefa'at ederler ve çıkarırlar. Şefa'at ederler ve çıkarırlar. Şefa'at ederler ve kalbinde zerre ağırlığında iman bulunan kim varsa çıkarırlar."⁴⁴⁴

421- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Affân b. Müslim tahdis etti, dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme tahdis etti. Onun Ebû Ca'fer el-Hatmî'den, onun babasından, onun dedesi Umeyr b. Habîb b. Hu-

⁴⁴³ İbn Ebî Şeybe (14670) rivâyet etmiştir: "Bize Vekî' tahdis etti. Onun Şu'be'den, onun el-Hakem'den, onun Adiyy b. Adiyy'den, onun babasından rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Ömer b. el-Hattâb (radiyallahu anh) dedi ki..."

⁴⁴⁴ Ahmed (20440), İbn Ebî Şeybe (35333) ve "es-Sünne"de İbn Ebî Âsım (863) rivâyet etmiştir. Sahih bir hadistir. Şahidleri Sahîhayn'da ve başka kaynaklarda çoktur.

mâşe'den⁴⁴⁵ rivâyet ettiğine göre o "İman artar ve azalır" demiş, kendisine "Onun artması ve azalması nedir?" diye sorulması üzerine de şu cevabı vermiştir: "Allah tebâreke ve teâlâ'yı andığımız ve O'ndan korktuğumuz zaman işte bu imanın artmasıdır. Gaflete düştüğümüz, unuttuğumuz ve kusurlu davrandığımız zaman, bu da imanın azalmasıdır."⁴⁴⁶

422- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Affân tahdis etti, dedi ki: Hammâd'ı şöyle derken işittim: (Ebû Ca'fer el-Hatmî'nin) -babasından lafzı geçmemektedir- Umeyr b. Habîb'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir...

Ona "O bana babası kanalıyla dedesinden tahdis etti dedim. Bunun üzerine "Zannediyorum, 'babasından-dedesinden' dedi" dedi.⁴⁴⁷

423- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yezîd tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Talha tahdis etti. Onun Zubeyd'den, onun Zerr'den⁴⁴⁸ rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Ömer b. el-Hattâb

⁴⁴⁵ Aslında "...onun dedesinden, onun Umeyr'den" diye geçmektedir. Doğru olan Abdullah'ın "es-Sünne"sinde (611) geçtiği üzere yukarıda yazdığımıdır.

⁴⁴⁶ İbn Ebî Şeybe "el-İmân"da (14), Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (611) rivâyet etmiştir.

⁴⁴⁷ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (612) rivâyet etmiştir.

⁴⁴⁸ Aslında böyle geçmektedir. İbn Ebî Şeybe'nin kitabında (31003) ve İbn Receb'in "Fethu'l Bârî"sinde (1/13) ise "Zirr b. Hubeyş" diye geçmektedir. Bu şekliyle isnâdı sahih olmaktadır.

(radiyallahu anh) ashâbına "Gelin imanımızı arttıralım" dedi. Sonra Allah (azze ve celle)'yi anarlardı.⁴⁴⁹

424- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yezîd tahdis etti, dedi ki: Bize Harîz b. Osmân tahdis etti, dedi ki: Bize hocalarımız -ya da bazı hocalarımız dedi- tahdis etti ki Ebu'd Derdâ (radiyallahu anh) şöyle demiştir: "Şüphesiz kulun imanından neyin artıp neyin azaldığını bilmesi onun anlayışındandır. Kulun arttığını mı yoksa azaldığını mı bilmesi onun anlayışındandır. Kulun şeytanın dürtmelerinin kendisine geliyor olduğunu bilmesi⁴⁵⁰ de onun anlayışındandır."⁴⁵¹

425- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize el-A'meş tahdis etti. Onun İbrâhîm'den, onun Alkame'den, onun Abdullah (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Cennete kalbinde hardal tanesi ağırlığınca kibir bulunan kimse girmez. Ateşe kalbinde hardal tanesi ağırlığınca iman bulunan kimse girmez."⁴⁵²

426- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân tahdis etti. Onun Süfyân'dan, onun Câmi' b. Şeddâd'dan, onun el-Esved b. Hilâl'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Muâz b. Cebel (radiyallahu

⁴⁴⁹ İbn Ebî Şeybe "el-İmân"da (108) rivâyet etmiştir. Benzeri daha önce geçmişti. 384. ve 387. maddelere bakınız.

⁴⁵⁰ "El-İbânetu'l Kubrâ"da "Kulun şeytanın dürtmelerinin kendisine nereden gelmekte olduğunu bilmesi..." diye geçmektedir.

⁴⁵¹ "El-İbânetu'l Kubrâ"da İbn Batta (1223) ve el-Lâlekâî (1710) rivâyet etmiştir.

⁴⁵² İbn Ebî Şeybe "Musannef"inde (27110) rivâyet etmiştir. İsnâdı sahihtir. İleride merfû olarak (540) gelecektir.

anh) "Allah (azze ve celle)'yi zikredelim" manasında "Otuz da bir süre iman edelim" dedi.⁴⁵³

427- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize el-A'meş tahdis etti. Onun Zeyd b. Vehb'den, onun Huzeyfe (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Bize Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) iki hadis tahdis etti ki bunlardan birinin gerçekleştiğini gördüm, diğerinin gerçekleşmesini ise beklemekteyim. Onun bize tahdis ettiğine göre emanet insanların kalplerinin köküne inmiştir. Kur'ân da inmiştir. Bundan sonra Kur'ân'dan bazı şeyler öğrenmişler, Sünnet'ten de bazı şeyler öğrenmişlerdir.

Sonra bize emanetin kaldırılmasından söz etti, buyurdu ki:

"Kişi bir uykuya dalacak da emânet kalbinden alın- verecek. İzi çok hafif bir iz olarak kalacak. Yine kişi bir uykuya dalacak da emânet kalbinden alın-verecek. İzi nasır izi gibi kalacak. Ayağına yuvarladığın kor parçası gibi... Onu kabarmış görürsün ama içinde bir şey yoktur." Sonra Huzeyfe bir çakıl taşı aldı ve onu baldırının üzerine yuvarladı. Sonra şöyle devam etti: "Sonra iş öyle bir hâl alır ki insanlar birbirlerinden alışveriş yaparlar. Neredeyse hiç kimse emaneti yerine getirmez. Öyle ki 'Falanoğulları arasında güvenilir bir adam var- mış' denilir. Yine bir adam hakkında 'Ne sağlamdır, ne akıllıdır, ne zariftir!' denir. Hâlbuki onun kalbinde har- dal tanesi ağırlığınca iman yoktur."

⁴⁵³ Tahrîci 387. maddede geçmişti. 523. maddede tekrar gelecek- tir.

Ben öyle bir zaman geçirdim ki o zamanda hanginizle alışveriş yaptığımı aldırmazdım. Eğer müslüman-Yahudi veya hristiyan bana onu (yani hakkımı) âmiri döndürürdü. Bugün ise sizden ancak falanla ve falancayla alışveriş yapabilirim.⁴⁵⁴

⁴⁵⁴ Ahmed (23255, 23256), Buhârî (6497, 7086) ve Müslim (143) rivâyet etmiştir.

Ebû Ubeyd "Ğarîbu'l Hadîs"te (4/118) şunları söylemiştir: "El-Asmaî ve başkaları '*insanların kalplerinin cezri*' buyruğundaki cezr şeklinde cizrdir' demiştir. El-Asmaî ise 'O fethalıdır' demektedir. 'Eseru'l vekt' buyruğuna gelince, vekt bir şeyin hafifçe izidir. El-Asmaî 'Hurma olgunlaşmaya başladığında ona busrun muvekketun denir' demiştir. Mecl ise eldeki iş izidir. İnsan eliyle bir iş yapar da sonunda derisi sertleşir. Bu baptan olmak üzere iki lûgat ile 'macelet/mecilet yeduhû' denir. Müntebir ise kabarmış demektir. 'Ben öyle bir zaman geçirdim ki o zamanda hanginizle alışveriş yaptığımı aldırmazdım' sözüne gelince insanların birçoğu bunu hilâfet bey'atine yormaktadır. Bu hatalı bir yorumdur. O 'Yahudi veya hristiyan ise bana onu (yani hakkımı) âmiri döndürürdü' demekten bu nasıl mümkün olabilir? O bir yahudiye veya hristiyana hilâfet üzere bey'at mı etmekteydi? Bununla birlikte onun Ömer (*radıyallahu anh*)'tan sonra kimseyi görmemişken herkesle bey'atleşip herkesi halîfe yapmış olması da mümkün değildir. Şu hâlde onun hakkında nasıl böyle bir yorumda bulunulabilir? Onun burada söylemek istediği ancak alışveriştir. O emâneti ve emânetin insanlardan kaybolduğunu söz konusu ederek ise 'Bugün insanlar arasında güvenilirliğin kalmadığından dolayı alışveriş hususunda ancak falana ve falancaya güvenebiliyorum' demek istemiştir. 'Onu bana âmiri döndürürdü' sözündeki âmir (*sâî*) ise onun başındaki yönetici demektir. 'Müslüman olmasa bile hakkımı ondan alıp bana verirdi' demek istemektedir. Bir topluluğun yöne-

428- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize İsmâîl tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. İshâk tahdis etti, dedi ki: Bana Ubeydullah b. el-Muğîre b. Muaykib'in, Benî Leys'ten biri olan ve Ebû Saîd el-Hudrî'nin himâyesinde yetişen Süleymân b. Amr b. Ubeyd el-Utvârî'den onun şöyle dediğini tahdis etmiştir: Ebû Saîd el-Hudrî (*radiyallahu anh*)'ın şöyle dediğine şahit oldum: Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'i şöyle buyururken işittim:

"Nebîler ihlâslı olarak Allah'tan başka ilah olmadığına şehâdet eden herkes hakkında şefaât eder ve onları oradan çıkarırlar. Sonra Allah (*azze ve celle*) orada bulunanlara rahmetiyle acır da orada kalbinde tane ağırlığınca, zerre ağırlığınca iman bulunduğu hâlde oradan çıkartmadığı hiçbir kul bırakmaz."⁴⁵⁵

429- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ b. Saîd tahdis etti, dedi ki: Bize İbn Ebî Arûbe tahdis etti, dedi ki: Bize Katâde tahdis etti, dedi ki: Bize Enes b. Mâlik (*radiyallahu anh*) Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in şöyle buyurduğunu tahdis etti: "Lâ ilâhe illallâh diyen ve kalbinde arpa tanesi ağırlığınca hayır bulunan

timi adına bir şeyi eline alan her kimse onlar üzerindeki bir sâîdir. Bu çoğunlukla sadaka memurları hakkında kullanılır. Onlara (sâînin çoğulu olan) suât denir."

⁴⁵⁵ Ahmed (11081) bundan daha tam bir lafızla rivâyet etmiştir. Hallâl'in "es-Sünne"sinde (1025) Ebû Bekr el-Esram'ın şöyle dediği rivâyet edilmiştir: "Ebû Abdullah'a 'İman artıp azalır mı?' diye soruldu. Dedi ki: 'Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in hadisi buna delâlet etmektedir. O "Kalbinde şu kadar (iman) bulunan kim varsa çıkarın, kalbinde şu kadar (iman) bulunan kim varsa çıkarın" buyurmuştur. Görüldüğü gibi bu buna delâlet etmektedir."

herkes cehennemden çıkacaktır. Lâ ilâhe illallâh diyen ve kalbinde buğday⁴⁵⁶ tanesi ağırlığınca hayır bulunan herkes cehennemden çıkacaktır. Sonra Lâ ilâhe illallâh diyen ve kalbinde zerre ağırlığınca hayır bulunan herkes cehennemden çıkacaktır."⁴⁵⁷

430- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ, Süfyân'dan onun şöyle dediğini tahdis etti: Bana Ebû İshâk, Ebû Leylâ el-Kindî'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Hucr b. Adiyy bir oğlunun özensizce abdest aldığını gördü. Bunun üzerine "Sayfayı getir!" dedi (ve şunu yazdı): "Bu bize Alî'nin tahdis ettiğidir: Abdest imanın yarısıdır."⁴⁵⁸

431- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize Yûnus tahdis etti. Onun Ebû İshâk'tan, onun Umeyr b. Kumeym'den, onun Hucr el-Kindî'nin bir kölesinden rivâyet ettiğine göre Hucr bir oğlunun tuvaletten çıktığı hâlde abdest almadığını gördü. Bunun üzerine "Oğlum, bana şu dolaptan sayfayı getir hele" dedi (ve şöyle yazdı): "Alî b. Ebî Tâlib'i şöyle derken işittim: Abdest imanın yarısıdır."⁴⁵⁹

432- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî', Hammâd b. Necîh'ten tahdis etti.

⁴⁵⁶ Aslında "zerre" diye geçmektedir. Doğru olan yukarıda yazdığım dır.

⁴⁵⁷ Ahmed (12153), Buhârî (4476) ve Müslim (193) rivâyet etmiştir.

⁴⁵⁸ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (777) rivâyet etmiştir. İsnâdı sahihtir. Tahrîcinin tamamı için oraya bakınız.

⁴⁵⁹ İbn Ebî Şeybe "el-İmân"da (123) rivâyet etmiştir. Bir önceki esere bakınız.

Bize ayrıca el-Meymûnî haber verdi, dedi ki: Bize İbn Hanbel tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî', Hammâd b. Necîh'ten onun şöyle dediğini tahdis etti: Bize Ebû İmrân el-Cevnî, Cundeb (radiyallahu anh)'tan onun şöyle dediğini tahdis etti: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ile birlikte idik ve ergenliğe adım atmak üzere olan gençlerdik. O bize önce imanı öğretiyordu. Sonra Kur'ân'ı öğretmeye başladı da bu imanımızı arttırdı."⁴⁶⁰

433- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân tahdis etti. Onun Süfyân'dan, onun Ebû İshâk'tan, onun Ebû Leylâ el-Kindî'den, onun Hucr b. Adiyy'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Bize Alî (radiyallahu anh) temizliğin (abdestin) imanının yarısı olduğunu tahdis etti."⁴⁶¹

434- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muâz tahdis etti, dedi ki: Bize İbn Avn, Muhammed'den onun şöyle dediğini tahdis etti, dedi ki: Abdullah b. Utbe acemlerin davranışlarından birini sergileyen bir adam gördü. Bunun üzerine şöyle dedi: "Kişi farkında olmadan yahudi ya da hristiyan olmaktan sakınsın."⁴⁶²

435- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ b. Saîd, Muhammed b. Amr'dan onun şöyle dediğini tahdis etti: Bana Ubeyde b. Süfyân el-Hadramî, sahabiliği bulunan Ebu'l Ca'd ed-Damrî'den onun şöyle

⁴⁶⁰ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (776) rivâyet etmiştir. İsnâdı sahihtir. Tahrîcinin tamamı için oraya bakınız.

⁴⁶¹ İbn Ebî Şeybe "el-İmân"da (120) rivâyet etmiştir.

⁴⁶² İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1246) Abdullah kanalıyla onun babasından rivâyet etmiştir. 346. maddede geçmişti. 442. maddede tekrar gelecektir.

dediğini tahdis etti: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

"Kim üç cumayı önemsemeyerek terk ederse⁴⁶³ kalbi mühürlenir."⁴⁶⁴

436- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti. Onun Muhammed b. Abdurrahmân b. Es'ad b. Zûrâre-
den, onun övgüyle bahsettiği amcası Yahyâ'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

"Kim cumayı önemsemeyerek ve özürlü olmadığı hâlde üç defa terk ederse kalbine mühür vurulur ve kalbi münâfığın kalbine dönüştürülür."⁴⁶⁵

⁴⁶³ "Müsned"de "önemsemeyerek ve özürlü olmaksızın terk ederse Allah onun kalbini mühürler" diye geçmektedir.

⁴⁶⁴ Ahmed (15498), Ebû Dâvûd (1052) ve Tirmizî (500) rivâyet etmiş; İbn Huzeyme (1858) ve İbn Hibbân (2786) sahihlemiştir. Müslim'in şu rivâyeti (865) bunun şâhididir: Abdullah b. Ömer ve Ebû Hureyre Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'i minberinin basamakları üzerinde şöyle buyururken işitmişlerdir: "Bazı kimse-
ler ya cumaları bırakmaktan vazgeçerler ya da Allah kalplerine mühür vurur da muhakkak gâfilerden olurlar." Ayrıca bir sonraki hadise bakınız.

⁴⁶⁵ İbn Ebî Âsım "el-Âhâdu ve'l Mesânî"de (2197), el-Mervezî "el-Cumua"da (63) rivâyet etmiştir. İsnâdını el-Bûsîrî "İthâfu'l Mehera"da (2/272) sahihlemiştir. Bunun Ahmed'in (14559) Câbir b. Abdullah kanalıyla Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'den rivâyet ettiği bir şâhidi de vardır. O şöyle buyurmuştur: "Kim cumayı üç kere özürlü olmaksızın terk ederse Allah kalbini mühürler." İsnâdı hasendir. Aynı şekilde bir önceki eser de bunu desteklemektedir.

437- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun Avftan, onun Saîd b. Ebi'l Hasen'den, onun İbn Abbâs (radiyallahu anhumâ)'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Kim ömrü olmadığı hâlde arka arkaya dört cumayı terk ederse İslâm'ı arkasına artmış olur."⁴⁶⁶

438- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize el-A'meş tahdis etti. Onun Süleymân⁴⁶⁷ b. Meysere'den, onun Târik b. Şihâb'dan, onun Abdullah (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Kişi bir günah işlediğinde kalbine siyah bir nokta konur. Bir daha günah işlediğinde kalbine başka bir siyah nokta daha konur. Öyle ki sonunda kalbi benekli kara koyunun rengine bürünür."⁴⁶⁸

439- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ b. Saîd, Hişâm'dan onun şöyle dediğini tahdis etti: Bize Muhammed tahdis etti. Onun Ebû Ubeyde b. Huzeyfe'den, onun babasından rivâyet ettiğine göre o

⁴⁶⁶ Abdurrazzâk (5169) ve Ebû Ya'lâ (2712) rivâyet etmiştir.

"Mecmeu'z Zevâid" (2/193) müellifi "Ebû Ya'lâ rivâyet etmiştir, ricâli sahihin ricâlidir" demiştir. "Et-Tergîbu ve't Terhîb" (1/296) müellifi "Ebû Ya'lâ mevkûf olarak sahih bir isnad ile rivâyet etmiştir" demiştir. İbn Ebî Şeybe (5579) de Avf- Saîd b. Ebi'l Hasen- İbn Abbâs (radiyallahu anhumâ) tarîkiyle şunu rivâyet etmiştir: "Kim arka arkaya üç cumayı terk ederse Allah onun kalbini mühürler."

⁴⁶⁷ Aslında "Selmân" diye geçmektedir. Doğru olan yukarıda yazdığım'dır. (el-Cerhu ve't Ta'dîl, 4/143)

⁴⁶⁸ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1206) musannifin tarîkin-den rivâyet etmiştir. İbn Ebî Şeybe de "el-İmân"da (9) rivâyet etmiştir. Tahrîcinin tamamı için oraya bakınız.

şöyle demiştir: "Biriniz bilmeden yahudi veya hristiyan olmaktan sakınsın!"⁴⁶⁹

440- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Avf, Abdullah b. Amr b. Hind el-Cemelî'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Alî b. Ebî Tâlib şöyle derdi: "İman kalpte beyaz bir nokta olarak belirir. İman arttıkça beyazlık da artar. Kişi imanını kemâle erdirdiği zaman kalp bembeyaz olur. Nifak da kalpte siyah bir nokta olarak belirir. Nifak arttıkça o siyahlık artar. Kişi nifakını kemâle erdirdiği zaman kalbin tamamı kapkara olur. Allah'a yemin ederim, Allah'a yemin ederim ki bir müminin kalbini yaracak olsanız onu beyaz bulursunuz. Münafığın kalbini yaracak olsanız onu siyah bulursunuz."⁴⁷⁰

441- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer ve Ravh tahdis etti, dediler ki: Bize Avf, Saîd b. Ebi'l Hasen'den onun şöyle dediğini tahdis etti: İbn Abbâs (radiyallahu anhuma) dedi ki: "Kim özürlü olmadığı hâlde arka arkaya dört cumayı -Ravh cuma demedi- terk ederse İslâm'ı arkasına atmış olur."⁴⁷¹

442- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân b. Mehdî tahdis etti, dedi ki: Bize Saîd -yani İbn Abdurrahmân- Muhammed'den onun

⁴⁶⁹ Benzeri 346. ve 434. maddelerde Abdullah b. Utbe'den nakle dılmıştı.

⁴⁷⁰ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1205) musannifin tarîkin-den rivâyet etmiştir. İbn Ebî Şeybe de "el-İmân"da (8) rivâyet etmiştir. İsnâdı munkatıdır.

⁴⁷¹ Tahrîci 437. maddede geçmişti.

söyle dediğini tahdis etti: Abdullah b. Utbe dedi ki: "Biziniz farkında olmadan yahudi ya da hristiyan olmaktan sakınsın!"

Muhammed dedi ki: "Zannımca o bu manayı 'Sizden kim onları dost edinirse o da onlardandır' (Mâide, 51) âyetinden çıkardı."⁴⁷²

443- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ, Avftan onun söyle dediğini tahdis etti: Bize Saîd b. Ebî'l Hasen, İbn Abbâs (radiyallahu anhumâ)'dan onun söyle dediğini tahdis etti: "Kim özü olmadiğı hâlde dört cumayı terk ederse İslâm'ı arkasına atmış olur."⁴⁷³

444- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdulmelik b. Amr tahdis etti, dedi ki: Bize Zuheyr tahdis etti.

Bize İbn Mehdî de Zuheyr- Useyd kanalıyla tahdis etti. İbn Mehdî "İbn Ebî Useyd" dedi. Onun Abdullah b. Ebî Katâde'den, onun Câbir b. Abdullah (radiyallahu anhumâ)'dan rivâyet ettiğine göre Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Kim mazereti olmadiğı hâlde cumayı üç defa terk ederse..."

İbn Mehdî "zarureti olmadiğı hâlde (terk ederse) kalbi mühürlenir" dedi.

Yine İbn Mehdî "Allah kalbine mühür vurur" dedi.⁴⁷⁴

⁴⁷² İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1247) Abdullah b. Ahmed kanalıyla babasından rivâyet etmiştir. Tahrîci 346, 435. ve 436. maddelerde geçmişti.

⁴⁷³ Tahrîci 436. ve 441. maddelerde geçmişti.

⁴⁷⁴ Ahmed (14559) ve İbn Mâce (1125) rivâyet etmiştir. Benzeri 35. ve 436. maddelerde geçmişti.

445- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî tahdis etti, dedi ki: Bize Nâfi' b. Ömer tahdis ettiğini söylüyor. Onlar ise onun imanının Cibrîl'in ve Mikâil'in imanı gibi olduğunu söylüyorlar."⁴⁷⁵

446- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Hâlid b. Hayyân tahdis etti, dedi ki: Bize Nasr b. el-Müsennâ el-Eşca'î tahdis etti, dedi ki: Bir gün Meymûn yanından geçti. Cârîye "Söylediğim herhangi bir sözden dolayı benim için büyük günah⁴⁷⁶ söz konusu olabilir mi?" diyordu. Bunun üzerine Meymûn şöyle dedi: "Şu-
nun imanını Meryem binti İmrân'ın -Allah ona salât etsin- imanı gibi mi görüyorsunuz? İmanının Cibrîl (aleyhisselam)'ın imanı gibi olduğunu söyleyene yazıklar olsun!"⁴⁷⁷

447- Bize el-Meymûnî tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Ca'fer en-Nufeylî tahdis etti, dedi ki: Ma'kil b. Ubeydul-

⁴⁷⁵ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (780) rivâyet etmiştir. Ayrıca "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1348) Nâfi' b. Ömer el-Kuraşî'nin şöyle dediği rivâyet edilmiştir: "Fehdân'ı içmekten hiç ayılmayan bir adam olarak gördüm."

⁴⁷⁶ "El-İbânetu'l Kubrâ"da "nankörlük" diye geçmektedir.

⁴⁷⁷ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1350) musannifin tarîkin-den rivâyet etmiştir. Ebû Ubeyd de "el-İmân"da (55) zikretmiştir. "Şuabu'l İmân"da (64) Abdulmelik b. Ebi'n Nu'mân kanalıyla Meymûn b. Mihrân'dan şu rivâyet edilmiştir: O bir adamla ırca hususunda tartıştı. Onlar bu hâldeyken şarkı söyleyen bir kadın duydular. Meymûn b. Mihrân "Şunun imanı nerede, İmrân'ın kız Meryem'in imanı nerede?" dedi. Meymûn bu sözü söyleyince adam ona hiçbir cevap vermeden oradan ayrıldı.

lah el-Absî'ye okudum, dedi ki: Meymûn b. Mihrân'ın yanında Benî Esed'den kör ve çolak bir adam gördüm. Sinekler bir ona konuyor, bir Meymûn'a konuyordu. Adam ona "Bize bir sûre oku ve onu tefsir et ey Ebû Eyyûb!" dedi. Bunun üzerine o "İze's şemsu kuvvirat" sûresini okudu. "Şüphesiz o kerîm, kuvvetli, Arş'ın sahibinin yanında saygın, orada kendisine itaat edilen ve güvenilir bir elçinin sözüdür" buyruğuna gelince şöyle dedi: "Bu Cibrîl (aleyhisselam)'dır. İmanının Cibrîl'in imanı gibi olduğunu söyleyene yazıklar olsun!"⁴⁷⁸

448- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti. Onun Süfyân'dan, onun el-A'meş'ten, onun Hayseme'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Abdullah b. Amr (radiyallahu anh) dedi ki: "İnsanlar üzerine öyle bir zaman gelir ki mescidlerinde bir araya gelip Kur'ân okurlar da aralarında tek bir mümin bulunmaz."⁴⁷⁹

449- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti, dedi ki: Bize el-A'meş tahdis etti. Onun İbrâhîm'den, onun Ma'mer'den, onun Huzeyfe (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Kişi gözü görür sabahlar da akşama göz kapağı(nın altındaki gözü) ile bakamaz çıkar."⁴⁸⁰

450- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdullah b. Numeyr tahdis etti, dedi ki: Bize el-A'meş,

⁴⁷⁸ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1354) rivâyet etmiştir.

⁴⁷⁹ El-Firyâbî "Sıfetu'n Nifâk"ta (108-110) rivâyet etmiştir. On-
dan sahihtir. 146. maddede geçmişti.

⁴⁸⁰ Tahrîcî 331. maddede geçmişti. 450. maddede yine gelecektir.

Umâra'dan onun şöyle dediğini tahdis etti: Bize Ebû Ammâr tahdis etti, dedi ki: Huzeyfe (radiyallahu anh) dedi ki: "Kişi gözü görür sabahlar da akşama göz kapağı(nın altındaki gözü) ile bakamaz çıkar."

451- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdulmelik b. Amr tahdis etti, dedi ki: Bize Mûsâ b. Alî tahdis etti. Onun babasından, onun Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Ben sabahı kâfir etmeyeceğim ya da akşama kâfir çıkmayacağım hususunda yemin etmek istemem."⁴⁸¹

452- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti, dedi ki: Amr, Attâb b. Huneyn'i Ebû Saîd el-Hudrî (radiyallahu anh)'tan⁴⁸² onun şöyle dediğini tahdis ederken işitmiş: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:⁴⁸³

"Allah yedi sene yağmur damlalarını tutup insanlara göndermese, sonra gönderse; mutlaka bazı kimseler 'Micdeh nev'i sebebiyle yağmurlandık' diyerek O'na kâfir olurlar."⁴⁸⁴

⁴⁸¹ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ" da rivâyet etmiştir. Aynı manayı içeren başka bir eser 347. maddede geçmişti.

⁴⁸² Asılda "Attâb b. Cubeyr'i Ebû Ca'fer'den..." diye geçmektedir. Doğru olan hadisi tahriç eden diğer kimselerin kitaplarında geçtiği üzere yukarıda yazdığımıdır.

⁴⁸³ "Müsned"de şu geçmektedir: "Süfyân dedi ki: Attâb'ın kim olduğunu bilmiyorum."

⁴⁸⁴ Ahmed (11042), Abdurrazzâk (2/274), el-Humeydî (751), en-Nesâî (3/165) ve "Sahîh"inde İbn Hibbân (2130) rivâyet etmiştir. İbn Hibbân ayrıca şöyle demiştir: "O (Micdeh) Deberân'dır. Deberân da ayın menzillerinden biridir."

453- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti. Onun Süfyân'dan, onun Mansûr'dan, onun Sâlim b. Ebî'l Ca'd'dan, onun İbn Ömer (*radiyallahu anhum*)'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Bir kul dinleri hususunda insanları ahmak görmediği sürece imanın hakikatine erişemez."⁴⁸⁵

454- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti.

Bize ayrıca Abdurrahmân Süfyân'dan tahdis etti. Mana birdir. Onun Ebû İshâk'tan, onun Sıla b. Züfer'den, onun Ammâr (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Üç şey vardır ki kim onları kendisinde bir araya getirirse imanı kendisinde toplamış olur: "Sorumluluklarının farkında olması, yoklukta bile infak etmek ve herkese selâm vermek."⁴⁸⁶

455- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdullah b. Yezîd tahdis etti, dedi ki: Bize Saîd b. Ebî Eyyûb tahdis etti, dedi ki: Bana Ebû Merhûm Abdurra-

"Sahîhayn"da Zeyd b. Hâlid el-Cuhenî (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet edilen bir şâhidi vardır. Bu Ebû Ubeyd'in "el-İmân" kitabında (93) da geçmişti.

⁴⁸⁵ İbnu'l Mubârek "ez-Zühed"de (296) Süfyân tarîkiyle rivâyet etmiştir. Lafzı şu şekildedir: "Kişi insanları dinleri hususunda ahmaklar gibi görmedikçe imanın hakikatine isâbet edemez." İsnâdı sahihtir. Ayrıca el-Lâlekâî (1695) Mu'temir- Mansûr- Sâlim b. Ebî'l Ca'd- İbn Abbâs (*radiyallahu anhum*) kanalıyla benzerini rivâyet etmiştir. Manasının açıklaması için "el-İfsâhu an Meâni's Sahîh"e (6/403) bakınız.

⁴⁸⁶ İbn Ebî Şeybe "el-İmân"da (131), Ebû Ubeyd "el-İmân"da (31) rivâyet etmiştir. Ondan sahihtir.

hîm⁴⁸⁷ b. Meymûn tahdis etti. Onun Sehl b. Muâz b. Enes'ten, onun babasından rivâyet ettiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

"Kim Allah için verir, Allah için esirger, Allah için sever, Allah için buğzeder ve Allah için evlendirirse imanını kemâle erdirmiş olur."⁴⁸⁸

456- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti. Onun Ebû Belc'den, onun Amr b. Meymûndan, onun Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'tan, onun Nebî

⁴⁸⁷ Asılda "Abdurrahmân" diye geçmektedir. Doğru olan yukarıda yazdığım'dır. Bakınız: Tehzîbu'l Kemâl, 18/42

⁴⁸⁸ Ahmed (15369) ve "Hasen bir hadistir" diyerek Tirmizî (2521) rivâyet etmiştir.

İbn Receb "Câmiu'l Ulûmi ve'l Hikem"de (213) şunları söylemiştir: "Bunun manası şudur: Kalbin ve uzuvların hareketlerinin tamamı Allah için olduğu zaman kulun imanı bununla zâhiren ve bâtinen tamama ermiş olur. Kalplerin hareketlerinin düzgünlüğü uzuvların hareketlerinin düzgünlüğünü gerektirir. Kalp düzgün olduğunda, içerisinde Allah'ı istemekten ve onun istediklerini istemekten başka bir şey olmadığında uzuvlar ancak Allah'ın istediklerini yapmak için harekete geçer. O'nun râzı olduğu şeylere koşturur. O'nun hoşlanmadıklarından ve emin olmasa bile hoşlanmadıklarından olabileceğinden endişe ettiklerinden el çeker. Hasen şöyle demiştir: 'Taât uğrunda mı masiyet uğrunda mı olduğuna bakmadan ne gözümle baktım ne dilimle konuştum ne elimle tuttum ne de ayaklarım üzerinde dineldim. Taât uğrundaydı ilerledim. Masiyet uğrundaydı geri durdum...' Bu insanların kalpleri düzgün olunca ve kalplerinde Allah (azze ve celle)'den başkasına duyulan bir istek kalmayınca uzuvları da düzgün olmuştur. Uzuvları ancak Allah (azze ve celle) için harekete geçmiştir. O'nun râzı olduğu şeylere davranmıştır."

(sallallahu aleyhi ve sellem)'den rivâyet ettiğine göre o şöyle buyurmuştur:

"Kim imanın tadını almak istiyorsa kişiyi ancak Allah için sevsin."⁴⁸⁹

457- Bana Abdulmelik haber verdi, dedi ki: Bize Ravh tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be, Ebû Belc'den tahdis etti: Amr b. Meymûn'un Ebû Hureyre (radiyallahu anh) kanalıyla Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'den onun şöyle buyurduğunu rivâyet ederken işittim:

"Kim imanın tadını almak istiyorsa kişiyi ancak Allah için sevsin."

458- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân tahdis etti. Onun el-A'meş'ten, onun Zekvân'dan, onun Abdullah b. Damra'dan, onun Ka'b'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Kim Allah için sever, Allah için buğzeder, Allah için verir ve Allah için esirgerse imanını kemâle erdirmiş olur."⁴⁹⁰

459- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân tahdis etti, dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme tahdis etti. Onun Âsım'dan, onun Ebû Sâlih'ten, onun Ka'b'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Kim namazı kılar, zekâtı verir, işitir ve itaat ederse imanı ortalamış olur. Kim Allah için sever, Allah için

⁴⁸⁹ Ahmed (7967), "Müsned"inde İshâk (253), "el-İbâne"de İbnatta (915) rivâyet etmiştir. Bunun şâhidi 62. maddede Enes (radiyallahu anh)'tan nakledilmişti.

⁴⁹⁰ "Ta'zîmu Kadri's Salât"ta el-Mervezî (397) rivâyet etmiştir. nzeri 455. maddede merfû olarak geçmişti.

buğzeder, Allah için verir ve Allah için esirgerse imanı-
nı kemâle erdirmiş olur."⁴⁹¹

460- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdussamed b. Abdulvâris tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Hilâl tahdis etti, dedi ki: Bize Katâde, Enes (*radiyalahu anh*)'tan onun şöyle dediğini tahdis etti: Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ne zaman hutbe îrâd etmişse mutlaka şöyle buyurmuştur:

"Emâneti olmayanın imanı yoktur. Ahdi olmayanın da dini yoktur."⁴⁹²

461- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize el-Evzâî tahdis etti. Onun Hassân b. Atıyye'den, onun Abdullah b. Ebî Zeke-riyyâ'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Bana ulaştığına göre kişi amellerinden herhangi biriyle gös-teriş yaptığı zaman Allah (*azze ve celle*) ondan öncekileri de boşa çıkarırmış."⁴⁹³

462- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Huşeym tahdis etti, dedi ki: Bize Mansûr haber verdi. Onun el-Hasen'den, onun İmrân b. Husayn (*radiyalahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o bir adamın elinde pirinçten bir halka gördü ve "Bu neyin nesidir?" diye sordu. Adam "Vâhineye karşı" diye cevap verdi. Bunun üzerine İmrân şöyle dedi: "O senin sadece vehnini arttı-

⁴⁹¹ Tahrîci 385. maddede geçmişti.

⁴⁹² Ahmed (13199). 61. ve 400. maddelerde geçmişti.

⁴⁹³ İbn Ebî Şeybe (36445) rivâyet etmiştir.

rır. Eğer onun sana fayda verdiğine inanır hâlde ölseydin fitrat dininden gayrısı üzerine ölmüş olurdun.”⁴⁹⁴

463- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân tahdis etti. Onun Süfyân'dan, onun el-A'meş'ten, onun Ebû Zıbyân'dan rivâyet ettiğine göre Huzeyfe (*radiyallahu anh*) bir adamın yanına hasta ziyâreti yapmak için girdi. Adamın pazısına içerisine rukye yazılmış bir ip bağlamış olduğunu gördü ve “Bu neyin nesidir?” diye sordu. Adam “Hummâya karşı” diye cevap verdi. Bunun üzerine Huzeyfe öfkeli bir şekilde kalktı ve “Ölseydin cenâze namazını kılmazdım” dedi.⁴⁹⁵

464- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize İsrâîl ve Şerîk tahdis

⁴⁹⁴ İbn Batta “el-İbânetu'l Kubrâ”da (1179) musannifin tarîkin-den rivâyet etmiştir. Abdurrazzâk (20344) ve İbn Ebî Şeybe (23926) de mevkûf olarak rivâyet etmiştir. İsnâdı munkatıdır. Ahmed (20000) el-Mubârek b. Fedâle kanalıyla Hasen'den onun şöyle dediğini rivâyet etmiştir: Bana İmrân b. Husayn (*radiyallahu anh*)'ın haber verdiğine göre Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bir adamın pazısı üzerinde bir halka gördü. -Zannederim pirinçten dedi- Bunun üzerine “Yazık sana, bu da nedir?” diye sordu. Adam “Vâhineden korunmak için” dedi. Bunun üzerine o şöyle buyurdu: “O var ya senin ancak güçsüzlüğünü arttırır. At onu üzerinden! O üzerinde olduğu hâlde ölseydin ebediyen kurtuluşa eremezdin.”

İsnâdı munkatıdır. Hasen İmrân (*radiyallahu anh*)'tan hadis işitemiştir. Onun buradaki “Bana İmrân haber verdi” sözü ise İmam Ahmed (*rahimehullah*)'ın söylediği üzere el-Mubârek b. Fadâle'den kaynaklanan bir vehimdir.

⁴⁹⁵ İbn Batta “el-İbânetu'l Kubrâ”da (1098) musannifin tarîkin-den rivâyet etmiştir. Yine o başka bir tarikten (1097) rivâyet etmiştir. İsnâdı sahihtir.

etti. Onların Simâk b. Hârb'den, onun Câbir b. Semura (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre bir adam canına kıydı da Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) onun cenâze namazını kılmadı.⁴⁹⁶

465- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ b. Saîd tahdis etti. Onun Yahyâ b. Saîd'den, onun Muhammed b. Hibbân'dan, onun Ebû Amra'dan, onun Zeyd⁴⁹⁷ b. Hâlid el-Cuhenî (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'in ashâbından Eşca' kabilesine mensup bir adam Hayber günü vefat etti. Bu Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'e söylendi. O da "Arkadaşınızın cenâze namazını kılın!" buyurdu. Bundan dolayı insanların yüzlerinin rengi değişti. (Nebî) bunun üzerine "Arkadaşınız Allah yolunda (iken) ganîmetten çaldı" buyurdu. Eşyalarını inceledik. Eşyaları arasında yahudilerin boncuklarından değeri iki dirhem bile etmeyen bir boncuk bulduk.⁴⁹⁸

⁴⁹⁶ Ahmed (20977) ve Tirmizî (1067) rivâyet etmiştir. Müslim (978) de şu lafızla rivâyet etmiştir: "Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'e kendisini ok uçlarıyla öldürmüş olan bir adam getirildi ve onun namazını kılmadı."

Tirmizî (rahimehullah) şöyle demiştir: "İlim ehli bu hususta ihtilâf etmiştir. Bazıları 'Kibleye doğru namaz kılan herkesin namazı kılınır, kendisini öldürenin de namazı kılınır' demiştir. Bu es-Sevrî'nin ve İshâk'ın görüşüdür. Ahmed ise 'Kendisini öldürenin namazını imam kılmaz ama imamdan başkası kılar' demiştir."

⁴⁹⁷ Aslında "Ziyâd" olarak geçmektedir. Yukarıda yazdığım doğru olandır.

⁴⁹⁸ Ahmed (21675), Ebû Dâvûd (2712), İbn Mâce (2848), el-Humeydî (815) ve "Sahîh"inde İbn Hibbân (4853) rivâyet etmiştir. Buhârî'nin (4234) ve Müslim'in (115) Ebû Hureyre (radiyallahu

466- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yezîd b. Hârûn tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ'nın Muhammed b. Yahyâ b. Hibbân'dan tahdis ettiğine göre Zeyd b. Hâlid'in mevlâsı Ebû Amra ona Zeyd b. Hâlid el-Cuhenî'yi şunu tahdis ederken işittiğini haber vermiştir: Müslümanlardan bir adam Hayber günü vefat etti. İnsanlar Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'e bunu aktardılar. Bunun üzerine o "Arkadaşınızın cenâze namazını kılın" buyurdu. Bundan dolayı insanların yüzlerinin rengi değişti. (Nebî) onlardaki hâli görünce "Arkadaşınız Allah yolunda (iken) ganîmetten çaldı" buyurdu. Bunun üzerine eşyalarını inceledik. Eşyaları arasında yahudilerin boncuklarından değeri vallahi iki dirhem bile etmeyen bir boncuk bulduk.⁴⁹⁹

467- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdulmelik b. Amr tahdis etti, dedi ki: Bize Abbâd -yani İbn Râşid- el-Hasen'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Semura'ya "Oğlun geceyi uykusuz geçirdi" denildi. Semura "Çok yemekten mi?" diye sordu. "Çok

anh)'tan rivâyet ettikleri hadis bunun şâhididir: Bir çocuk kendisine bir okun isâbet etmesi sonucunda ölmüştü. "Şehâdet ona helâl u hoş olsun!" dediler. Bunun üzerine Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Hayır! Muhammed'in nefsi elinde olana yemin ederim ki Hayber Günü henüz paylaştırılmayan ganîmetlerden aldığı hırka onun üzerinde alev alev yanmaktadır." Bunun üzerine insanlar korkuya kapıldı. Bir adam bir veya iki ayakkabı bağcığı ile geldi ve "Ey Allah'ın Resûlü, (bunları) Hayber Günü elde etmiştim" dedi. Bunun üzerine Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) "Ateşten bir ayakkabı bağcığı" ya da "Ateşten iki ayakkabı bağcığı" buyurdu.

⁴⁹⁹ Ahmed (17031) rivâyet etmiştir. Bir önceki esere bakınız.

yemekten" dediler. Bunun üzerine o "Ölseydi cenâze namazını kılmazdım" dedi.⁵⁰⁰

468- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Cerîr tahdis etti. Onun Mansûr'dan, onun Ebû Vâil'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Abdullah (radiyallahu anh) dedi ki: "Üç şey vardır ki bunlar kimde bulunursa o kimse münâfıktır: Konuşup yalan söyleyen kimse, söz verip sözünde durmayan kimse, kendisine bir şey emânet edildikten sonra hıyânet eden kimse... Kimde de bunlardan bir haslet varsa, onu bırakana kadar o (kendisinde) nifaktan bir haslettir."⁵⁰¹

469- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Muâviye tahdis etti, dedi ki: Bize el-A'meş, Zeyd b. Vehb'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Münâfıklardan bir adam öldü de Huzeyfe onun cenâze namazını kılmadı. Ömer ona "O onlardan mı?" diye sor-du. Huzeyfe "Evet" dedi. Ömer sonra "Allah için söyle, ben onlardan mıyım?" diye sordu. Huzeyfe "Hayır" diye cevap verdi. "Senden sonra kimseye de bu konuda ko-nuşmam."⁵⁰²

470- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti. Ayrıca Yahyâ da Şu'be'den tahdis etti. (Şu'be) dedi ki: Bana Mansûr tahdis etti. Onun Ebû Vâil'den, onun Abdullah (radiyallahu anh)'tan rivâyet etti-

⁵⁰⁰ Ahmed "el-Vera"da (334) ve "ez-Zühd"de (s. 199), İbn Ebi'd Dünyâ "el-Cû"da (73) rivâyet etmiştir. İsnâdı sahihtir.

⁵⁰¹ El-Firyâbî "Sıfetu'n Nifâk"ta (8) rivâyet etmiştir. Daha önce başka bir tarikten (125) nakledilmişti.

⁵⁰² Tahrîci 126. maddede geçmişti.

ğine göre o şöyle demiştir: "Üç şey vardır ki bunlar kimde bulunursa münâfıktır. Eğer onda bunlardan bir haslet varsa onda onu bırakana kadar nifaktan bir haslet var demektir: Konuştuğu zaman yalan söyler. Söz verdiği zaman sözünde durmaz. Kendisine bir şey emânet edildiği zaman hıyânet eder."⁵⁰³

471- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize el-Hasen b. Mûsâ ve Behz tahdis etti, dediler ki: Bize Hammâd b. Seleme tahdis etti. Onun Âsım b. Behdele'den, onun Ebû Vâil'den, onun İbn Mes'ûd (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Üç şey vardır ki bunlar kimde bulunursa o münâfıktır: Konuştuğu zaman yalan söyler. Söz verdiği zaman sözünde durmaz. Kendisine bir şey emânet edildiği zaman hıyânet eder."

Dedi ki: Abdullah b. Amr b. el-Âs da şöyle dedi: "Güzel. Bir de tartıştığı zaman haddi aşar. Ahit verdiği zaman ahbine vefa göstermez."⁵⁰⁴

472- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize el-Hasen tahdis etti, dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme tahdis etti. O Dâvûd b. Ebî Hind'den, o Saîd b. el-Museyyeb'den, o Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'tan, o Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'den (aynısını) rivâyet etmiştir.

Dedi ki: Hammâd b. Seleme'nin Habîb b. eş-Şehîd'den, onun el-Hasen'den, onun da Nebî (sallallahu

⁵⁰³ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (964) rivâyet etmiştir. 472. maddede merfû olarak Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'tan nakledilmiştir.

⁵⁰⁴ El-Firyâbî "Sifetu'n Nifâk"ta (9), İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (914) rivâyet etmiştir.

ğine göre o şöyle demiştir: "Üç şey vardır ki bunlar kimde bulunursa münâfıktır. Eğer onda bunlardan bir haslet varsa onda onu bırakana kadar nifaktan bir haslet var demektir: Konuştuğu zaman yalan söyler. Söz verdiği zaman sözünde durmaz. Kendisine bir şey emânet edildiği zaman hıyânet eder."⁵⁰³

471- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize el-Hasen b. Mûsâ ve Behz tahdis etti, dediler ki: Bize Hammâd b. Seleme tahdis etti. Onun Âsım b. Behdele'den, onun Ebû Vâil'den, onun İbn Mes'ûd (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Üç şey vardır ki bunlar kimde bulunursa o münâfıktır: Konuştuğu zaman yalan söyler. Söz verdiği zaman sözünde durmaz. Kendisine bir şey emânet edildiği zaman hıyânet eder."

Dedi ki: Abdullah b. Amr b. el-Âs da şöyle dedi: "Güzel. Bir de tartıştığı zaman haddi aşar. Ahit verdiği zaman ahbine vefa göstermez."⁵⁰⁴

472- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize el-Hasen tahdis etti, dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme tahdis etti. O Dâvûd b. Ebî Hind'den, o Saîd b. el-Museyyeb'den, o Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'tan, o Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'den (aynısını) rivâyet etmiştir.

Dedi ki: Hammâd b. Seleme'nin Habîb b. eş-Şehîd'den, onun el-Hasen'den, onun da Nebî (sallallahu

⁵⁰³ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (964) rivâyet etmiştir. 472. maddede merfû olarak Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'tan nakledilmiştir.

⁵⁰⁴ El-Firyâbî "Sifetu'n Nifâk"ta (9), İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (914) rivâyet etmiştir.

aleyhi ve sellem)'den rivâyet ettiğine göre o şöyle buyur-
muştur:

"Üç şey vardır ki bunlar kimde bulunursa o kimse oruç tutsa da namaz kılsa da müslüman olduğunu iddia etse de münâfıktır: Konuştuğu zaman yalan söyleyen, söz verdiği zaman sözünde durmayan ve kendisine bir şey emânet edildiği zaman hıyânet eden kimse..."⁵⁰⁵

⁵⁰⁵ Ahmed (10925) rivâyet etmiştir. İlk isnâdı sahihtir. İkinci isnâdı ise mürseldir. Bunu el-Firyâbî de "Sıfetu'n Nifâk"da (21) Yûnus b. Ubeyd tarîkiyle el-Hasen'den rivâyet etmiştir. Bu da mürseldir. Hadisi Müslim de (59) Ebû Hureyre (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet etmiştir.

İbn Receb "Câmiu'l Ulûmi ve'l Hikem"de (s. 480) şunları söylemiştir: "İrcâya meyledenlerden bir tâife bu hadisi Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in zamanındaki münâfıklara yormuştur. Zira onlar Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile konuşmuşlar ve ona yalan söylemişlerdi. Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sırrı hususunda onlara güvenmişti ama onlar ona hıyânet etmişlerdi. Ona kendisiyle birlikte gazveye çıkacaklarına dâir söz vermişlerdi ama sözlerinde durmamışlardı. Muhammed el-Muhrim bu yorumu Atâ'dan rivâyet etmiş ve onun 'Bunu bana Câbir Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den tahdis etti' dediğini nakletmiştir. Hasen'in de kendisine Atâ'dan onun bu sözü ulaştığı zaman Atâ'nın sözüne döndüğünü zikretmiştir. Fakat bu bir yalandır ve el-Muhrim yalancılığıyla bilinen yalancı bir şeyhtir. Yine Atâ'dan zayıf olan bundan başka iki vecihle onun Hasen'in 'Üç şey vardır ki bunlar kimde bulunursa o kimse münâfıktır' sözü hususunda ona karşı çıktığı ve şöyle dediği rivâyet edilmiştir: 'Yûsuf'un kardeşleri de konuştular ve yalan söylediler, söz verdiler ve sözlerinde durmadılar, kendilerine bir şey emânet edildi ve onu yerine teslim etmediler. Buna rağmen münâfık olmadılar.' Bu da Atâ'dan sahih olarak rivâyet edilmiş değildir. Hasen de bu sözü kafasına göre söylememiştir. Bu söz ona

473- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ebu'l Hasen tahdis etti, dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme'nin Habîb b. eş-Şehîd'den rivâyet ettiğine göre el-Hasen şöyle demiştir: "Onlar şu nifakın imanını üze-

Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'den ulaşmıştır. Bu hadis Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'den sâbittir. Sâbit ve sahîh olduğu hususunda hiçbir şüphe yoktur. Muteber âlimlerin tefsîri şu şekildedir: Nifak lügatte aldatma, hile yapma, hayrı açığa vurup aksini gizleme cinsindendir. Şeriatte ise iki kısma ayrılır:

Birincisi: Büyük nifak. Bu kişinin Allah'a, O'nun meleklerine, kitaplarına, resûllerine ve âhiret gününe iman ettiğini açığa vurup bunların tamamıyla ya da bir kısmıyla çelişen hususları içinde saklamasıdır. Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'in zamanında olan, Kur'ân'ın ehlinin kınanmalarıyla ve tekfir edilmeleriyle indiği, ehlinin ateşin en alt tabakasında olacağını bildirdiği nifak işte budur.

İkincisi: Küçük nifak. Bu da amelî nifaktır. Bu, kişinin görünüşte sâlih amel işleyip içinde bunun aksini gizlemesidir. Bu nifakın asılları bu hadislerde zikredilmiş olan hasletlere râcidir ki bu hasletler şunlardır: Birincisi kendisini doğru sözlü bilen bir kimseyle konuşup ona yalan söylemesidir... İkincisi söz verdiği zaman sözünde durmamasıdır. Üçüncüsü tartıştığı zaman fücûra girmesidir. Yani kasıtlı olarak, hak bâtil konumuna bâtil da hak konumuna gelecek derecede hakkın dışına çıkmasıdır. Bu da yalan söylemeye sevk eden hususlardandır. Dördüncüsü ahit verdiği zaman gadretmesi ve ahde vefa göstermemesidir... Beşincisi emânete hıyânet etmesidir. Özetle küçük nifak tamamıyla gizlinin ve açığın farklı oluşuna râcidir. Bunu el-Hasen söylemiştir. Yine el-Hasen 'Kalbin dilden, gizlinin açıktan, için dıştan farklı olması nifaktandır' demiştir."

rine çıktığını⁵⁰⁶ gördükleri zaman nifaktan başka tasaları olmadı."⁵⁰⁷

474- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ b. Ebî Bukeyr ve Süleymân b. Dâvûd tahdis etti, dediler ki: Bize Şu'be, Avf kanalıyla İbn Münebbih'ten şunu tahdis etti. Ebû Dâvûd "Vehb dedi ki' dedi" dedi: "Nifâkın alâmeti yerilmekten hoşlanmaman ve övülmeyi sevmendir. Bu nifak ahlakındandır."⁵⁰⁸

475- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ b. Saîd, Vâil b. Dâvûd'dan onun şöyle dediğini tahdis etti: Bana İbrâhîm et-Teymî tahdis etti, dedi ki: El-Eş'arî (*radiyallahu anh*) dedi ki: "Bir direğe doğru namaz kılmam bana şarap içmemden daha sevimlidir."⁵⁰⁹

476- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Behz tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti, dedi ki: Bana Abdullah b. Abdullah b. Cebr el-Ensârî tahdis etti, dedi ki: Enes b. Mâlik (*radiyallahu anh*)'ı şöyle derken işittim: Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) buyurdu ki:

⁵⁰⁶ "Sıfetu'n Nifâk"ta "imani kapıverdiğini" diye geçmektedir.

⁵⁰⁷ El-Firyâbî "Sıfetu'l İmân"da (82) rivâyet etmiştir.

⁵⁰⁸ Bir yerde bulamadım.

⁵⁰⁹ İbn Ebî Şeybe (24559) Mervân b. Muâviye- Vâil b. Dâvûd et-Teymî kanalıyla İbrâhîm et-Teymî'den onun şöyle dediğini rivâyet etmiştir: El-Eş'arî (*radiyallahu anh*) dedi ki... Sonra eseri zikretmiştir. İsnâdı munkatıdır.

Yine başka bir isnadla İbn Ebî Şeybe (24064) ve "el-Kubrâ"da en-Nesâî (5153) Vâil- Ebû Burde- Ebû Mûsâ (*radiyallahu anh*) tarîkiyle onun şöyle demektedir: "Ha şarap içmişim, ha Allah'tan gayrı şu direğe ibâdet etmişim; benim için birdir."

"Nifakın alâmeti Ensâr'a buğzetmek, imanının alâmeti Ensâr'ı sevmektir."⁵¹⁰

477- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Süleymân b. Dâvûd tahdis etti, dedi ki: Bize İmrân tahdis etti. Onun Katâde'den, onun Nasr b. Âsım el-Leysî'den, onun Muâviye el-Leysî (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

"İnsanlar kuraklık çekerler. Sonra Allah onlara rızıkından bir rızık indirir. Bu sebeple müşrik olup çıkarlar."

Ona "Bu nasıl olur ey Allah'ın Resûlü?" diye soruldu. Buyurdu ki: "Şu şu nev' sebebiyle yağmura kavuştuk derler."⁵¹¹

478- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun Sâbit b. Hürmüz Ebu'l Mikdâm'dan, onun Ebû Yahyâ'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Huzeyfe'ye "Münâfık kimdir?" diye soruldu. Dedi ki: "İslâm'ı dillendiren fakat onu uygulamayan kimsedir."⁵¹²

479- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize el-A'meş tahdis etti. Onun Umâra'dan, onun Abdurrahmân b. Yezîd'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Abdullah (radiyallahu anh)

⁵¹⁰ Ahmed (12369), Buhârî (17) ve Müslim (74) rivâyet etmiştir.

⁵¹¹ Ahmed (15537), "es-Sünne"de Abdullah (802) rivâyet etmiştir. Şâhidi 452. maddede geçmişti. Ebû Ubeyd'in "el-İmân" kitabında (127) nev'in manası geçmişti.

⁵¹² Abdullah "es-Sünne"de (783, 801) rivâyet etmiştir.

dedi ki: "Münâfıǵı üç şeyden tanıyın: Konuştuǵu zaman yalan söyler. Söz verdiği zaman sözünde durmaz. Ahit verdiği zaman ahde vefa göstermez." Sonra "Onlardan öyleleri vardır ki 'Eğer fazlından bize verecek olsa mutlaka tasaddukta bulunuruz' diye Allah'a ahit verir" âyetini "yalanlamakta olmalarına karşılık..." (Tevbe, 75-77) buyruǵuna kadar okudu.⁵¹³

480- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Mu'temir b. Süleymân, Umâra'dan -yani İbn Abbâd'dan- onun şöyle dediğini tahdis etti: Ebû Osmân'ı şöyle derken işittim: Huzeyfe (*radiyallahu anh*) münafıǵı tahkir ederdi.⁵¹⁴

481- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun el-A'meş'ten, onun Abdullah b. Murra'dan, onun Mesrûk'tan, onun Abdullah b. Amr (*radiyallahu anhuma*)'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) buyurdu ki:

"Dört şey vardır ki bunlar kimde bulunursa hâlis münâfıktır. Kimde bunlardan bir haslet bulunursa onda onu bırakana kadar nifaktan bir haslet var demektir: Söz verdiği zaman sözünde durmaz. Konuştuǵu zaman yalan söyler. Tartıştığı zaman haddi aşar. Ahit verdiği zaman ahde vefa göstermez."⁵¹⁵

⁵¹³ İbn Ebî Şeybe (26124), "Sıfetu'n Nifâk"ta el-Firyâbî (10), "Ta'zîmu Kadri's Salât"ta (677) Muhammed b. Nasr rivâyet etmiştir. Sahihdir. 471. maddede geçmişti.

⁵¹⁴ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (784) rivâyet etmiştir.

⁵¹⁵ Ahmed (6768) Muhammed b. Ca'fer- Şu'be- el-A'meş kanalıyla rivâyet etmiştir. Yine o (6864) Muhammed b. Ca'fer'den şunu

482- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize el-A'meş tahdis etti. Onun Ebû Vâil'den, onun Huzeyfe (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Sizin aranızdaki münâfıklar Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) zamanındaki münâfiklardan daha beterdir."

"Bu nasıl olur ey Ebû Abdullah?" dedik. Dedi ki: "Onlar nifaklarını gizliyorlardı. Bunlar ise onu açığa vuruyorlar."⁵¹⁶

483- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yezîd tahdis etti, dedi ki: Bize Ebu'l Eşheb tahdis etti, dedi ki: Bize el-Hasen tahdis etti, dedi ki: Derlerdi ki: "Dilin kalpten, gizlinin açıktan, için dıştan farklı olması nifaktandır."⁵¹⁷

rivâyet etmiştir: Bize Şu'be, Süleymân'dan ve İbn Numeyr'den tahdis etti, dedi ki: Bunu bize el-A'meş haber verdi.

Ayrıca Buhârî (34, 2459) ve Müslim (58) rivâyet etmiştir. Manası 472 numaralı hadiste açıklanmıştı.

⁵¹⁶ İbn Ebî Şeybe (38551), "Sıfetu'n Nifâk"ta el-Firyâbî (53, 56), "el-İbânetu'l Kubrâ"da İbn Batta (973) rivâyet etmiştir.

⁵¹⁷ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (972) Abdullah b. Ahmed tarîkiyle babasından rivâyet etmiştir. Ayrıca İbn Ebî Şeybe (36792) ve "Sıfetu'n Nifâk"ta el-Firyâbî (49) rivâyet etmiştir.

Ahmed'in "Müsned"inde (5373) Ömer b. Abdullah'tan rivâyet edildiğine göre Abdullah b. Ömer (radiyallahu anhuma) Mervân'ın yanından çıkmış olan bazı kimseler gördü ve "Bunlar nereden gelmişlerdir?" diye sordu. "Emîr Mervân'ın yanından çıktık" dediler. Dedi ki: "Gördüğünüz her hakkı söyleyip onun uğrunda yardım ettiniz mi? Gördüğünüz her münkere karşı çıkıp onu ona geri çevirdiniz mi?" Şöyle dediler: "Hayır vallahi! Münker olan bir şey öylüyordu. Biz de 'Doğru söyledin, Allah seni ıslah etsin!' diyor-

484- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî', İbn Harmele'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Saîd b. el-Museyyeb'in şöyle dediğini işittim: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

"Münâfıklarla aramızda yatsıda ve sabahta hazır bulunmaktan başka bir şey yoktur. Onlar ikisine birden iştirâk etmezler."⁵¹⁸

duk. Yanından çıktığımızda ise 'Allah onun canını alsın, ne kadar zâlim ve fâcir!' dedik." Bunun üzerine Abdullah şöyle dedi: "Biz Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) zamanında böyle davranan kimse için bunu bir nifâk sayıyorduk."

"Ta'zîmu Kadri's Salât"ta (690) İbrâhîm- Ebu's Şa'sâ tarîkiyle rivâyet edildiğine göre birtakım kimseler gelip bir adam hakkında kötü konuşmaya başladılar. İbn Ömer (radiyallahu anhumâ) "Yanında bulduğunuz zaman ona ne diyorsunuz?" diye sordu. Onlardan biri "Onu yüzüne karşı övüyoruz" dedi. Bunun üzerine İbn Ömer "İşte bu nifaktır" dedi.

⁵¹⁸ Mâlik "el-Muvatta"da (292) şu lafızla rivâyet etmiştir: "Münâfıklarla aramızda yatsıya ve sabaha iştirâk etmek vardır. Onlar bu ikisini kaldıramazlar." Ya da benzeri...

İbn Abdalberr "et-Temhîd"de (20/11) şöyle demiştir: "Bu hadisin müsnedliği ve mürselliği hususunda Mâlik'ten gelen rivâyetler farklılık arz etmemektedir. Bu hadis Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'den müsned olarak mahfuz değildir. Manası ise sâbit vecihlerden mahfuzdur."

Derim ki: Sahîhayn'da Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'tan onun şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki: "Münâfıklara en ağır namaz yatsı namazı ve sabah namazıdır."

İbn Huzeyme (1485) ve İbn Hibbân (2099) Yahyâ b. Saîd'den onun şöyle dediğini rivâyet etmişlerdir: Nâfi'yi Abdullah b. Ömer (radiyallahu anhumâ)'nın şöyle dediğini tahdis ederken işittim: "Bir

485- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Huşeym tahdis etti. Onun el-Avvâm'dan, onun Hammâd'dan, onun İbn Mes'ûd (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Şarkı kalpte nifakı bitirir."⁵¹⁹

486- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize İbn Mehdî tahdis etti. Onun Süfyân'dan, onun Mansûr'dan, onun Hammâd'dan, onun İbrâhîm'den, onun Abdullah'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Şarkı kalpte nifakı bitirir."

insanı yatsı ve sabah namazlarında bulamadığımızda onun hakkında suizan beslerdik."

⁵¹⁹ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1011) Abdullah b. Ahmed tarîkiyle babasından rivâyet etmiştir. İbn Ebi'd Dünyâ "Zemmu'l Melâhî"de (30, 31, 34), Muhammed b. Nasr "Ta'zîmu Kadri's Sâlât"ta (680) rivâyet etmiştir. Ebû Ubeyd'in "el-İmân" kitabında (130) da geçmişti. Beyhakî "Şuabu'l İmân"da (4745), İbnu'l Kayyım "İğâsetu'l Lehfân"da (1/248) sahihlemiştir. Ebû Dâvûd (4929) ve "el-Kubrâ"da Beyhakî (10/223) de merfû olarak rivâyet etmiştir fakat sahih değildir. Bu Ebû Hureyre (*radiyallahu anh*)'tan da merfû olarak rivâyet edilmiştir fakat isnâdı "el-İlelu'l Mutenâhiye"de (1310) belirtildiği üzere çok zayıftır.

Abdullah b. Ahmed "Mesâil"inde (1175) şöyle demiştir: "Babama şarkıyı sordum. 'Kalpte nifakı bitirir, ilgimi çekmez' dedi."

İbnu'l Kayyım "Medâricu's Sâlikîn"de (1/487) şöyle demiştir: "Bu, şarkının etkisini ve meyvesini bilen birinin sözüdür. Zira sürekli şarkı dinleyen bir kimse mutlaka farkında olmaksızın münâfıklaşır. Nifakın hakikatini ve son noktasını biliyor olsa mutlaka onu kalbinde görür. Zira bir kulun kalbinde şarkı sevgisi ve Kur'ân sevgisi ne zaman bir araya gelse mutlaka biri diğerini oradan kovmuştur..."

487- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Cerîr tahdis etti. Onun Muğîre'den, onun İbrâhîm-nifakı bitirir."⁵²⁰

488- Dedi ki: Bize yine Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Cerîr tahdis etti. Onun Leys'ten, onun Muhammed b. Abdurrahmân b. Yezîd'den, onun babasından rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Şarkı kalpte (radiyallahu anh) dedi ki: "Şarkı kalpte nifakı bitirir."

489- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân tahdis etti. Onun Muhammed b. Talha'dan, onun Saîd b. Ka'b el-Murâdî'den, onun Muhammed b. Abdurrahmân b. Yezîd'den, onun İbn Mes'ûd (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Suyun ekini bitirdiği gibi şarkı da kalpte nifakı bitirir. Yine suyun ekini bitirdiği gibi zikir de kalpte imanı bitirir."⁵²¹

490- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bana Behz b. Esed tahdis etti, dedi ki: Bize İkrime b. Ammâr tahdis etti, dedi ki: Bize Taylese b. Alî tahdis etti, dedi ki: Abdullah b. Ömer'i Arefe günü Usûlü'l Erâk'ta gördüm. Önünde Irak halkından bir adam vardı. Adam "Ey İbn Ömer, münafık kimdir?" diye sordu. İbn Ömer şöyle cevap verdi: "Münafık o kimsedir ki konuştuğu zaman yalan söyler, söz verdiği zaman sözünü yerine getirmez, kendisine bir şey emânet edildiği za-

⁵²⁰ "Câmi"inde Ma'mer (19737/Musannefu Abdirrazzâk) ve İbn Ebî Şeybe (21545) rivâyet etmiştir.

⁵²¹ Muhammed b. Nasr "Ta'zîmu Kadri's Salât"ta (691) eş-Şa'bî'den benzerini rivâyet etmiştir.

man onu yerine teslim etmez. Gece ayrı bir kuyruğu gündüz ayrı bir kuyruğu⁵²² vardır."

Adam "Peki mümin kimdir ey İbn Ömer?" diye sordu. İbn Ömer şöyle cevap verdi: "O kimsedir ki konuştuğu zaman doğru söyler, söz verdiği zaman sözünü yerine getirir, kendisine bir şey emânet edildiği zaman onu yerine teslim eder. Yakınında akşamlayan, tanıyan tanımayan herkes güvende olur."⁵²³

491- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize İbn Ebî Adıyy tahdis etti. Onun Yûnus'tan, onun el-Hasen'den rivâyet ettiğine göre Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

"Üç şey vardır ki bunlar kimde bulunursa o kimse namaz kılsa da oruç tutsa da müslüman olduğunu iddia etse de münâfıktır: Konuştuğu zaman yalan söyler. Söz verdiği zaman sözünde durmaz. Kendisine bir şey emânet edildiği zaman onu yerine teslim etmez."⁵²⁴

492- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Müemmel tahdis etti, dedi ki: Hammâd b. Zeyd'i şöyle derken işittim: Eyyûb dedi ki: Hasen'i şöyle derken işittim: "Vallahi yeryüzünde ne kadar mümin sabaha çıktıysa, yine yeryüzünde ne kadar mümin akşamı ettiyse mutlaka kendisi için nifaktan endişelenir hâlde sabaha

⁵²² "El-İbânetu'l Kubrâ"da (965) iki yerde de "kurdu" diye geçmektedir.

⁵²³ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (965) Abdullah b. Ahmed tarîkiyle babasından rivâyet etmiştir.

⁵²⁴ El-Firyâbî "Sıfetu'n Nifâk"ta (21) Yezîd b. Zuray' tarîkinden rivâyet etmiştir: "Bize Yûnus b. Ubeyd el-Hasen'den tahdis etti." Bu mürseldir. Mürsel ve mevsûl olarak 472. maddede geçmişti.

çıkmiş ve akşanı etmiştir. Nifaktan ancak münâfık ken-
disini güvende hisseder.”⁵²⁵

241

493- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Onun Amr b. Murra'dan, dedi ki: Bize el-A'meş tahdis etti. ettiğine göre o şöyle demiştir: Bir adam "Allah'ım, Sen münâfıkları helâk eyle!" dedi. Bunun üzerine Huzeyfe

⁵²⁵ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1126) musannifin tarîkin-
den rivâyet etmiştir. İbn Receb "Fethu'l Bârî"de (1/196) Ahmed'in
"el-İmân" kitabından nakletmiştir. Bunu ayrıca el-Firyâbî "Sifetu'n
Nifâk"ta (21), el-Mervezî "Ta'zîmu Kadri's Salât"ta (687) rivâyet
etmiştir. Ömer (radiyallahu anh)'ın nifaktan korkusu hususundaki
eser 126. maddede geçmişti. Oradaki ta'like bakınız.

Buhârî "Sahîh"inde "Müminin Farkında Olmadan Amelinin Boşa
Çıkmasından Korkması" diye bir bab açmış, İbn Receb de "Fethu'l
Bârî"de (1/192) şunları söylemiştir: "Buhârî'nin bu bâbı açmakta-
ki gâyesi müminin kendisinin kâmil bir imana sâhip olduğunu,
imanının Cibrîl'in ve Mîkâîl'in imanı gibi olduğunu ve onun mümin
olduğu sürece kendisi hakkında amelî nifâktan endişe etmesinin
gerekmeyeceğini söyleyen Mürcie'ye reddiye vermektir."

Yine o şunları söylemiştir: "Bunun aslı nifâkın daha önce zikre-
dildiği üzere büyük ve küçük olarak ikiye ayrılmasına dayanmak-
tadır. Küçük nifak amelî nifaktır ki yukarıda zikri geçen kimselerin
kendileri adına korktukları nifak budur. Bu nifak büyük nifâkın
kapısıdır. Küçük nifâkın hasletlerinin kendisinde baskın olarak
bulunduğu kimse adına bu hasletlerin onu hayâtında büyük nifâka
sürükleyeceğinden ve böylece onun imandan tamamen sıyrılaca-
ğından korkulur."

Mürcie'nin nifakı kabul etmediklerinden bu derlemenin mukad-
dimelerinde söz etmiştim. (Fasıl: Mürcie'nin "Bu Ümmet Arasında
Nifak Yoktur" Sözü Hakkında)

(radiyallahu anhu) "Onlar helâk olsalar düşmanlarımızdan öcünüzü alamazsınız" dedi.⁵²⁶

494- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Hüseyim tahdis etti. Onun Muğîre'den, onun İbrâhîm'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Denirdi ki: Şarkı kalpte nifakı bitirir."⁵²⁷

495- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ravh b. Ubâde tahdis etti, dedi ki: Bize Hişâm tahdis etti, dedi ki: Hasen'i şöyle derken işittim: "Vallahi ne kadar mümin gelip geçmişse mutlaka hepsi nifaktan endişelenmiştir. Münafıktan başka hiç kimse kendisini ondan güvende hissetmez."⁵²⁸

496- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdullah b. Numeyr tahdis etti, dedi ki: Bize el-A'meş tahdis etti. Onun Abdullah b. Murra'dan, onun Mesrûk'tan, onun Abdullah b. Amr (radiyallahu anhuma)'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

⁵²⁶ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (996) Abdullah b. Ahmed tarîkiyle babasından rivâyet etmiştir. İbn Ebî Şeybe (38548) ve "Sıfetu'n Nifâk"ta el-Firyâbî (21) rivâyet etmiştir. İsnâdı munkatıdır. Ayrıca "el-İbânetu'l Kubrâ"da (997) Hasen el-Basrî'nin şöyle dediği rivâyet edilmiştir: "Münafıklar olmasaydı yollarda bir başınıza kalır, yalnızlık hissederdiniz." Benzeri eş-Şa'bî (rahimehullah)-tan da (998) rivâyet edilmiştir.

⁵²⁷ Tahrîci 487. maddede geçmişti.

⁵²⁸ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1125) musannifin tarîkin-den rivâyet etmiştir. Ayrıca el-Firyâbî "Sıfetu'n Nifâk"ta (88) rivâyet etmiştir. Benzeri 492. maddede geçmişti. İbn Receb de "Fethu'l Bârî"de (1/196) Ahmed'in "el-İmân" kitabından tahric etmiştir.

"Dört şey vardır ki bunlar kimde bulunursa hâlis münâfıktır. Kimde bunlardan bir haslet varsa onu birade vefa göstermez. Söz verdiği zaman ah-tartıştığı zaman haddi aşar."⁵²⁹

497- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti. Onun Sellâm b. Miskîn'den, onun ismi-rivâyet ettiğine göre o bir düğün yemeğine çağırılmıştı. Orada oynayan iki adam gördü de hemen dışarı çıktı ve dedi ki: İbn Mesûd (radiyallahu anh)'ı şöyle derken işittim: "Suyun baklayı bitirdiği gibi şarkı da nifakı bitirir."⁵³⁰

498- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti. Onun Şu'be'den, onun el-Hadedi ki: Abdullah (radiyallahu anh) şöyle demiştir: İbrâhîm nifâkı bitirir."

⁵²⁹ Ahmed (6768, 6864), Buhârî (34, 2459) ve Müslim (58) rivâyet etmiştir.

⁵³⁰ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (958) rivâyet etmiştir. Benzeri 485. maddede geçmişti.

Ebû Dâvûd (4927) Müslim b. İbrâhîm'den onun şöyle dediğini rivâyet etmiştir: Bize Sellâm b. Miskîn'in, Ebû Vâil'i bir düğün yemeğinde gören bir şeyhten tahdis ettiğine göre insanlar oynamaya ve şarkı söyleyerek dans etmeye başladılar. Bunun üzerine Ebû Vâil elbisesini sırtından attı ve şöyle dedi: Abdullah'ı şöyle derken işittim: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'i şöyle buyururken işittim: "Şarkı kalpte nifakı bitirir." İsnâdı zayıftır.

(Şu'be dedi ki:) "Sana bunu kim tahdis etti?" diye sordum. "Hammâd" dedi. Hammâd'ın yanına vardım. Bunu doğruladı.

499- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti. O Süfyân'dan, o Habîb b. Ebî Sâbit'ten, o da İbrâhîm'den rivâyet etti.

O bize ayrıca el-Hasen- Ebû Miskîn kanalıyla İbrâhîm'den onun şöyle dediğini tahdis etti: "Şarkı kalpte nifakı bitirir."

500- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Affân tahdis etti, dedi ki: Bize Ebu'l Eşheb tahdis etti, dedi ki: Bize Tarîf b. Şihâb tahdis etti, dedi ki: Hasen'e "Bazı kimseler nifak diye bir şeyin olmadığını iddia ediyorlar ve nifaktan korkmuyorlar" dedim. Hasen bunun üzerine şöyle dedi: "Vallahi nifaktan berî olduğumu bilmem bana dünya dolusu altından daha sevimlidir."

Alî "Tılâu'l ard dünya dolusu demektir" dedi.⁵³¹

501- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Haccâc tahdis etti, dedi ki: Bize Şerîk tahdis etti. Onun Abdullah b. İlsâ'dan, onun Cumey' b. Umeyr'den - ya da İbn Saîd'den⁵³² - onun dayısı Ebû Burde b. Niyâr'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) ile birlikte Bakî-i Musallâ'ya çıktım. Elini bir yiyeceğin içine daldırdı ve çıkardı. Yiyecekte hile yapılmış olduğunu ya da (yiyeceğin altıyla

⁵³¹ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1127) Abdullah tarîkiyle babasından rivâyet etmiştir. Ayrıca el-Firyâbî "Sıfetu'n Nifâk"ta (72, 85) rivâyet etmiştir.

⁵³² "Müsned"de "şüphe etmedi" diye geçmektedir.

üstünün) farklı olduğunu gördü. Bunun üzerine "Bizi aldatan bizden değildir" buyurdu.⁵³³

502- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' ve Abdurrahmân tahdis etti. Onların Süfyân-dan, onun Sa'd b. İbrâhîm'den, onun Ömer b. Ebî Sele-anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

"Kur'ân hakkında tartışmak küfürdür."⁵³⁴

503- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdullah b. Numeyr tahdis etti, dedi ki: Bize Sa'd -yani İbn Saîd- tahdis etti, dedi ki: Saîd b. el-Museyyeb'i şöyle derken işittim: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

"Nesebinden başkasını iddia eden kimse(nin) ya da az da olsa nesebinden bir şeyi terk eden kimse(nin yaptığı) küfürdür."⁵³⁵

504- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ravh tahdis etti, dedi ki: Bize Habîb -yani İbnu's Şehîd- tahdis etti. Onun Meymûn b. Mihrân'dan, onun Ebû Adiyy el-Kindî'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Ömer b. el-Hattâb (radiyallahu anh) "Ey Zeyd b. Sâbit! Okumakta olduklarımız arasında 'Babalarınızdan

⁵³³ Ahmed (15833, 16489) rivâyet etmiştir. Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'tan şâhidi zikredilmişti. (288)

⁵³⁴ Ahmed (10202) bu tarikten "Kur'ân hakkında cidâle girmek küfürdür" lafzıyla rivâyet etmiştir. Sahihdir. Daha önce geçmişti. (270-273)

⁵³⁵ İsnâdı munkatıdır. Benzeri 93. ve 368. maddelerde Ebû Bekr ve İbn Mes'ûd (radiyallahu anhuma)'dan nakledilmişti.

intifâ etmeyin (onların nesebinden çıkmayın), çünkü bu küfürdür' âyetini de okuduğumuzu biliyorsun değil mi?" diye sordu. Zeyd de "Biliyorum" dedi.⁵³⁶

505- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Dâvûd tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be, Ebû Belc'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Amr b. Meymûn'u Ebû Hureyre (radiyallahu anh) kanalıyla Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'den onun şöyle buyurduğunu tahdis ederken işittim:

"Kimi, imanın tadını alması mutlu edecekse kulu ancak Allah için sevsin."⁵³⁷

506- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân b. Mehdî tahdis etti, dedi ki: Bize Abdullah b. Ömer tahdis etti. Onun Saîd b. Saîd el-Makburî'den, onun Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre Sümâme b. Üsâl -ya da Üsâle- müslüman oldu. Bunun üzerine Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) "Onu Falanoğulları'nın bahçesine götürün ve ona gusletmesini söyleyin" buyurdu.⁵³⁸

⁵³⁶ "Fedâilu'l Kur'ân"da Ebû Ubeyd (712) ve "İthâfu'l Mehera"da (3341) geçtiği üzere İshâk b. Râhûye rivâyet etmiştir. Orada "Bu sikâ kimselerden oluşan bir isnaddır" denmiştir.

⁵³⁷ Ahmed (10738), Ebû Dâvûd et-Tayâlisî'nin "Müsned"indeki (2617) tarîkinden rivâyet etmiştir. Sahih bir hadistir. Sahihayn'daki ve diğer kaynaklardaki şâhidleri daha önce geçmişti.(52, 53, 124)

⁵³⁸ Ahmed (8037) rivâyet etmiştir. Isnâdında kendisinde bir miktar zayıflık bulunan Abdullah b. Ömer vardır. Bunu Abdurrazzâk da İbn Ömer'in iki oğlu Abdullah ve Ubeydullah tarîkinden sahih

507- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrahmân tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun el-Eğarr'dan, onun Halîfe b. Husayn'dan, onun dedesi Kays b. Âsım'dan rivâyet ettiğine göre o müslüman olmuş, Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) de ona su ve sidr ile gusletmesini emretmiştir.⁵³⁹

508- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrazzâk tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun el-Eğarr'dan, onun Halîfe b. Husayn'dan, onun dedesi Kays b. Âsım'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in yanına gittim. Müslüman olmak istiyordum. Derken müslüman oldum. Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) bana gusletmemi emretti, ben de su ve sidr ile guslettim."⁵⁴⁰

509- Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrazzâk tahdis etti, dedi ki: Bize Abdullah b. Ömer tahdis etti. Onun Saîd b. Ebî Saîd el-Makburî'den, onun Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) Sümâme b. Üsâl'e müslüman

bir isnadla rivâyet etmiştir. Bunun sahih şahidleri az ileride gelecektir.

⁵³⁹ Ahmed (20611), Ebû Dâvûd (355) ve Tirmizî (605) rivâyet etmiştir. Tirmizî şöyle demiştir: "Bu kendisini ancak bu vecihten bildiğimiz hasen bir hadistir. İlim ehlinin nezdinde buna göre amel edilir. Onlar kişinin müslüman olduktan sonra gusletmesini ve elbiselerini yıkamasını güzel görürler."

⁵⁴⁰ Abdurrazzâk (19225) rivâyet etmiştir. İsnâdı sahihtir.

olduğu zaman gusletmesini ve iki rekat namaz kılması-
nı emretmiştir.⁵⁴¹

510- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrazzâk tahdis etti, dedi ki: Bize Ma'mer, ez-Zuhrî'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Onu yeni müslüman olan kimse hakkında "Gusül ile başlar" derken işittim.⁵⁴²

511- Dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Haccâc tahdis etti, dedi ki: Bize Leys b. Sa'd tahdis etti, dedi ki: Bana Saîd'in tahdis ettiğine göre o Ebû Hureyre (*radiyallahu anh*)'ı şöyle derken işitmiştir: Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Necd tarafına bir süvârî birliği gönderdi. Birlik Benî Hanîfe'den Sümâme b. Üsâl denen bir adamı getirdi. O Yemâme'nin efendisi idi. Onu mes-cidin direklerinden birine bağladılar. Sonra Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onun yanına çıktı ve ona "Neyin var ey Sümâme?" diye sordu. Sümâme "Hayrım var ey Muhammed!" dedi. "(Beni) öldürürsen kan sahibi (yani değerli) birini öldürmüş olursun. (Beni) nimetlendirirsen nimetin karşılığını verecek birini nimetlendirmiş olursun. Eğer mal istiyorsan; iste, sana dilediğin kadarı verilecektir." Bunun üzerine Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onu ertesi güne kadar bıraktı. Sonra ona aynı şeyi üç defa söyledi. Sonra Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) "Sümâme'yi götürün!" buyurdu. O mescidin yakınlarında bulunan hurma ağaçlarına götürüldü. Gusletti. Sonra mescide girip "Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Mu-

⁵⁴¹ Abdurrazzâk (9834) rivâyet edip şöyle demiştir: "Bize Ömer'in iki oğlu Ubeydullah ve Abdullah, el-Makburî'den bunu haber verdi." İsnâdı sahihtir. Benzeri az önce geçmişti.

⁵⁴² Abdurrazzâk (9836) rivâyet etmiştir.

512- Bize Ebû Bekr el-Mervezî haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Hâlid b. Hayyân tahdis etti, dedi ki: Bize Ma'kil b. Ubeydullah el-Absî tahdis etti, dedi ki: Sâlim el-Eftasî karşımıza ircâ ile geldi ve onu sundu. Ashâbımız bundan oldukça geri durdular. Bundan geri durmak hususunda en sıkıları arasında Meymûn b. Mihrân ve Abdulkerîm b. Mâlik el-Cezerî de vardı. Abdulkerîm mescid dışında herhangi bir çatının onu ve kendisini aynı anda barındırmayacağına dair Allah'a ahit vermişti.

Ma'kil dedi ki: Sonra haccettim. Arkadaşlarımdan birkaç kişi ile beraber Atâ b. Ebî Rabâh'ın yanına girdim. Yûsuf Sûresi'ni okuyordu. "*Resûller ümitsizliğe düşüp de (kavimleri) onlara yalan söylendiğini sandıkları zaman*" buyruğunu tahfîf ile okuduğunu işittim.⁵⁴⁴

⁵⁴³ Ahmed (9833), Buhârî (462, 469, 2422, 2423) ve Müslim (1764) rivâyet etmiştir.

Tembihi: Bu eserden sonra el-Hallâl (*rahimehullah*) "Ebû Abdullah (*rahimehullah*)'ın 'el-Îmân' kitabının sonu" demiştir. Ben burada zikrettiğim hadisleri ve eserleri el-Hallâl'ın el-Mervezî'den rivâyetle kaleme aldığı "es-Sünne" kitabındaki imanla ilgili baplarda, baplara uygunluğuna göre farklı yerlerde zikretmiş olduğu hadislerden ve eserlerden derledim. El-Hallâl (*rahimehullah*) da bunların İmam Ahmed (*rahimehullah*)'ın kendisiyle İbn Ebî Remze'ye (iman meselelerini) öğrettiği kitabından olduğuna işârette bulunmuştur. Nitekim bu mukaddimede açıklanmıştı.

⁵⁴⁴ "Kuzibû" kelimesini kastetmektedir. Yedi kıraat imamından bunu şedde ile "kuzzibû" olarak okuyanlar vardır.

(Ma'kil devam edip) şöyle dedi: Ona "Sana ihtiya-
cımız var, bizi yalnız bırak" dedim. Söylediğimi yaptı.
Ona bizim tarafımızdaki bazı kimselerin yenilik ortaya
çıkardığını, kelâma daldığını ve "Namaz ve zekât din-
den değildir" dediklerini bildirdim.

Dedi ki: "Allah 'Onlar ancak dini Allah'a özgüleyerek,
hanifler olarak O'na ibâdet etmekle, namazı kılmakla ve
zekâtı vermekle emrolunmuşlardı' (Beyyine, 5) buyur-
muyor mu? Demek ki namaz ve zekât dindendir."

Sonra ona "Onlar ayrıca imanda artışın söz konusu
olamayacağını söylüyorlar" dedim. Dedi ki: "Allah (azze
ve celle) indirdikleri arasında 'İmanlarına iman katsınlar
diye...' (Feth, 4) buyurmamış mıdır? Onlardaki artan bu
iman nedir?"

Dedim ki: "Onlar senin kendilerinden olduğunu id-
dia ediyorlar. Bana ulaştığına göre Zerr⁵⁴⁵ ashâbı ara-
sında senin yanına girmiş. Sana görüşlerini sunmuşlar.
Sen de onu kabul etmişsin ve bu şeyi söylemişsin."

Dedi ki: "Kendisinden başka ilâh olmayan Allah'a
yemin ederim ki hayır, böyle bir şey olmadı." Bunu iki
veya üç kere tekrar etti.

Sonra Medîne'ye gittim. Nâfi'nin yanına oturdum.
"Ey Ebû Abdullah, sana ihtiyacım var" dedim. "Gizli mi,
açık mı?" diye sordu. "Açık değil gizli" dedim. "Nice sır

Tahfif ile okunduğu takdirde mana yukarıdaki gibi olmakta,
teşdid ile okunduğu takdirde de mana "Resûller ümitsizliğe düşüp
de yalanlandıklarını gördükleri zaman..." olmaktadır. (Çevirenin
Notu)

⁵⁴⁵ Asılda "Ebû Zerr" diye geçmektedir. Yukarıda yazdığım "es-
Sünne"dendir.

vardır ki kendisinde bir hayır yoktur" dedi. "Bu onlardan değil" dedim. İkinci namazını kıldıktan sonra kalemledi. Sonra "İhtiyacın nedir?" diye sordu. "Şunu ya-Amr!" dedi. Sonra ona görüşlerinin başlangıcını söz konusu ettim. Bunun üzerine dedi ki: "Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

'Lâ ilâhe illallâh demelerine kadar kılıçla onlara vurmakla emrolundum. Lâ ilâhe illallâh dedikleri zaden kanlarını ve mallarını -hakkı ile olması hâriç- ben-aittir.'"

Dedim ki: "Onlar diyorlar ki: 'Namaz farzdır ama biz namaz kılmayız. Şarap haramdır ama biz onu içeriz. Anaları nikâhlamak haramdır fakat biz nikâhlarız.'"

Bunun üzerine elini elimden hızla çekti ve "Kim bunu yaparsa kâfirdir!" dedi.

Ma'kil (devam ederek) şöyle dedi: Sonra ez-Zuhrî ile karşılaştım ve ona da onların görüşlerini aktardım. Dedi ki: "Subhânallah! İnsanlar tartışmalara mı başladılar?! Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

"Zina eden zina ettiği zaman mümin olduğu hâlde zina etmez. Çalan çaldığı zaman mümin olduğu hâlde çalmaz. İçen şarap içtiği zaman onu mümin olduğu hâlde içmez.'"

Ma'kil (devam ederek) şöyle dedi: Sonra el-Hakem b. Uteybe ile karşılaştım. "Meymûn'a ve Abdulkerîm'e ulaştığına göre senin yanına Mürcie'den bazı kimseler

girmiş ve sana görüşlerini sunmuşlar, sen de görüşlerini kabul etmişsin" dedim. "Abdulkerîm ve Meymûn hakkımdaki bu iddiayı kabul ettiler mi peki?" diye sordum. "Hayır" dedim. Dedi ki: "Hasta olduğum bir zamanda yanına onlardan on iki adam girdi. Dediler ki: 'Ey Ebû Muhammed! Sana ulaştı mı: Bir adam Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'e Habeşli siyâhî bir câriyeyle geldi ve "Ey Allah'ın Resûlü, benim bir köle azat etme borcum var, bunu mümine görüyor musun?" dedi. Bunun üzerine Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ona "Allah'tan başka ilâh olmadığına şehâdet ediyor musun?" diye sordu. (Câriye) "Evet" dedi. (Rasulullah) "Muhammed'in Allah'ın resûlü olduğuna şehâdet ediyor musun?" diye sordu. (Câriye) "Evet" dedi. (Rasulullah) "Cennetin hak olduğuna ve cehennemnin hak olduğuna şehâdet ediyor musun?" diye sordu. (Câriye) "Evet" dedi. (Rasulullah) "Allah (azze ve celle)'nin seni ölümden sonra dirilteceğine şehâdet ediyor musun?" diye sordu. (Câriye) "Evet" dedi. Bunun üzerine (Rasulullah) "Onu azat et, zira müminedir" buyurdu.' (El-Hakem b. Uteybe dedi ki:) Sonra yanımdan benim kendilerinden olduğumu iddia ederek çıktılar."

Ma'kil (devam ederek) şöyle dedi: Sonra Meymûn b. Mihrân'ın yanına oturdum. Ona "Ey Ebû Eyyûb, bize bir sûre okuyup onu tefsir etsen?" denildi. Bunun üzerine o "İze's şemsu kuvvirat"ı okudu. -Ya da "İze's şemsu kuvvirat" okundu- "Orada kendisine itaat edilendir, güvenilir" (Tekvîr, 21) buyruğuna gelince dedi ki: "Bu

Cibrîl (aleyhisselam)'dır. İmanın Cibrîl'in imanının gibi olduğunu söyleyene yazıklar olsun!"⁵⁴⁶

513- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Kâmil ve el-Hasen b. Mûsâ tahdis etti, dediler ki: Bize Şerîk tahdis etti.

Bize ayrıca Haccâc tahdis etti, dedi ki: Bize Şerîk tahdis etti. Onun Ebû İshâk'tan, onun el-Berâ b. Âzib (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o "Allah imanınızı zâyî edecek değildir" (Bakara, 143) buyruğu hakkında "Beyt-i Makdis'e doğru kıldığınız namazlarınızı" demiştir.⁵⁴⁷

514- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize İsrâîl tahdis etti. Onun Simâk'tan, onun İkrime'den, onun İbn Abbâs'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) Ka'be'ye yöneldiği zaman "Ey Allah'ın Resûlü, Beyt-i Makdis'e doğru namaz kılmakta oldukları hâlde ölenlerin durumu ne olacak?" dediler. Bunun üzerine Allah tebâreke ve teâlâ "Allah imanınızı zâyî edecek değildir" (Bakara, 143) buyruğunu indirdi.⁵⁴⁸

⁵⁴⁶ Abdullah "es-Sünne"de (806) rivâyet etmiştir. Tahrîcinin tamamı için oraya bakınız.

⁵⁴⁷ Saîd b. Mansûr "Tefsîr"inde (225), et-Taberî "Tefsîr"inde (2/17) ve İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1186) rivâyet etmiştir. Bir sonraki esere bakınız.

⁵⁴⁸ Ahmed (3249) ve Buhârî (40) rivâyet etmiştir.

İbn Batta (rahimehullah) "el-İbânetu'l Kubrâ"da şöyle demiştir: "Namazı kılmak amelin ta kendisidir ve o resûllerin kendisiyle

515- Bize Ebû Belr el-Merrûzî haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Hâşim b. el-Kâsım tahdis etti, dedi ki: Bize el-Ferac tahdis etti, dedi ki: Bize Lukmân, el-Hâris b. Muâviye'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Ben içerisinde Ebu'd Derdâ (radiyalahu anhu)'ın da bulunduğu bir halkada oturmaktaydım. O, o gün bizi Deccâl'e karşı uyarıyordu. "Vallahi Deccâl'den başkası bana Deccâl'den daha korkutucu gelmektedir" dedim. "Sana Deccâl'den daha korkutucu gelen nedir?" diye sordu. "Ben farkında olmadığım hâlde imanımın benden çekilip alınmasından endişe ediyorum" dedim. Bunun üzerine dedi ki: "Senin doğuran ana Allah'tır, Kindeli kadının oğlu!"⁵⁴⁹ [İnsanlar arasında senin endişelendiğin şeyden endişelenen yüz kişi görebiliyor musun?] İnsanlar arasında senin endişelendiğin şeyden endişelenen elli kişi görebiliyor musun? Seni doğuran ana Allah'tır, Kindeli kadının oğlu! İnsanlar arasında senin endişelendiğin şeyden endişelenen on kişi görebiliyor musun? Seni doğuran ana Allah'tır, Kindeli kadının oğlu! İnsanlar arasında senin endişe-

gönderildikleri, müminlere emredilmiş olan dindir. Şu hâlde -Allah rahmet edesiceler- 'Namaz imandan değildir' diyenler hakkında ne düşünürsünüz? Hâlbuki Allah (azze ve celle) 'Ona yönelmiş kimseler olarak (yüzünüzü dine çevirin), O'ndan korkun, namazı kılın ve müşriklerden olmayın' (Rûm, 31) buyurmaktadır. Görüldüğü gibi Allah namazı terk eden kimseyi imanın dışına çıkmış olan bir müşrik konumuna yerleştirmiştir. Çünkü müminlere yönelik bu hitap onlara namazı terk ederek imandan çıkıp müşrik olmamaları için bir uyarıdır."

⁵⁴⁹ Tembih: "Seni doğuran ana Allah'tır" ifâdesi Araplar arasında "Helâl olsun sana!" anlamında bir övgü ifâdesidir. (Çevirenin Notu)

lendiğin şeyden endişelenen üç kişi görebiliyor musun? Vallahi hangi adam imanını kendisinden alınmasından kendisini güvende hissetmişse mutlaka iman ondan alınmıştır. Alınmıştır da o iman yokluğunu hissetmemiştir."⁵⁵⁰

⁵⁵⁰ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1128) Abdullah tarîkiyle babasından rivâyet etmiştir. İki köşeli parantez arası oradandır.

El-Firyâbî "Sıfetu'n Nifâk"ta (75) el-Vadîn b. Atâ kanalıyla Yezîd b. Mersed'den onun şöyle dediğini rivâyet etmiştir: İçerisinde Ebu'd Derdâ'nın da bulunduğu bir mecliste Deccâl'den söz edildi. Nevf el-Bekâlî "Deccâl'den başka bir şey bana Deccâl'den daha korkunç gelmektedir" dedi. Ebu'd Derdâ "Nedir o?" diye sordu. Nevf "Farkında olmadığım hâlde imanımın benden alınmasından korkuyorum" diye cevap verdi. Bunun üzerine Ebu'd Derdâ "Anan seni yitirsin Kindeli kadının oğlu, acaba dünyada senin endişelendiğin şeyden endişelenen elli kişi var mıdır?" dedi. Sonra "otuz kişi" dedi. Sonra "yirmi kişi" dedi. Sonra "on kişi" dedi. Sonra "beş kişi" dedi. Sonra "üç kişi" dedi. Bunları her dediğinde "Anan seni yitirsin!" de diyordu. Ebu'd Derdâ sonra şöyle dedi: "Nefsim elinde olana yemin ederim ki hangi kul imanı hususunda kendisini güvende hissetmişse mutlaka imanı kendisinden alınmıştır da o imanının yokluğunu hissetmemiştir. Yine nefsim elinde olana yemin ederim ki iman tıpkı gömlek gibidir. Kişi onu bir giyer bir çıkarır."

Yine el-Firyâbî'nin "Sıfetu'n Nifâk"ında (73) rivâyet edildiğine göre Cubeyr b. Nufeyr şöyle demiştir: "Ebu'd Derdâ (radiyallahu anh)'ı namazının sonunda teşehhüdü bitirdikten sonra Allah'a nifaktan sığınırken işittim. Uzun uzun nifaktan Allah'a sığındı." Bunun üzerine Cubeyr "Sen neredesin, nifak nerede ey Ebu'd Derdâ?" dedi. Bunun üzerine o şöyle cevap verdi: "Bize karışma! Vallahi kişi bir anda dininden dönüp onu üzerinden çıkarır."

Yine "Sıfetu'n Nifâk"ta (73) Ümmü'd Derdâ'dan rivâyet edildiğine göre Ebu'd Derdâ ölünün düzgün bir hâl üzere öldüğünü gördüğü zaman "Ne mutlu ona, keşke onun yerinde olsaydım" derdi.

516- Bize yine Ebû Bekr el-Merrûzî tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun ez-Zuhrî'den, onun Sâlim'den, onun babasından rivâyet ettiğine göre Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) kardeşine hayâ konusunda nasihat eden bir adam görmüş, bunun üzerine "Hayâ imandandır" buyurmuştur.⁵⁵¹

517- Bize yine Ebû Bekr el-Merrûzî haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yezîd tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Amr haber verdi. Onun Ebû Seleme'den, onun Ebû Hureyre (radiyalahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

"Hayâ imandandır. İman da cennettir. Bezâ (hayasızlık) cefâdandır. Cefâ ise ateştir."⁵⁵²

518- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti.

Bize ayrıca el-Meymûnî haber verdi, dedi ki: Bize İbn Hanbel tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun Süheyl'den, onun

Ümmü'd Derdâ ona "Neden böyle söylüyorsun?" diye sordu. Ebu'd Derdâ "Kişinin mümin sabahlayıp akşama münâfık çıkacağını bilmiyor musun ahmak kadın?!" dedi. Ümmü'd Derdâ "Nasıl?" diye sordu. Ebu'd Derdâ dedi ki: "Farkında olmadan imanı kendisinden alınır. Bu yüzden şu kimsenin ölmesi benim namaz kılıp oruç tutarak yaşamamdan daha çok gıpta edilecek bir durumdur."

⁵⁵¹ Abdullah "es-Sünne"de bu tarikten rivâyet etmiştir. Tahrîci 38. maddede geçmişti.

⁵⁵² Ahmed (10512) ve "el-İmân"da İbn Ebî Şeybe (42) rivâyet etmiştir. Sahihdir.

Abdullah b. Dînâr'dan, onun Ebû Sâlih'ten, onun Ebû Hureyre (*radiyallahu anh*)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) buyurdu ki:

"Hayâ imandan bir şûbedir."⁵⁵³

519- Bize yine Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti.

Bize ayrıca Haccâc tahdis etti, dedi ki: Bana Şu'be tahdis etti, dedi ki: Katâde'yi Enes b. Mâlik (*radiyallahu anh*) kanalıyla Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den onun şöyle buyurduğunu tahdis ederken işittim:

"Herhangi biriniz kendisi için istediğini kardeşi -ya da komşusu, Haccâc 'kardeşi' lafzı hususunda şüphe etmedi- için istemediği sürece iman etmiş olmaz."⁵⁵⁴

520- Bize Ebû Bekr el-Merrûzî haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yezîd tahdis etti, dedi ki: Bize Şu'be tahdis etti, dedi ki: Bize Katâde, Enes (*radiyallahu anh*)'tan onun şöyle dediğini tahdis etti: Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) buyurdu ki:

"Herhangi biriniz kendisi için istediğini kardeşi -ya da komşusu, Şu'be burada şüphe etti- için de istemediği sürece iman etmiş olmaz."⁵⁵⁵

⁵⁵³ Ahmed (9710) ve Müslim (35) Ebû Hureyre (*radiyallahu anh*)'tan benzerini rivâyet etmiştir. Yine Müslim (36) İbn Ömer (*radiyallahu anhuma*)'dan benzerini rivâyet etmiştir.

⁵⁵⁴ Ahmed (13874) rivâyet etmiştir. Sahih bir hadistir. Tahrîci 52. ve 53. maddelerde geçmişti.

⁵⁵⁵ Ahmed (12801) rivâyet etmiştir.

521- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yahyâ b. Saîd tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Amr tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Seleme, Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'tan onun şöyle dediğini tahdis etti: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

"Müminler arasında imanı en kâmil olan kimse onlar arasında en güzel ahlâka sahip olan kimsedir. Sizin en hayırlınız kadınlarınıza en iyi davrananınızdır."⁵⁵⁶

522- Bize Ebû Bekr el-Merrûzî haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize İsmâîl b. İbrâhîm tahdis etti, dedi ki: Bize Hâlid el-Hazzâ tahdis etti. Onun Ebû Kılâbe'den, onun Âişe (radiyallahu anha)'dan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

Müminler arasında en güzel ahlâka sahip ve ehline karşı en yumuşak kimse onlar arasında en kâmil imana sahip olan kimselerdendir."⁵⁵⁷

523- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Vekî'nin Şerîk'ten, onun Hilâl b. Humeyd'den, onun Abdullah b. Ukeym'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: İbn Mes'ûd (radiyallahu anh)'ın dua ederken şöyle dediğini işittim:

"Allah'ım, Sen bizim imanımızı, yakînimizi ve anlayışımızı arttır!"⁵⁵⁸

⁵⁵⁶ Ahmed (10106) ve "Hasen sahih bir hadistir" diyerek Tirmizî (1162) rivâyet etmiştir.

⁵⁵⁷ Ahmed (24204) ve "es-Sünne"de oğlu Abdullah (758) rivâyet etmiştir. İsnâdı munkatıdır. Fakat bir önceki eser kendisini desteklemektedir.

524- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti. Onun el-A'meş'ten, onun Mis'ar'dan, onun Câmî' b. Şedre o şöyle demiştir: Muâz (radiyallahu anh) dedi ki: "Bizimle oturun da bir süre iman edelim."⁵⁵⁹

525- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Haccâc b. Muhammed dedi ki: Bize Zubeyd'in Zerr'den haber verdiğine göre Ömer b. el-Hattâb halkalardaki ashâbından bir iki adamın elinden tutup "Gelin imanımızı arttıralım" derdi.⁵⁶⁰

526- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Hasen b. Mûsâ tahdis etti, dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme tahdis etti. Onun Ebû Ca'fer el-Hatmî'den, onun babasından, onun dedesi Umeyr b. Habîb'den rivâyet ettiğine göre o "İman artar ve azalır" dedi. "Onun artması ve azalması nedir?" diye soruldu. Dedi ki: "Allah (azze ve celle)'yi zikrettiğimiz, O'na hamd ettiğimiz ve O'nu tesbih ettiğimiz zaman; işte bu imanın artmasıdır. Gaflete düştüğümüz, kusur işlediği-

⁵⁵⁸ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (774) rivâyet etmiştir. Tahrîcinin tamamı için oraya bakınız.

İbn Hacer'in "Fethu'l Bârî"sinde (1/48) şunlar geçmektedir: "Ahmed'in 'el-Îmân'ında Abdullah b. Ukeym tarîkiyle İb Mes'ûd'dan onun şöyle dediği rivâyet edilmiştir: 'Allahım; imanımızı, yakînimizi ve anlayışımızı arttır!' İsnâdı sahihtir."

⁵⁵⁹ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1218) Abdullah tarîki babasından rivâyet etmiştir. Tahrîci 387. maddede geçmişti.

⁵⁶⁰ Tahrîci 423. maddede geçmişti.

miz ve kötülük yaptığımız zaman; bu da imanın azalmasıdır."⁵⁶¹

527- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Heysem b. Hârice tahdis etti, dedi ki: Bize İsmâîl b. Ayyâş tahdis etti. Onun Safvân b. Amr'dan, onun Abdullah b. Rabîa el-Hadramî'den, onun Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o "İman artar ve azalır" derdi.⁵⁶²

528- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Heysem b. Hârice tahdis etti, dedi ki: Bize İsmâîl b. Ayyâş tahdis etti. Onun Harîz b. Osmân'dan, onun el-Hâris b. Muhmir'den, onun Ebu'd Derdâ (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o "İman artar ve azalır" demiştir.⁵⁶³

529- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Sureyc b. en-Nu'mân tahdis etti, dedi ki: Bize Abdullah b. Nâfi' tahdis etti, dedi ki: Mâlik "İman söz ve ameldir, artar ve azalır" derdi.⁵⁶⁴

530- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû Nuaym tahdis

⁵⁶¹ Tahrîci 421. maddede geçmişti.

⁵⁶² Abdullah "es-Sünne"de (609) rivâyet etmiştir. Ebû Hureyre'den sahih değildir. Tahrîcinin tamamı için oraya bakınız.

⁵⁶³ Abdullah "es-Sünne"de (610) rivâyet etmiştir. Ebu'd Derdâ'dan sahih değildir. Tahrîcinin tamamı için oraya bakınız.

⁵⁶⁴ Abdullah "es-Sünne"de (615) rivâyet etmiştir.

etti, dedi ki: Süfyân'ı "İman artar ve azalır" derken işittim.⁵⁶⁵

261

531- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdussamed b. Hasân tahdis etti, dedi ki: Bize Süfyân es-Sevrî tahdis etti. Onun Yezîd'den, onun Mücâhid'den rivâyet ettiğine göre o "İman artar ve azalır, söz ve ameldir" demiştir.⁵⁶⁶

532- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize İsrâîl tahdis etti. Onun Ebu'l Heysem'den, onun Saîd b. Cubeyr'den rivâyet ettiğine göre o "Fakat kalbinde *min mutmain olması için*" (Bakara, 260) buyruğu hakkında "imanının artması için" demiştir.⁵⁶⁷

533- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti. Onun Süfyân'dan, onun Hişâm b. Urve'den, onun babasından rivâyet ettiğine göre o "Bir kulun güvenilirliği azalmışsa mutlaka imanı da azalmıştır" demiştir.⁵⁶⁸

534- Bize Ebû Bekr el-Merrûzî haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize İsmâîl tahdis etti, dedi ki: Bize Yûnus'un el-Hasen'den tahdis ettiğine göre bir adam İbn Mes'ûd (radiyallahu anh)'ın yanında "Ben müminim" dedi. (İbn Mes'ûd) "Ne diyor?" diye sordu. "Ben müminim' diyor" dedi(ler). (İbn Mes'ûd) "Sorun

⁵⁶⁵ Abdullah "es-Sünne"de (591) rivâyet etmiştir.

⁵⁶⁶ Abdullah "es-Sünne"de (598, 673) rivâyet etmiştir.

⁵⁶⁷ Abdullah "es-Sünne"de (775) rivâyet etmiştir.

⁵⁶⁸ İbn Ebî Şeybe "el-İmân"da (10), Abdullah "es-Sünne"de (772) rivâyet etmiştir.

bakalım, o cennetlik miymiş?" dedi. Bunun üzerine "Sen cennetlik misin?" diye sordular. Adam "En iyi Allah bilir" dedi. Bunun üzerine (İbn Mes'ûd) "Sonrakini (Allah'a) havale ettiğin gibi öncekini de havâle etseydin ya!" dedi.⁵⁶⁹

535- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Haccâc tahdis etti, dedi ki: Bize Şerîk tahdis etti. Onun el-A'meş'ten, onun Muğîre'den, onun Ebû Vâil'den rivâyet ettiğine göre Mürchie'den kelâm ile uğraşan dokumacı bir adama Abdullah (*radiyallahu anh*)'ın iman hakkındaki sözü ulaştı da "Bu bir âlimin zellesidir" dedi.⁵⁷⁰

536- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Yezîd tahdis etti.

Bana ayrıca Abdulmelik el-Meymûnî haber verdi, dedi ki: Bize İbn Hanbel tahdis etti, dedi ki: Bize Yezîd tahdis etti, dedi ki: Bize İbn Ebî Zi'b haber verdi. Onun ez-Zuhrî'den, onun Âmir b. Sa'd b. Mâlik'ten, onun babasından, onun Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den rivâyet ettiğine göre ona birkaç kişi geldi ve ondan (mal) istediler. Bir adam dışında onların hepsine verdi. Sa'd (*radiyallahu anh*) dedi ki: "Ey Allah'ın Resûlü, onlara verdin ama falancaya vermedin, vallahi ben onu mümin görüyorum" dedim. Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) "Ya da müslüman" buyurdu. Sa'd bunu ona üç defa "mümin"

⁵⁶⁹ İbn Batta "el-İbânetu'l Kubrâ"da (1191) Abdullah tarîkiyle babasından rivâyet etmiştir. Benzeri daha önce (177, 178, 180, 203, 206) geçmişti. İbn Mes'ûd'dan sahihtir.

⁵⁷⁰ Abdullah "es-Sünne"de (602) rivâyet etmiştir. Bu eserin zayıflığı Ebû Ubeyd'in "el-Îmân" kitabında (51) beyân edilmişti.

diye söyledi. Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) de ona hep "Ya da müslüman" diye karşılık verdi. Sonra Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) üçüncü seferde şöyle buyurdu:

"Vallahi ben kişiye başkası bana ondan daha sevimli olduğu hâlde, Allah (azze ve celle)'nin onu yüz üstü cehenneme devirmesinden endişelendiğim için ihsanda bulunurum."⁵⁷¹

537- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti.

Bana ayrıca Abdulmelik el-Meymûnî haber verdi, dedi ki: Bize Ahmed b. Hanbel tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrazzâk tahdis etti, dedi ki: Bize Ma'mer tahdis etti. Onun ez-Zuhrî'den, onun Âmir b. Sa'd'dan, onun babasından, onun Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'den rivâyet ettiğine göre o onlardan bir adama (mal) vermişti. Sa'd "Ey Allah'ın Nebîsi, falana verdin ama mümin olduğu hâlde falancaya bir şey vermedin?" dedi. Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) "Ya da müslüman" buyurdu. Sa'd bunu üç defa tekrar etti. Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) her defasında "Ya da müslüman" diyordu.

Sonra Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

"Ben bazı kimselere veririm. Bana onlardan daha sevimli olan kimseleri ise bırakırım ve onlara bir şey vermem. Yüz üstü cehenneme devrilmelerinden endişelendiğim için böyle yaparım."⁵⁷²

⁵⁷¹ Ahmed (1579) rivâyet etmiştir. Hadis muttefekun aleyhtir. Nitekim tahrîci İbn Ebî Şeybe'nin kitabında (36) geçmişti.

⁵⁷² Ahmed (1522) rivâyet etmiştir.

538- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrazzâk tahdis etti. Onun Ma'mer'den, onun ez-Zuhrî'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Şu hâlde biz İslâm'ı söz, imanı amel görüyoruz."⁵⁷³

539- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Hârûn b. Ma'rûf tahdis etti, dedi ki: Bize Damra tahdis etti. Onun İbn Şevzeb'den, onun Muhammed b. Cuhâde'den, onun Seleme b. Kuheyl'den, onun Huzeyl b. Şurahbîl'den rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Ömer b. el-Hattâb (radiyallahu anh) dedi ki: "Ebû Bekr (radiyallahu anh)'ın imanı yeryüzündekilerin tamamının imanıyla tartılacak olsa onlara ağır basardı."⁵⁷⁴

540- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Hasen b. Mûsâ tahdis etti, dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme tahdis etti. Onun

⁵⁷³ Abdullah "es-Sünne"de (729) rivâyet etmiştir.

İbn Teymiyye "Mecmûu'l Fetâvâ"da (7/415) şunları söylemiştir: "Şehâdeteyni telaffuz eden her kimse yahudilerden ve hristiyanlardan ayrılan ve müslümanlara uygulanan İslâm hükümleri kendisine uygulanan bir müslüman hâline geldiğine göre bu istisnâda bulunmaksızın kesin bir şekilde söylenecek hususlardan olmaktadır. Bundan dolayı ez-Zuhrî 'İslâm sözdür' demiştir. Ahmed ve başkaları da bu hususta ona muvâfakat etmiştir. Ahmed ona muvâfakat etmekle vacip olan İslâm'ın sözden ibâret olduğunu kastetmemiştir. Zira ez-Zuhrî bu mesele kendisine kapalı kalmayacak kadar büyük bir insandır. İşte Ahmed İslâm'ın sözden ibâret zannedileceğinden endişelendiğinden dolayı bunu ikinci cevabında zikretmemiştir..."

⁵⁷⁴ Abdullah b. Ahmed "es-Sünne"de (796) rivâyet etmiştir.

Alî b. Zeyd'den, onun Yûnus b. Ubeyd'den ve Humeyd'den, onların Enes (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiklerine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

"Mümin insanların kendisinden güvende olduğu kimsedir. Müslüman müslümanların kendisinin dilinden ve elinden selâmette olduğu kimsedir. Muhâcirin ederim ki komşusunun kendisinin kötülüklerinden güvende olmadığı kimse cennete giremez."⁵⁷⁵

541- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Affan tahdis etti, dedi ki: Bize Abdulazîz b. Müslim tahdis etti, dedi ki: Bize el-A'meş tahdis etti. Onun İbrâhîm'den, onun Alkame'den, onun Abdullah b. Mes'ûd (radiyallahu anh)'tan rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki:

"Cennete kalbinde hardal tanesi ağırlığınca kibir bulunan kimse giremez. Cehenneme de kalbinde hardal tanesi ağırlığınca iman bulunan kimse girmez."⁵⁷⁶

542- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdurrazzâk tahdis etti, dedi ki: Bize Ma'mer tahdis etti. Onun Zeyd b. Eslem'den, onun Atâ b. Yesâr'dan, onun Ebû Saîd el-

⁵⁷⁵ Ahmed (12561), Ebû Ya'lâ (4187) ve "Sahîh"inde İbn Hibbân (510) rivâyet etmiştir. El-Münzirî (3/240) şöyle demiştir: "Ahmed'in isnâdı ceyyiddir. Alî b. Zeyd, Humeyd ve Yûnus b. Ubeyd ona mutabaat etmiştir."

⁵⁷⁶ Ahmed (3913, 4310, 3947) ve Müslim (148) rivâyet etmiştir.

Hudrî (radiyallahu anh)'tan, onun Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)'den rivâyet ettiğine göre o şöyle buyurmuştur:

"Kalbinde zerre ağırlığınca iman bulunan kim varsa ateşten çıkarın!"

Ebû Saîd dedi ki: Şüpheyeye düşen "Şüphesiz Allah zerre ağırlığınca zulmetmez" (Nisâ, 40) âyetini okusun.⁵⁷⁷

543- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Abdullah b. Numeyr tahdis etti. Bize ayrıca el-Meymûnî haber verdi, dedi ki: Bize İbn Hanbel tahdis etti, dedi ki: Bize İbn Numeyr, Ca'fer el-Ahmer'den onun şöyle dediğini tahdis etti: Mansûr b. el-Mu'temir bir meselede "Ben sapık ve bidatçı Mür-ci-e'nin dediği gibi demem" dedi.⁵⁷⁸

544- Bize Ebû Bekr haber verdi, dedi ki: Bize Ebû Abdullah tahdis etti, dedi ki: Bize Haccâc tahdis etti, dedi ki: Şerîk'in Mür-cie'yi söz konusu edip şöyle dediğini işittim: "Onlar en pis topluluktur. Yine pislik olarak sana Râfıza yeter. Fakat Mür-cie Allah hakkında yalan söylemektedir."⁵⁷⁹

⁵⁷⁷ Ahmed (11898), Buhârî (22) ve Müslim (373) bundan daha uzun bir metinle rivâyet etmiştir.

⁵⁷⁸ Âcurrî "eş-Şerîa"da (301) musannifin tarîkinden rivâyet etmiştir. Abdullah da "es-Sünne"de (600, 685) rivâyet etmiştir. Tahrîcinin tamamı için oraya bakınız.

⁵⁷⁹ Âcurrî "eş-Şerîa"da (301) musannifin tarîkinden rivâyet etmiştir. Abdullah da "es-Sünne"de (601) rivâyet etmiştir. Lâlekâî de (1817) Mansûr b. el-Mu'temir'in şöyle dediğini rivâyet etmiştir: "Allah'ın düşmanlarıdır onlar: Mür-cie ve Râfıza!"

Abdullah b. Ahmed'in "Kitâbu's Sünne"deki İman Bablarında Babasından Tek Başına Rivâyet Ettikleri

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla. Hamd Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. Salât ve selâm O'nun nebîsinin, âlinin ve ashâbının üzerine olsun.

İmam Ahmed'in oğlu İmam Abdullah "Kitâbu's Sünne"de iman ve Mürctie'ye reddiye hususunda tam eserler rivayet etmiştir. Rivayet ettiği hadislerin ve eserlerin sayısı yüz altmış üçtür.

Bu rivâyetlerin çoğunluğu önümüzdeki "Kitâbu'l İmân"da yer almaktadır. Şu kadar var ki onun "Kitâbu's Sünne"de babasından aktardığı bazı rivâyetler burada (yani el-Hallâl'in kitabında) gelmemiştir. Ben de alınacak fâidenin tamam olması adına bu rivâyetleri kitaba eklemeyi uygun gördüm. Bu rivâyetleri, Kitâbu's Sünne'deki tahriçlerimi yeterli gördüğümünden dolayı tahriçsiz olarak zikredeceğim.

Başta ve sonra Allah'a hamd olsun. Allah nebîsine, onun âline ve ashâbına salât ve selâm etsin.

İmam Ahmed'in Oğlu Abdullah "es-Sünne" Kitabında İman ve Mürctie'ye Reddiye Bablarında Dedi Ki:

1- Babam (*rahimehullah*)'ın kendisine ircâ hakkında sorulması üzerine şöyle dediğini işittim: "Biz diyoruz ki: İman söz ve ameldir. Artar ve azalır. Kişi zina ettiğinde veya şarap içtiğinde imanı azalır."

2- Babama "İman söz ve ameldir, artar ve azalır" diyen fakat (imanda) istisna yapmayan kimsenin mürctie

Abdullah b. Ahmed'in "Kitâbu's Sünne"deki İman Bablarında Babasından Tek Başına Rivâyet Ettikleri

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla. Hamd Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. Salât ve selâm O'nun nebîsinin, âlinin ve ashâbının üzerine olsun.

İmam Ahmed'in oğlu İmam Abdullah "Kitâbu's Sünne"de iman ve Mürctie'ye reddiye hususunda tam eserler rivayet etmiştir. Rivayet ettiği hadislerin ve eserlerin sayısı yüz altmış üçtür.

Bu rivâyetlerin çoğunluğu önümüzdeki "Kitâbu'l İmân"da yer almaktadır. Şu kadar var ki onun "Kitâbu's Sünne"de babasından aktardığı bazı rivâyetler burada (yani el-Hallâl'in kitabında) gelmemiştir. Ben de alınacak fâidenin tamam olması adına bu rivâyetleri kitaba eklemeyi uygun gördüm. Bu rivâyetleri, Kitâbu's Sünne'deki tahriçlerimi yeterli gördüğümünden dolayı tahriçsiz olarak zikredeceğim.

Başta ve sonra Allah'a hamd olsun. Allah nebîsine, onun âline ve ashâbına salât ve selâm etsin.

İmam Ahmed'in Oğlu Abdullah "es-Sünne" Kitabında İman ve Mürctie'ye Reddiye Bablarında Dedi Ki:

1- Babam (*rahimehullah*)'ın kendisine ircâ hakkında sorulması üzerine şöyle dediğini işittim: "Biz diyoruz ki: İman söz ve ameldir. Artar ve azalır. Kişi zina ettiğinde veya şarap içtiğinde imanı azalır."

2- Babama "İman söz ve ameldir, artar ve azalır" diyen fakat (imanda) istisna yapmayan kimsenin mürcti

olup olmadığını sordum. "Umarım mürcî değildir" dedi.

3- Babamı şöyle derken işittim: "İstisnâ yapmayan kimsenin aleyhine hüccet Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in kabir ehline söylediği 'İnşâallah biz de size katılacağız' buyruğudur."

Yine babam şöyle dedi: Bunu bana Abdurrahmân b. Mehdî tahdis etti, dedi ki: Bize Zuheyr b. Muhammed tahdis etti. Onun Şerîk b. Ebî Nemir'den, onun Atâ b. Yesâr'dan rivâyet ettiğine göre Âişe (radiyallahu anha) şöyle demiştir: Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Âişe'nin gece-si olduğu zaman dışarı çıkar ve bu sözü söylerdi.⁵⁸⁰

4- Muhammed b. Amr dedi ki: Bana Saîd b. Yesâr da tahdis etti. O Ebû Hureyre (radiyallahu anh)'tan, o da Nebî-den -salat ve selâm onun üzerine olsun- rivâyet etti.⁵⁸¹ Bu hadisi Âişe'nin hadisi ile aynı olarak zikretti.

Babam dedi ki: "Biz istisnayı ancak amel hakkında söz konusu ederiz. Zira sözü söylemişizdir."

5- Bana babam tahdis etti, dedi ki: Bize Muâviye b. Hişâm ve Ebû Ahmed tahdis etti, dediler ki: Bize Süfyân tahdis etti. Onun Alkame b. Mersed'den, onun Süleymân b. Bureyde'den, onun babasından rivâyet ettiğine göre o şöyle demiştir: Rasulullah -salât ve selâm onun üzerine olsun- onlara kabirlere çıktıkları zaman (söylemeleri gereken şeyi) öğretirdi. Onlardan biri şöyle derdi:

⁵⁸⁰ "Müsned"de (25471) ve "el-İmân"da (11) Ahmed ve Müslim (2215) rivâyet etmiştir.

⁵⁸¹ Ahmed (25090) rivâyet etmiştir.

"Selâm üzerinize olsun ey müminlerden ve Müslümanlardan olan diyar halkı! İnşallah biz de size katılacağız."⁵⁸²

6- Bana babam tahdis etti, dedi ki: Vekî' şöyle derdi: "Haccâc b. Yûsuf'un imanını Ebû Bekr ve Ömer (radiyalahu anhumâ)'nın imanını gibi mi görüyorsun?!"

7- Bana babam tahdis etti, ben de ona okudum, dedi ki: Bize Mehdî b. Ca'fer tahdis etti, dedi ki: Bize el-Velîd Evzâî'nin- Mâlik'in ve Saîd b. Abdulazîz'in "İmanın sonu yoktur, o dâima artış hâlinde" dediklerini işittim. Yine onlar kâmil imana sahip olduğunu, imanının Cibrîl (aleyhisselâm)'ın imanını gibi olduğunu söyleyen kimseye karşı çıkarlardı.

8- Bana Ya'kûb ed-Devrakî tahdis etti, dedi ki: Abdurrahmân b. Mehdî "Ben imanın farklı derecelerde bulunacağını söylüyorum" dedi. Evzâî de "Zaman ilim öğrenme zamanı değildir, zaman (Sünnet'e) yapışma zamanıdır" derdi.

9- Bana babam tahdis etti, dedi ki: Bize Alî b. Bahr tahdis etti, dedi ki: Cerîr b. Abdulhamîd'i "İman söz ve ameldir" derken işittim. Yine el-A'meş, Mansûr, Muğîre, Leys, Atâ b. es-Sâib, İsmâîl b. Ebî Hâlid, Umâra b. el-Ka'kâ, el-Alâ b. el-Museyyeb, İbn Şübrûme, Süfyân es-Sevrî, el-Hasen'in ashâbından Ebû Yahyâ ve Hamze ez-Zeyyat "Biz müminleriz inşaallah" der ve istisnâ yapmayanı kınarlardı.

10- Bize Merv halkından Abde b. Abdurrahîm tahdis etti, dedi ki. Bize Bakıyye haber verdi, dedi ki: Bize

⁵⁸² Ahmed (22985) ve Müslim (2217) rivâyet etmiştir.

Mûsâ b. A'yen el-Cezerî haber verdi, dedi ki: Abdulkerîm b. Mâlik el-Cezerî'nin ve Husayf b. Abdurrahmân'ın "İman artar ve azalır" dediklerini işittim.

11- Bize Muhammed b. Süleymân b. Habîb Luveyn tahdis etti, dedi ki: İbn Uyeyne'yi birçok kez "İman söz ve ameldir" derken işittim. İbn Uyeyne şöyle dedi: "Biz bunu bizden öncekilerden aldık: İman söz ve ameldir. Amelsiz söz olmaz."

İbn Uyeyne'ye "Peki artar ve azalır mı?" diye soruldu. O "Artmayıp ve azalmayıp ne yapacak?!" dedi.

Yine İbn Uyeyne'ye "Rüyet konusunda rivâyet ettiğin şu hadisler?" diye soruldu. "Onları işittiğimiz üzere haktır" dedi.

12- Bana babam tahdis etti, dedi ki: Bize Muhammed b. Fudayl tahdis etti. Onun Dırâr'dan -ki o Ebû Sinân eş-Şeybânî'dir- onun Saîd b. Cubeyr'den rivâyet ettiğine göre o "Allah (azze ve celle)'ye tevekkül imanın kaynağıdır" demiştir.

13- Bana babam tahdis etti, dedi ki: Bize Vekî' tahdis etti, dedi ki: Bize Nâfi' b. Ömer tahdis etti, dedi ki: İbn Ebî Muleyke şöyle dedi: "Fehdân şarap içtiğini söylemektedir. Buna rağmen onun imanının Cibrîl ve Mîkâîl'in imanı gibi olduğunu iddia etmektedirler!"

14- Dedi ki: Babam (rahimehullah)'ın kitabında bulduğuma göre o şöyle demiş: Bana bildirildiğine göre el-Fudayl b. İyâd Enfâl'in baş tarafını okudu. Tâ ki "İşte onlar hakîkî müminlerdir, Rableri katında kendileri için dereceler, bir bağışlanma ve bol bir rızık vardır" (Enfâl, 1) buyruğuna geldi. Bitirince şöyle dedi: "Bu âyet sana iman söz ve amel olduğunu, mümin hakîkî mümin

olduğu zaman cennetlik olacağını, hakîkî müminin cennetliklerden olduğuna şehâdet etmeyen kimsenin Allah (azze ve celle)'nin kitabından şüphe eden ve onu yalanlamaktedir. Bu sıfatları kendisinde barındıran kimse hakîkî mümindir. Onun imanı kemâle ermiş durumdadır. İman da ancak amelle mükemmelleştirilir. Bir kul dinini arzularının önüne geçirmediği sürece imanını bir kul arzularını dininin önüne geçirmediği sürece imanını lâk olmaz. Ey beyinsiz! Ne câhilsin! 'Ben imânı kemâle ermiş hakîki bir müminim' demedikçe 'Ben müminim' demeye razı olmuyorsun! Vallahi sen Allah (azze ve celle)'nin sana farz kıldıklarını yerine getirmedikçe, Allah'ın sana haram kıldıklarından kaçınmadıkça, Allah (azze ve celle)'nin sana pay ettiğinden hoşnut olmadıkça ve bunlarla birlikte Allah (azze ve celle)'nin (yaptıklarını) senden kabul etmeyeceğinden endişelenmedikçe imânı kâmil hakîki bir mümin olamazsın."

Yine Fudayl imanı söz ve amel olarak niteledi ve şu âyeti okudu: *"Onlar ancak dini Allah'a özgüleyerek, hanifler olarak O'na ibâdet etmekle, namazı kılmakla ve zekâtı vermekle emrolunmuşlardı."* (Beyyine, 5)

(Sonra şöyle dedi:) "Allah (azze ve celle) dini söz ve amel ile dosdoğru din olarak isimlendirmiştir. Söz, tevhîdi ikrar etmek ve Nebî'nin (risâleti) tebliğ ettiğine şehâdetle bulunmaktır. Amel ise farzları yerine getirip haramlardan kaçınmaktır."

Sonra şu âyeti okudu: *"Kitab'da İsmâîl'i de an! Şüphesiz o sözünde duran bir kimseydi. Bir resûl ve bir nebî."*

idi. Ehline namazı ve zekâtı emrederdi. Rabbinin nezdinde kendisinden razı olunan bir kimseydi."

Yine Allah (azze ve celle) şöyle buyurmuştur: "O, 'Dini ayakta tutun ve onda ayrılığa düşmeyin' diye Nûh'a buyurduklarını, sana vahyettiklerimizi, İbrâhim'e, Mûsâ'ya ve İsâ'ya buyurduklarımızı size din kıldı." (Şûrâ, 13)

"Görüldüğü üzere din tasdik ve ameldir. Nitekim Allah (azze ve celle) onu bu şekilde nitelemiştir. Nebîlerine ve resûllerine de onu ayakta tutmalarını emretmiştir. Dinde ayrılığa düşmek ise ameli terk etmek ve söz ile amel arasında ayırmaktır. Allah (azze ve celle) 'Eğer tevbe eder, lin arasını ayırmaktır. Allah (azze ve celle) 'Eğer tevbe eder, namazı kılar ve zekâtı verirlerse artık sizin din kardeşlerinizdir' (Tevbe, 11) buyurmuştur. Burada Allah (azze ve celle) şirkten tevbeyi, söz ve namazı kılıp zekâtı vermek sûretiyle amel kılmıştır. Rey ashâbı ise 'Namaz, zekât ve farizalardan herhangi biri imandan değildir' demiştir. Böylece onlar Allah (azze ve celle)'ye iftira atmışlar, O'nun kitabına ve Nebîsi (sallallahu aleyhi ve sellem)'in sünnetine muhâlefet etmişlerdir. Eğer onların söylediği doğru olsaydı Ebû Bekr (radiyallahu anh) riddet ehliyle savaşmazdı."

Yine Fudayl (rahimehullah) şöyle dedi: "Bidat ehli 'İman amel olmaksızın sözden ibârettir, iman birdir, insanlar ancak amellerle birbirlerinden farklı derecelerde bulunurlar, iman yönünden birbirlerinden farklı derecelerde bulunmazlar' demektedir. Kim bunu söylerse esere muhâlefet etmiş ve Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in sözünü reddetmiş olur. Çünkü Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

'İman yetmiş küsur şûbedir. En üstünü Lâ ilâhe illallâh, en aşağısı ise sıkıntı veren şeyi yoldan kaldırmaktır. Hayâ da imandan bir şûbedir.'

'İman farklı derecelerde bulunmaz' diyen kimsenin sözü 'Farizalar imandan değildir' manasına gelmektedir. Böylece bidat ehli ameli imandan ayırmıştır. 'Allah (azze ve celle)'nin farzları imandan değildir' demişlerdir. Bunu söyleyen kimse gerçekten büyük bir iftira ortaya atmış olur. Onun Allah subhânehû'nun emrini reddedip farizaları inkar ediyor olmasından korkarım.

Sünnet ehli ise şöyle der: Allah (azze ve celle) ameli iman yanında zikretmiştir. Allah (azze ve celle)'nin farizaları imandandır. Onlar 'İman edenler ve sâlih ameller işleyenler...' buyruğu hakkında 'Burada amel imana bitişiktir' der. İrca ehli ise 'Burada amel imana bitişik değildir, ondan kopuktur' der. Yine sünnet ehli 'Erkek olsun kadın olsun kim mümin olduğu hâlde sâlih ameller işlerse...' (Nisâ, 124) buyruğu hakkında 'Burada (amel imana) bitişiktir' der. İrca ehli ise 'Hayır, kopuktur' der. Sünnet ehli 'Kim âhireti arzu eder ve mümin olduğu hâlde onun için çabalarsa...' (İsrâ, 19) buyruğu hakkında 'Burada (amel imana) bitişiktir' der. Kur'ân'da buna benzeyen ne kadar âyet varsa Ehli Sünnet onun hakkında 'Burada (amel imana) bitişiktir ve onunla bir aradadır' der. İrca ehli ise 'Kopuktur ve ayrıdır' der. Eğer onların dedikleri doğru olsaydı isyân eden, masiyetler ve haramlar işleyen kimse için bir sıkıntı söz konusu olmazdı. Onun ikrârı kendisine yeterli gelir, amele gerek bırakmazdı. Bu ne kötü ve ne çirkin bir sözdür! Şüphesiz biz Allah'a aidiz ve mutlaka O'na döneceğiz!"

Yine Fudayl şöyle dedi: "Bizim nezdimizde tevhide şehâdetten sonra, Nebî (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in (risâleti) tebliğ ettiğine şehâdetten sonra ve farzları yerine getirmekten sonra imanın aslı ve fer'i; doğru söylemek, emâneti korumak, hıyâneti terk etmek, ahde vefa göstermek, akrabalık bağlarını gözetmek, bütün Müslümanlara nasihat etmek ve bütün insanlara merhametli olmaktır."

Ona (yani Fudayl'a) "Bunu kendi görüşüne dayanarak mı söylüyorsun yoksa bunu işittin mi?" diye soruldu. Dedi ki: "Hayır, bunu işittik ve öğrendik. Bunu fakihlerden ve fazîlet sahibi kimselerden almamış olsaydım onu dile getirmezdim."

Yine Fudayl şöyle dedi: "İrca ehli 'İman amel olmaksızın sözden ibârettir' der. Cehmiyye 'İman söz ve amel olmaksızın marifetten ibârettir' der. Sünnet ehli ise 'İman; marifet, söz ve ameldir' der. 'İman söz ve ameldir' diyen kimse sağlam bir kulpa tutunmuş olur. 'İman amel olmaksızın sözden ibârettir' diyen kimse ise tehlikenin eşiğindedir. Çünkü o bilemez: İkrarı kabul mü edilecektir yoksa günahlarından dolayı red mi edilecektir?"

(Fudayl) dedi ki: "Kör değilsen sana meseleyi açıkladım."

Yine Fudayl dedi ki: "Bir adam 'Sen mümin misin?' dese yaşadığım sürece onunla konuşmam!"

Yine o dedi ki: "'Allah'a iman ettim' dediğin zaman 'Ben müminim' demene gerek bırakmaz. Zira 'Allah'a iman ettim' demek bir emirdir. Allah (*azze ve celle*) 'Allah'a iman ettik deyin...' (Bakara, 136) buyurmuştur. 'Ben müminim' demen ise yük altına girmektir. Bunu

söylememenin sana bir zararı olmaz. Diğer taraftan bunu ikrar manasında söylemende bir sakınca yoktur. Kendini temize çıkarmak maksadıyla söylemeni ise hoş görmem."

Yine Fudayl şöyle dedi: "Süfyân es-Sevrî'yi şöyle derken işittim: 'Kim şu kibleye doğru namaz kılarsa bizim nezdimizde mümindir. İnsanlar bizim nezdimizde ikrar, miras hukuku, nikah, hadler, kesilen hayvanlar ve kurbanlar gibi meselelerde mümindirler. Bununla birlikte onların bazı günahları ve hataları vardır ki Allah onları bunlardan hesaba çekecektir. Allah dilerse onların Allah (azze ve celle) nezdinde ne durumda olduklarını bilemeyiz.'"

Yine Fudayl şöyle dedi: "Muğîre ed-Dabbî'yi şöyle derken işittim: 'Kim dininden şüphe ederse kâfirdir. Ben de müminim inşaallah!'"

Yine Fudayl şöyle dedi: "İstisnâ şüphe değildir."

Yine Fudayl şöyle dedi: "Mürcie ne zaman içerisinde korkutma geçen bir hadis işittiyse 'Bu sadece bir tehdittir' demiştir. Şüphesiz mümin Allah (azze ve celle)'nin tehdidinden, sakındırmasından ve korkutmasından korkar. O'nun vaadini ümit eder. Münâfık ise Allah (azze ve celle)'nin tehdidinden, sakındırmasından ve korkutmasından korkmaz. O'nun vaadini de ümit etmez."

Yine Fudayl şöyle dedi: "Ameller amelleri boşa çıkarır. Yine ameller amellere engel olur."

15- Abdullah dedi ki: Babam dedi ki: Bana Fudayl-Leys- Mücâhid kanalıyla haber verildiğine göre Mücâhid Allah (azze ve celle)'nin "Kime hikmet verilirse ona bü-

yük bir hayır verilmiş olur" (Bakara, 269) buyruğu hakkında "fıkıh ve ilim" demiştir.

16- Babam (rahimehullah)'ın kitabında onun şöyle dediğini buldum: Bana Fudayl- Süleymân -yani el-A'meş- Amr b. Murra- Ebu'l Bahterî et-Tâî- Huzeyfe (radiyallahu anh) kanalıyla haber verildiğine göre Huzeyfe şöyle demiştir:

"Kalpler dört sınıftır: Ecred (yani soyutlanmış) kalp ki bu müminin kalbidir. Sanki içerisinde ışık saçan bir kandil vardır. Ağlef (yani kılıflı) kalp ki bu kâfirin kalbidir. Musaffah (yani ikiyüzlü) kalp ki bu münâfiğin kalbidir. Bir de içerisinde hem imanın hem de nifakın bulunduğu bir kalp vardır. İman onda kendisini temiz bir suyun suladığı bir ağaca benzer. Nifak ise onda kendisini irinin ve kanın beslediği bir çibana benzer. Ona hangisi galebe çalarsa o galebe çalar."

17- Babam (rahimehullah)'ı şöyle derken işittim: Esved b. Sâlim şöyle derdi: "Ben Alkame'den bir şey rivâyet etmem. Çünkü o 'Mümin olduğumu ümit ederim' dedi." Sadaka el-Mervezî, İbn Uleyye'nin kapısının önünde "Ben hakîkî müminim" diyen kimse hakkında onunla tartıştı ve ona karşı çıktı. Hepimiz onun sözünü reddettik. Yine el-Esved "İman eden, hicret eden ve Allah yolunda cihad eden kimseler, yine (onları) barındıran ve (onlara) yardım eden kimseler var ya; işte onlar hakîkî müminlerdir" (Enfâl, 74) âyetini tevil ederek "Ben hakîkî bir müminim" derdi.

Babam dedi ki: "Bu ancak (onları) barındıran ve (onlara) yardım eden kimse hakkında söz konusudur. Bu gelip geçmiş ve kesintiye uğramış bir şeydir. Bu ancak ve ancak onlar hakkında söz konusudur."

Çıkan Kitaplarımız

- 1- Tevhid Risaleleri-1 Abdullah Yıldırım
- 2- Kurtuluşun Anahtarı Hamd b. Ali b. Atik
- 3- Kelimetu-l İhlâs İbn Receb el-Hanbelî
- 4- Cahiliye Toplumunun Özellikleri... Muhammed b. Abdulvehhab
- 5- İslam Akidesinin Esasları Ebu Humâm el-Belkâvî
- 6- Cihad Ahmed b. İbrahim b. Nehhas
- 7- İlme Teşvik İmam Gazali
- 8- Kuran'ın Gölgesinden Mesajlar Seyyid Kutub
- 9- Amansız Hastalık Gaflet Ebu Abdullah Sadık b. Abdullah
- 10- Rasulullah (sav)'in İbn Abbas'a Vasiyeti. İbn Receb el-Hanbeli
- 11- Davacın Peygamber Olursa İbrahim Gadban
- 12- İslam Davetçisine Önemli Notlar İbrahim Gadban
- 13- İslam Hukuku Açısından TEKFİR Faruk FURKAN
- 14- Tevhid Risaleleri-2 Abdullah Yıldırım
- 15- Emri bil-Ma'ruf Nehyi anil-Münker Faruk Furkan
- 16- Sohbet Halkaları İçin MECLİS ÂDABI Faruk Furkan
- 17- Hicab Risalesi İbn Useymin
- 18- Anne-Babamla İlişkim Nasıl Olmalı? Faruk Furkan
- 19- Cihad & Şehadet Seyyid Kutub
- 20- Yön Veren Yazılar-1 Faruk Furkan

- 21- İslam Kardeşliği.....İmam Gazalî
- 22- Vejeteryan Olmak İstiyorum.....Faruk Furkan
- 23- Ahdini Yerine Getiren Erler.....Ayşe Şimşek
- 24- Davetçinin Yol Azığı.....Seyyid Kutub
- 25- Rasulullah (sav)'in Ebu Zer'e Vasiyeti....İbni Receb el-Hanbelî
- 26- İslam'a Göre Hayat.....Seyyid Kutub
- 27- Yön Veren Yazılar-2.....Faruk Furkan
- 28- Davetin Temel Özelliği.....Seyyid Kutub
29. İnsan ve Büyük Emanet.....Ebu Abdullah Sadık
- 30- İmtihanın Hakikati.....Seyyid Kutub
- 31- Tevhidin Anlamı.....Seyyid Kutub
- 32- Muayyen Tekfirin Hükmü.....İshak b. Abdirrahman
- 33- 55 Altın Öğüt.....Faruk Furkan
- 34- Yön Veren Yazılar-3.....Faruk Furkan
- 35- Tevhid Risaleleri-3.....Abdullah Yıldırım
- 36- Allah Sevgisinin Esintileri.....İbn Receb el-Hanbelî
37. İman ve İzzet.....Ebu Abdullah Sadık
38. Kıyamete Yakın Zamanda İbn Receb el-Hanbelî
- 39-Hanbeli Fıkına Giriş.....Ebu Kudame el-Makdisi
40. Şeytanın Tuzakları ve Kurtulma Yolları.....İbn Kayyim
41. El-Kelimut Tayyib En Güzel Dualar ve Zikirler..İbn Teymiyye

42. **Es-Sarimul Meslul**.....İbn Teymiyye
- 43- **Yaşam Biçimi Olarak LailaheillAllah**.....Faruk Furkan
- 44- **Kitabut Tevhid (Kurretu Uyunil Muvahhidin) Şerhi**
Şeyh Abdurrahman b. Hasen
- 45- **Üç Risale**.....İbn Receb el-Hanbeli
- 46- **El-Cami Sünnet ve Eser Ehlinin Akidesine Dair Risaleler**
Ebu Abdullah Adil b. Abdullah Âl-u Hamdan
47. **Tevhid Risaleleri Kulliyatı**.....Muhammed b. Abdulvehhab
48. **Muhtasar Zadul Mead**.....Muhammed b. Abdulvehhab
49. **Tevhid Risaleleri-4**.....Abdullah Yıldırım
50. **Kalp Hastalıkları ve Tedavi Yolları**.....İbn Kayyım el-Cevziyye
51. **El-İbanetu's Suğra**.....İbn Batta el-Ukberî
52. **Kitabul İman Şerhi**.....İbn Receb el-Hanbeli
53. **Şerhus Sünne**.....Ebu Muhammed el-Berbehâ
54. **El-İRCA (Kitabu'l İman)**.....İmam Ahmed b. Hanbeli

ÇIKACAK KİTAPLARIMIZ (İnşaAllah)

1. Sefefin Katında İman ve Mürcie'ye Reddiye

Ebu Abdullah Adil b. Abdullah Âl-u Hamdan

2. Kitabu'z Zühhd

Ahmed b. Hanbel

3. Er-Reddu Alel Mubtedia (Bidatçilere Reddiye)

İbnu'l Benna el-Hanbelî

4. Kitabu't Tevhid (İbtalu't Tendid) Şerhi

Hamd b. Ali b. Atîk

5. Kitabu't Tevhid (Fethul Mecid) Şerhi

Şeyh Abdurrahman b. Hasen

6. Kavâidu'l Fıkhiyye

İbn Receb el-Hanbelî

کتاب الإيمان

Elindeki bu kitap, hicrî iki yüz kırk bir yılında vefât etmiş olan Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed b. Hanbel (rahimehullah)'ın "el-İmân" kitabıdır. İmam Ahmed (rahimehullah)'ın "el-İmân" kitabı ilim ehli arasında meşhur bir kitaptır. Kaleme aldıkları eserlerde bu kitaptan çokça istifâde etmişlerdir. Bu kitap aynı zamanda "el-İrcâ" olarak da isimlendirilmektedir.

El-İrcâ kitabının el-Merrûzî tarafından rivâyet edilen bu rivâyetini, İmam Ahmed'in oğlu Abdullah'ın "es-Sünne" kitabında babasından rivâyet ettikleriyle karşılaştırdım. Abdullah toplamda yüz altmış üç eser rivâyet etmiştir ki bunların on sekizini el-Merrûzî rivâyet etmemiştir. Bunları da kitabın ek bölümünde aktarmayı alınacak fâidenin tamama ermesi adına uygun gördüm.

Allah'tan bu çalışmamı yalnızca kerim vechi için ortaya konan bir çalışma eylemesini, beni kendisine kavuşana kadar İslâm ve Sünnet üzere kılmasını niyaz ediyorum. Allah'ın salât ve selâmı nebisi Muhammed'in, onun âlinin ve ashâbının üzerine olsun.

**iHLAS
KITABEVİ**

www.ihlaskitabevi.com
Tel: 0 312 390 46 87

